

**Títol: Literatura cristiana i societat (III).
Cristianisme i conflicte social.**

Autor: Joan Gomis

Fecha: 01/01/1982

Número: 0079

JOAN SOLIS

Literatura cristiană și societate-III

CRISTIANITATEA ÎN CONFLICTUL SOCIAL

INTRODUCCIÓ

1

Amb aquest llibre conclou una investigació començada fa prop de cinc anys i de la qual han estat ja publicats dos volums (1). Certament, la temàtica general de narrativa cristiana i societat no s'agota amb aquests tres llibres, ni de bon tros. Sonten moltes qüestions sense estudiar o a penes plantejades: ~~_____~~ --i ~~_____~~ personalment no defujo de tractar d'aprofundir ^{ne algunes} en el futur. Però, calgrat tot, espero que aquesta investigació hagi ~~_____~~ una bona part de la narrativa cristiana més significativa des d'un angle que en semblava nou pel que fa als estudis que li han estat dedicats.

Aquest tercer volum ~~_____~~ ^{conclou} nou novel·les del ~~_____~~ segle, el voltant d'un tema tan essencial del nostre temps com és el canvi i el conflicte socials. L'elecció de les obres plantejava alguns problemes. Per una banda havia de limitar-se a un número relativament reduït però que alhora oferís prou material de base per tal d'arribar a una visió general que fos vàlida. Dins el comú denominador d'unes novel·les situades en el nostre segle i escrites des d'una perspectiva cristiana, els criteris generals van ser l'atenció a la seva qualitat literària i a que el conjunt abastés una certa amplitud del ventall històric i geogràfic. En el judici del primer aspecte, segurament hi han jugat factors personals subjectius en l'apreciació de la vàlua de cada obra. ~~_____~~ ^{que} ~~_____~~ ^{que} amb la possible excepció de "Els sants van a l'infern" --novel·la que em sembla situada a un nivell literari més modest, però que per la temàtica que tracta havia de ~~_____~~ ^{trobar-li} un lloc--, les obres estudiades aquí tenen una categoria literària ~~_____~~ ^{real}, notabilíssima en alguns casos. Pel que fa al ventall històric i geogràfic, ~~_____~~ ^{que} l'àmbit occidental --"Crist de nou crucificat" té com a escenari Turquia, però els seus personatges pertanyen a la minoria grega--, des de l'any vint fins als cor-

gements dels setanta.

Encara que set de les novel·les estudiades es relacionen el catolicisme, el fet que ^{en} una d'elles, "El Crist de nou crucificat", sigui el cristianisme ortodox aquell que hi és tractat, i en una altra, "Moira", sigui el protestantisme, crec que autoritza que el títol d'aquesta obra sigui "Cristianisme i canvi social" i no "Catolicisme i canvi social", ~~per bé~~ que aquest hi sigui molt més present. Les terres que són escenari de les accions respectives són: Turquia, Estats Units, França (en dues de les obres), ^{Anglaterra} ~~Espanya~~ (en un cas des d'una perspectiva catalana, en l'altre des ^{d'una} perspectiva castellana), Itàlia i el con sud d'Amèrica Llatina. Les situacions socioeconòmiques i polítiques ~~des~~ ^{de} d'una societat agrària que tracta de modernitzar-se a un capitalisme i a una democràcia política consolidats. Les reaccions de règims autoritaris hi són ben presents. També els conflictes socials de més entitat: guerra i revolució. Si aquest ventall no abasta tot l'àmbit occidental durant el darrer ^{segle} ~~segle~~, penso que sí en dona una visió ~~força~~ ^{força} ~~completa~~ ^{implica}, que per altra banda pot ser completada per l'estudi de les situacions tractades al primer volum, "Catolicisme i societat capitalista", d'aquesta obra.

~~De~~ ^{cal} De tota manera, pensar que l'àmbit estudiat és reduït, i que segurament l'estudi d'altres donaria elements de gran interès que podrien matissar algunes conclusions i afegir-hi elements nous. Penso, sobretot, en l'estudi a través de la narrativa ^{de la societat on hi ha} ~~de la~~ Eglésies joves --especialment les africanes-- i dels països socialistes europeus --~~especialment~~ ^{en} el cas de Polònia, on una tradició catòlica majoritària s'ha vist fins ara enfortida per un règim ~~que~~ ^{que} no persegueix precisament ~~del~~ ^{del} del catolicisme-- ~~convé~~ ^{convé} recordar que l'àmbit volgutament reduït d'aquesta investigació sobre cristianisme i conflicte social té aquestes limitacions.

Els estudis de les novel·les escomençades comencen per una referència biobibliogràfica molt breu de l'autor respectiu. L'examen de cada novel·la tracta primerament de situar-la en el marc social, temporal i geogràfic, i cada anàlisi ^{de} va dirigir substancialment a descobrir tot

allò, explícit o tàcit, que fa referència al tema de cristianisme i canvi i conflicte socials. Per tant, altres aspectes de les novel·les són només al·ludits i alguns, fins i tot, a penes esmentats. Com és natural, la importància i riquesa de la línia argumental és molt diversa en aquestes obres, i per això en alguns casos l'argument és seguit amb un cert detall (p.ex., a "El cel i la terra"), en d'altres no és parcialment (p. ex., a "Retorn a Brideshead") i en d'altres només es fa referència a un argument en realitat molt tènue (p.ex., a "Diari d'un rector de poble"). En tots els casos, però, es tracta de descobrir i de posar de relleu les dades objectives que sobre els temes esmentats forneix cada novel·la. Al llarg de cada estudi hi ha unes conclusions que són en bastants casos ampliades i relacionades en el capítol final, que s'organitza sobre tot al voltant d'alguns temes -- guerra, revolució, integració social, poder-- i en el qual també s'al·ludeix a vegades a conclusions fornides pels dos primers volums d'aquesta obra, per bé que cadascun d'ells tingui caràcters d'autonomia.

El criteri sobre l'ordenació dels estudis d'aquestes nou novel·les ha estat el cronològic: no pel que fa a la data en que cada novel·la va ser escrita sinó a les dades de l'acció. En va semblar el criteri més adequat, per bé que en ~~alguns casos~~ uns casos alguna novel·la cobreixi un lapse ben llarg (és el cas de "Incerta glòria", o bé de "Retorn a Brideshead"), la qual cosa plantejava vacil·lacions inevitables i ~~unes~~ decisions de possible arbitrarietat en adjudicar a cadascuna d'elles el seu lloc en l'ordenació cronològica. Només en un cas he ^{una} fet excepció d'aquell criteri: "Moira" està situada a l'any vint i "El crist de nou crucificat" un parell d'anys després, ^{però} he col·locat en primer lloc la novel·la de Kazantzakis pel fet que la societat agrària que descriu correspon a una etapa històrica ^{anterior} a la societat industrialitzada on es mouen els personatges ~~de la novel·la de Julien Green~~.

Una d'aquestes novel·les està escrita en català: "Incerta glòria". De ~~la~~ la majoria de les altres no hi ha traducció catalana, i dels fragments traduïts en sóc responsable. Amb l'excepció de "El crist

de nou crucificat", i de la que he utilitzat l'excel·lent versió catalana de Joan Sales, amb l'autorització de l'autor d'ella.

He d'agrair a la Fundació Jaume Bofill la borsa d'investigació que em va atorgar per la realització d'aquest llibre. En acabar aquesta obra, em plau també de fer constar el meu agraïment a l'esmentada Fundació (la comprensió amable amb la qual ha acompanyat l'elaboració d'aquests volums i pel seu respecte total dels meus propòsits i perers.

Josep M. Lluís

(1) Literatura cristiana i societat-I. Catolicisme i societat capitalista. François Mauriac, Graham Greene, Heinrich Böll. Nova Terra-Iceub, Barcelona, 1973. Literatura cristiana i societat-II. La resposta de Dostoievski. Nova Terra-Iceub, Barcelona, 1974.

cinquanta va fer que assolís una fama ràpida.

La més coneguda de les seves novel·les, "El Crist de nou crucificat", té prou motius per justificar aquesta preferència. Obra de construcció alhora senzilla i hàbil, d'acció ràpida i plena d'incidències, ~~amb~~ ^{personatges definits amb nervi i gràcia} sentimental, incisiva i truculenta, sense complicacions tècniques, fa pensar alhora en l'alé de les epopeies homèriques i en una gran "machine" cinematogràfica en la qual la cura i la malícia del director ofereix elements d'interès per a tothom. A ~~tant~~ ^{aquests} ~~que~~ ^{que} la fan apte per un públic ampli, cal afegir-hi com a element essencial la reflexió sobre el cristianisme, ^{actualitat} per alguns dels personatges, ~~per~~ ^{per} altres traït, que ^{indolentment} havia d'impressionar una opinió ^{interessada} dels corrents de renovació ^{Cristiana} dels anys cinquanta.

L'acció està situada ^{a Licovrisi} a una petita vila "perduda en un racó de l'Anatòlia", i el temps no hi és indicat. Però per les referències es pot situar ~~aproximadament~~ ^{aproximadament} cap al 1923. En una ocasió s'al·ludeix a Mustafà Kemal i a Venizelos, es parla d'una guerra que versemblantment ha de ser la darrera guerra grega-turca (1921-1922); hi ha la referència d'una visita a Esmirna sense esmentar-ne que encara estigui en poder dels grecs --Esmirna, en aquells anys, fou grega des de 1919 fins que al setembre de 1922 ~~va~~ ^{va} conquerida pels turcs. Precisament un dels eixos de l'acció és la situació de la minoria grega a Turquia, ^(en aquells anys hi havia) (1.400.000 grecs a l'Àsia Menor), i no es parla de la repatriació ~~una mica~~ ^{una mica} posterior i recíproca de les minories gregues i turques. En qualsevol cas es tracta d'una vila poblada pels grecs, cristians, sota el domini de l'autoritat turca.

Aquesta vila serà l'escenari de un enfrontament entre cristians i d'una mena de repetició de la passió de Crist. Si l'acció passa durant els anys vint, la societat retratada és encara típicament agrària, sense ~~mostra~~ ^{mostra} d'industrialització. El poder polític, de característiques feudals, està representat per l'agà, el funcionari turc que governa la vila. ~~els cristians~~ ^{els cristians} de Licovrisi tenen un Consell de Notables que representen típicament

els elements dominants de
ment l'estructura social: el pope Grigoris, l'arconte --noble ru-
ral-- Patriarqueas, el propietari i usurer Ladas, l'home més ric
del poble, ● el capità Fortunas. El Consell dels Notables està
sotmès a l'agà, i els habitants de la vila ~~estranys~~
--gairebé tots camperols i alguns comerciants-- estan sotmesos
a l'agà i al Consell. Però és precisament del Consell d'on sortirà
la decisió que farà que finalment alguns dels vilatans s'oposin
a ells en nom d'un cristianisme que segueix el camí de la rebel·lió
i no el de la submissió.

Un costum inveterat fa que cada set anys siguin designats "cinc
o sis conciutadans per fer revivre, amb ells, quan arriba la Setma-
na Santa, la passió de Crist". Ha passat un dels períodes de sis anys
i, en entrar al setè, els capitosts del poble han de designar els
qui a la Setmana ~~de~~ Santa següent representaran la passió:
Crist, Pere, Jaume i Joan, i Judas Iscariot i Maria ^{la} Magdalena. Ma-
nòlios, un pastor al servei del ~~poble~~ ^{del poble}, és escollit per al paper de
Crist; Michelis, el fill de l'arconte, per a Joan; el marxant am-
bulant Yannakos serà Pere, i el cafeter Kostandis serà Jaume. El
baster Panayotaros és designat, malgrat la seva oposició, per al
paper de Judas; Katerina, una viuda guapa i lleugera, serà Maria
Magdalena. El pope Grigoris acomiada així als quatre escollits
per representar ~~els~~ Crist i ~~els~~ apòstols:

"--!Que Déu us beneeixi! !Que l'Esperit del Senyor bufi da-
munt vostre! (...) !Que es compleixi el miracle! Que els fidels,
quan us veuran per Setmana Santa, es preguntin: és aquest en Ya-
nnakos, és en Kostandis aquest, és en Michelis? !No, no! !Aquest
és Pere, és Jaume, és Joan! Que quan et veigis, Katerina, amb la
coorona d'espiques pujant cap al temple, sentis un sant terror...
!Que els seus ulls s'omplin de llàgrimes, que es purifiquin, que des-
cobreixin de sobte que tots som germans! !Que Crist ressuciti, no
solament a l'atri de l'església, sinó també dins els nostres cors!
Amén. ^o

Però el capità Fortunas, en sortir de la reunió, pensa quina mena de gent és la del Consells de Notables i Ancians: "¡Que el diable se'ls emporti a tots! Per organitzar martingales d'aquestes caldria tenir el cor pur, i això és Sodoma i Gomorra. El pope té oberta una farmàcia anomenada església, on despatxa el Crist a tant la lliura i a tant l'unça. (...) ¡Es la tarifa; paga, que, si no, aniràs de dret a la fondària de l'infern! (...) ¿El vell patroarqueas? ¡Un porc amb dues potes! ¡Tot ell és ventre, de cap a peus; fins el crani té plé de tripes! (...) ¿El hadji Nikolis, el mestre d'escola? ¡Un espàrrec sec! ¡Un gaganer, un poca-roba, un débil i fastigós curt de vista que es creu un Alexandre Magne! (...) I el jaio Ladas... Un pollós, ^{un} usurer, un rata, faltat de tot amor propi. Capaç de morir-se de gana assegut sobre una muntanya de bocjos de vi, de sacs de farina i de botes d'oli. (...) ¿I jo? ¿Voleu saber alguna cosa de mi? ¡Un cas perdut! ¡M'hauríeu d'arreglar amb pines si no voleu empastifar-vos de merda!"

El pope Grigoris parla de resurrecció i de germanor cristiana, mentre les vides dels notables del Consell van per camins ben diferents. Però els quatre companys ^{designats} ~~sentem~~ ^{vi} neguit i responsabilitat: s'examen, parlen de ~~comprar~~ ^{comprar} un Evangeli, l'legir-lo i comentar-lo: "prou feina tenim amb l'Evangeli". La primera ocasió per posar a prova els seus propòsits i per adequar la seva vida a la dels personatges evangèlics vindrà tot seguit, i serà el contacte amb una gent pobre i desemparada. És un llarg seguici que arriba al poble, són cristians perseguits. Habitants d'una vila llunyana ^{que fou} ~~al~~ ^{l'}iberada ~~per~~ ^{per} l'exèrcit grec, però els batallons hel·lens van ser delmats i "els turcs tornaren: ^{Incendiaren, degollaren, violaren} no cal dir res més" --explica el pope Photis, que acabdilla els fugitius-- "Vaig reunir els supervivents; aquests cristians... Ja fa tres mesos que caminem, perseguits, famolencs, malalts (...) Vam sentir ~~dir~~ ^{dir} que allà lluny, prop de la Muntanya de la Verge, hi havia una vila grassa i rica, Licovisi, habitada per grecs, gent cristiana. I vam pensar: són

4

cristians i són grecs, els seus graners són plens, les seves terres són grasses, no ens deixaran morir de gana. I hem vingut. I aquí som. !Que Déu sigui benefici pels segles dels segles!

"El pope Photis s'eixugà la suor que li perlejava el front, es persignà i s'inclinà sobre l'Evangeli per besar-lo.

"--!No tenim altra esperança ni consol que aquest!-- digué, brandant molt alt el feixuc Evangeli".

Però els notables del Consell no volen ajudar: el capità està borratxo, l'arconte dorm perquè ha menjat i begut massa, el ric Ladas es nega a donar res, el mestre defuig responsabilitats. És el pope Grigoris el qui va a trobar els fugitius arribats al poble i qui s'enfronta amb el pope Photis. Grigoris no vol ajudar-los i demana a l'altre:

"--¿Ens podries dir què espereu exactament de nosaltres?

"--Terra--respongué el pope Photis--. !Terra per arrelar-hi! Ens han dit que teniu camps fèrms, que no sabeu què fer-ne; deu-nos-els, els repartirem per famílies, els sembrarem, collirem i farem pa perquè mengin aquests famolencs. !Això és el que esperem de vosaltres, pare!"

Hi ha un plantejament econòmic ~~que els notables del Consell no volen~~
~~acceptar~~: aquella gent, ■ establerta al poble i amb el seu pope, podrien fer trontollar el poder de Grigoris: cal trobar una excusa i rebutjar ■ la petició de terra. No pot posar-se d'acord amb l'agà perquè el seu poble li retreuria que ■ liurés al turc aquells cristians; no confia en tots els seus companys del Consell perquè tal vegada alguns es commouren davant aquella trepa de famèlics; el poble també es pot commoure i un d'ells, ■ Manòlios, ■ reacciona:

"En Manòlios ja no podia contenir-se. ¿D'on trauria coratge, no essent res més que un pastor a sou, un mossò, per llançar-se a parlar davant de tot el poble?

"--!Pope Grigoris, pare!--cridà--. !Escolta la seva veu! Crist té fam: !ens demana una caritat!

"El pope Grigoris es girà cap a ell, colèric:

"--Tu, tanca la boca!"

El pope Grigoris trobarà ~~un~~ pretext per allunyar ~~del poble~~ del poble els cristians perseguits, i aquests aniran a aixoplugar-se en unes grutes d'una muntanya propera. Però els dos bàndols ja estan formats i enfrontats, ambdós de la mateixa ~~raça~~ ^{Le-} gons "El Crist de nou crucificat" aquesta fe no aconsegueix resoldre el conflicte plantejat entre els fugitius refugiats a la muntanya del Sarakina i els habitants de Licovrisi. I tampoc la comunitat de raça i la solidaritat ^{portant-se a una muntanya} del ~~minor~~ ^{oprimida} pel poder dels turcs. El conflicte es de rel econòmica: els habitants de Licovrisi tenen els seu passar, modest però suficient dins una estructura agrària, i els del Sarakina no tenen res perquè no ^(posseïen) terra per treballar.

D'aquesta situació ~~se'n~~ se'n segueixen unes visions del cristianisme diferents en molts aspectes.

~~Al llarg de nombroses peripècies argumen-~~
tals on hi jugen sentiment, sexe, crueltat, miracle, en realitat la línia de força de la novel·la passa per l'enfrontament progressiu dels dos grups socials. De primer els refugiats del Sarakina reben ajudes provinents en ^{gran} bona part de la bona voluntat dels quatre licrovisisms escolits per representar els papers principals de la representació pasqual. Però aquestes ajudes i el treball escassament productiu dels refugiats que no tenen terres no són suficients per fer-los sortir de la misèria. Després, uan mor l'arconte, el seu fill Michelis --el designat per representar sant Joan-- fa donació de les terres que ha heretat als refugiats del Sarakina. Seria una solució estable, al nivell de propietat i d'organització del treball, per als refugiats. Però quan s'obre aquesta possibilitat els licrovisisms, dirigit encapçalats pel pope Grigori, es neguen a acceptar-la. Tractaran de declarar foll Michelis i invalidar la seva donació. L'enfrontament serà violent entre les dues comunitats. A la fi, els notables aconseguiran Mandilis a l'edat de ser un perturbador polític.

dels dos grups socials que són d'una mateixa raça, que tenen una mateixa fe, i que estan sotmesos a un mateix poder polític. Quan el pope Grigoris no admet els fugitius a la vila, la primera reacció del pope Photis és d'invocar la caritat, recordant les dones i les criatures del seguici:

"--Per ells, oblidó el meu amor propi i us al·largo la mà: !feu-me caritat! Cristians, despleguem les mantes; tireu-hi el que el cor us digui: un bolí de pa, una ampolla de llet, una almosta d'olives o avellanes... !Tenim fam! !Caritat per amor de Déu! (...) Travessarem aquesta vila, trucarem de porta en porta. !A això hem arribat! I clamarem: !per amor de Déu! !Una gràcia de caritat!"

La petició és atesa per alguns dels vilatans: la viuda Kateina, ^{la vídua moribunda de nou an.} dóna el seu xal nou, un mirallet i una ampolla de perfum; Kostandis, el cafeter designat per representar sant Jaume, va a la seva botiga i ^{contribueix a l'obertura;} alguns altres vilatans també fan; ~~Michelis, Manòlios, Yannakos i Kostandis~~ van a casa l'arconte i arriben el que poden i omplen un gran cove de queviures per als fugitius. Aquests ~~van~~ ^{van} al Sarakina i es disposen a aixecar-hi una nova vila. Yannakos els dóna unes unces d'or d'un tracte que havia fet amb l'usuer Ladas; la viuda Katerina ~~la~~ seva ovella. Yannakos, després de despendre's d'aquells diners, pensa:

"--Has dit, i és veritat, que l'home és una bèstia ferotge. !Sí, però fa el que vol! Pren el camí que vol. La porta de l'infern i la del cel estan ~~en~~ l'una al costat de l'altra, !l'home entra per la que vol! El diable, en canvi, només pot entrar per la de l'infern, i l'àngel només per la del cel; mentre l'home, !per la que vol! !La que li dóna la gana!"

Però hi ha una altra gana: la que pot amenaçar els refugiats al Sarakina. El pope Photis creu que aquesta situació nova en la que es troben pot ser el començament d'una vida ^{nova} nova. Així ho

12
predica als seus:

"--Nosaltres ens regalàvem en el nostre poble, vivíem en prosperitat, menjàvem més que no calia i carregàvem de greix la nostra ànima. !Tranquil·litat i bons aliments!, aquesta era la nostra vida! Pau, seguretat, vida fàcil; la carn, ben peixada, ^{no} orpínia l'esperit. Dèiem: !~~tot~~ ^{tot} marxa, aquest món és una bassa d'oli, la justícia triomfa ~~per tot~~ pertot! ¿Qui passa gana? Ningú. ¿Qui passa fred? !Ningú! !No hi pot haver millor món que el nostre! Déu tingué l'àstama de nosaltres (...) Ens han perseguit, i hem après ~~que~~ el món és ple d'injustícia; hem passat gana i fred, i hem sabut que la gana i el fred existien (...) La desgràcia ens ha obert els ulls. Ara ho hem comprès. La fam ens ha donat ales, ens hem pogut escapar de la xarxa de la injustícia i de la vida fàcil. Mireu: !som lliures! Podem començar una vida nova, més lliure, més noble, més santa, !beneït sigui Déu!"

I quan un dels seus oients li diu que calque l'hora de la desgràcia passi, el pope li respon que passarà gràcies al treball, a la paciència i l'amor, ^{de Déu} que tanca els ulls i veu cases de pedra, una església, hortes i vinyes i terra sembrada de blat, i que a "l'orgullosa vila de Licovrisi, hi ha alguns homes nobles i de bon cor que pensen en nosaltres" i que els han ajudat, que ells arrelaran i germinaran. Un jove ^{l'altre} li pregunta:

"--¿I tornarà a ser com sempre? (...) Recordaràs que en el nostre poble no hi havia solament rics, sinó també pobres. I la meva mare morí de misèria en una època en que el poble nedava en oli i vi (...) De manera que sempre la mateixa història, pare? ¿Sempre pobres i rics?"

El pope Photis respon que anyç ^{que} ha preguntat això mateix a Déu: "¿Els que, Senyor, no ens és lícit implantar la justícia en aquesta terra?", i que ahir, a la seva vila, tampoc els rics no haurien distribuït les riqueses "als pobres de Jesucrist", però que ara Déu els ha fet iguals i els rics hisendats passen gana i han "comprès el sofriment". ^{passa per}obre la possibilitat de la justícia:

"--Ara farem taula rasa del passat-- ~~continua~~ continuà el pope Photis, clamant--. !No hi haurà teu ni meu; no hi haurà reixes, ni panys, ni ~~amigues~~ ^{amigues}! !Tots treballarem i tots menjarem! Cada ũ treballarà segons el que pugui fer, tant com podrà (...). ¿Oi que som germans? L'un pescarà, l'altre caçarà; aquest conrearà la terra, aquell pasturarà els ramats. ¿Oi que som germans? Doncs formem una sola família, ja que tenim el mateix pare, !Déu! (...) Les noves bases, !cosa difícil! !Ajudeu-me a posar-les, germans! Treball, paciència i amor, i fe ^{Déu} en ~~Jesus~~ ^{Jesus} crist! ¿Què feien els primers cristians? S'aplegaven a las catacumbes, sota terra, per posar bases noves al món. (...) Com que hem conegut la injustícia, establirem l'ordre. ~~No~~ temis, Petros, fill; oblida el passat, !anatema sigui! !Tots junts, ajudem-nos els uns als altres per establir un món nou!

"Tots s'alçaren i amb els punys ~~enlaire~~ ^{enlaire} voltaren el pope.

"--!Tots junts!-- tornà a ^{cridar} ~~cridar~~ el pope Photis--. !Tots junts! !Aquesta és la nova paraula: ella ens salvarà!"

"Tots junts" ^{crida} ~~crida~~ el poble; els qui havien estat rics ^{en altre cos} ~~en altre cos~~ ^{serien} ~~serien~~ manen a Déu que no els torni a donar riqueses perquè ~~serien~~ ~~serien~~ dolents, i els altres riuen, tot dient que no deixaran ~~serien~~ ~~serien~~ rics. Així es preparen els grecs fugitius per a edificar amb bona voluntat la justícia. Però no són solament ells, les víctimes de la injustícia, qui la volen. Mentre, els quatre companys llegeixen i comenten les benaurances:

"--Aixó és clar com l'aigua-- exclamà en Yannakos, triomfant--. Glòria als mans, és a dir, als ^sbons, als tranquils, als pacífics. Aquest són els que venceran al capdaveu, i tota la terra serà seva. És a dir, no serà amb la guerra, sinó amb l'amor, que guanyarem el món. !A baix la guerra! !A baix la guerra! !Tots som germans!

"--¿I els turcs?-- preguntà en Kestandis, escèptic.

"--També els turcs-- respongué en Yannakos, entusiasmat--. I també l'agà, en Yusufaki, l'Hussein, !tots!

"--¿I els que han arrasat el poble del pope Photis?--preguntà novament en Kostasdis, tossut.

"En Yannakos es grata el cap, i digué:

"--No ho sé. Ho preguntarem al pope Photis... Apa, llegeix.

llg "Benaventurats els que tenen fam i set de justícia-- ~~en~~
(en "anòlios--", perquè seran associats".

"--!Ah!-- exclamaren tots, a una--. !Déu ho vol! !Que siguin associats de justícia!

"En Yannakos, engrescat, s'alçà del pedris per cridar:

"--!Benaventurats els que tenen fam i set de justícia, perquè seran associats! !Aquests som nosaltres, nois; és per nosaltres que el Crist parlava! Nosaltres quatre tenim fam i set de justícia... !Coratge, nois! Apa, ~~anòlios~~, segueix.

"~~a~~ Benaventurats els misericordiosos, perquè abastaran misericòrdia".

"--!Escolta això, jaio Patriarqueas!-- cridà en Yannakos, posant-se dret altra vegada--. !Escolta-ho bé, pope Grigoris, tu que ni ens saludes pel carrer, perquè hem donat als pobres quatre coves de queviures! !Escolta, escolta, pope Grigoris, fart, que expulses els famolencs de casa teva, plena de menjar! (...)!Escolta això, jaio Ladas, vell ronyós, que ets incapaç de donar ni un vas d'aigua al teu àngel de la ~~guarda~~ guarda!"

Després és "anòlios qui comenta la benaurança adreçada als qui seran perseguits per causa del Fill de l'home:

"A la vila, els notables, els ricatxos, els mantiders, ens perseguiran a nosaltres ~~algun~~ algun dia, i ens voldran expulsar del poble perquè diem la veritat (...) Però a nosaltres, germans, ens cal estar molt alegres, perquè donarem la vida per amor de Crist. ¿Per ventura no la va donar Ell per amor a nosaltres?"

Els quatre companys, i després el pope Photis, es pregunten sobre l'enigma de l'home i les febleses i contradiccions d'aquest, i ~~l'enigma~~ *solu* l'enigma incomprendible de Déu. Photis els recomana con-

fiança, perquè a través de la fosca poden arribar tots a la llum. Igual que l'eruga, "un matí de primavera, ~~forada~~ forada la mortalla, i pren el vol, convertida en papallona. De la mateixa manera nosaltres, a través de la fosca, ens hem de transformar. !Coratge, Manòlios, segueix el teu camí!"

Aquest és el plantejament durant les primeres setmanes de vida al Sarakina. El pope ha demanat caritat, uns quins homes i dones de bona voluntat de Licovrisí els han ajudat i estan disposats a ajudar-los, els fugitius projecten edificar una nova vila amb el seu treball. Licovrisí ~~esta~~ ^{està} a part, hostil, però hi ha entre les dues comunitats una coexistència que en el ~~cas~~ dels del Sarakina és esperançada. No han aconseguit terres però han aconseguit la caritat d'algunes almoines i d'algunes col.laboracions; ells treballaran i hi haurà una nova vila i en aquesta regnarà la justícia. Després que els grecs ~~fugitius~~ ^{els} fugitius han estat rebutjats per la majoria dels grecs ~~de~~ de Licovrisí, aquesta és la primera etapa de les relacions entre les dues comunitats.

Però passen les setmanes, arriba el temps de la sega. Diversos ~~esdeveniments~~ ^{esdeveniments} es produïxen a la vila: ~~Yusufaki~~ Yusufaki, l'adolescent amant de l'agà, és assassinat; Manòlios s'ofereix com a víctima propiciatòria per aplacar la ira del'agà contra els ~~licovrisins~~ ^{licovrisins}; ~~és trobat l'assassí~~ ^{és trobat l'assassí} i Manòlios resta lliure; mor el capità Fortunas dient que a Déu li cal una goma ~~per~~ ^{per} esborrar els pecats insignificants que fan els homes... També les setmanes passen per als ~~refugiats~~ ^{refugiats} al Sarakina i aquest és el resultat: "Els refugiats construïen algunes cabanes, de pedra de la muntanya, però no tenien fusta per cobrir-les. Els nens, magres i grocs, s'estaven asseguts a l'entrada de les coves, sense delit de jugar; seriosos, la mirada vaga, com si fossin vells. Algunes mares collien herbes, altres encenien foc, però no tenien ni oli ni olives ni llard; menjaven les herbes bullides i sense amanir. Els homes se

16

n'havien anat a llogar-se de jornalers pels pobles de la comarca. El pope Photis, armat de l'Evangeli i d'una bossa, ressegua com un captaire masos i viles i caserius demanant una gràcia de caritat pels seus feligresos".

Es aleshores quan una altra vegada es troben plegades les dues comunitats, reunides per celebrar l'aplec [redacted] del profeta Isaïas. Els de Licovrisí hi han anat com cada any. També els refugiats del Sarakina van a l'aplec, "miserables, esparracats, mangles". Acabada la missa que ha celebrat el pope Grigoris, acabat el discurs patriòtic del mestre, Manòlios demana la paraula. Des de la primavera, el jove pastor s'ha pres seriosament aquella imitació de Crist que sentí [redacted] que era el seu deure per poder representar dignament el paper pel qual l'havien designat els notables. I parla de Crist a la multitud el dia de l'aplec: [redacted]

"--!German, s, germans, homes i dones de Licovrisí! No vinc mogut de propi impuls, ¿com podria jo, un mosso, un pastor de cabres que no val res, parlar i al·lisonar els rics i els savis, els pares de família i els [redacted] notables il·lustres, els vells venerables i els homes instruits? No he vingut mogut de mi mateix, sinó de Crist; !el Crist m'envia! No faig sinó repetir les seves paraules, que ell m'ha manat que us digués: i Ell clama dient: "¡Tinc fam; feu-me una gràcia de caritat, [redacted] cristians!" Qui dóna al pobre, dóna a Déu".

I parla dels refugiats del Sarakina. Algú diu que les seves paraules no són les de l'Evangeli, [redacted] un altre que allò [redacted] és utòpic. Però alguns li pregunten que parli clar, que els digui què els mana el Crist i deliberaran si és una cosa que es pot fer.

"--La sega, germans, és acabada --respongué Manòlios--. Enguany, gràcies a Déu, ha estat bona. D'aquí a uns dies començarà la verema, i després vindrà la collita de les olives. Ara, escolteu

la veu de Crist que esquinça el meu cor: veïns de Licovrisí, aquí mateix, en aquest terme nostre, han arribat germans perseguits, l'hivern s'atansa, moriran de fam i de fred (...) Que cada propietari, després de cada collita, ~~aparti~~ aparti un delme i el deixi en préstec a Déu, a interès del cent per u, a tornar, capital i interessos, en el dia del Judici; ¡vet aquí el que mana el Crist, Jesús! Ajudem als nostres germans del Sarakina durant una anyada, o dues si tant cal, fins que es refacin (...) ¡No clama això ^{davant de} Déu, germans; no és pecat que vaguin terres, mentre hi ha homes que no en tenen? Doneu, amos, aquestes terres vagaroses als refugiats, a rabassa morta o a mitges; us seran d'algun profit, i ells tindran un mos per dur-se a la boca, que hauran guanyat amb la suor del front. ¡Ai dels vilatans que mengen i s'afarten mentre els nens del Sarakina passen fam! Tot aquell qui mor de fam en aquest món, se'ns penja al coll i ens arrossega a l'infern".

El discurs, llarg i apassionat, de Manòlios commou alguns, que prometen donar el delme, o un bou, a algun servei de franc. Es un breu moment de ~~trionf~~ triomf que fa ~~que el pastor~~ que el pastor digui al pope Photis:

"--Ja ho veus, pare, no desesperis. ¡Crist viu, Crist camina encara damunt la terra! ¡Hi ha cors que s'obren per acollir-lo; coratge!"

Però el pope Grigoris els nega la seva benedicció: "¡La meua maledicció, rebels! ¡Maleïts tots els que et segueixen, assassí!" Moments abans s'havia adreçat als licovrisins per impedir que fessin cas a Manòlios i la seva argumentació era una justificació, ~~de l'orde~~ establert: en nom de la religió,

"Sapiguen que el món s'aguenta sobre quatre pilars, que són la fe, la pàtria i l'honor, i el quart pilar és la propietat (...) Déu ha fet rics els uns, pobres els altres. ¡Desventurat el qui vulgui pertorbar aquest ordre! S'encara amb la voluntat de Déu. Manòlios, jo em penedixo d'haver-te donat llicència de parlar, ja que només has dit impertinències. ¡Baixa d'aquí, vés a pasturar les cabres! (...) Tot el que ens has dit és contrari a la voluntat divina".

Acuf s'ha registrat un canvi significatiu. Quan els ~~_____~~ ^{fugitiu} van arribar a Lícovrisí i demanaren acolliment i terres, el pope Grigoris ~~_____~~ busca un pretext per allunyar-los. Digué que portaven el còlera i que davant l'amenaça de l'epidèmia tenia que vetllar per la vida dels seus feligresos. ~~_____~~ Quan un d'aquests, Manòlios, demana setmanes després ajuda i terres per als refugiats del Sarakina, i ho fa plantejant-ho com a primera exigència de Crist, i alguns reaccionen favorablement, el pope Grigoris parla més clar: és l'ordre establert el qui que cal respectar i impideix escoltar les propostes de Manòlios. I si el pastor diu que és Crist qui mana ajudar els famolencs, el pope Grigoris argumenta també en nom de Déu: "Déu ha repartit els béns segons lleis ocultes que porés ~~_____~~ Ell coneix", Déu ha "fet rics els uns, pobres els altres", i "el quart pilar que aguanta el món és la propietat. ~~_____~~ Acabar-se amb tot això és acabar-se amb la voluntat de Déu. I Manòlios, encara que parli de l'Evangeli, és un pastor al qual només li toca pasturar cabres, ^{i ha de callar} perquè no està investit de l'autoritat del pope. Pot dir-se que el debat entre aquests cristians comença a polititzar-se.

Però hi ha algú que realment ~~_____~~ escoltat Manòlios. És Michelis, el fill de l'arconte. Aquest li diu que triï entre ell i Manòlios, i el seu fill ~~_____~~ respon que allò que li planteja és triar entre ell i el Crist, i que ell ~~_____~~ el Crist i deixa la casa. L'arconte ~~_____~~ cridar Manòlios i li ~~_____~~ parla com va parlar el pope Grigoris el dia de l'aplec, però concretant ja l'acusació: és un revolucionari i un bolxevic:

"¿Amb quin dret vas sortir l'altre dia a salvar el poble? !Això era cosa meua, que sóc l'arconte! ¿Per què t'has de ficar en el que no t'importa? Ja te'l diré jo, el per què: per fer-te passar per sant, perquè els imbècils s'ho creguin i et segueixin i així podràs fer la revolució la diada del profeta Elias.

"--¿La revolució?-- exclamà en Manòlios, bocabadat.

"--¿Doncs, què? ¿No era això el que significaven les paraules des-

vergonyides que ens vas engegar abans-d'ahir a muntanya? (...) I després, què els haurem de donar, encara? ¿Els nostres camps, a mitges en els fruits? ¿I amb quin dret? ¿Es que els camps no són nostres? ¿No són el nostre patrimoni, la nostra sang? (...) ¿Vols convertir el país en una altra Rússia, eh, trapella? !Com a Rússia, on els uns es mengen el altres, i cada u mana el seu veí sense cap diferència entre amos i mossos! !Ah, Senyor, tingues pietat de nosaltres!"

L'arconte sacseja el seu mosso, el mira horroritzat, va i ve entàl les quatre parets, esclata:

"!Ah, sarnosos, ah, pol·losos, ah, trinxeraires! No tenia ni un pam de terra, i dieu: «!Tots germans!» Quins germans, vatua... ¿voleu que tots siguem germans i que ens ho partim tot, i així us empassareu la meitat del que és nostre? ¿Qui t'ha ficat aquests desvaris dins la closca, eixelebrat?"

"--Crist-- digué en Manòlios.

"--!Així el diable se t'emporti! ¿Quin Crist, veiam? !El teu, no el meu! Us heu fabricat un Crist que és la vostra pròpia estampa, pollós com vosaltres, amb la cara plena de gargalls, mort de gana i revolucionari: !un bolxevic! Li feu dir el que us agrada i després l'alceu com un estendard i udoleu: "!"Tots tenim el mateix pare; així, doncs, fora diferències, partim-nos el món!" "!"Tots som germans", brameu, "de manera que porteu el pollastre, que en mengem tots!" Doncs bé, jo t'ho juro des d'ara: !Us fareu fotre!"(...) Ja no et vull de mosso".

Tot seguit acaba de dir aquestes paraules apareix el pope Grigoris i els dos notables acusen Manòlios de ser l'Anticrist. El pastor respon:

"--Eren paraules de Crist. Estimeu els pobres, qui tingui dues camises que en doni una, tots sou germans. Res més".

I quan el pope li fulmina la maledicció de Déu, respon:

"--No la de Déu, sinó la vostra-- corregí Manòlios--. Vosaltres, els mals popes, van crucificar el Crist. Si altra vegada vinguéss a la terra, altra vegada el crucificarien. !Adéu!"

Els dos camps estan cada cop més separats. L'arconte, malgrat la

seva malaltia, projecta amb el pope la manera de desampel·legar-se de Manòlios, mentre els refugiats del Sarakina formen grups de homes i dones que vagin a buscar treball per les rodalies ~~per~~ tal de trobar com ^{passar} l'hivern, ~~però~~ mor l'arconte i sorgeix una nova possibilitat de solució pacífica: Michelis decideix donar tot el que ha heretat del seu pare a la comunitat de Sarakina. Davant aquest acte, Manòlios sent l'alegria més gran i fonda de la seva vida: "Veia ~~la~~ paraula de Déu com era totpoderosa, més forta que tots els béns de la terra, i capaç de fer passar els camells pels forats de les agulles!". La reacció del pope Grigoris és d'ira, i en el diàleg entre ell i el jove arconte queden contraposades dues concepcions de Crist:

"--¿Pretens que Crist era un bolxevic?-- protesta ~~la~~ Michelis.

"--¿Crist? ¿Quin Crist? ¿El vostre? Aquest us l'heu empecat vosaltres, l'heu fet de cap i de nou segons la vostra pròpia imatge. Aquest no és el Crist, és l'Anticrist!

"~~La~~ Michelis s'alça de la cadira, impacient, colèric:

"--Vosaltres, sí, vosaltres, els mals papes, els mals bisbes, sou els que heu desfigurat el Crist per adaptar-lo a la vostra imatge. L'heu fet semblant a un jaió Lodes, hipòcrita, marri, mentider, covard i usurer, amb els cofres plens a rebentar de ~~monedes~~ ^{monedes} turques i esterlines... L'heu fet ~~semblant~~ ^{semblant} de tots els poderosos de la terra, i l'heu fet protector de les seves bosques!"

Grigoris pregunta si els declara la guerra, i Michelis respon que "no declaro la guerra a ningú, només ~~la~~ proclamo la justícia. Però vés amb compte, si us llançeu contra nosaltres ens defensarem". De ~~la~~ invocació a la caritat de setmanes enrera s'ha passat a proclamar la justícia. A la proclamació de la justícia en nom de Crist el pope respon novament amb l'acusació política: Manòlios "s'ha rebel·lat contra la pàtria, la propietat, la família. Alça bandera de revolució, bandera roja, bandera de sang que ens banyarà a tots. Reb consignes de Moscou. La fe, la pàtria, l'honor perillen: és un bolxevic!" I

de sobre perquè ell recolza el pope Geigoris i l'ordre establert.

Si els camins legals els són tancats ~~per~~ ^{instantàniament}, s'obre una altra possibilitat per fer prevaldre el seu dret: la ~~guerra~~ ^{alluita}.

"--¿La guerra?-- va fer ~~el~~ Michelis, amb temor.

"--La guerra-- afirmà el pope Photis--, la guerra santa. Primer va ser contra els turcs, i els seus agàs; ara és contra els nostres mateixos, els rics i els notables. !Són pitjors que els turcs! Més dolents... I el Crist és amb nosaltres, el nostre Déu esparracat.

"Girant-se cap a ~~el~~ Manòlios, afegí:

"--Creu-me, estimat Manòlios; Jesús no és sempre com aquell que tu vas esculpir en fusta; no sempre és manso i acomodatiu, no sempre resignat, no sempre presenta l'altra galta si el bufetegen. !No! És també un guerrer, un guerrer decidit, que avança i el segueixen tots els desheretats de la terra. ¿Us pessen que he vingut a portar pau al món?" ¿De qui són aquestes paraules? !De Crist!" ~~Manòlios~~

Però els dies passen, arriba l'hivern, els de Sarakina tenen i els licovrisins es neguen a ajudar els famelencs, fam ~~els~~ ^{Yannakos} i uns companys van a prendre queviures a casa el jaio Iadas. El pope Photis ^{(no dona el senyal de baixar a la vila} i prendre possessió, de grat o per força, d'allò que és seu, perquè és una decisió greu: "hi haurà escampament de sang humana" si els de Licovrisí ~~proposen~~ ^{s'hi}. I aquests s'hi oposaran: "Els rics us odien, perquè us creuen bolxevics; els pobres us odien perquè els rics els egalfen el cap i els enceguen; aquests luitaran contra vosaltres sense saber el que es fan... Són molts i tenen armes, i l'agè està amb ells: no ho oblidis". ~~Manòlios~~ ^{Manòlios} ha esculpit una altra cara de Crist, però "és el mateix. Aleshores era pacient, suau, tot serenitat; ara s'ha endurit, s'ha tornat feréstec. ¿Ho pots comprendre, Michelis?

"~~Manòlios~~ Michelis callava. Al cap d'una estona, respongué:

"--En altre temps, no hauria pogut comprendre-ho; ara, sí..."

I el pope Photis es decideix a donar el senyal: ^{després d'un temps de silenci}

"Tot allò que avui ~~avui~~ ^{avui} ~~em~~ ^{em} prendre, no ho emprendre pas a cegues,

sinó amb els ulls ben oberts, amb l'esperit ben clar, com a homes lliures. Anirem a demanar al Déu que és nostre, el que ens deuen; no a pidolar caritat, sinó a exigir justícia. Tenim, a la terra baixa, hortes i vinyes, masos i olivars, terra campa i garrigues. !Que ens donin el que és nostre! No prendrem ⁿⁱ un pam de terra del que és dels altres; només demanem que ens deixin treballar la nostra terra, perquè puguem viure. No som l'exèrcit de la rapinya, sinó l'exèrcit de les víctimes de la injustícia que han dit d'una vegada: !prou! No serem els primers a atacar; però, si ens escometen, ens hi tornarem. ~~Mans~~ tenim, que Déu ens ha donat, i amb aquestes mans ens defensarem. ¿Què podria la justícia sola, en aquest món d'injustícia i sense vergonya, si no anés armada? !Armarem, doncs, la nostra justícia, ja que ells armen la seva injustícia! Els ~~ensenyarem~~ ^{ensenyem} avui que la virtut també té punys. El Crist no és solament un xai; és ~~també~~ ^{un} lleó. I com un lleó, vindrà avui amb nosaltres".

Ja no es tracta com ahir de demanar caritat, es tracta de ^{de} exigir justícia, i els sarakinesos baixen cap a la vila, portant com a bandera la faç de Crist que ha ~~esculpit~~ ^{esculpit} Menòlics, amb una ferida a la galta pintada de vermell, "i així el Crist apareixia als ulls del poble com el Gran Combatent ferit a totes les guerres i que es tornava a llançar a la brega". Baixen cap a la vila amb el propòsit d'atrinxerar-se a la casa pairal dels Patriarquesas, la que Michelis ~~els~~ ^{els} ha donat, i d'escampar-se per les hortes i camps que també són ~~sans~~ ^{sans}. No pensen atacar els altres, però si els ataquen, respondran. "Nosaltres reclamem el nostre dret, !així Déu ens perdoni!" Les campanes de Licovrisí toquen l'alarma, el pope Grigori convoca els seus feligresos perquè prenguin les armes ^{el} ~~els~~ ^{vagin} tots a barrar el pas als refugiats, ~~els refugiats~~. El mestre tracta que els dos bàndols es reconciliïn i no arribin al combat. El pope Photis, en un darrer esforç per evitar el vessament de sang, proposa al pope Grigoris que lluitin tots dos amb les mans nues, i que el resultat de la batalla decideixi en favor d'una o d'altra de les co-

munítats. En la baralla, [redacted] el pope Photis [redacted] està a punt de vèncer el seu adversari, però quan va a posar-li el genoll al pit Penayotaros, el designat pel paper de Judas, traeix l'acord i es llança damunt seu. Les dues multituds es barregen aleshores en batalla: amb fones, ganivets, pistoles i garrots s'enfronten les dues comunitats hel·lenes i cristianes. Els del Sarakina s'atrinxen a la casa pairal de l'arconte i això obre una treva en la batalla. D'un cop de roc que algú li ha llançat mor el mestre, [redacted] que volia reconciliar-los.

L'endemà de bon matí hi ha una pau amenaçada. Alguns del Sarakina surten en escamots per ocupar les terres que Michelis els va donar i ho fan abans [redacted] no intervingui l'agà.)

(El pope Grigoris i els seus es presenten al turc. Tot recorda novament la passió de Jesús. Davant el menyspreu que l'agà manifesta per ells i els seus dubtes [redacted] ^{sobre} les acusacions falses que adrecen contra Manòlios perquè el castigui, els notables de la vila acusen Manòlios de malfactor polític, com els jueus davant Pilat, i l'amenacen que si no el mata perilla el seu càrrec i fins i tot l'imperi turc :

"--Agà, sàpigues que has de retre compte al teu august govern. A Licovrisí ha arribat un enviat dels moscovites amb la missió de saquejar i calar foc a les cases, i de saquejar i calar foc a l'imperi turc! No te'n burlis, no te'n riguis; !alça el puny i pega! (...) Ha jurat calar foc a casa teva i rostir-te, agà; ha jurat saquejar la nostra vila i fer venir el moscovita perquè en prengui possessió. T'hi va el cap, agà nostre; vés amb compte. El llop ha entrat en el teu corral. !Mata'l!"

El pope Grigoris clama després als vilatans reunits a la plaça:

"--L'agà ens lliurarà Manòlios i nosaltres el jutjarem i el condemnarem, !la seva sang damunt nostre! Alceu-vos, anem tots a les portes de l'agà, cridem alçant els braços: "Manòlios! Manòlios! Lliura'ns en Manòlios!"

En saber les noves, Manòlios pren una decisió: es presentarà

a l'agà i dirà que es culpable per tal que els altres es salvin:

"--Déu vulgui que tots els crims que ens imputen recaiguin damunt meu. Així deixarien tranquils els nostres companys. A totes les acusacions jo respondré: sí, sóc jo, jo qui he robat, jo qui ha matat, jo qui ha incendiat, jo el bolxevic. Tot, tot el que vulguen, mentre la comunitat es salvi. Jo mateix em presentaré a l'agà, i ara mateix".

L'agà, com Pilat, menysprea els seus súbdits, vacil·la i voldria salvar Manòlios. Però també té por, i demana al pastor que es confessi bolxevic i culpable perquè pugui irritar-se contra ell i lliurar-lo als seus bo'xins. És el que succeeix després que Manòlios, fidel al seu propòsit, li diu que "és una amenaça per l'imperi turc", i que si "si pogués, l'enderrocaria":

"--Agà, aquest món és injust i pervers; els millers hi passen farts i pateixen, els pitjors s'afarten, beuen i governen, sense fe ni vergonya, sense amor. ¡Cal que un món com aquest s'ensorri! Jo em llançaré al carrer, pujaré als teulats i cridaré: !Veniu a mi, els famèlics i perseguits, uniu-nos, cala'foc als quatre ~~coaps~~ coaps de la terra a fi de purificar-la i netejar-la de mals bisbes, de mals notables i de mals agàs!"

Manòlios és lliurat als seus enemics que l'arrosseguen a l'església. Ja és de nit. Davant l'icòna de Crist, el pope Grigoris acusa Manòlios:

"--Maleït-- cridà--, aixeca't. ¿Has sentit quantes desgràcies has dut a la nostra vila? ¿Has sentit els teus crims? ¿Tens res a dir en defensa teva?"

"--Res-- contestà en Manòlios amb la veu tranquil·la.

"--¿Confesses que has matat, robat, incendiat?"

"--Confesso que sóc l'únic culpable de totes aquestes desgràcies."

"--¿Confesses que ets bolxevic?"

"--Si entens per bolxevic pensar com pensava Crist, sí, pare: sóc bolxevic."

36

"Tota l'església retronquí amb els udels de la multitud indignada. El jaio ~~l~~adas es redreçà i udolava com tothom:

"--Matem-lo! Matem-lo! No ens calen més testimonis; ell mateix ho ha confesat. Matem-lo!"

Mentre el pope Photis i els seus arriben a l'església i fan trontollar e ~~l~~ cops la porta tancada, la tragèdia arriba al seu desenllaç:

"--En nom de Crist-- digué en un clam el pope Grigoris--, !que caigui damunt meu aquest pecat! !A ell, Penayotaros!"

"Penayotaros ~~va treure el punyal i girant-se cap al pope Grigoris:~~

"--¿Amb la teva benedicció?-- preguntà.

"--Amb la meua benedicció, !apunyala!"

"Ja la multitud s'havia abraonat sobre ~~el~~ Manòlios; la sang esquitxà, arruixà les carnes pròximes i algunes gotes calentes i salobres caigueren sobre els llavis del pope Grigoris.

"--Germans...-- la veu ~~de~~ Manòlios se sentí feble, suau, expirant".

Es la nita de Nadal, i mentre ~~la campana de l'església~~ toca a missa, convocant els fidels a la naixença de Crist, el pope Photis i els seus companys vetllen el cos mort de Manòlios. L'agà ha enviat un telegrama a ciutat, demanat tropes amb urgència: "Els bolxevics han entrat a Licovrisí i volen matar-me". El pope Photis medita:

"Ans vindran amb canons, ¿com podrem resistir-los? Ens exterminaran. Cal que ens posem altra vegada en camí, no podem perdre temps. ¿Fins a quan, Senyor? ¿I on és la teua bondat? ¿I la teua justícia? No ho comprenc, Senyor..."

"Allargà la mà i acaricià la cara d'en Manòlios.

"--Estimat Manòlios, qui sap si has donat la teua vida inútilment,-- murmurà--; s'han matat per haver prex damunt teu tots els nostres pecats; tu deies i clamaves: 'Sóc jo qui ha robat, qui ha matat, qui ha incendiat... ¿Jo i ningú més que jo?' ~~perquè~~

ens deixessin a nosaltres arrellar en pau en aquestes terres... Ara, Manòlios, el teu sacrifici haurà estat inútil...»

«El pope Photis sentí la campana que repicava alegrement anunciant que Crist baixava a la terra per salvar el món... Fogué el cap i llançà un sospir: «Inútil, Jesús meu, inútil! Han passat dos mil anys i els homes segueixen crucificant-te. ¿Quan naixeràs, Jesús meu, sense que et tornin a crucificar; quan naixeràs per viure entre nosaltres tota l'eternitat?»»

I altra vegada el seguici dels refugiats es posa en camí, fugint de la vila a la qual arribaran les tropes turques.

"--!En nom de Crist!-- clamà el pope Photis amb veu potent--, posem-nos altra vegada en camí! ¡Coratge fills!

"I altra vegada emprangueren el camí interminable, cap a Orient".

Els designats pels notables han ~~completat~~ complert el seu paper: Manòlios ha donat la seva vida, com Crist, per salvar els seus; els deixebles l'han seguit, la viuda Katerina s'ha penedit com Maria Magdalena i ha escoltít de debò el mestre, Penayotaros ha traït com Judas. Però els altres també han fet el seu paper: l'agà s'ha inclinat finalment davant la por, els notables han encès la ira del poble i han assassinat Manòlios, les víctimes han tractat de reivindicar el seus drets. Perquè l'originalitat d'aquesta reen-carnació de la passió de Crist és que el conflicte és econòmic, social i polític: uns homes de la mateixa comunitat grega i cristiana als qui són negades terres, treball, lloc estable, i per tant també influència en el poder de la vila de Micovrisí. Primer va ser la invocació a la caritat cristiana, amb resultats insuficients. Després la invocació a la justícia i la rebel·lió davant els qui barraven el pas al reconeixement d'uns drets. Dues etapes, caritat i justícia, que acaben en la lluita i en la sang. I els oprimits tenen un Crist i els dominadors s'han fet una altra imatge de Crist. Tots dos el prenen com a bandera; el Crist "bolxevic" i el Crist protector dels rics.

No hi ha cap dubte sobre quina és el Crist autèntic segons Nikos Kazantzakis, però aquest Crist és novament crucificat en un conflicte de classes. Els refugiats del Sarakina han pres consciència dels seus drets, i ho han fet perquè creuen que Déu va crear tots els homes germans. Han passat d'una actitud de petició a una altra d'exigència, disposats si cal a lluitar per defensar terres, treball, una situació estable. Per l'altra banda, les acusacions han anat prenent una justificació ideològica més o menys basta, ^{segons} el seu nivell cultural: els grecs fugitius i perseguits estan moguts per uns agents de Moscou que fan trontollar el pilars de la societat, que són, segons el pope Grigoris, la fe, la pàtria, l'honor i la propietat. Per defensar això s'alien amb el poder polític que odien, el de l'agà. Tot per protegir el pilar de la propietat al qual els altres ^{milans} resten subordinats.

Hi ha evidentment ^{aquí un cristianisme} ~~condicio-~~ ^{condicio-} ~~nal~~ ^{nal} pels interessos econòmics i fins i tot producte d'ell, que porta fins a l'enfrontament i l'assassinat d'un membre de la mateixa comunitat de fe i de raça. El Crist dels homes del Sarakina diu: "Vet aquí un món injust i cruel; cal que no duri". El Crist ~~que~~ ^{que} segons Kazantzakis han desfigurat els notables de Licovrisí, exemple de tants d'altres, diu: "Aquest món és just, és honrat, és compassiu, i a mi m'agrada. Qualsevol que faci un gest per alterar l'ordre serà crucificat". Dos cristianismes ben diversos que s'enfronten fins a la mort quan els interessos econòmics xoquen amb violència.

Però si no hi ha dubte per on van les simpaties i les acusacions de Kazantzakis, la seva obra és clon amb l'assassinat del just i la fugida dels oprimits. ¿El Crist faolenc, pobre i defensor de la justícia serà sempre crucificat? Al llarg de l'obra, el costat de la clara afirmació de la justícia i de la conència sense embuts de la injustícia, l'autor insinua diverses vegades el tema del misteri, dels esdeveniments incomprensibles, dels desigis de Déu

que l'home no pot decifrar, fins i tot una nota de cansament per la lluita en un món en la injustícia és tan forta i truca tant vegades. Tal vegada l'autor senti a vegades això que expressa així el pope Photis:

"--Estic cansat-- murmurà el pope, ~~estancat~~ ^{estancat} gent--. Molt cansat. He reviscut tota la meua vida. !Quin suplici, quina desolació, que amarga és la mel de la terra! Sovint he dit: !Déu meu, quin infern seria aquesta vida, si no tinguéssim la gran esperança del roialme dels Cels!"

Però aquesta nota, que sona a vegades ~~amb~~ ^{amb} sordina, no anul·la la de la lluita en aquesta terra.

"--Sí, cada home-- repetí ~~la~~ ^{la} Manòlios amb vehenència-- ~~la~~ ^{la} salvar tot el món. Sovint hi he pensat, pare, i he tremolat. !Ah, quina responsabilitat la nostra! ¿Què ens cal fer, abans de morir?"

Quan Manòlios ha mort, el pope Photis té un somni: "Es veia al peu d'un arbre frondós, i tractava de caçar un ocellot groc, un canari; ell encara era un nen. Era un nen encara quan la caça de l'ocellet havia començat. I els anys passaven. Creixia, es feia noi, després home madur, de cabells i bigoti negres; els anys seguien fugint, els cabells se li tornaven grisos, després blancs. I ara ja era un vell, i encara caçava, sempre, sempre, i sempre inútilment, aquell ocellot groc.

"El pope Photis només s'havia endormiscat un instant, la durada d'un llampec, i en despertar-se li semblava que havia viscut milers i milers d'anys, que havia estat caçant milers i milers d'anys un ocellot minúscul, sense cansar-se'n mai, amb un braç sempre renovat. ¿Era veritablement un canari? Allà, en el fons de la seva consciència, el pope Photis presentia obscurament que no podia ser un canari aquell ocellot buclota, que ara xiulava com si es movia d'ell i ara prenia la volada tot cantant...

"--Sigui el que sigui, no m'importa; seguiré caçant-lo fins a la mort-- murmurà.

"Es posà dret i cridà ^{els} seus companys, homes i dones, per aple-

gar-los".

Es una renovada voluntat de lluitar, de passar-se dret i aplegar els companys. El triomf no és pas segur, es tracta d'una voluntat obstinada. D'una voluntat de justícia ~~en~~ oposada a la dels licovrisins encapçalats pels seus notables. Segons la novel·la, si el seguiment de Crist pot fer canviar de camp alguns éssers humans de Licovrisí, pobres com Manòlios, modestos com Katerina, Yannakos i los tundis, i fins i tot rics com Michelis, el conflicte social entre oposats al canvi i favorables a ell revela l'existència de dos cristianismes ben diferents, i ~~entre~~ d'aquells oposats al canvi no es pot esperar una conversió col·lectiva, sinó només alguna d'individual. La lluita està plantejada i oberta i no l'anaga la invocació a un mateix Déu --¿un mateix Déu?--, ~~un mateix poble, un mateix pascat col·lectiu.~~ Davant el canvi social, ~~els~~

~~els~~ els adversaris i els partidaris d'ell, els protegits per l'ordre establert i els oprimits, són dividits en conflicte fins a la mort per aquests fets. Malgrat que la fe religiosa de tots sigui la mateixa. La mateixa teòricament, perquè la pràctica mostra, ~~segons~~ segons "El Crist de nou crucificat", les seves diferències que es revelen irreconciliables en aquella vila de l'Anatòlia als anys vint. *del nou món.*

"MOÏRA"

DE JULIEN GREEN

Julien Green va néixer a París l'any 1900, fill d'un matrimoni del Sud dels Estats Units que feia uns anys s'havia traslladat a França per raons de treball. Malgrat la seva ascendència, i malgrat que ~~la seva ascendència~~ escriurà la seva primera narració en anglès, Julien Green serà un escriptor de llengua francesa. El futur novel·lista s'enrolà com a xòfer en les forces americanes durant la guerra europea, quan encara no tenia edat militar. Als vint anys farà una llarga estada a la Universitat de Virgínia, i el Sud americà és present en diverses de les seves obres. Entre les seves novel·les, que sovint han estat incloses en un "realisme màgic", poden ~~destacar-se~~ "Mont-Cinère", "Adrienne Mesurat", "Minuit" ("Mitjanit"), "Si j'étais vous" ("Si jo fos vos..."), "Moïra", "Chaque homme dans sa nuit" ("Cada home en la seva nit"), "L'autre" ("l'altre")... L'any 1953 va estrenar la seva primera obra teatral, "Sud", gènere al que tornà més tard. L'any 1938 va començar a publicar el seu "Journal" ("Diari"), del qual han aparegut fins ara vuit volums; als anys seixanta va publicar tres volums de la seva autobiografia. Algun ~~del~~ de contes i d'assaigs --entre els darrers cal esmentar el seu juvenívol "Pamphlet contre les catholiques de France" ("Pamflet contra els catòlics de França", completen una obra literària que ha rebut ~~molts~~ premis destacats i que ha estat objecte de nombrosos estudis.

Julien Green segurament podria subscriure l'afirmació del protagonista de "Moïra" que allò que li interessa més és la religió. En aquest aspecte, la seva vida presenta diverses etapes: va ser educat en ~~el~~ el protestantisme dels seus pares, però el 1915 es va convertir al catolicisme. Pocs anys més tard s'allunya de la fe, fins ~~que~~ que el 1939 torna al catolicisme --l'escriptor parla de la seva "conversió"--. Això explica que en les seves novel·les el cristianisme

preguntar com gosaven... A casa seva, [redacted] en la petita vila en la qual va néixer, no es jurava pas d'aquella manera, a no ser que s'hagués begut". Per altra banda, el seu pare era camperol, i encara que només sigui indicat d'una manera lleu, el món universitari pertany més pròpiament a una societat industrialitzada, i un bon amic de Joseph, David [redacted], s'avergonyeix que el noi parli del seu modest origen familiar. Joseph Day es pobre -- "tots els joves herois de les meves novel·les són pobres", ha escrit Green, que parlant d'aquest tema ha [redacted] "meu horror per la burgesia acabalada i ben-pensant, la meua aversió per la riquesa. L'experiència que havia estat la meua em feia pobresa [redacted] i infantesa sinònims de felicitat, i guardava la nostàlgia de la una i de l'altra... Quan penso en els meus llibres en relació al problema de la riquesa, m'impresiona el fet que aquesta hi està gairebé sempre representada no solament com una cosa [redacted] sospitosa, sinó que hi està lligada d'algun manera amb l'idea de desgràcia"---. Joseph Day és, doncs, pobre, [redacted] no té diners per fer-se un trajo i [redacted] la senyora Dare suposa que ha fet a peu el camí de l'estació a la Universitat per economia. Joseph Day ve "dels tossals", i arriba a peu a la Universitat.

Del seu món, ^{de la seva vida} el noi no conserva només la modèstia econòmica, sinó idees i costums. ^{per el món que l'ha} dones que es maquillen, dones que fumen, [redacted] estudiants que blasfemen i tenen converses que a ell li semblen horriblement obscenes. Joseph Day és un home aïllat en aquest món, i la seva cabellera rogenca, que [redacted] simbolitza el foc en el qual crema, simbolitza també el seu aïllament i la seva singularitat. Pobre en una societat industrialitzada, religiós en un món en el qual la indiferència s'ha obert ^(pas), purità en un ambient de costums diferents, els conflictes queden ja marcats des de bon començament. El conflicte ^{de} Joseph Day no és només [redacted] que ell anomena l'ànima i el cos, entre [redacted] l'odi i l'atracció ^{sexual} [redacted] és també el conflicte entre una societat tradicio-

nal i una de nova. I en aquest cas no són les classes afavorides per la societat nova les que mantenen una visió cristiana de la vida i uns costums que es consideraven cristians; és ^{le} fill del camperol sense terres pròpies el qui manté una visió religiosa com a essencial ~~en l'existència~~ en l'existència, i lluita per ~~ser-hi fidel~~ ser-hi fidel.

Aquesta visió religiosa pertany al cristianisme protestant. L'autor fa precedir la novel·la d'una nota en la qual ^{escriu} entre altres coses: "No cal dir que els protestants que he posat en escena no expressen de cap manera la meua opinió del protestantisme. He tingut en el cor, sobre tot, de mostrar-los com els vaig conèixer antany, amb les seves febleses ~~a~~ a les quals redimien sovint qualitats admirables". Si és evident que la concepció cristiana de Joseph Day està profundament impregnada ~~d'un puritanisme~~ d'un puritanisme més propi històricament d'algunes Esglésies protestants --la novel·la no precisa a quina d'elles pertany el protagonista--, aquesta tendència també es pot trobar en sectors catòlics i per al lector, al cap i a la fi, compta molt més l'oposició entre el cristianisme de Joseph Day i la indiferència i el paganisme d'una societat industrialitzada que la singularitat del noi entre les Esglésies cristianes. En aquest sentit, el fet que el temple on es celebri una cerimònia religiosa sigui protestant i no catòlica, i que David ~~vulgui~~ vulgui ser pastor i no capellà fan l'efecte ~~de~~ d'aspectes marginals que no influeixen substancialment en els conflictes plantejats. La lectura i meditació freqüent que Joseph Day fa de la ^{les} Escriptures, i les al·lusions nombroses d'ell i de ~~la~~ ^{la} Bíblia són certament més pròpies, en el temps en el qual està situada l'acció, de protestant que de catòlics, però això tampoc no canvia la impressió general que compta molt més ^{en el llibre} la visió cristiana que la pertinença a una o altra Església.

De tota manera, hi ha una mostra de l'actitud contrària de Joseph ~~amb~~ els catòlics. Quan descobreix que un condeixeble, Terence Mac Fadden, és catòlic, reacciona així: ~~"on venia mai no es veien catòlics i mai no"~~ ^{en el llibre} en ells, excepte quan llegia els

passatges de les Escriptures en els quals l'Església de Roma era designada clarament sota la figura d'una dona vestida d'escarlata i de Babilònia la impúdica, però avui Déu havia pennis, havia volgut que estigués assegut al postat d'un d'aquests fills de l'abisme, car era tan segur que el sol brillava a través de les altes finestres i posava grans talls de sol al terra d'aquesta sala, que Terence Mac Fadden estava perdut, el regne dels cels romania tancat per sempre per als idòlatres. El pensament que respirava el mateix aire que un ~~home~~ rèprobe li va venir sobtadament a l'esperit, i va sentir una mena d'horror barrejat amb un apassionat interès. De tant en tant donava una ullada al seu veí, i veure'l tan tranquil i tan poc capficat del destí que pesava sobre ell va commoure Joseph amb una compassió obscura i violenta. Són aquests sentiments els que li fan dir a David, el futur pastor:

"David, va fer, tractaré de convertir Terence.

"--¿Terence?

"--Sí, Terence Mac Fadden, el catòlic del qual t'he parlat fa alguns dies. Aquesta nit he tingut la certesa que Déu em demanava que el salvés.

"Esperava un impuls, fins i tot potser un crit d'entusiasme, i va girar els seus ulls cap al seu camarada, però el perfil gavi i regular de David no trauia cap emoció.

"--Si tinc un consell per donar-te, digué finalment David, és d'obrar amb prudència. No coneixes els catòlics. Més val que deixis aquest tranquil.

"--Però no puc veure que corre a la seva pèrdua i no fer res.

"--Ningú del món no pot aferrar que corre cap a la seva pèrdua. T'han ensenyat com a mi que per ser salvat n'hi ha prou amb ser batejat i creure en Crist. Si Terence Mac Fadden omple les dues condicions, anirà al Cel".

"--!David!, va cridar Joseph, tot aturant-se. ¿Creus veritablement això que dius?

"David es va aturar i va posar sobre Joseph l'esguard dels seus

ulls tranquils:

"Sense l'ombra d'un dubte".

"Van reprendre el seu camí. Joseph inclinà el cap sobre el seu pit i va reflexionar profundament. Era aquell projecte de casament el que engegava David. La corrupció ja era en ell, però el salvaria, els salvaria tots".

Allò que resulta més significatiu d'aquest episodi no és que Joseph consideri ~~seu~~ de tal manera un catòlic --en la mateixa època i ~~després~~ més tard es podria trobar ben fàcilment catòlics amb els mateixos sentiments envers els protestants--, sinó la seva preocupació per la salvació i la manera com enten aquesta. La preocupació és ben semblant ^a la que mostra Green, igual quan era protestant que quan es convertí al catolicisme. Als sis anys preguntava a la seva mare: Am I saved? (¿Estic salvat?) i ella l'abraçava i li deia: "Tens la fe, estàs salvat". I la preocupació per la salvació personal no va deixar el Green jove i adult, i en aquest sentit també l'autor ~~de la novel·la~~ va poder escriure en el seu "Diari": "Joseph Day, sóc jo!"

Fe, i salvació pròpia i dels altres es presenten estretament lligades a "Moira" amb l'instint sexual. No cal veure aquí una peculiaritat propia de Joseph ni de Green, ~~perquè és evident que el sexe ha estat considerat llargament en el cristianisme com el pecat més important i fins i tot el pecat per antonomàsia. El conflicte de Joseph no és el de creure; viu un conflicte amb l'exterior, el de la diferència entre el seu món i el que troba a la Universitat, i un conflicte interior, que Julien Green, parlant l'any 1952 del protagonista de la seva obra dramàtica "Sud", va definir així: "En Joseph Day com en Wiczewski, una sensualitat imperativa s'acompanya de l'odi de l'instint sexual, ja que aquests dos homes són a la vegada carnals i espirituals, i potser atrets abans des de dalt que des de baix".~~

Joseph Day ha arribat a la Universitat,

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] A la casa on s'al·lotja ocupa l'habitació on vivia fins unes hores abans la filla adoptiva de la propietària, la senyora Dare. Aquesta noia es diu ^{Maria} [REDACTED] (forma irlandesa de Maria, i al mateix temps un dels noms que els grecs donaven al destí). Tot seguit es troba en un ambient contrari; de la senyora Dare, maquillada amb el cigarret als llavis, pensa: "¿Potser s'ha trobat al meu camí perquè la salvi?". Una de les assignatures que escolleix és el grec, i el motiu de l'elecció és insòlit, i ell n'és conscient quan diu a un dels professors, com un repte: "Vull llegir el Nou Testament en l'original, va fer amb l'energia d'un confessor de la fe davant un prefecte romà". ^{El seu puritanisme li fa criticar} [REDACTED] les còpies de l'Apol·lo de Fidias i de l'Hermes de Praxíteles que hi ha a la Universitat perquè "estan [REDACTED] totalment nusos". Esquinça un volum de Shakespeare perquè a "Romeo i Julieta" ha trobat uns versos que li semblen indecents. Pensa que la majoria dels seus companys només s'interessen per les dones. Ell, que volia salvar ànimes, creu pocs dies després d'arribar a la Universitat que això és molt més difícil del que pensava. Diu a David:

"El dia que vaig arribar aquí, la senyora Dare [REDACTED] que jo tenia molt a aprendre. Però he après. T'astoraries de saber tot el que he après en deu dies. M'errava sobre els homes. Volia salvar les ànimes. Sí, Això et semblarà ridícul, potser.

"!Oh, no!, va fer David aixecant-se al seu torn. Veia tot això en els teus ulls, i és el que m'ha impulsat vers tu.

Joseph reculà imperceptiblement.

"Les ànimes estan premes en el fang, va dir posant-se rígid. Poques d'elles estan salvades.

"--No sabem res sobre això.

"A causa de la carn, poques són salvades!"

El noi de divuit anys havia vibut a la Universitat des d'un món en el qual es trobava al cap i a la fi protegit. En arribar podia pensar que salvaria la senyora Darc i que continuaria la seva lectura diària de la Bíblia. Creia que hi havia el bé i el mal, la salvació i la condemna, però encara no havia passat cap veritable prova. "Cal domar les ~~seues~~ passions", es va dir mentre anava a seure a la taula. ¿Però quines passions? A dir veritat, no en tenia. Quan la gent parlava de passions, volia dir l'amor, i ell mai no havia estat enamorat. Però en aquells dies del començament de curs a la Universitat, Joseph descobreix moltes coses, sobre els altres i sobre ell. És un món diferent d'aquell "dels tossals", i ell també és diferent. Explica el seu passat i el seu present a David:

"Hauria volgut ser un sant com els sants dels primers temps. Des de la meua infantesa, aquesta idea m'era familiar: seria l'amic de Déu. Estimava Déu. He estimat Déu abans de tenir-ne temor. Ara, tot ha canviat. El que passa en mi no podria dir-t'ho. No se parlar com caldria per això. Els mots em son hostils i em traïxen. Aquesta esperança que tens en el cor, la tinc també, però veineja amb una por horrible. Tu has trobat Déu i no et ~~has~~ mai tret, però jo, jo ~~estic~~ molo en tot moment de perdre'l, perquè em sembla que estic submergit en el pecat fins als ulls. Cremo, David. Si no caic amb una dona, és que Déu me'n preserva com ~~el~~ el filisteu Abimelec, però desitjo horriblement aquest pecat que no cometo. No saps qu'és aquesta fam del cos. A vegades tinc la impressió de ser separat de la meua carn, i és com si hi hagués en mi dues persones, de les quals una sofrís i l'altra ~~sofrís~~ ^{sufrir} sofrir".

Joseph es podia haver cregut un just. Ara no ho creu: "Tu ets un just, David. Jo, no. Ja pots dir que ets temptat, jo no ho crec. ~~No~~ No pots pecar com jo. La pau t'ha estat donada per sempre i en tu no hi ha cap desordre mentre que en mi tot és violència". Quinze dies abans, les coses eren diferents. "No sospites tot el que hi ha en mi de dolent, d'impur. No ho sabia jo mateix. Fa quinze

dies, no ho sabia. Això m'ha vingut de sobte. Ha estat com una revelació, i tinc por. Sí, em creia just i recte davant Déu, com... com tu, però això no és veritat. Si ~~potéssim~~ ^{conèixer} els pensaments que em travesen l'esperit ~~a~~ a vegades, no em parlaries m'a". I dins de Joseph, "la certesa de ser salvat deixava novament lloc al temor innombrable". La vida del noi "dels tossals" a la Universitat el porta a una situació que sent com a amenaçada de tragèdia. Per intentar escapar a aquesta, accepta l'ofertament de David Laird.

L'aspirant a pastor l'ha agafat sota la seva protecció: el convenç que es faci un trajo nou que li permeti de presentar-se a qualsevol lloc i que en certa manera ~~manifesti~~ la singularitat de Joseph en un món diferent. Li ofereix avançar-li els diners per la despesa; el porta a la cafeteria perquè hi treballi i pugui pagar el deute. Com que a la casa de la senyora Dare hi ha altres estudiants que torben i indignen a Joseph amb les seves converses que el noi jutja d'una insuportable ~~manera~~, i com que allí hi sura el record, ~~per~~ tènol per a Joseph, de Moira, ~~proposa~~ proposa al noi que es traslladi a la casa on ell s'allotja, ~~Però~~ Però aquesta protecció que Joseph considera ben intencionada ~~a~~ a vegades i aleshores jutja d'yrament David: les seves maneres de veure la religió són diferents:

"¿Per què David li havia dit que estàvem escolàts tots dos? ¿Què en sabia, aquest senyoret tan jegur d'ell mateix i que parlava ja com des de dalt ~~amb~~ d'una trona? Tenia fins i tot aquesta rigidesa del cap que dóna el coll emmironat dels pastors, i després aquesta veu continguda, pacient, aquest somriure afable, prodigat a tothom... La religió, ¿era allò? ~~va~~ va pensar bruscament, m'agrada la religió a l'estat salvatge". Va tancar el seu llibre amb energia. Allò que l'indisposava més que tot era que David li hagués forçat la mà en aquest assumpte del trajo nou. Amb les seves bones paraules i els seus raonaments piadosos l'havia enganyat, li havia demostrat que, en l'interès de la religió, calia anar vestit com

20

un senyor, mentre que Amós i Oseas i els apòstols i Crist ell mateix es vestien sens dubte com a pobres. La religió a l'estat salvatge, sí, era allò", i més endavant: "¿Per què calia que David l'irrités sempre? La religió a l'estat salvatge, va pensar. El que vol, ell, és una religió domesticada, amb un coll blanc i unes ungles ben curades".

~~Quant a David, ell mateix no veu en David un obstacle sinó un amic i un company,~~
Quan no veu en David un obstacle sinó un amic i un company, expressa la diferència d'una altra manera: "Tu estimes Déu en la pau, però jo tinc la ràbia de Déu. Només puc estimar amb violència perquè sóc un home de desig. Per això estic més exposat a perdre la gràcia i en certa manera estic més a prop de l'infern d'allò que tu ho estaràs mai. Tu no saps el que és l'infern, però jo ho sé, perquè sé el que és el foc. El foc és la meua pàtria. He estat tirat, un cor, de nen, en el braser de la presència de Déu, sé el que és la cremada als cors dels Apòstols a Emaús, i la cremada al cor de Wesley, en la nit del 24 de maig. Però hi ha també el braser encès per l'absència de Déu. ~~Però~~ Déu és foc, David, i ho és de tal manera que l'horror de la seva no-presència s'expressa encara pel foc, pel foc negre...

"--¿Què dius?, féu David. Parles com un il·luminat.

"--Dic el que és, va reprendre Joseph tractant d'endolcir la veu una mica rogallosa. Des de la meua infantesa, no he fet més que pensar en el Cel i l'Infern, i sé que els escollits cremen d'amor com els reprobos cremen de coblera i d'odi. Quan llegeixo la Bíblia, arriba a vegades que sento el meu pit cremar. És això el que em tranquil·litza més que res. Cremarem, David, cremarem en una eternitat de joia".

"Ara parlava amb veu tan baixa que el so de les seves paraules torbava a penes el silenci:

"Només estem separats del Cel per l'espessor d'una flama. Des d'aquesta vida... Cal dir això. La gent no ho sap".

Però no és només alguna cosa tan prima com una flama allò que segons Joseph separa els éssers humans del ~~cel~~ des d'aquesta vida.

Com molts altres personatges de Julien Green, el protagonista de "Moïra" és conscient en un instant determinat de la primor que separa el món que els ulls veuen d'un altre món que l'esguard no pot veure. Tractant d'al·lunyar el pensament d'això que tu anomenes la fornicació", Joseph diu en veu alta:

"Senyor Déu, doneu-me un cor pur!"

"Però qui, doncs, en aquesta terra tenia un cor pur? ¿No era cert que el mateix David somniava en l'obra de la carn? El pesament que la humanitat estava perduda gairebé tota sencera li vingué de sobte: des que els sentits es desvetllaven, el dimoni reprenia els seus drets, i només els nens i alguns sants veien a Déu en el paradís; tota la resta cremava sense fi, cremava per sempre.

"... Va recordar les paraules del Senyor a l'àngel de l'Església infidel: "Has abandonat el teu primer amor... Et treuré la llum del seu lloc..." Potser la gràcia acordada ahir a David seria donada a un altre. El seu cor batejava. Com tot semblava misteriós, de sobte, en aquesta cambra... S'hauria dit que l'envà que separava el món visible de l'invisible esdevenia més prim. No havia canviat res, però res no tenia el seu aspecte familiar, la mateixa llum semblava venir d'un altre lloc que del cel on el carvespre tirava els seus colrs d'incendi.

"Durant un llarg moment va restar immòbil, com si tingués por que si es movia descompondria un ordre secret, i va sentir una alegria profunda la causa de la qual li escapava. Diverses vegades unes paraules li tornaven a l'esperit amb una obstinació curiosa: "Estranger sobre la terra..." però aquestes paraules resonaven en ell sense que en sentís tristesa; ben al contrari, l'exaltaven poc a poc, amb una dolcesa inefable.

"La nit caigué gairebé de cop, i Joseph va buscar a ~~les~~ palpentes la làmpara sobre la seva taula. ~~La~~ la impressió de sortir d'un somni estrany al favor del qual havia passat a l'altre cantó del món, igual que es passaria darrera un decorat".

La vida de Joseph Day és presentada, doncs, com una vida amb un seguit de barreres de consistència diversa. La barrera social, fins i tot perceptible amb ~~un~~ un amic sincer, David. Joseph ha d'anar a treballar al self-service, i David no, i és Joseph i David que per aquesta causa entrarà en contacte amb ~~les~~ les blasfèmies d'uns estudiants al restaurant i amb les possibles mofes a qui ha de servir els altres. Doble barrera, l'econòmica i la de la impietat d'uns altres costums. Davant la primera Joseph es sent humiliat, davant la segona formarà el propòsit apassionat de predicar: "Cal abandonar-se a l'Esperit quan l'Esperit s'empara de ~~un~~, va cridar Joseph, amb els ulls brillants. Aquí mateix, en aquesta ciutat de la plana que ~~és~~ la nostra Universitat, milers d'ànimes són en perill de foc etern. Déu vol que siguin advertides. Si cal, jo els hi parlaré. Pujaré a una cadira i els parlaré del foc de l'Infern". (...) Reunir els estudiants, no importa on, en la meua habitació o a l'aire lliure, i sacsejar-los, David, sacsejar-los de manera que el temor de Déu els faci arrossegar com bèsties malaltes, ¿ho entens?"

La tragèdia que es precipitarà fa que Joseph no pugui pensar seriosament en posar en pràctica el seu propòsit. A la barrera econòmica, a la barrera que separa ~~religió~~ religió i impietat, s'afegeix una altra, també relacionada amb els costums d'un sector social diferent. El puritanisme de l'educació i de l'^{en el qual ha viscut} ambient, unit amb el despertar dels sentits, fan encara més violenta la topada de Joseph amb una concepció de la vida sexual oposada a la que té ell. Joseph repeteix més d'un cop que odia l'instint sexual, el considera bestial, sempre incompatible amb Déu, i fins i tot en pensar en els seus pares, als quals respecta, pot dir-se: "Pel que ~~a~~ a l'acte impur pel qual l'havien concebut, un noi honest no hi pensava mai". Igualment considera sospitosos i fins i tot indigne el seu amic David quan aquest li diu que està promès i que pensa casar-se, i l'ofèn recordant-li les paraules bíbliques: "Cap impúdic no té herència en el regne de Déu". Un company, Killigrew, diu a Joseph:

43

"Només veus un enemic en el teu cos. En el ~~cor~~esperit, ve del diable. Tota carn està maledida als teus ulls (...) Estem al 1920, Jo. Les teves idees són d'un altre temps. Cal que et despertis, cal sortir de tu mateix, escoltar allò que es diu al voltant teu..."

Joseph respon que ha escoltat les converses de Kilgrew i d'altres companys i li ha semblat horrible. La majoria dels estudiants de la Universitat representen la preocupació i fins i tot (obsessió sexual pròpia de la seva edat, i en un ~~país~~ ^{lloc} i en una època en la qual ja no jugen les antigues ^{predicacions} del cristianisme sobre pecat i càstig. En tots aquests nois no sembla que representi ja cap paper, les normes ~~de moral~~ ^{de moral} de les diverses Esglésies cristianes, ni fins i tot un manteniment de tipus social d'aquelles normes el lligam de les quals amb les Esglésies ja ~~no~~ ^{està} afluint. El conflicte entre aquest món nou i el món d'ahir que representa Joseph es fa vivíssim, i si en una ocasió Joseph fuetejarà un company perquè aquest li parla d'allò que faran els estudiants amb unes dones de la ciutat, un grup d'aquests, despitats, organitzaran contra Joseph una broma que acabarà tràgicament.

David Laird representa, en aquest aspecte, una tercera posició, d'acord amb un sector social ~~del cristianisme~~ ^{del cristianisme} més evolucionat i al capdevall més ~~adaptat~~ ^{adaptat} a l'ambient. Tot i mantenir les normes ètiques vigents ahir sobre el sexe, pensa casar-se, ~~retre~~ ^{retre} a Joseph que Crist va assistir a les noces de Canà, tracta d'argumentar amb el seu amic dient-li que no s'ha de jutjar els homes, que "a la nostra edat, l'instint és gairebé irresistible, l'instint... sexual", i que aquest no és sempre el mal, pensa ~~casar-se~~ ^{casar-se} i diu que la seva promesa "és un àngel, un àngel que m'envia Déu", i fins i tot bromeja: "Aposto que estàs envejós!". Després adverteix:

"Aquestes paraules de... fornicador i de fornicació que utilitzen tant tenen alguna cosa de rude i de desagradable. Sé molt bé que es troben a la Bíblia. Malgrat tot, només les hem d'utilitzar amb

discerniment, ¿comprends?

"Joseph no va respondre.

"Em permets dir-te una cosa...pel teu bé, sí, pel teu bé?, continuà David.(...) Perdona el que et vaig a dir, Joseph, però tu penses massa... en la fornicació, en això que tu anomenes fornicació. La fuges, ho sí, però hi penses".

"--Hi penso com ~~ella~~ es pensa en alguna cosa que es detesta, va fer Joseph amb una veu ~~monòtona~~.

"David aixecà vers ell els ulls plens de neguit.

"Joseph, va dir finalment, no hi ha que pensar-hi mai de cap manera.

"Aquesta frase va ser dita amb un to de gravetat tan apressant que Joseph va sentir que la gola se li tancava.

"No puc impedir-ho", mormolà".

~~ella~~ Perquè aquesta és la realitat: Joseph Day podrà considerar detestable la "fornicació" i considerar ~~un~~ "impèdic" l'acte sexual fins i tot en el matrimoni, podrà odiar l'instint sexual, però no deixa d'estar obsedit i fonament atret pel món del sexe. Això es revela d'una manera molt ambigua en ~~la~~ seva relació amb Bruce Fraileau i de manera ben clara amb la seva relació amb Moïra. Bruce Fraileau és un estudiant que troba Joseph el dia de la seva arribada a la Universitat, sopant a casa de la senyora Dare. Bruce Fraileau és un noi del Sud, considerat de molt "bona família", encara que sigui una de les "famílies que rebenten de fam en les seves mansions ancestrals", plenes de "pretensions i d'argenteria". A la taula on sopen els estudiants, Joseph es sent atret per Fraileau, i es diu "Quan aquest noi s'aixecarà, ~~ella~~ aniré vers ell". En aquest moment, una veu interior li demanà: "Per què?" i va romandre torbat, no sabent què respondre a una pregunta tan senzilla". ~~ella~~ Fraileau no tingué a preure els seus àpats a casa la senyora Dare. Pocs dies més tard, d'un grup d'estudiants surt una broma referent al color dels cabells de Joseph. Aquest reacciona amb la violència que acostuma a ser-li

45

habitual. Pregunta a Praileau si ha estat ell el qui ha dit aquella frase, i l'altre ^{acosta} que no, però que ~~la~~ la sotscriu. Joseph anirà a l'al·lotjament de Praileau ~~amb~~ amb sentiments diversos: "no el detestava, volia pegar-lo", el perdonava perquè així ho manava l'Evangeli però també li semblava que era un deure castigar "els dolents ^{per al} seu bé". En la baralla, Joseph ataca l'altre per sorpresa i sent l'impuls d'esclafar-li el cap. Praileau li diu que té por: "Si no tinguessis por, va fer la veu més lenta del vencut, no m'hauries atacat per sorpresa. Tens por de mi.

"--No és veritat.

"--No et creuràs si no et baralles amb mi segons les regles.

"A aquests mots, les mans de Joseph van deixar el cap de Praileau de sobre i van anar a posar-se, tremoloses i com indecises, al voltant del seu coll.

"!No!, cridà Praileau. !Et penjaran!"

Es barallen llavors "segons les regles" i és Praileau qui amb un cop de puny el tira a terra. Praileau li revela que si ha deixat de prendre els seus àpats a casa de la senyora Dare és a causa de Joseph.

"Es a causa de tu.

"¿Però per què?

"--Ho sabràs potser un dia. En tot cas, no et vull veure més. i no ens parlarem si per atzar ens creuem.

"--¿Què tens contra mi?

"--Res. Però no he acabat. (...) Sí, hi ha una altra cosa. Tu ets un assassí (...) Fa un moment has volgut matar-me, va reprendre. No ~~has gosat~~ has gosat, però en tu hi ha un assassí".

Praileau no torna a aparèixer en el camí de Joseph, encara que aquest hi pensí a vegades, fins que, després ~~del~~ del complot d'un grup d'estudiants al qual Praileau es va oposar i l'assassinat de Moïra que en resulta, s'ofereix a Joseph per facilitar-li d'escapar de la policia. Els sentiments de Joseph envers Praileau ^{per al} ~~quedat~~ quedar expressats en aquest fragment, quan els

van cap a l'indret on es barallaran: "Dues o tres vegades li agafà un desig sobtat de pegar aquest cap orgullós per castigar-lo del que havia dit i de tot el que pensava en secret, però en altres moments aquesta violència interior deixava lloc a una dolcesa sobrada i exaltant, una estranya necessitat d'estimar tots els éssers que es confonia en ell amb l'instint religiós."

En aquests episodis està ~~insinuat~~ insinuat el tema de la homosexualitat, freqüent en les obres de Green, i que en la mateixa "Moira" es repeteix més clarament en el personatge de Simon Demuth. Malgrat l'ambigüitat de tot l'episodi de Fraileau, aquest sembla tenir una gran importància en ~~l'obra~~ de l'autor. Fraileau ~~conscient~~ conscient de l'atracció que sent envers Joseph, però ~~refusa~~ refusa la relació amb el noi de cabell rojenc. En canvi, Joseph no és conscient dels possibles elements sexuals que hi pugui haver en la barreja d'atracció i d'odi que experimenta vers Fraileau. Però són aquestes dues mateixes reaccions les que es troben en ell davant Moira, i aquí amb tota evidència perquè l'instint sexual hi juga un paper sense vela.

Joseph pensa en Moira des que s'ha assabentat de la seva existència, i sempre amb la dualitat atracció-refús, la coneix quan torna a casa de la senyora Dare per recollir un jersei que havia oblidat en canviar-se d'allotjament. El singular personatge que és Joseph ja s'ha fet famós entre els estudiants i això augmenta la curiositat de la noia. Després d'aquesta trobada Joseph pot dir a David:

"Ella està entre Déu i jo, va fer finalment. La destesto. En el fons, la destesto."

"--- ~~no~~ no has de destar ningú".

Més tard pensa:

"Però ella no és molt maca". Vint vegades al dia s'ho tornava a dir, perquè pensava que en aquest punt tenia raó, però de què servia això ~~tenir~~ tenir raó en això si malgrat tot ella l'atreia? Ara bé, ella era horriblement atractiva. En el mateix moment en el qual, amb el cor ple de ràbia, ~~s'inclinava~~ s'inclinava davant ella per

recollir el seu jarsei, ja no disposava de la seva llibertat. Però això només ho comprenia ara: a les tres i alguns minuts, en aquest matí fred de novembre, la sospita el tocava que estava perdut, com els altres".

I podrà dir a David:

"Ja havia comès el mal en el meu cor quan la mirava, el dia en el qual he anat a la seva habitació per recollir el meu jarsei.

"--No cal pensar més en això.

"--No hi penso. Està acabat. Però volia dir-t'ho".

L'atracció-rebiug no està (però) acabada. Encara que Joseph faci esforços sense èxit per interessar-se pels estudis, encara que projecti predicar com un il·luminat als estudiants. S'acosta el desenllaç segnant del conflicte. Una nit Joseph troba Moira a la seva habitació. Aquesta ha accedit a una jugesca d'uns estudiants: ~~ella~~ ~~quirit~~ a veure Joseph i el seduiria. Moira escriu una carta per passar l'estona, mentre Joseph fingeix llegir "Otelo" en la versió expurgada de Shakesperare que li va regalar David. A la fi Moira es penedeix d'haver acceptat la jugesca, perquè ara comença a ~~se~~ se realment ~~ella~~ ~~noi~~ noi. I és en el moment en el qual va a sortir de l'habitació quan l'atracció triomfa en Joseph. ~~ella~~ tot canvia definitivament:

"--Què els dirà als seus amics?, va preguntar ell.

"--Res. La veritat.
"No els dirà que l'hi he fet una declaració?
"Ella va esclatar a riure.

"!Una declaració! M'ha posat a la porta! Va, agafi la seva clau. No es quedi aquí ~~ella~~ fulminant-me amb la mirada, senyor Day. Agafi la seva clau.

"S'ajupí davant ella i la seva mà va agafar la clau que li semblà encara tota calenta. En el mateix moment va sentir la mà de Moira en l'espessor dels seus cabells.

"!Salvatje!*, mormolà ella amb un veu gairebé imperceptible.

"D'un salt es posà dempeus.

"¿Per què m'ha tocat?*, va cridar.

"Elle reculà, l'esquena a la porta, i el seu rostre esdevingué

molt pàl·lid. En la penombra, va veure la mirada de Joseph brillar amb un esclat que no havia ~~conegut~~ mai en cap home, i el terror la va agafar de sobte.

"Obri aquesta porta, digué.

"Ell va fer un pas vers ella. Sobre el seu front i els seus ulls, ella sentí l'alè del noi que avançava el cap a la manera d'un animal.

"!No!, ^{féu} ~~Moira~~ Moira en veu baixa. No. !No vull! !No vull!"

Però tots dos ho volen. Després de l'esclat ^{de la unió} sexual, Joseph es desperta en l'habitació en penombra. I després que l'atracció ha triomfat, triomfarà l'odi: Joseph ofegarà Moira. Un cop havia volgut ofegar Fraileau, però no ho va fer, i l'atracció era incerta, ambigua i no revelada a ell mateix. Amb Moira l'atracció ha estat no solament inequívoca sino que ha assolit l'objecte del seu desig. I alhora l'odi també reeixirà:

"Panteixava, corbat sobre ella. Mots sense continuació li sortien de la boca, i un moment plorà sense saber-ho. Quan ella va restar perfectament immòbil, va exhalar un sospir profund i aixecà la flassada, però davant el rostre que mirava va fer un pas endarrera i va romandre silenciós".

Aquesta vegada Joseph ha matat ~~Moira~~ del seu desig. En ~~entrar~~ ^{entrarà} el cos de Moira, la primera gran nevada tardoral que cau aquella nit impediria ~~Moira~~ que el cos fos descobert, i Fraileau li ofereix el mitjà de fugir, perquè aviat la policia el buscarà: ~~Moira~~ els amics de Moira, alarmats que la noia no torni, denunciaran l'absència. Però Joseph ~~Moira~~ a la casa on ha assassinat Moira, ~~Moira~~ a aquella habitació que David li oferí per allunyar-los de tants problemes. I Joseph decidirà entregar-se a l'autoritat que ja el busca. Aquest es el darrer diàleg entre els dos xicots:

"Agafà la mà de David i la mantingué entre ~~Moira~~ i aixecà vers ell uns ulls de nen.

"¿Per què ha arribat tot això?", va preguntar.

"David va sacsejar el cap.

49

"No ho sé, mormolà. Déu permet algunes vegades..."

"--No parlem de Déu, ^{féu} ~~Joseph~~ Joseph amb una veu sobtadament canviada!" I afegeix que "d'ara en endavant tancaré totes aquestes coses en el meu cor". Davant la pregunta del seu amic, que li demana què pensa fer, respon que sap què ha de fer, que en té prou, que ho farà tot. Després:

"Girant-se cap a David, l'agafà bruscament per les espatlles i amb unaveu que s'enrogallava de sobte, li va dir:

"David, tu i jo creiem les mateixes coses. ¿Recordes que ~~David~~ Crist ha prohibit jutjar?

"--No jutjo, no he jutjat mai, ^{féu} ~~David~~ David amb un impuls i amb una mena de precipitació. Sempre he cregut que ^{de tu i de mi} valies més que jo. Ho crec encara. Jo ~~només~~ ^{de tu i de mi} seré un petit pastor. Però tu..."

"Les paraules es van ~~anar~~ en la seva gola, i posà una mà sobre el pit de Joseph, com per acabar amb aquest gest una frase que no fos capaç de dir fins a la fi".

Joseph surt al carrer. Unes poques setmanes a la Universitat i aquell noi vingut dels tossals acabarà el seu breu pas per una societat diferent lliurant-se a l'autoritat com autor d'un crim. Tots els conflictes de Joseph ~~l'han portat a la sang i a la tragèdia~~. "¿Per què ha passat tot això?" preguntava a David. L'autor no dóna resposta explícita. Al suggeriment de David que «a vegades Déu permet...», Joseph li ha dir que ~~no parlem de Déu~~ "no parlem de Déu", i el novel·lista fa precedir els darrers capítols de la seva obra amb una cita de Robert Browning: "I amb tot Déu n'hò ha dit una paraula".

El crític Carles Fugot ha escrit encertadament ~~el~~ secret de Green consisteix en no explicar ni deixar-se explicar". D'aquesta manera, "Moira" sembla admetre diverses interpretacions que podrien presentar-se com a vàlides però que no aconsegueixen allunyar el dubte que no ho siguin o que només siguin parcials. ¿L'autor ha volgut exaltar la figura de Joseph i el seu impuls, "més cap a dalt que cap a baix"? ¿L'autor ha volgut censurar tota una educació pu-

ritana i intransigent, que es presenta en Joseph amb aspectes tan indubtablement grotescos com indubtable és la seva bona fe? La cita de Sant Francesc de Sales, que encapçala el llibre, "la puresa només es troba en el Paradís i en l'Infern", és una al·lusió al desconeixement de Joseph de les realitats humanes, condemnador del cos, condemnador de l'instint sexual?, vol dir que només els apassionats i extremistes, que "són foc" com Joseph, que veuen la presència i l'absència de Déu com foc, són els qui estan l'iuers de la tebià condemnada a la Bíblia? El camí de David, correspon a l'actitud lúcida o bé és un seny tacat de mediocritat que només li permetrà ser "un petit pastor", mentre Joseph...? I el sexe? és alguna ^{cosa} que enfonsa l'ésser humà sense remei en l'atracció-odi, o bé, com ha escrit Julien Green mateix: "si es donés el nom de Mal a la manca de caritat, en lloc d'abrumar el pobre cos humà amb aquesta maledicció, es faria sobresobrar tot un fals cristianisme, ^{alhora s'obria} ~~el regne de Déu a milions d'ànimes~~?"

Seria possible de dir que aquestes i altres qüestions contraposades troben en "Moïra", totes, una resposta ^{que segons Green és} afirmativa sense que això esgoti el significat de l'obra. Els conflictes de Joseph ~~tenen~~ ^{tenen} en la novel·la alguna cosa d'enigmàtic, d'inexplicable. Joseph Day representa una visió del cristianisme "socialment" superada en els Estats Units de l'any 1920, o superada en l'ambient fruit de la societat industrial que representa ~~universita-~~ ^{universita-} ~~ri~~ ^{ri}. El seu foc d'extremista fidel a uns ideals que ja no tenen curs ^{habitual} irrita, sorprèn, atreu ^{També} a vegades, però sempre apareix als altres com alguna cosa ~~David~~ ^{David} representarà una adaptació meditada al nou ambient, sense judicis temeraris, més intel·ligent i comprensiva de les ~~realitats~~ ^{realitats} humanes, però haurà renunciat a pujar a una càira per predicar amb foc, s'haurà retirat de la convivència amb els estudiants ^{i preferirà} una casa protegida, on no arribi a l'Església l'atroc dels nous costums. (Quina serà l'actitud adequada? El noi pobre dels tossals, amb el traje esfilagarsat a les

mànigues, tractarà de viure en aquesta societat diferent proclamant "oportunament i ^{amb paraula i obra} inoportuna", la seva fe o la seva visió peculiar de la fe: el resultat serà una catàstrofe segellada amb un assassinat. David serà una pràctica religiosa fidel, però si sembla segur que no causarà catàstrofes, també ho sembla que es col·loca al costat, no ^{en} la massa per tal de fermentar-la.

Quan David regala a Joseph el volum de Shakespeare, li diu que li hauria agradat posar-hi una cita de l'Escriptura, però que no sabia ~~quina~~ quina.

"--Alguna cosa sobre el cor humà, proposà Joseph. Em sembla que seria millor si hi hagués una frase de la Bíblia", (i ho diu pensant que segons David calia llegir Shakespeare per aprendre què és el cor humà).

"David va agafar una pluma i es va posar a reflexionar. De sobte Joseph va exclamar:

"«Si el vostre cor us condemna, Déu és més gran que el vostre cor!»

"El seu rostre va prendre una expressió d'embriaguesa i va repetir el verset bíblic amb una veu que s'ofegava en la seva gola.

"Sí, va fer David. ¿Però, ¿què tens?

"--No ho sé. Aquest verset m'ha vingut als 10 avis com d'ell mateix. ¿No et condemna mai el teu cor, David? Em sembla que el meu em condemna tots els dies des que estic a la Universitat, i aquesta paraula em ^{s'}raïon.

"--¿Vols que t'escrigui aquesta frase?

"--Es Déu mateix el qui parla, va fer Joseph sense ~~sentir-lo~~ sentir-lo, és com si hagués entrat en aquesta habitació amb aquests mots a la boca. Hi ha de què morir de por o de joia, David. L'Etern ve a nosaltres i diu això per tornar-nos a donar força i salvar-nos quan perdem peu i ~~ens~~ ens enfonsem en la desesperació.

"--¿En la desesperació?, repetí David, amb la pluma a la mà. ¿Què vols dir?

"--Tu ^{no} ho podràs entendre mai, reprengué Joseph amb calor.

perquè el teu cor no et condemna. Tu ets un just, David. Jo no".

Es explicable que el verset de sant Joan vingui a la memòria de Joseph Day. Perquè el seu cor el condemna, i perquè pertany a un ^{del gran} sector social condemnat i ~~el~~, com a membre d'aquest, sent més fortament la condemna ~~en~~ mig del nou ambient. La salvació personal, que tant capfica Joseph, tindria així un possible reflex social inconscient: ¿el meu món, el del fill dels camperols sense terra, la vila dels talsals on no es blasfema si no s'està borratxo i està mal vista una dona maquillada, està condemnat? I en alguns moments creu que podria salvar els altres, precisament de la manera que ha vist al seu poble, on ~~la~~ vegades un il·luminat ha predicat amb foc. I veritablement, encara que Joseph no arribi a pujar a la cadira, la seva vida breu a la Universitat és una predicació fogosa. Una predicació de qui dubta constantment si està salvat o està condemnat.

David no té aquesta consciència viva de salvació i de condemnaió, i entre altres motius és explicable perquè el seu món, que no és ben bé el ~~de~~ Joseph ni el de la Universitat, no està ~~socialment~~ socialment ~~una~~ amenaçat de condemnaió. El lliga amb Joseph una mateixa fe i el seu amic ^{en aquest aspecte} pot dir amb raó: "David, tu i jo creiem les mateixes coses". Però el ^{del} camperol ~~al~~ al unya (i li desplau que Joseph esmenti la ~~del~~ del seu pare, i l'al·lunya el trajo esfilagarsat que li fa sotstituir per un de nou, ~~del~~

~~En aquest aspecte~~ En aquest aspecte David està més a prop del món de la Universitat, salvat socialment. I així David es comprensiu amb Joseph, l'admira però tracta de portar-lo a la seva actitud, i Joseph sent envers el seu amic afecte, ^{de} reconeixement barrejats amb irritació.

"Moira" planteja així, entre altres temes, la trobada d'un món cristià extremista i "socialment" superat, amb un món cristià més adaptat per la incorporació d'elements de la societat nova i per una actitud de meditació replegant davant els elements no cristians

RECTOR
"DIARI D'UN [REDACTED] DE FORT", DE GEORGES BERNANOS

L'escriptor francès Georges Bernanos va néixer a París el 1888 a Neuilly el 1948. [REDACTED] El seu pare era tapissier-decorador i la seva mare [REDACTED] d'ascendència pagesa. Es llicencià en lletres i en dret. Temperament vehement, [REDACTED] des d'estudiant es barrejà en lluites polítiques com a partidari de la monarquia. Les seves relacions amb "Action Française" van ser llargues i [REDACTED]: col.laborador periodístic des de 1910; [REDACTED] es separa d'"Action Française" acabada la guerra europea; torna a aparcar-se als seus mestres quan el moviment és condemnat pel Vaticà el 1926; novament col.laborador periodístic el 1930 per passar a polemitzar durement amb Maurras i Lalande dos anys més tard. La guerra civil espanyola el troba a Mallorca: simpatitza primer amb l'anexament militar però després escriu "Les Grands Cimetières sous la lune" ("Els grans cementiris sota la lluna"), condemna [REDACTED] la repressió que ha vist a la illa. Des de 1938 viu a Amèrica Llatina i en esclatar la guerra mundial comença una campanya de premsa que el convertirà en un dels principals inspiradors intel.lectuals de la Resistència; el general de Gaulle el crida a París la primavera del 45.

[REDACTED] Un nomadisme encara [REDACTED] més accentuat va caracteritzar les seves residències. Es va casar el 1917 i [REDACTED] abandona el seu [REDACTED] ofici de periodista per convertir-se en inspector d'assegurances quan la seva primera novel·la, "Sous le soleil de Satan", va obtenir un gran èxit [REDACTED] 1927, deixa les assegurances i es dedica exclusivament a escriure, amb freqüents etapes de dificultats econòmiques. Ell i la seva família van viure [REDACTED] vegades de residència, no solament a França sinó també a l'estranger: Mallorca, Paraguai, Brasil, Tunísia. La seva fe catòlica

i la seva vocació d'escriptor van ser dues constants en una vida agitada i nòmada. Es coneixut sobretot com a novel·lista, i entre la seva narrativa destaquen: "Sous le soleil de Satan" ("Sota el sol de Satanàs"), "La Joie" ("La joia"), ~~Journal d'un curé de campagne~~ "Journal d'un curé de campagne" (Diari d'un ~~curé~~ de poble), "Nouvelle Histoire de Houquette" ("Nova història de Houquette") i "M. Guine" ("El senyor Guine"). "Dialogues des Carmelites" ("Diàlegs de carmelites"), obra pòstuma, es convertí en un dels èxits teatrals de la postguerra. Altres nombroses obres (biografia, assaigs molt personals entre els quals podem ~~destacar~~ ^{destacar} "Lettre aux Anglais" ("Carta als anglesos"), "La France contre les Robots" ("França contra els robots") i "Les Enfants humiliés" ("Els nens humiliats") ^{de la seva} completen la seva bibliografia. La ~~seua~~ ^{la seva} del seu talent, ~~la seva visió~~ ^{la seva visió} religiosa el convertiren en un dels autors més influents dins amplis sectors catòlics, sobretot durant els anys 50, i l'hi han estat dedicats nombrosos estudis.

"Diari d'un ~~curé~~ ^{notari} de poble" és probablement la més recollida de les seves novel·les. Començà a escriure el llibre a l'allorça, a finals de l'any 1934, i l'acabà una mica més tard de dos anys després, sempre a la capital balear. Com en bruyantes altres de les novel·les de Bergamios, el protagonista és un capellà. En aquests cas un sacerdot jove, que després de tasques de vicari arriba al ~~primer~~ ^{en el primer} poble (o rector. El poble, de nom inventat, Ambricourt, està situat a l'Artois, la regió on va viure bona part de la infantesa de l'escriptor i que és l'escenari de moltes de les seves obres. Sobre Ambricourt va dir Fernand el 1935: "Voldria també que aquest poble fos un "condemnat" del nostre país -- ~~del~~ ^{del} ~~castell~~ ^{castell}, l'adjunt, el botiguer, els nens."

Cap indicació no permet situar exactament en el temps aquesta novel·la. Però, vist que s'al·ludix a la guerra europea com un esdeveniment recordat però ~~de~~ ^{de} ~~la~~ ^{de} anys enrere, i el fet tan corrent que

moltes novel·les succeeixen pocs anys abans del moment en el qual
~~en escriu~~ el temps del ^{l'acció} "Diari d'un rector de po-
 ble" es pot situar aproximadament als voltants de 1930. A aquest pe-
 tit poblet, a part guairebé dels dos esdeveniments esmentats, no hi
^{avida} cap resso històric. El rector de Torcy parla en una ocasió de
 la "Rerum Novarum", publicada quan era jove; s'al·ludeix alguna vega-
 da als "capellans demòcrates", recorda de les lluites i polèmiques
 del "Railllement", "Le Sillon" i el modernisme. I guairebé res més.
 El poble roman en la vida estàtica del món rural. I fins de la darrera
 part, que té per escenari Lille, és el món rural el que ocupa el lli-
 bre, un "condensat" de la França de l'època, però ~~de la França~~
 de la França pagesa encara ^{l'impària} ~~de la França~~ de la industrialització.

La novel·la adonça la forma de diari escrit pel protagonista. El
 temps que abasta no és gaire llarg: des que comença la seva tasca
 a la parròquia fins a la seva mort a Lille, — uns mesos més tard.
 Temps suficient, però, perquè quedin plantejats tots els problemes
~~del~~ i conflictes del jove rector. No són pocs. Seria en
 el seu diari: ~~«~~ "qui no comprenia per altra banda, encara que
 només fos llegint aquestes pàgines en les que ^{nova} la seva
 vergonyosa feblesa, esclata a cada raó al ~~que~~ el testimoniatge d'un
 cap de parròquia, d'un conductor d'ànimes, d'un ~~cap~~ Car hauria
 de ser ~~el~~ ^{el} mestre d'aquesta parròquia, i en mostre aquí ben aco: un
 desgraciat captaire que va, amb la mà ~~estosa~~, de porta a porta,
 sense gosar ni trencar. Ah! d'acord, no he venut la parròquia, he fet
 el millor que podia, ¿i què? Aquest mil·lió no era res. Jo no serà
 jutjat només per les intencions: haveré assumit la responsabilitat,
 resta comptable dels resultats. I per exemple, en refusar de confessar
 el mal estat de la meua salut, ¿cal creure que només obria a un senti-
 ment, fins i tot exaltat, del deure? Seria per altra banda el dret
 de córrer aquest risc? El risc d'un cap és el risc de tots".

Aquest fragment, amb tants d'altres, dona el to de l'home.

Es un capellà capficat, que s'interroga una i altra vegada.

sobre la seva missió i [redacted] l'encert amb el qual l'acompleix. Un home conscient de les dificultats amb les quals topa, rebutjat per la diferència entre allò que voldria fer i els costats que creu veure. I amb una mala salut que obstaculitza la seva tasca [redacted] i que és el primer i imborrable senyal en el seu ésser d'un conflicte social. Perquè el jove rector és de família pobre i [redacted] l'herència de generacions de misèria, allò que ha malmenat la seva salut, i que el porta a una alimentació magra i absurda amb la qual intenta combatre l'horitzó del seu estómac. El doctor Delbende, després de visitar-lo, [redacted] observa:

"--Vostè no val gaire, m'he dit. Xarxó [redacted] v'he dit això (tenia aire de prendre com a testimoni el seu gos), no és difícil de comprendre que no [redacted] estipat, eh?"

"--Temps enrera, potser, he contactat. Però ara..."

"--Ara, és massa tard! I l'alcohol, i què en fa vostè, de l'alcohol! Oh,!, no el que vostè ha begut, naturalment. El que han begut per vostè, ben abans que vingrés al món."

El mateix li diu el seu amic, el doctor de Tercey: "El no creguis que et ptingui per un bonatxo. El doctor amic [redacted] havia posat el dit a la llaga de la primera. Nosaltres, en els nostres camps, som tots, més o menys, fills d'alcohòlics. Els tots perdes i han begut [redacted] més que els altres, potser menys, nou! que menjaven calentent, o s'entallant no menjaven. Aleshores que, a [redacted] (trillor, s'empesaven amb mixtures d'aquesta mena, romania per matar un cavall. però veieu? D'hora o tard l'hauries sentida, aquest set, una set que no és fava, després de tot, i això dura, va, així pot durar segles, tot set de pobres és una herència còrida! [redacted] (...) Tu has nascut saturat, pobre beneit meu".

De la pobresa de generacions, el jove espelid no en té només herències físiques, sinó regnes psicològics: "Per un observador superficial, no em distingeixo gens dels meus confreres, sóc un pagès com ells. Però descendixo d'una línia de gent molt pobre, treballadors a preu fet, manobres, criades, el senyit de la propietat ens manca, l'hem perdut segurament en el curs dels segles. En aquest punt el meu

ciants es queixen de les seves poques despeses i ara d'aïlls li re-
treuen que en la seva ingenuïtat va confondre una venda amb un obsequi.
Entre els intents del catecisme hi ha una nena maliciosa que li ocasio-
na dificultats. Els seus projectes ^{seu} ~~seu~~ ^{no encara el catecisme} a càrrec del
jovent toquen amb l'oposició de l'amo del castell, que no li vol cedir
un terreny, i la reserva dels joves; a més, un que sembla seguir-lo
és un noi que desvetlla suspiccies.

Al capdavall, aquestes dificultats tenen una de les seves causes
principals en el fet que ~~el~~ aquest jove capellà no encaixa amb
la idea que ^{sobre els capellans} ~~ja~~ la generalitat de la gent que el volia ~~el~~ d'una
manera semblant a la que la vida d'aquest noi no encaixa amb aquell
"quadro de felicitat burgesa" i amb "la notoria no ~~el~~ confortable".
Un cop es decideix a preguntar a Arsène, el sagristà, per una qüestió
que el capfeca molt: "¿què pensen de mi a la parroquia?" ha preguntat
bruscament. (...) «Conten que vostè no es nodreix gens, ha acabat per
articular amb una veu cavernosa, i com fa rodar el cap a les noïetes,
en el catecisme, amb històries de l'altre món» -- «¿I vostè? ¿què pensa
vostè de mi, Arsène?» Ha reflexionat més estona encara que abans, fins
al punt que havia continuat la seva feina, li donava l'esperança. «Pel
que penso, vostè no té l'edat...» Ha tractat de riure, no en tenia
ganes. -- «¿Què vol, Arsène, l'edat vindrà!» Però seguia sense sentir-se
la seva meditació pacient, obstinada. «Un capellà és com un notari.
Està allà en cas de necessitat. No caldria molestar a ningú». -- «Però
a veure, Arsène, el notari treballa per els, jo treballa pel bon l'eu.
La gent es converteix rarament sola». El sagristà responia que mai no
ha vist que ningú es convertís, i que ningú no canvia: hi ha unes famí-
lies que són d'església, altres que no: «és la sang que ho vol així,
res a fer».

El capellà com a notari, en el seu lloc però sense ~~el~~ ni regui-
tejar ningú, la gent que per altra banda ja té el seu camí fixat per
l'herència i la tradició. Pel que fa ^{al capellà} ~~el~~ amor del castell, el jove
capellà tampoc no s'ajusta a la ^{la} ~~la~~ imatge ~~del~~ de la religió. ^{la} ~~la~~
Vau: "La religió té coses bones, certament, i coses mals. Però la

~~Per tant~~ → Aquesta singularitat és presentada com la d'un país que
es pren seriosament el cristianisme en les seves manifestacions, bé
sigui el catolicisme religiós, bé sigui la ^{son} manifestació: (en tot cas
de reguts i la ciutat de castells, com a la d'un país que
és, ^(en tot cas) ~~però~~ altres no dubten a dir que és més un país . S

63

(pas millor el temps que l'ha substituït, el ~~temps~~ dels francesos --i dels militars--. Els anys del castell són comptes, però, ^{del que fa} almenys val comte, no té les qualitats que, al costat dels defectes, són atribuïdes a l'aristocràcia d'ahir. Dir per exemple ~~el~~ l'oncle del conte, el cononge de la Motte-Beuvron: "Vegi al meu nebot, par-li amb ell com a li sembli. ~~Recordi~~ Recordi, només, que és neoi. I no tingui cap respecte ~~pel~~ pel nom, el títol i altres falòrnies de les quals vinc por que la seva generositat no faci massa cas. Jo no hi ha nobles, estimat amic, fiquis això en el cap. E'n conegut des d'aleshores, en el temps de la meua joventut. Dels personatges difícils, però extraordinàriament caracteritzats. En feien pensar en aquestes noures de vint centímetres que els japonesos crenaven en testos. Els testos són els nostres usatges, els nostres costums. No hi ha família que pugui existir sense l'ona, una paraula de l'avarícia quan la l'ei és igual per tots, i l'orgull just i mestresa. Els nobles d'avui són burgesos ^{verament}."

Olivier, nebot de la comtessa, passa un període militar a la frontera. Té una conversa amb el jove capellà, i s'apassionen. Olivier fa un veritable discurs i el capellà li posa algunes objeccions que en realitat serveixen perquè l'altre manifesti una mica d'afectes amorosos. Olivier acusa l'Estat i l'Església. La cristiandat ja no existeix, perquè els soldats s'han acabat: "Aquells soldats protestants a l'orientament, la cristiandat no ^{ja} ja a ningú. Jo no hi he, ja no hi hauré cristiandat." --"¿Per què?" --"Perquè ja no hi ha soldats. Jo no hi ha soldats, ja no hi ha cristiandat. !Oh!, em dirà que l'Església sobreviu, ~~que és el~~ que és el principal. Recordi. Només que no hi hauré ja reialme temporal de Crist, s'ha acabat. L'esperança ~~no~~ no hi hauré ja amb nosaltres". -- "¿Amb vosaltres?, vau dir. !No són pas els soldats que manquen!" --"¿No dats? A això diguin milers de. El veritable soldat va morir el 30 de maig del 1431 (Olivier es refereix a Joana d'Arc), li són vosaltres que l'Església, vosaltres!" Olivier acusa l'Església d'haver pactat: ■

"Quan ploriquen sobre els excessos del nacionalisme, no hauríeu d'enrecordar que vosaltres mateixos que els legisladors del nacionalisme

van ficar el dret cristià en la seva mà i no s'aturaven a identificar
sota el vostre nas, a les vostres barbes, l'estat pagà, agafant una no
coneix altre l'lei que la de la seva apatxisme --les pèrdes sense pietat,
plenes d'avarícia i d'orgull"--. "Igualti, li veig dir, no coneix gu-
ra cosa d'història, però em sembla que l'heu arribat a la idea dels seus
perills..."-- "Sí, sense dubte... Vosaltres no els heu vingut a cercar.
Heu deixat la cristiandat encalçada, era massa lenta a fer, costava
molt, donava poc. ^{Per} l'altra banda, ¿no ~~havia~~ ^{havia} construït unir les vestres
basíliques amb les pedres dels temples? ¿Per nov dret, quan el Còdici Just-
inià restava, com a l'absent d'ella mà?... l'estat controlant tot i l'es-
glésia controlant l'estat, aquesta fórmula elegant havia quedat als
vostres polítics. Només que hi éren, oi?, nosaltres".

Olivier fa elogis apassionats ~~als~~ als soldats. L'honor, la
interinitat, la fidelitat al jurament. ^{Després} l'església els va donar
~~el~~ estat, i aquest es fa càrrec fins i tot de la seva consciència; els
teòlegs autoritzen, amb una ganyota, a que els soldats matin: "mater
no importa on, no importa com. ~~El~~ ^{El} ~~matar~~ ^{matar} pel ordre, com el boixi",
reprimir els aldarulls i si els aldarulls triomfen, ~~el~~ ^{el} ~~posar-se~~ ^{posar-se} al seu
servei. Els soldats s'han convertit en militars. ^{En} el futur, dir Oli-
vier: "el teòleg, cada vegada més ~~sempre~~ ^{sempre} ~~continuarà~~ ^{continuarà} si ~~no~~ ^{si} dispenses
--¿¿Carulania imprimeur, penso, ~~que~~ ^{que} ~~els~~ ^{els} ~~directors~~ ^{directors}
del Ministeri de la Consciència Nacional? ¿Però en es determinen, dit
sigui entre nosaltres, els vostres teòlegs? Els qui maten millor,
després, mataran sense risc. A trenta mil metres sobre la terra, no importa
quina porqueria d'enginyer, ben escaient en les seves pantalles, rode-
jat d'obrers especialitzats, només haurà de ^{premer} ~~premer~~ un botó per
assassinar una ciutat i retornarà a tota pastilla, amb el ricard per
d'arribar tard al seu sopar. Evidentment ningú no donarà a aquest
empleat el nom de soldat. ¿Dereix tan sols el de militar?"

I Olivier acaba així el seu discurs: "El pobre diable que es di-
verteix amb la seva angustia sobre l'herba, un cervell de primavera,
és tingut per ~~els~~ ^{els} ~~altres~~ ^{altres} en estat de pecat mortal, i a l'assassí de ciutats

el *patronisme*...

- i sobre això en dir alguna cosa (la veu de francès, i el cas del propi Bernanos--). I aquesta ideologia d'elements que rauen inco-
moditat i desacord en la societat capitalista --però recordar-se els atacs d'Olivier als banquers, i les al·lusions del capelà als milio-
naris--. Segons el "Diari d'un ^{rector de poble} ~~hà ha, però, dins l'es-~~
~~clàssia, una altra tendència~~ ^{defiant el poble a l'home del poble} ~~vopocada~~. Així ho diu per exemple el dià-
leg de dos capellans, el degà de Blangemont i el protagonista.

Jove capelà

L'episodi comença amb el record d'unes paraules del ~~capelà~~ en una de les conferències trimestrals a la rectoria de Vertheucq, ~~capelà~~
~~capelà~~ ^{capelà} havia parlat del comerç i als comerciants en termes que el degà de Blangemont jutja "massa vici de molt". I observa: "He cone-
gut un temps en el qual aquesta modesta burgesia, ~~capelà~~ tre-
balladora, estalviadora, que fe encara la riquesa i la bondesa del nostre estivat país, sofria ^{deviació} ~~capelà~~ tota la influència ~~capelà~~ de la mala prom-
sa. Avui que sent el fruit del seu treball amagat pels elements de desordre, compren que ha pagat l'era de les il·lusions generoses, que la societat no té reconeixement més oblidat que l'Evangeli. ¿El dret de propietat no està inscrit en l'Evangeli? I Oh!, sense dubte, hi ha distincions que cal fer, i en el govern de les consciències ho de crida l'abandó sobre els deures corresponents a aquest dret, però..."

El jove capelà respon ~~capelà~~ irritat: ~~capelà~~ "No passa sovint que un penitent s'acusi al confessor d'arribar al. l'licència!". I l'altre co-
ncorda ^{amb lo sac} ~~capelà~~ respon: "La seva reflexió em sorprèn. Crec discernir en ella alguna rancúnia, algun ^{vi} agor". Després ~~capelà~~ s'observa que si els comer-
ciants vol ^{vi} ~~capelà~~ seguir al peu de la llei i a les seves prescripcions sobre el guany legítim, cerques farien fàcilment, el degà de Blangemont descriu així els canvis socials i la seva relació amb l'Evangeli:
"¿Es desitjable de rebutjar així en la classe inferior aquells ciutadans treballadors que han tingut tant per a elevar-se. / La nostra millor referència enfront d'una societat comercialista, premen la seva part en les despeses del culte i una altra també capelà, des que el recrutament sacerdotal s'ha ~~capelà~~ ^{capelà} ~~capelà~~ en els nostres pobles?"

En gran indústria ja només existeix de nom, ha estat abolida pel
 bancs, l'aristocràcia és morta, el ^{govern} militar ara és ja, i vostè
 aniria a proposar a les classes mitges de regular tot seguit, amb
 esclat, un problema de concòrdia la solució del que ^{demanda} molt
 de temps, de mesura, de tacte (...) A l'edut de vostè en té fàcilment
 judicis absoluts". El degà acaba acordant una família de comerciant
 que el jove rector coneix, i en la qual si l'avi era un anticlerical
 notori, fins i tot socialista, ara els nits estan en bones relacions
 amb l'Església. ^{Deu} ~~que~~ potser aquestes classes mitges "ens
 roben", però "ens respecten. Això crea entre elles i nosaltres una
^{nova de} societat social, que no pot deplorar a no, però que existeix, i
 tot allò que existeix ha de ser utilitzat pel bé".

El degà no es pronuncia sobre si l'ordre antic és o no millor
 que l'actual: accepta aquest i pensa que, entre la desaparició de
 l'aristocràcia, el ~~de~~ poder de la banca i el proletariats que s'es-
 cape de l'Església, cal aprofitar el momentament de les classes mitges
 i utilitzar-les pel bé, transigent amb això que li sembla cri-
 ticable o dubtós en alguns sectors socials. És una posició diferent
 que la crítica ~~vigorous~~ vigorosa i no bèlgica del ^{professor} ~~professor~~ ^{professor} ~~professor~~
 vier, i també de les moderades reserves del protagonista. Però en
 diu de tot això el rector de Torcy, un dels personatges sobresortint
 de la novel·la?

El rector de Torcy parla de les seves preocupacions socials. ~~Recorda~~
 Recorda la seva joventut: "Així com ara vau, m'inspiraria força
 predicar la insurrecció als pobres. Com ara vivia en els predicadors
 res. Primer agafaria un d'aquests ^{agitants} ~~agitants~~, aquells venidors de
 frases, aquests ^{professors} ~~professors~~ de la revolució, i els muntaria que ^{és} ~~era~~
 xicot de Flandes. Nosaltres, flamencs, tenim la noveta ~~a~~ la sang.
 !Recorda la història! Els nobles i els rics no ens han fet mai
 por (...) La injustícia i la degradació, escolta, això m'encén la
 sang. Avui això està ben pasant, no t'hi pots fer compte... Així,

per exemple, la famosa encíclica de Lleó XIII, Rerum Novarum, voca-
litzava la llegia tranquil·lament, a canvi d'una, com si mentant de qua-
resma qualsevol. En aquella època, veí, amb encara més la terra
tremolar sota els nostres peus. I què anuïaisme! Al·lavors era rec-
tor de Horenfontes, en ple país de les mines. Aquest idea tan senzi-
lla que el treball no és una mercedoria, sinó una llei i el de l'o-
ferta i la demanda, que no es pot especular sobre els salaris, sobre
la vida dels homes, com sobre el blat, el sucre o el cafè, això
removia les consciències, ¿no ho creus? Per haver-ho explicat a la
trona, als meus feligresos, vaig passar per un socialisme i el pa-
gesos ben pensants en van fer enviar un agraïment a Monteviel. De
la desgràcia me'n fedia. ~~admiració~~ Però en aquell moment... (...) ~~admiració~~
Vaig tenir ~~admiració~~ les meves contrarietats, jo també. Allò més dur
és que un no es sent comprès per ningú, es sent ridicul. Per això, no
més ets un capellànet demòcrata, un valent, un benfeta. No possi-
bia que en general, els capellans demòcrates no tingueren molt tempe-
rament, però jo, de temperament, crec que en tenia més vist per
donar i per vendre".

Després d'una digressió sobre l'atrocitat, el rector de Torcy torna
a parlar dels pobres i de la pobresa, tema que s'ha anat obrint en
la novel·la. ¿Què en diria aquest antic predicador en defensa de la
Rerum Novarum? ~~El pobre és un mal, és una pena, és una vergonya, és una
pobresa que ens fa més pobres? Evidentment, no. Els pobres són pobres perquè
els seus pobres, però com et deia abans, els anuncia la pobresa.
No hi ha manera de sortir d'aquí, com si els dèies té la custòdia del
pobre, certament. És més fàcil. Est home comparat assegura
amb ella aquesta protecció. Quan parles amb els pobres m'entens--
sola, absolutament sola, a custòdia d'un pobre del pobre. (...) Hi
haurà sempre pobres entre nosaltres, no hi ha manera de desaparèixer-los,
que pensis! Sinó que és la paraula, i nosaltres d'heu rebuda. Pitar
els pobres, que fan veure que creuen que justifica el seu egoisme.
Pitar per nosaltres, que servim així d'otorgar els pobres, però
que és la paraula, i nosaltres d'heu rebuda.~~

en realitat, una de les converses més arguents entre els dos capellans no té altre tema fonamental que aquest. Encara que algunes digressions com la indicada puguin emgar-hi una mica. Però no en té d'altre, ^{des d'un punt de partida que és} ~~la~~ preocupació del ~~capellà~~ ^{capellà} i pel jove per la pobresa, els pobres, ~~la~~ ^{d'aquells dins} ~~la~~ ^{d'ahir} situació ~~del~~ ^{el} món ~~en l'actual~~ i en el futur, tractant que tot això estigui dins ~~una~~ visió cristiana. Al resum de les opinions dels dos capellans, enfortides per part del rector de Torcy amb arguments més acolorits, podria ser aquest: el món --i el diable-- volen carregar sobre una part de la humanitat la maledicció ^{la} ~~la~~ ^{causada} Adà: "la suma més gran d'ignorància, de revolta, de desesperació reservada a una mena deoble sacrificat, un poble sense nom, sense història, sense béns, sense aliats --almenys confegibles--, sense família --almenys legal--, sense nom i sense déus". Això hauria representat en una època històrica la institució de l'esclavatge --per bé que el rector de Torcy pensava "que hauria preferit ser esclau d'un d'aquells bons braguesos romans" que víctima d'un ~~empresari~~ ^{empresari} de la primera revolució industrial, perquè els esclaus costaven més de mantenir i per això eren sovint més ben tractats. »

Però la institució de l'esclavatge va rebre un cop definitiu amb el cristianisme, encara que els apòstols la tolerassin. De fet, sia el rector de Torcy, el cristianisme havia portat una veritat que no podria ser oblidada: "Déu ha salvat cadascun de nosaltres, i cadascun de nosaltres val la pena de Déu. Fals traduir això com voldràs, fins i tot en l'enguatge racionalista --el més ^{certificat} ~~certificat~~ de tots--, això et força a acostar paraules que exploten el més petit contacte. La societat futura podrà tractar sempre de seure sobre aquestes paraules! Al no hi posaran el foc el darre- ra, heus ací tot".

Per una banda, observa el capellà jove sobre la qüestió de l'esclavatge, "la institució ha mort, i el món antic l'ha enfonsada amb ella. Es creia, es feia veure que es creia en la seva necessitat, se l'acceptava com un fet. No serà ~~mai~~ ^{mai}

83

Per sempre al meu elabir en a un silenci expectant sense
qualse no confia. Sense ^{per sempre} pertànyer ben té a cap dels ^{en} que el ro-
degen. Una mica com l'organització del ^{en} d'una el fa viure, amb
recursos ^{en} ben m'heu, en un ^{en} rictoria ^{en} costat del cos-
tall i ^{en} aparances de ^{en} l'existència.

"RED ROBIN" A "THE SHEPHERD", D' EVELYN WAUGH

a l'home

L'escriptor anglès Evelyn Waugh va néixer l'any 1903 i va morir a Taunton, Somersetshire, el 1966. El gènere literari al qual es va dedicar principalment va ser el novel·lístic, i dins d'això hi ha una sèrie en la qual l'autor, d'una brillantor excepcional, escribia sovint amb genialitat. D'això en són exemples "Decline and Fall", "Brideshead Revisited" ("El declivi i la caiguda"), "Black Mischief" ("El mal de negre"), "A Handful of Dust" ("Una grapat de pols"), "Scoop" ("El descobriment"), "The Loved One" ("El que s'estima") i "The Great Gatsby" ("El gran Gatsby") són algunes de les novel·les més notables dins una obra abundant. La manera d'aquestes novel·les, unes pinzellades de melancòlia, magistralment donades, fan contrapunt a un humor que a vegades, en la seva agilitat, desbarata els personatges. Aquest contrapunt ajuda a insinuar un llindant entre el món de la vida i el que aquestes novel·les signifiquen que són certes extraordinàriament agudes i divertides.

Waugh va ser contemporani de premis. Abandonà i va servir a l'exèrcit durant la segona guerra mundial, i aquestes experiències es reflectiren en diverses obres seves. Els seus autors i lectors s'esperaven que van aconseguir avia les seves obres, i així mateix un autor social que escriptura les seves novel·les amb una barreja de crítica i de satisfacció. És i pare de família nombrosos, els seus diversos autors van transcórrer generalment al camp anglès, i d'aquesta vida hi ha moltes al·lusions en una de les seves últimes novel·les, "The End of the Affair" ("El final de l'afar"). L'any 1930 es va convertir al catolicisme, i encara que Evelyn Waugh no va ser un home que amagés la seva fe religiosa, no és en una novel·la aquesta hi juga

un paper explícit -- dues biografies, la del narrador i la de la seva mare, i la de Santa Helena, en són també un exemple.

Aquesta novel·la és "Brideshead revisited" ("Retorn a Brideshead") publicada l'any 1945. Segurament per la introducció de la dimensió religiosa, "Return a Brideshead" té un to més gran que la majoria de les seves novel·les, sense que hi manqui, però, l'humor satírnica que el va fer justament famós. El llibre és presentat com "les memòries sagrades i profanes del capità Charles Ryder". La obra està escrita en primera persona i Ryder és el narrador: comença i acaba amb un pròleg i un epíleg situats temporalment durant la segona guerra mundial i en l'espai a Brideshead, on és teòleg del batalló en el qual serveix el capità Ryder. El cos de la novel·la són els records que el retorn a Brideshead desperta en el narrador, records que ^{compleixen} una vintena d'anys i que comencen en els dinor ^{de Rydas} quan era estudiant a Oxford. La temàtica argumental són les relacions del narrador amb diferents membres ^{de la família} noble i catòlica, ^{industrialista de Brideshead} i el tema de fons és la diversitat de reaccions ^{d'aquella família} davant ^{del} el teixent de carència, Déu, i l'acostar-se de Ryder a una visió religiosa del món, sense arribar a una conversió explícita.

La família ^{de Rydas} està formada pel Lord i Lady Marchmain i els seus fills, dos barons, Bridgwater i Sebastian, i dues noies, Julia i Cordelia. Lord Marchmain no està establit; es va convertir en casar-se; després es va separar de la seva dona i viu amb ^{una} Cara, la seva amant, a Venècia. Els fills restaran tots amb la mare, encara que mantenint algunes relacions amb Lord Marchmain. És un món on els ingressos vénen per herència i no pel treball. Una fortuna, encara que reduïda pel fet de mantenir diversos cases --a Londres, a Brideshead-- i per una abundància de fills poc productives. A Brideshead hi ha nombrosos servidors, ^{alguns} alguns ja inútils pel treball, tractats amb generositat paternalista per Lady Marchmain, la columna continuadora de la tradició catòlica. Charles

i és d'un nivell econòmic inferior. Ryder, per la seva barba, no pertany a la noblesa, però no ha tingut dificultats a la seva joventut: el seu pare, un home astrafolari colpit per la mort de la muller, tampoco no necessita treballar per viure. En deixar la universitat, Ryder es dedicarà professionalment a la pintura, sense que sembli, però, que a la seva vida siguin absents altres ingressos derivats de rendes. La seva pintura tindrà preferentment una clientela d'una classe poderosa en decadència: pinta sobretot velles cases urbanes o rurals que moltes vegades els seus antics amos han de vendre degut a la transformació econòmica, i a la qual *perdreu a l'any 29.*

L'ambient social és, doncs, elevat. Però al voltant de la família que protagonitza la novel·la hi ha una ombra de discriminació. *La família* Està singularitzada pel seu catolicisme en una societat en aquest és minoritari i ha estat durant segles perseguit o si més no discriminat. La família, pel seu poder econòmic, pel seu prestigi, per l'encant personal de gairebé tots els seus membres, estaria plenament integrada en el seu estrat social si no fos per aquella marginació, lleu però perceptible, derivada de la seva pertinença religiosa, marginació que evidentment disminueix de manera notable la posició econòmica i social.

Charles Ryder topa, doncs, en entrar en contacte amb *amb dues singularitats pel que fa a ell que ell és i pensa.* Ryder és agnòstic i Ryder no és noble ni *aristocràtic.* En certa manera representa en tots dos aspectes un món nou enfrontat amb un món antic i més aviat *dirigit* cap a una davallada econòmica. Ryder té una professió; Brideshead, l'heren de la família, no en té cap, com tampoc Sebastian ni Julia; Cornelia *després de l'incendi de ser n'ha* treballa de manera benèvola com a infermera. La tradició i la manera de viure de la noblesa tenen per a *Ryder* un gran atractiu en el qual no són aïeins un cert esnobisme i l'admiració del rendista modest davant els aristòcrates. En canvi, la fe catòlica de la família no li diu res i més aviat li desplaça al començament.

Però la singularitat ^{catòlica} ~~catòlica~~ es fa present. Durant una de les primeres visites de Charles a Brideshead sorgeix una conversa amb Sebastian sobre els catòlics. I diu Sebastian:

"--Així que, ja ho veus, religiosament som una família molt embullada. Brideshead i Cordelia són catòlics fervents, ell és desgraciat, ella feliç com una alosa; Julia i jo ~~som~~ ^{som} gairebé ~~pagans~~ ^{pagans}, jo sóc feliç, crec que Julia no ho és; de la mare es diu generalment que és una santa, papà ha estat excomunicat... i no sabria dir-te quin dels dos és feliç. De totes maneres, miri's com es miri, la felicitat sembla no tenir molta relació amb això i és tot el que m'importa... M'agradaria estimar una mica més els catòlics.

"--Per a mi són iguals als altres.

"--Estimat Charles, això és precisament el que no són... especialment en aquest país on n'hi ha tan pocs. No és només perquè són una camarilla --per dir la veritat hi ha almenys quatre camarilles que s'insulten contínuament-- sinó perquè veuen la vida des d'un punt de vista completament diferent; tot el que els sembla important no ho és per als altres. Intenten d'amagar-ho tan bé com poden, però surt a la llum en el moment que menys se pensa. És natural que ho facin. Però ja ho veus, és difícil per semblar gens com Julia i jo".

La posició de l'estudiant Charles Ryder davant la religió en general i el cristianisme i el catolicisme en particular era aquesta:

"En aquell temps la fe de Sebastian era un enigma que no em sentia particularment inclinat a resoldre. Jo no tenia res d'ídic. De nen m'havien portat diàriament a la capella, però, ^{com} en compensació, des del moment en que vaig ingressar en una escola pública se'n excusava la no concurrència dominical a l'església. El punt de vista ^{de} ~~infant~~ ^{infant} en la meua educació era que la narració bàsica de la Cristiandat s'havia convertit en un mite des de feia temps, i en jutjar el valor actual d'aquesta ensenyament i la decisió que prenien en la meua vida; la re-

l'igió era una mania que alguns professaven i altres no; en el millor dels casos era decorativa, en el pitjor incumbia als "complexes" i a les "inhibicions" --les paraules de la dècada²¹ i a la ig. creïna, hipocresia i estupidesa que se²² atribuïa des de segles. King²³ no m'havia suggerit mai que aquestes observacions aneges expressaven un sistema filosòfic coherent i intransigent pretensions històriques; tampoc, d'haver-ho fet, no m'hauria mostrat més interessat".

Aquest és el punt de partença del jove estudiant anglès a la dècada dels vint. La relació amb la família Flute el farà canviar. ~~En la~~ primera part de la novel·la, part²⁴ titulada "Et in Arcadia ego", la relació s'estableixi principalment amb Sebastian, un noi brillant, ~~em-~~ pàtic, advocat a la dipsonania. ~~En la~~ segona part, "Una estirada al fil", que narra els esdeveniments passats deu anys després, la relació és amb Julia. Ambdues són relacions amoroses, la primera d'amistat entre dos nois, la segona eròtica entre un home i una dona. En començar els seus records de joventut, Charles ^{Ryder} diu: "Conèixer i estimar un ésser humà és ~~la~~ l'arrel de tota saviesa". I és a través del coneixement i l'estimació de dos éssers humans que ~~Charles~~ ^{Ryder} arriba a una sospita i una certa acceptació de Déu.

"--M'espanto quan penso --va dir Julia certa vegada-- que has oblidat del tot Sebastian.

"--Ell fou el precursor.

"--Això vas dir durant la tempesta. Ho pensat des de llavors; potser també jo sigui el precursor.

"Tal vegada, vaig pensar, mentre les seves paraules seguien a l'aire, entre nosaltres, com una glopada de fum de tabac --un pensament que s'esvaïa i desaparegués com el fum sense deixar rastre--, tal vegada tots els nostres amors només siguin pautes i símbols; una muntanya de molts cims invisibles; portes que s'obren com en un somni per revelar només un nou tros de catifa i una altra porta; potser tu i jo som subjectes aïllats i aquesta tristesa que a vegades cau ~~entre~~ ^{nosaltres} sorgeix de la desil·lusió de la nostra recerca, cada tensió a través i més enllà de l'altra, robant de tant en tant una ullada a l'ombra que trenca la cantonada sempre un o dos passos davant nostre".

Apunts

Quan Charles Ryder ~~està~~ així ~~està~~ estan propers als esdeveniments que trencaran la seva relació amb Julia i començarà el seu relat, però encara veu la possibilitat de l'existència d'un Déu només com una ombra que l'home perseguirà en la seva recerca d'amor. Aquest ha estat un pas ben important ~~de~~ de la seva indiferència inicial. Perquè la societat que d scriu són ja uns sectors en els quals la religió cristiana --sigui l'anglicana o la catòlica-- ha deixat de tenir el pes que tingué en el passat. Forma part certament de tota una tradició social, però una part e la qual aquests sectors ~~estàn~~ han deixat d'adherir-se sovint, no bé ho fan d'una manera formal. Es tracta d'uns sectors clarament instal·lats en l'estructura i en els quals la religió sembla que normalment no jugui ja un paper de recolzament de l'^{estructura} social que els protegeix. Que no el jugui perquè ja no el necessiten. Per altra banda, la influència d'un cert racionalisme científic del segle dinovè substituiria l'antic paper de la religió com a explicació del món.

La vida d'aquests sectors està ocupada per la complicada malla de les relacions socials, les festes, els records i privilegis de liliars, les presentacions ~~en~~ en societat de les noies, les cacares, la distant relació amb els administradors, les reunions personals, els viatges, a vegades els estudis o l'art. Hi ha també, sovint, una consciència de superioritat britànica i un sentiment patriòtic tradicional --sentiment que minvarà a les ^{seves} generacions, simbolitzades en ~~el~~ "Return a Brideshead" de l'alfons Hooper--. El partit de Lord Marchmain era el conservador, però viu completament allunyat de la política. L'interès per la política, sobre tot com a instrument de poder, està ~~està~~ representat per un home d'extracció social ~~social~~ Rex Mottram, el marit de Julia. L'interès d'aquest per la religió també és nul. Vol un casament fortuós, amb molts cardenals, i en assechentar-se que un casament mixt entre un protestant i una catòlica no permetria pas aquesta brillantesa, decideix tot seguit convertir-se al catolicisme. La seva relació amb el jesuïta que l'ha d'instruir és un dels passatges cò-

mics de la novel·la. Però es descomenta que Mottram havia estat casat i s'havia divorciat: un casament segons el rite catòlic no és possible i la cerimònia es celebra segons el rite protestant. Després Júlia dirà del seu marit: "Vaig arribar a pensar que Rex era un salvatge primitiu, però m'equivocava; era una cosa absolutament moderna que només aquesta terrible època ^{podia} produir. Un troç d'home pretenent que és el tot".

Segons la novel·la, Rex Mottram podria ser la versió vulgar d'aquest ^{ésser humà} modern que només és un troç i que pretén ser el tot; Celia Mulcaster, la dona de Charles Ryder, podria ser la versió refinada. I allò que manca a tot aquest món ^{llamp} ser, segons Waugh, la ~~dimensió religiosa~~, la fe en l'existència de Déu. ■ D'aquesta dimensió i d'aquesta fe queden testimonis als membres de la família Flyte, encara que sigui de totes aquelles maneres diferents que indiquen les parcel·les esmentades de Sebastian. Aquesta és una de les altres sin d'unitats de la família Flyte: no només que algun aristòcrates en un país capitalista dels anys entre les dues guerres; no només que sigui catòlic en un país de tradició ~~protestant~~; sinó que la fe en el Déu del catolicisme no sigui un formalisme i que tot, al marge de l'Església o dins ella, estigui orientat per la fe en aquest Déu.

En la parcel·la del món modern que descriu "Return to Bri-
deseahd", Déu sembla haver estat ^{caçat} ~~exterminat~~. O ~~exterminat~~ s'hi
se drames, enviat a les golfes -- Charles Ryder no troba estrany
que Nanny Hawkins, la vella serventa, sigui catòlica --, o bé pe-
trificant en uns costums socials per certes ocasions: el casament
fastuós que desitjava Mottram. Ryder, artista sensible, home raciona-
ble, persona de cultura, pensa que tal vegada Déu havia estat en
algun temps passat una cosa viva per a la gentil família Flyte,
~~la qual cosa li demostraria que això també és~~
un fet ~~actual~~ ^{actual}.

Cordelia, encara mena, li diu a John:

"--¿Sap el que va dir el pagà quan es va convertir ^{al cristianisme?} [redacted]?"

La mareta n'ho va explicar una vegada. Li va dir: "Has reconnet la meua família a la fi dels seus avantpassats". ¿Compós, oís a la gent li dona de maneres [redacted] molt diferents. De tota manera, la família no ha estat molt constant, ¿no és veritat? Allí s'ha anuixat i Sebastian i Julia també. Però [redacted] Déu no els deixarà per molt de temps, ¿sap? Ho sé si recordarà el dialet que la mareta ens va llegir aquella primera nit en la qual Sebastian es va emborratxar... vull dir la [redacted] nit dolenta. El Pare Brown va dir una cosa així com 'el vaig atrapar (al lladre) amb un ham que no es podia veure i una canya invisible que es prou llarga per deixar-lo córrer fins als límits de la terra' [redacted] de tornada a penes amb una [redacted] del fil'." >>

Així queda plantejada la intervenció de Déu en les vides de la família Flyte en particular i en els éssers humans en general. En el tema del paper de Déu i del paper de l'home, aquesta novel·la de ^{W. G. Sebald} ~~Weygh~~ ^{W. G. Sebald} estar influïda, ni que [redacted] inconscientment, per la tradició i l'ambient protestants (com a altres escriptors anglesos catòlics: Chesterton, que dona la cita exacta i el títol de la segona part de "Return a Brideshead"; més tard ara neix). Al lí que es demana en primer lloc a la família Flyte, als catòlics, és créixer amb fermesa, encara que sembli que s'han anuixat fins als límits de la terra: si hi ha un racó profund de fe al fons dels porters [redacted] tornada. I així no es tracta de presentar tots els membres de la família [redacted] com a models de coherència [redacted] entre fe i vida. Precisament per la diversitat de les seves actituds i la seva conducta, els membres de la família Flyte es comporten en una mena de microcosmos del poble de Déu.

Un poble que, en aquest cas, no és popular en el sentit social de la paraula. Es sabut que a [redacted] Gran Bretanya el catolicisme ha estat generalment més implantat a les classes populars que a les dominants. [redacted] Però el món que Weygh coneix i

descriu no és pràcticament mai el poble. En les seves novel·les, i també a "Return a Brideshead", encara que tingui un caràcter essencialment menys humorístic, hi ha sàtires brillants i agudes de membres [redacted] de les classes dominants: grans capitalistes, polítics i parlamentaris conservadors, militars, bisbes, dames de l'alta societat, i, a nivell internacional, de l'"american way of life". I, però, per repetides i agudes que siguin aquestes crítiques, though no sembla pas considerar la possibilitat d'una transformació per mitjans polítics d'aquest món críticat. Podria dir-se que és una crítica molt més estètica que política. No està feta cap de una perspectiva de classe ni tampoc de l'intel·lectual o artista típic dels progressistes, encara que estigui parcialment integrat en el tipus de vida i en l'organització econòmica de les classes dominants. La crítica podria venir pel camí de ^{mostar} l'absurd de l'existència d'aquest sector social, però, en no haver-hi referència a la vida de les classes propietàries, seria més una visió de l'absurd del món dels humans que no pas d'un determinat món social en una etapa de la història.

Un exemple el dona el tractament de la vaga general de 1926 a "Return a Brideshead". [redacted] La dècada dels vint va ser a Gran Bretanya una etapa de dificultats econòmiques i d'agitació social, i així els treballistes van arribar per primera vegada i breument al poder l'any 1923. El nombre d'obrers en atur forçós era normalment elevat; Gran Bretanya havia perdut el seu primer lloc en el món capitalista en profit dels Estats Units. ^(3-12 de març) La primavera de 1926, quan Stanley Baldwin era primer ministre d'un govern conservador, esclatà una vaga general que assolí durant dies cert èxit i començà el país. Durant la vaga el Govern tractà d'assegurar els serveis públics i els abasteixements essencials. En aquesta tasca, com a trencador de vaga, hi col·labora gent jove de les classes benestants i també mitges, en un evident conflicte de classe. Això és descrit incidentalment a "Return a Brideshead". Charles Ryder [redacted] ha deixat Oxford i viu a París, ^{on} estudia art.

"Vaig retornar a Londres a la primavera de 1936 i el dia de la Veu General (...) Jo i altres artistes i intel·lectuals estrangers vam arribar a creure seriosament que la pèssima sort de país a què que el deure ens cridava. Se'ns va dir que aquest home que vivia, crec, sota el nom suposat de Jean de Brissac de la Mare, i que reclamava per a ell el dret d'agafar les armes en qualsevol batalla contra les classes baixes.

"Val creuar ^{el canal} Volagata, en un grup amical i masculí, sapient que quan arribaríem a Sever es deserviria ^{l'avant} ella no ens allis la història tant vegades repetida de manera i amb les mateixes variacions a tot arreu a l'època, de tal manera que havíem format ~~un~~ en la meua cap una complicitat que podria anomenar "revolucionària"... La bandera roja a l'oficina de correus, el tranvia ^{blanc}, els oficials no comissionats, la premsa oberta i plena de criminals al llarg dels carrers, el tot de la capital aturat. De Rússia, ^{en} els diaris, vist en les pel·lícules, llegit en les revistes dels cafès una i altra vegada durant els o set anys, fins que veíem a l'horitzó part de la nostra expansió de guerra al, com a l'any 1914, a l'Àfrica, o les atakes de Lencopetònia".

En arribar a Dover van trobar la gent i la ciutat comen-
 des, però llavors, "encara que sabéim que el fet de ^{no} deixar
 passar; res que es cap manera necessària de nostre país",
 dyder en queda una mica a Anglaterra. La nit, ~~amb~~ ^{acompanyat} un
 nti company a Oxford, i tenen una conversa sobre moltes
 cotes. "Van recordar al bon ^{nombre} ~~de~~ a la ciutat. En les ciutats
 easter semblava que havis reeixit en la seva senzilla intenció de ser
 conegut i apreciat en aquesta mena de lloc. Per el de tot que van
 visitar, ell i jo ens vam enardir en una gran il·lusió i patrio-
 tisme.

"--Au i jo-- deia-- frem masses joves per lluitar a la guerra. Altres van lluitar, milions han mort. Localtres no. I si els demostrarem... els demostrarem als nostres morts que també nosaltres sabem lluitar.

pena

Ryder pren partit perquè pensa que (a) o que ell identifica amb "la pàtria". Amb poques excepcions, el món dels personatges de les novel·les de Waugh preniria el mateix partit, però és natural pel lloc que ocupen a l'organització econòmica, i si el novel·lista pren les seves distàncies, sigui amb l'ironia o amb la sàtira, no es veu però que el seu propi món sigui un altre. Un món criticat però un món, en aquests aspectes, ^{mai canvia} acceptat.

Vet aquí però que el membre de la família Flyte que per la seva edat podia haver fet semblantment com Ryder durant la Vaga General, Brideshead, fila més prim. Després van parlar (amb ^{silenci}) durant uns minuts de l'escamot dels Bratt. En va dir que Brideshead s'havia negat a participar en cap servei públic perquè no el satisfecia la justícia de la causa". Amb els artistes comunistes i en bona posició "Obra m'espasa", aquesta actitud de Brideshead és una de les raríssimes vegades que un personatge novel·lístic de Waugh pren una posició diferent a la dels seus interessos de classe. És que el catolicisme de Brideshead té aquí el significat d'una dimensió social de la fe?

Tal vegada, però no hi ha cap insistència sobre aquest punt. El conflicte social està gairebé absent en les novel·les de Evelyn Waugh. El fet que sectors que donarien aquesta conflictes es manifesten de manera molt menys viva i els seus individus no són pas els qui més el pateixen. ^{en ell} ^{per} ^{també} Probablement perquè no és aquest tema el que més interessa a l'autor ^{ni a} cap dels centres de les seves preocupacions.

~~_____~~

~~_____~~

En el microcosmos que és la família Flyte no s'hi podrà buscar, doncs, gairebé cap manifestació explícita dels conflictes que hi havien a la societat del seu temps i del seu lloc. Donada la fe, viscuda o rebutjada, no sembla que escribi a entendre actituds que portin a singularitats ~~_____~~ per raó de la conducta presa davant la situació social: aquella decisió de Brideshead davant la Vaga General n'és una, però és excepció. La família Flyte viu,

con ■ era habitual en les de la mateixa posició econòmica, allunyada dels conflictes socials en sentit estricte i postulat d'ells. Però la seva actitud davant Déu els resulta a alguns d'ells conflictiva i naturalment alguna mena d'obstacle social tenen els seus conflictes individuals.

Lady Marchmain, abandonada pel seu marit, enfronta les conseqüències d'aquest fet en la seva vida personal i en l'educació dels fills. Són Sebastian i Julia qui li plantegen problemes: el primer, ofegat per l'ambient, amenaça en convertir-se en alcohòlic; Julia, davant la impossibilitat de casar-se amb Mottram segons el rite catòlic, accepta de fer-ho segons el ~~protestant~~ protestant. Ryder i Cordelia parlen de Lady Marchmain després de la mort d'aquesta:

"—Moi ne veig contèixer de veritat ~~à~~ la tava mare— veig dir.

"--Vostè no l'apreciava. A vegades penso que quan la gent volia odiar Déu, odiava la marota.

"--que volem dir amb això, Cordeiro?

"--Doncs, vaurà, en allà hi havia santedat, però no era una santa. Ningú no podria odiar un sant, ¿oi? Tampoc no poden odiar Déu en realitat. Quan volen odiar Ell o els seus sants han de trobar alguna cosa que se'ls assembli i pretendre que és Déu i odiar això".

el fill gran, Brideshead, i la filla petita, Cordèlia, són els qui menys sofreixen del conflicte derivat de la fe en Déu. Tots dos són, però, casos de vocació religiosa vana. Brideshead, de jove, volia fer-se jesuïta, però no tenia vocació. El menys simpàtic dels quatre germans, i més d'una vegada resulta ridícul, però el narrador li concedeix una ignítia real, que va sobre tot de la fidelitat a la seva fe. Cordèlia volia ser monja i va estar un temps en un convent. Però tampoc no tenia vocació i en va sortir. Va a Aspenwald durant la guerra civil i es queda amb un home que és un bon amic del narrador.

"--Tu i Julia...--" he dir. I despota, muntre are peo alive. "Ia

tir i després ho vaig recordar però ara no se'n va cap a l'altre costat. Després, Charles² va dir-- , és un canvi bovent apreciable, quan tota la teva vida has tingut gent que et cuida, benic² i qui cuidar. Només que no cal dir que es necessita ser agraït molt perquè necessita que jo cuidi d'ell".

Un temps abans, quan Sebastian encara estava a Anglaterra, Ryder havia dit a Brideshead:

"--Si el perseguiré amb guerrillers i capítols de guerra de pocs anys serà una desferre humana.

"--Ho hi ha res dolent enger una desferre humana. Jo hi he cap obligació moral d'arribar a Cap de Correns o a Caponor Major de Guineus o de viure [redacted] per poder carregar [redacted] tres als vuitanta anys.

"--Dolent-- vaig dir-- . Obligació moral... torna a parlar de religió.

"--Mai no he deixat [redacted] de fer-ho-- digué Brideshead".

Anys més tard Cordelia explica a Ryder els darrers temps de Sebastian i el seu original retorn a l'Anglaterra. Li va sentit dir que Sebastian s'estava morint en un convent de Tunísia i el va anar a veure. Kurt havia estat [redacted] als alemanys i als nazis el van adoctrinar i enrolar. Sebastian l'havia buscat i el va trobar: li va retreure que s'hagués deixat enganyar per la propaganda hitleriana i Kurt es va escapar amb ell. Però fou detingut pels nazis i empresonat: es suicidà al camp de concentració. Sebastian tornà al Marroc, anà a Algèria, després a Tunísia. Es passava la vida alternant la beguda i visitant un monestir perquè el deixessin entrar. Totem l'estimava i la companyia d'ell. El superior del monestir [redacted] parlava amb Sebastian i l'acomodava: si volia fer de missioner o ajudar els missioners no podia boure. Un dia el van trobar a la porta del monestir, molt malalt. Cordelia el va visitar a l'enfermeria. "Semblava content quan ell'n vaig anar. Mai no podrà anar a la selva, certament, ni entrar a l'orde,

hrac, pas ~~ajunt~~ entre els castors i els florits.

"--No és allò que se li va posar -- veit moribund --. Però veritat que no sofreix?

"--Oh, sí, crec que sí. És increïble el seu comportament, veure's acabat així, mutilat... sense dignitat, sense voluntat. Ningú que no sofreixi no pot ser sant. I en ell sofrir ha agafat aquest caire... He vist sofrir tant aquells doctors i ara ens espe- ra tant més a tots nosaltres... a la primavera de l'any... --i després, condescendent amb el mar paguisme va afegir--: estir en un lloc encisador, ¿saps?, a la vora del mar... corba llanques, una terra de campenar, rangles d'hortalisses, i ve a veure que les rega quan baixa el sol.

"Veig riure.

"--Ja bies que jo ho he convingut?"

~~El~~ El conflicte de Sebastian i la civilitat de la seva vida, ja des dels anys de la seva joventut brillent, quan el ~~seu~~ Charles:

"--Ah, amic meu, és no t'hi fàcil de convèncer.

"--¿Et preocupa molt ser-ho?

"--Per descometat. En tot moment.

"--Doncs no puc dir que ho hagi aconseguit. ¿Quantes vegades te temptació? No sembles molt més viciat als jo.

"--Sóc molt, tot i que pervers -- ~~mentre~~ i sempre i constant, indignat.

"--¿Aleshores?

"--¿S'hi va ser el que acostumes a dir: 'Oh, sí, però no ho, però encara no?'))

El divisió del semi-pagà que pensa en tot moment a la dificul- tat de ser catòlic sense que el seu mil'or amic pugui advertir-ho ~~la vida~~ ^{la vida} ~~del~~ ^{del} l'envelat ajudant del monestir, f'avorés i boz'itxo. De totat ne- de l'aristocràcia la de del qual el fa indignat en el seu món

i que només aconseguirà "cuidar a ell" en la seva catòlica aventura amb Kurt i el monestir de Tunisia, lluny del seu país, de la seva família, de la seva classe --encara que el seu germà gran la fa arribar la meitat--. Sense encoritzar en el monestir ni en el món (en el seu món), l'astorabada del fill serà, en el seu cas, en el sofriment i en la marginació.

Un altre és el cas i el conflicte de Júlia. Sebastian havia dit d'ambdós que eren gairebé pagans i que Júlia no era fel·la. En qualsevol cas no trenca formalment amb l'anglicana fins que, enamorado de Mottram, accepta casar-se amb ell fora del rite catòlic. El matrimoni fracassarà i anys més tard retrobarà Ryder quan tots dos tornen a Amèrica. L'atracció amorosa els unirà ben aviat, i encara que ^{són} casats ^{ambdós} decidiran viure separats: més endavant planejgen de divorciar-se dels cònjuges respectivament i casar-se. És en aquest període, en bona part pagans i brideshead, que Júlia sembla acostar-se a la felicitat que buscava. Però al·l' intervé per portar-la per un altre camí, i aquest sí que és bé. O la fe en Déu, no morta del tot en ella. El primer senyal és una observació de brideshead, que ha decidit casar-se amb una viuda, però que rebutja portar la seva promesa a la casa i tot familiar on viuen ^{seu} Júlia i Charles:

"--Has de comprendre que Beryl és una dona d'opinions principis catòlics, enfortits pels preceptes de la casa mitja. Ho podria portar-la aquí, per cas mitjà. Per mi és indiferent que escolleixis viure en pecat amb Rex o Charles o amb tot dos... mai no he volgut ^{casar-me} en les bones coses... però en cap cas consentiria Beryl en ser la seva hoste".

Júlia s'aixeca de taula, ^{i surt} i Ryder creu que xia però veu que plora. Observa:

"--Bridey, la tua ofensa m'és terrible per a Júlia!

"--Ni hi ha res objectable en el que he dit. Només mencionant un fet indiscutible i gens secret".

En el jardí, Charles Ryder tracta de tranquil·litzar Júlia;

la ~~seva~~ ^{de la dona} recordava les paraules "D'aquest babau, d'aquest vell farsant de sang freda" al seu cor: n' dos anys d'avor no l'havia vist tan commoguda. Però ella replica:

"--Té molta raó. Ells ho saben tot, Bridget i la seva viuda; ho tenen escrit en blanc i negre; ho ven comprar per un centau a la porta de l'església! I en la seva crisi ceterana: "Viure en pecat, amb pecat, pel pecat, per al pecat, cada hora, cada dia, any rera any. D'important amb el pecat cada matí, veient que les finestres s'obren al pecat, havent-lo, ventant-lo, adornant-lo amb brillants, ~~nodint-lo~~ exhibint-lo, divertint-lo, fent o dormir a la nit amb una portada de diu al seu costat." (...) La seva veu, apagada en el seu pit, o ha nítida i anclada, n'atribuïa en paraules soltes i en frases ~~É~~ ^É coses que poden arribar-se així:

"--Passat i futur; els anys ~~en~~ ^{que} tractava d' ser una bona esposa, en el fons dels coses... ~~en~~ ^{que} tractava d' ser el pare del seu fill, fet a niques per alguna cosa que ja estava morta; deixant-lo de banda, oblidant-lo, trobant-se a tu, els dos carrers! anys amb tu, tot el futur amb tu, tot el futur amb a sense tu; la guerra que s'acosta, el món que s'acaba... el pecat.

"Una paraula des de fa tant de temps, des ~~de~~ ^{que} que Mary Harkins bordava trop de la ller i la lletta es mantenia encara davant el Sagrat Cor. Cordèlia i jo sob el catolicisme cr "habilitació de la mareta, abans del ciner dels dimenges. La mareta portant el meu pecat amb ella a l'església, inclinad ~~contra~~ ^{contra} el pecat i el vel negre de randa, a la corolla; recordant-se a Londres abans que s'encenguessin els focs, portant el meu pecat amb ella pels carrers deserts on nom's troaven els cavalls dels lleters; la mareta morint-se, amb el meu pecat consentint-lo amb més coratge que la seva ~~mareta~~ ^{mareta} marletia mortífica.

"La mareta morint amb ell; Crist morint amb ell, mans i peus clavats, penjat del llet en el dormitori dels seus; pen-

jat any, rara any en el estudi fosc de treball. L'aula que brillava, a Pall Mall Street; penjat en la sala d'espera en la vella dona casolana frega la pale i es consumia un cidi; penjat al mitjà sobre la gentada i els soldats; sense consell, fora d'una esponja de vinagre i les parades amb les anelles d'or i d'argentera; penjat per sempre".

Després, quan la crisi ho pasant i fins i tot els dos nens, l'home tracta d'explicar la reacció:

"--Certament els psicòlegs sabien explicar-ho; condicionament en la infantesa; sentiments de culpabilitat evocats per les bestieses apreses en l'habitació dels nens. És el fons saps que tot això són bestieses, no?"

"--Bestieses... Tant de bo!"

Però la crisi és superada i es queixen amb vent els temuts dels divorcis. Es llavors quan apareix una altra personatge i ho estura i canvia tot: Lord Marchmont, d'una manera més internacional, declara la seva intenció de tornar a l'interior i passar els seus anys a Eridonessa. El vell "magnífic" arriba amb Sara, la seva correcta sòcia. Al dia següent, i en les setmanes de malaltia el seu fill quan plorava al tomb: cal que vagi en capella. Ryder s'indigna i el porta a l'altar, però poden impedir "aquesta mala acció".

"--Seria un autèntic. King' no pot haver estat el cas, en tota la seva vida, el que pensa de la religió. Ara, com ja se'n va ment està delirant i no té forces per resistir, vindran i el reclamaran com penitent en el seu liti de mort. Fins ara no tingut algun respecte per la seva Església. Però si fan una cosa així sabré que tot el que la gent estúpida diu d'ella és pura veritat... que tot es superstició i error".

Charles Ryder té "el sentit innat que es llança la sort de més ànimes que aquesta sola; la visió de que comença el desglaç als cims nevats". La primera visita del doctor acaba

accompanyant Lord Marchmain al capellà ^{tot seguit que} el veu: "Pare Mackay, tinc por que l'han portat aquí sota un concepte ^verroni, no estic in ~~estre-~~
mis i no he estat membre actiu de la seva Església durant vint-i-cinc anys. Brideshead, ens^vya-li la sortida al Pare Mackay".

La família discuteix: Brideshead, Cordelia i Cara voldrien que Lord Marchmain revés els darrers sagraments, Julia es manté a part, Ryder protesta. Diu Julia: "Oh, Charles, no cridis. Començaré a creure que també tu tens els teus dubtes". Passen les setmanes i quan Lord Marchmain agonitza només són a la casa Julia i Charles. Ell tracta de recolzar-se en ~~el~~ ^{el} metge perquè no creïni el capellà. Julia ~~va~~ ^{va} a buscar ~~el metge~~ ^{el metge} "Julia, que havia estat immòbil i en silenci, es va aixecar de sobte. --Gràcies pel seu consell, doctor-- va dir--. Prendré tota la responsabilitat pel que passi. Pare Mackay, vol fer el favor de venir a veure al meu pare?-- i sense mirar-se el va portar cap a la porta". ^{que pràcticament ja estava mort}

El capellà diu al moribund que s'arrepenteixi, ^{va} començar a parlar en llatí. Vaig reconèixer les paraules "Pro te absolvo in nomine patris..." i vaig veure el capellà que feia el senyal de la creu. Ell ^{va} també jo em vaig agenollar, i vaig pregar: "Oh, Déu, si existeix ~~el~~ Déu, perdona-li els pecats, si existeix el pecat", i l'home del llit va obrir els ulls i arhalà un sospir, un sospir com el que només es fa en el llit de mort, però els seus ulls en no re's ens deien que encara restava vida en ell.

"De sobte vaig voler que fes aquest gest, encara que només fos per cortesia, encara que només fos per la dona ^{que} ~~que~~ jo estimava, agenollada davant meu, i sent, ho sabia, pel mateix gest. Semblava tan poca cosa això que se li demanava, el senzill agenollant per un obsequi, un cop de cap en el tumult. Aleshores del món la gent s'agenollava davant creus innombrables, i aquí al llit de mort s'agenollava una altra vegada entre dos homes, per un sol home, ~~el~~ ^{el} cristià, i a què és a prop de la mort que de la vida; el cristià universal que és un sol actor."

El capellà unguet l'agenollant i li donà la darrera benedicció.

coses a [redacted], tan dolentes que no et podien castigar per elles i haviem de veure la veritat--; alguna cosa molt dolenta que vaig estar a punt de fer, però que no sóc nou dolenta per fer; o posar un rival digne de Déu. ¿Per què a mi m'és donat d'era d'això, Charlie i a tu no? Potser a causa de la mar te, Harry, Constance, Sebastian (potser Bridget i la senyora Muspratt), que en hem fet molt en les coses pecaminoses; o potser sigui un pacte secret entre Déu i jo que si cal això aquesta sola cosa que calia tant, per molta que sigui, no és massa rara [redacted] per mi. Ara els dos estarem sols, en tindrà manera de fer-te entendre.

"--no vull fer [redacted] les coses més terribles-- vaig dir--; voldria que el teu cor es desfermés, sí. Però ho desfermés. *dit*

"El meu cor precipitava, deixant la veu que calia per; els seus corions en [redacted] yudent blancs; el meu títol [redacted] immòbil en l'ull en calma". *dit*

L'illau de neu dels esdeveniments ha caigut sobre la cubana [redacted] veient i ho canviant el futur. Aquesta noia l'epíleg, pocs anys després, [redacted]

quan el batalló de Ryder és destinat a [redacted] un campament a Brideshead. El marcadet visita la casa; troba Harry Hawkins als pisos de dalt, ocupats pels militars. Té notícies de la família: tots estan a la guerra, a l'activitat segons sembla. Abans d'anar-se'n, Julia havia acollit un vell capellà al qual li havien volat la casa. El [redacted] havia tornat a obrir la capella de Brideshead, encara [redacted]

des de la mort de Lady de Brideshead

Vi l'oficial d'ajutament diu que això anirà bé per a les tropes, "n'hi van molts". El capità Ryder visita la capella. "No mostrava canys ni els efectes [redacted] d'abandonament; la pintura art nouveau segueix fresca i brillant com sempre; la [redacted] art nouveau segueix encara davant l'altar. Vaig pronunciar una oració, una oració antiga amb paraules noves, i en vaig al·legar cap al campament."

[redacted]

[redacted]

El muntà l'arquitectura

que els constructors no s'han pè van cia amb la seva obra, la convicció generació i generació, que el ^{que hi ha} "homage to the modern" i el "no-homage" de veni- tate, tot és veritat". Però també pensa que aquesta no és la darrera paraula, ni la paraula definitiva, sinó una paraula sobre la seva en- nera.

"Una cosa molt diferent d'això que els constructors van projectar ha sorgit de la seva obra i de la cruel tragèdia humana en la qual vaig prendre part: alguna cosa en la qual ningú no va pensar llavors; una flama vernal osa... una llàntia de coure en estat d'obscure tornad a encendre davant les portes de coure d'un tabernacle; la flama que els antics cavallers van veure extingir-se, aquesta flama ens levament per altres collats, i un dels seus flors, m'a l'any, més enllà d'acre o de Jerusalem. Ningú no podia encendre-la sinó els seus cons- tructors de la nostra tragèdia, i aquí la troba aquest matí, encenent novament entre les antigues pedres".

El tinent i capità Ryder arriba al campament i un dels seus subordinats observa: "S'estrany veure'l tan content". I això el fa les "memòries sagrades i profanes del capità Charles Ryder". Aquesta és la història de la família Ryder i del mar adre, i dels conflictes que Déu o la fe en Déu porta en les seves vides.

la incorporació de la dimensió religiosa que s'ajunta la novel·la sovint i l'home de "l'època moderna" origina unes singularitats i unes exigències. "No són iguals als altres... perquè veuen la vida des d'un punt de vista completament diferent; tot allò que els sembla im- portant no ho és per als altres. Tracten d'assegurar-ho tant com poden, però surt a la llum en el moment que menys es pensa", ^{des d'instància} la ^{diversa} fonamental que separa els éssers humans que descriu és

al ^{front} de vida ~~social~~ o ~~est~~ no té capalt i final de la vida de
 Sebastian. **T**unela, la renúncia de Julia a l'amor i l'espera
 la fidelitat a la fe, el ~~del~~ ~~del~~ una vida com
 Cordília es com viuen en una solterona caritativa i piadosa, saturada
 de bones obres, la ingenuïtat que es dona al gust donar al Lord Har-
 chuin. La diferència de punts de vista significa conflicte i no solam-
 ent individual sinó social.

Però la dimensió social d'aquests conflictes té a "Retorn a Brideshead"
 tres limitacions clares. La família Flyte, per bé que naturalment a un temps,
 (una classe) té una estructura. ^{En la seva estructura} ~~hi~~ ha referències explícites a ~~la~~
~~la~~ que fa significar una exigència de transformació de la socie-
 tat on hi viuen com aquells amb organització econòmica i social.
 Fugens i crítiques de la seva classe i acceptar aquell món
 com un món just. La crítica de la fe i de la moral i l'ètica: és di-
 xit i no hi ha atacs en convertir-lo. Es veu bé que aquest és una pers-
 pectiva de classe aferrada per l'organització. No es veu pas que, en
 aquest nivell social, els conflictes tinguin un punt de vista comple-
 tament diferent. Si el tenen, aquí sí que es demostren i ~~hi~~ en
 tractar "d'arrugar-ho tot bé com poden". En aquest sentit, la família
 Flyte no té cap conflicte social que les seves famílies de la mateixa
 classe i la mateixa època. Si la fe té una dimensió social no arriba
 aquí ha trencar l'estructura de la classe.

Amb un ^{explicativa} que crepola, només. I clar ^{la} la vida de la part Se-
 bastian ~~se~~ considerada com una segons les normes de la seva classe--
 és el seu ~~de~~ de "cuidar algú", all que havia estat sempre cuidat
 pels altres. En classe en el poder és custodiada per les altres, i en
 la situació individual i social de Sebastian resulta que la fe li de-
 mana "cuidar algú". No ^{no} aconseguirà, i encara de manera original i ex-
 travagant, ~~de~~ que convertint-se en bona persona en un petit món social.
 Però si la pertinència de classe no esdevé de Sebastian, ^{en el seu moment} ~~hi~~ hauria una
 societat ^{seu} ~~la~~ ^{de} ~~la~~ dimensió social de la fe i dels de classe, en el cas

de Cordelia i l'ingrés és el mateix: "ser útil", i l'evolució social no li donen oportunitat per ajudar veïants i necessitats. Per pensar-se que per la diferència del paper adjudicat a l'home i a la dona en la societat és escrita, "culidar algú", "ser útil" seria a una dona la tasca d'assistència ~~per fer-ho~~ i li tanca una tasca política, mentre a un home li recalta menys pròpia una tasca assistencial i la política, que li seria més pròpia per raó de sexe, té vè difficultat per rodó de classa. En la determinada situació d'ambdós dins l'estructura, tot d'un troba una sortida a la dimensió social ~~que la fa té per a ella~~, i Sebastian ho en troba altra que una d' marginal i intramètrica. Dit d'una altra manera: per a una dona simplement catòlica d'aquell temps, lloc a classe, el conflicte social és una possible sortida ^{parcial} per a la seva vida. La qual cosa significa que el conflicte social té una dimensió política aquesta és conscientment o inconscientment negada i aquests catòlics sincers, a la dona podrà mantenir-se alhora formalment integrat en la seva classe i fideli a la dimensió social que descobrir en la ~~seua~~ fe, mentre l'home s'haurà de mantenir de la seva classe si vol tenir alguna fidelitat a la mateixa dimensió social.

Entre totes les singularitats que la pràctica de la fe catòlica provoca en la família ~~entre~~, ~~amb~~ amb les preferències pròpies de cada membre, i que origina en ells conflictes individuals i socials, no hi ha una veritable singularitat ^{dins la} classe. Només la lleu singularitat de l'ortodoxia quan la Vega General, la singularitat relativa de la dona "astorada de bones obres" en el cas de Cordelia, i la singularitat carter col·lectiva de Sebastian. La fe catòlica, en el lloc, porta a casa a que el lector aquesta novel·la, no provén en els individus nascuts en la situació ^{ligada} d'una consciència veritable del conflicte social en la seva estructura: aquesta és una de les conclusions de la lectura i la lectura de "Mecanisme Britànic". I una altra que el dotatisme de l'estructura excel·lent novel·la no té cap consciència.

sió, el seu parer polític i social va evolucionar des d'aquell marxisme a una posició liberal.

"Incerta glòria" és una novel·la que ofereix unes característiques ben peculiars en la seva creació i publicació. Començada després de tornar de l'exili, l'autor ~~va~~ trigat vint anys en acabar les quatre parts tal com es publiquen a la quarta edició de l'any 1970. Les dificultats de la censura de l'època van fer que la primera edició, de l'any 1956, ~~fos~~ incompleta, i la darrera part era una mena d'epíleg de ~~uns~~ pàgines. En successives edicions la novel·la creix fins a les 900 pàgines de la quarta: però no solament es tracta que hi són incorporades supressions anteriors sinó que l'autor continua afegint llargs passatges: alguns corresponents a les tres primeres parts, però sobretot amplia la darrera seguint els esdeveniments. ~~de~~ De tal manera que si la primera edició era fonamentalment una novel·la situada ~~en~~ la guerra civil, la darrera abasta també una llarga postguerra i es clou amb un ~~capítol~~ gener de 1969. Així "Incerta glòria", que inicialment era la història d'uns sectors catalans, de 1930 a 1939, ^{després} ~~allargant~~ trenta anys ~~en~~ la història d'aquests membres d'una mateixa generació.

"Incerta glòria" ^{té} ~~conté~~ tres narradors diferents. A la primera part és Lluís de Brocà qui parla, en uns fulls de diari adreçats al seu germà, religiós de Sant Joan de Déu. ^{A la} segona part la narradora és la dona de Lluís, Trini Milmany, en unes cartes ~~adreçades~~ a Juli Soleràs, personatge extraordinàriament preïxit que en certa ~~manera~~ és el protagonista de l'obra, almenys de les tres primeres parts. A la tercera part té la paraula Cruells, un seminarista que serveix com a ~~personatge~~ ^{al final de la novel·la} en l'Exèrcit de Catalunya. És el mateix Cruells el narrador de la darrera part, "Últimes notícies", trenta anys després. Malgrat que sempre utilitza la primera persona el novel·lista aconsegueix, i no és el més petit dels seus encerts, donar una personalitat pròpia a cadascun dels tres narradors, i fer sensible la diferència entre un noi de vint anys i un home de cinquanta en les dues parts en les quals parla Cruells.

115

La novel·la té una doble temàtica. La una són les circumstàncies que travessa Catalunya durant prop de quatre decennis, des de 1930: l'època de la II República, vista en el record dels protagonistes, el desplegament de les inquietuts, sobretot polítiques i socials, d'uns joves. Després, i és el cos de les tres quartes parts de la novel·la, la guerra que els agafa a l'inici dels vint anys; la joventut que busca una glòria que no sabia definir --"l'incerta glòria d'un dia d'abril", segons les paraules de Shakespeare que presideixen l'obra--, una glòria que es busca "en l'amor --^{en} la guerra, si la guerra se'n entravessa. Tal va ser el cas de la meua generació". En la quarta part ~~de la novel·la~~ i de la repressió a Catalunya els anys llargs i foscos de la postguerra són descrits; traicions i fidelitats al desplegament cívic dels 30, i també traicions i fidelitats ~~al poder~~ dins l'Església, amb el record dels anys de la guerra i un desenvolupament del tema de la persecució religiosa a Catalunya durant la guerra.

Aquesta temàtica ~~de la novel·la~~ referida a unes circumstàncies d'espai i tema, ve lligada sempre amb una altra d'abast més gran: el sentit de la vida humana, els interrogants perennes que es planteja l'home, i la ^{possible} resposta cristiana.

Lluís ~~Soleràs~~ i ~~Cruells~~ Cruells són orfes de pares; Lluís pertany a una família benestant, propietària d'una fàbrica de pastes ~~de~~ de sopa, i Soleràs i Cruells es refereixen a les fortunes de les seves ties respectives. Trini ~~Soleràs~~ en canvi, pertany a una família modesta: els seus pares són mestres, i anarquistes, encara que l'anarquisme del pare sigui ben personal pel seu pacifisme. Però la preparació cultural ~~de~~ l'acosta a l'estrat social dels altres tres, del qual aquests viuen en part marginats: Lluís per les seves idees, Soleràs per la seva extravagància i Cruells per la seva vocació sacerdotal de vicari de suburbi. Els quatre personatges representen doncs un estrat social de la seva generació: sense problemes econòmics ^{gens} amb una bona preparació cultural --Lluís i Soleràs són advocats, Trini

Assumit de l'any 36

---. Amb les diferències i matisos que sigui, tots quatre pertanyen a la joventut intel·lectual de classe mitja. Tots quatre són opositaris a l'afecament militar de juliol del 36; tots quatre partidaris de la República i de Catalunya. Pel que fa al catolicisme és on aquesta joventut de tarannà liberal presenta, en començar la guerra, diferències més grans. Lluís s'ha allunyat del cristianisme perquè el considera inclòs en el món burgès de les fàbriques de pastes de sopa, que menysprea. Trini "havia respirat en família un gran respecte per les ciències positives i una total indiferència per allò que en diuen 'metafísica'". Cruells és seminarista. Soleràs, per la seva banda, és un noi que "podia defensar, segons la lluna, les idees més oposades", un "trencaclosques" que busca sempre el fons de les coses, un catòlic ~~que no té cap mena de respecte per les ciències positives~~ ~~de la qual cosa se'n parla a la seva obra~~

Dels quatre joves, Lluís, Trini i Soleràs havien pres part en les discussions i iniciatives polítiques habituals dels estudiants inquiets. Cruells no, pertanyia a "la immensa majoria que no sabem de política", i es va trobar "enrolat abans dels vint anys a l'Exèrcit de Catalunya" "sense saber gaire com ni de quina manera". S'havia presentat com a donador de sang als hospitals, "després vaig ser infermer, finalment practicant i un bon dia em van destinar a ~~una brigada~~ a una brigada de la 30 Divisió com a alferes de Sanitat". Pel que fa a les seves famílies, l'oncle de Lluís representa la burgesia catalana liberal, expulsat de la seva fàbrica i perseguit fins haver de fugir a l'estranger, però que no va pas a l'altra zona, perquè no són els seus, i s'exilia. Les famílies de Soleràs i de Cruells són definides així pel primer: "Tot⁵ tenim ties que sospiren perquè ens passem a l'altra banda". La família de Trini és lògicament partidària de la República, encara que el pare s'enfronti obertament amb els excessos i crims que hi ha a la rereguarda. Aquesta és la situació de pertinença dels quatre joves protagonistes de "l'incerta glòria".

44

I aquests joves viuen un drama. Un triple drama que l'autor presenta relacionat: el de Catalunya, el de l'Església catalana i el de la seva vida assedegada d'una glòria enigmàtica que les circumstàncies ^{tristes} que històricament han de viure fa més enigmàtica encara. Lluís és un noi amb un fons d'escepticisme. És un sensual, atret per les dones, encara que repel·lit per la sensualitat femenina ("Una dona sensual em fa l'efecte d'un monstre"): en la primera part està disposat a traïr la seva companya, Trini, amb la carlana, en els magistrals capítols dedicats a la vida al front d'Aragó; trenta anys més tard, quan retorna a Barcelona ocasionalment, traeix efectivament la seva dona en aventures fugisseres. Ben jove s'ha unit amb la Trini i tenen un fill: no s'han casat "per una qüestió d'idees". Diu que ha pres una orientació política determinada per oposar-se al seu oncle, el gerent de la fàbrica familiar: "ja que en definitiva era per això, per fer-li la guitza, o almenys sobretot per això, que jo m'havia fet anarquista". I ha de veure que un antic professor seu, el pare Gallifa, li retreu la poca solidesa de les seves conviccions polítiques: "Si no pots creure en res més, creu almenys en l'anarquisme. La qüestió és creure i estimar; si creus en alguna cosa, si estimes amb tot el cor, prou que aniràs trobant el bon camí de mica en mica". En el front, Lluís contraposa les idees i la conducta de les brigades regulars amb "l'infern" de les unitats anarquistes. Per altra banda, la seva crítica de la burgesia no li impedia de viure de la fàbrica familiar: "Ell -escriu a Trini-- ~~deia~~ deia pestes de la burgesia, però podíem viure folgadamente dels seus dividends de "Ruscalleda Hijo" --on no es dignava posar mai els peus, ja que la fabricació de pastes de sopa li ha semblat sempre, com saps prou, revoltant i ~~inadmissible~~ inadmissible de tan ridícula". Anys més tard, però, es dedicarà a aquesta indústria, que el seu oncle havia continuat a Santiago de Xile: "Em descuidava de dir, si bé prou que s'entén, que en Lluís havia fet fortuna a Santiago de Xile fabricant pastes de sopa. La seva fàbrica és avui la més important de tot l'hemisferi austral".

Lluís és un fals rebel o un rebel a mitges. S'ha incorporat voluntari a l'Exèrcit de Catalunya, i ho ha fet ben sincerament, però quan la carlana es refereix a que és oficial de l'Exèrcit de Catalunya li respon, només obsedit pel seu desig:

"--!Qui es recorda ara de l'Exèrcit ni de Catalunya! ¿Es que jo no sóc als seus ulls res més que això, un oficial de pas, un de tanta?"

Però tampoc no és un home ^{que capta} ~~que capta~~ de manera egoïsta pels seus problemes personals. Que ~~que capta~~ prou sensibilitat per preocupar-se dels altres, siguin els companys de la seva unitat militar, siguin "els fatxes" contra els quals lluita. I prou sensibilitat també per plantejar-se les incògnites de la vida i per sentir, en el front, ~~que capta~~ "l'urpa de Déu". Després ^{de les} ~~de les~~ setmanes d'al·lucinació d'una batalla pot escriure: "Me n'ha quedat una cosa: no sé adormir-me sense haver resat abans el pàrenostre de cara a la Creu del Cigne. 'Preu la teva creu i segueix-me', ¿no va dir alguna cosa així, si fa no fa, el teu déu, Ramon? Entre tants i tanta déus, l'únic que m'interessa és aquest que es va fer home; ¿per què els altres ens interessarien, si ells no s'han interessat mai per nosaltres? (...) Existeixen tantes coses sense suc ni bruc ¿i Déu no existiria? 'Preu la teva creu i segueix-me', ¿No hi ha, doncs, més camí que el sofriment?"

Però no és aquest camí el que segueix pròpiament l'oficial de l'Exèrcit de Catalunya que en moments de pendeïment ~~que capta~~ que el seu oncle i la carlana valen "mil vegades" més que ell. Anys més tard, el seu amic mossèn Cruells pensa ^{de Lluís} ~~de Lluís~~: "Sota aquest to d'home que ja torna de tot traspuava al seva satisfacció fonamental, la seva adhesió a aquesta mamarratzada que anomenem el món". No del tot, però: d'u que pensa tornar a viure a Catalunya i fundar una institució de perfeccionament tècnic per a obrers joves que portaria el nom del seu sogre, l'anarquista honest executat pels vencedors. ¿Qui sap, però, si això és un pensament propi d'un industrial pròsper ~~que capta~~ ~~que capta~~ en el moment "d'aufèria que segueix un àpat copios"? A les darreres pàgines de la novel·la mossèn Cruells pot preguntar-se si retornarà el Lluís dels vint anys:

"En Lluís... !je l'he vist transfigurat, aquell Lluís que ~~se~~ diríeu ja per sempre sord a tota fe!" Va ser durant una manifestació de la campanya ~~antifranquista~~ presidida per la consigna de "Volem bisbes catalans": "pancartes amb aquelles tres paraules s'alçaven sobre els milers de caps i vet aquí que van començar les càrregues de cavalleria i els cops de sabre i tots van rompre a cantar el Virolai. Jo estava amb en Lluís i la Trini, !com brillaven els seus ulls! !Els d'en Lluís igual que els de la Trini! Com cantava en Lluís, amb quina veu potentíssima, com semblava transfigurat, !tornava a tenir vint anys! Quan, amb el cap embenat, pujava a l'avió que el duria a l'altre hemisferi, expulsat com a estranger indesitjable, em va dir abraçant-me: «!Tornaré, Cruells! !D'ara endavant vindré sovint! Recobraré la ciutadania per poder venir quan vulgui, !la pròxima vegada em podran engarjolar però no expulsar-me!» I era en veritat com un aire de resurrecció que tenia als ulls i a la veu".

Però això és més que un pietós desig de mossèn Cruells? ¿Realment toranrà Lluís a ser el noi que vibrava en la primavera de 1931, tan feliç per aquells joves? ¿O bé seguirà movent-se en l'ambigüitat, en el moviment successiu de l'escepticisme a l'entusiasme, el noi que gallardejava d'idees avançades però vivia dels dividends de la fàbrica? Sigui com sigui, Lluís no és el personatge en el qual s'ha clavat més fonament "l'urpa de Déu": l'industrial pròsper ja no en parla, d'això. Lluís podrà entusiasmar-se uns moments en una manifestació, podrà fer propòsits pel futur, però és d'un altre tremp que un dels seus companys a la ^{Universitat} i al front: Soleràs. Ho diu mossèn Cruells: "En Soleràs era d'un altre tremp. No havia trait mai la seva joventut, no hauria caigut mai de genollons als peus de la ^{gentida} reina del món, no s'hauria pres mai de debò un 'palace', no hauria fabricat mai macarrons⁹. Era un gran pecador, però Tu els estimes els pecadors d'aquesta mena, Senyor, perquè creuen del tot i perquè són incapaces de trair la seva joventut, !rebenten a mig camí abans de trair-la!"

I tanmateix hi va haver un moment que Soleràs va trair: alistat voluntari a l'Exèrcit republicà, es passa a l'altra banda i arriba

a manar una unitat al front de l'Ebre. Es veritat que en el seu passat hi havia altres traicions: moltes vegades la seva conducta no estava d'acord amb la fe cristiana que l'obsedia. Es Soleràs qui es planteja radicalment ~~monòlegs~~ l'enigma de la vida ~~humana~~, aquest espai que ell veu entre l'obscur i el macabre, el naixement i la mort. Personalitat brillant que atreu l'atenció de tothom, contradictori, lucid, extravagant, que s'embrancha en ~~monòlegs~~ *monòlegs* sobre la vida i la mort, els homes i Déu, la política i la guerra, el passat i el futur, ~~monòlegs~~ *monòlegs* ~~monòlegs~~ *monòlegs*, un home de passió: "no són homes d'amor sinó de passió; el que busquen no és l'aigua sinó la set". "N'hi ha, i en Soleràs n'era un, que estimen tant aquesta set arriben a morir de set abans que agenollar-se humilment als peus de la font i beure... ifugen de la felicitat com si els fes horror!"

La seva vida és contradictòria: es commou en una església i s'esmuny de nit cap al Berri Xino, és un gran lector i vol cremar la biblioteca de la Universitat, aixeca la bandera federal i condemna el pronunciament de Jaca; en el front actua de tal manera que un dia l'haurien de proposar per un asces i un altre afusellar-lo. I a la meitat de la guerra es passa a l'altre cantó. "I de cada costat deserten pel mateix motiu: tots fastiguejats dels horrors de les reraguardes respectives. En Soleràs, un que ha desaparegut se 'sense deixar direcció', com ~~escriuen~~ *escriuen* els carters, deia sovint estirabots sorprenents, però hi tocava. Una vegada em deia que si aquesta guerra durés prou temps, al capdavant ens trobaríem que tots els soldats republicans s'havien passat als feixistes i viceversa". I Soleràs, que ~~en~~ en una reunió d'oficials s'havia mostrat un dia "el partidari més decidit del cop militar contra els anarquistes", "per escombrar els carrers de Barcelona d'incendiàries, lladres i assassins", perquè deia que "un exèrcit en qui la reraguarda no sent el seu defensor no pot guanyar de cap manera", ~~passa~~ *altre costat* a l'altre cantó per tornar al costat republicà quan la guerra ja s'acaba.

Són les darreres setmanes de la guerra. Soleràs arrossega Lamonedà, de nit, cap a les altres tinxeres. "Escolta, Lamonedà: jo m'he passat la vida ~~passant-me sempre als altres~~ fingint el contrari del que sentia, però en aquest moment, ja veus, m'entren unes ganes imperioses de dir-te a tu, precisament a tu, tota la veritat. ¿Per què precisament a tu? Qui sap si precisament perquè ets un porc". Soleràs no vol que la dona a la qual ha estimat ~~passant-me sempre als altres~~ pensi que ~~si~~ si un dia va desertar va ser perquè els altres guanyaven. Però no és aquest l'únic motiu. Assenyala la fosca. "Veus, aquesta negror: són les tenebres exteriors. És allà que xerràquen de dents. Són els vençuts, els eternals vençuts; els fills de les tenebres... ¿o qui sap si els crucificats? !Qui ho sabrà mai! Sigui el que sigui, són els meus". I afegeix que l'únic que interessa és canviar de camp: "Passar-se als altres, passar-se sempre als altres". "Però no deies que els altres no existeixen?" "Precisament. Uf, un s'hi passa perquè no existeixen; el mal és que un cop t'hi has passat, es posen a existir. És per això que m'he passat la vida passant-me; passant-me sempre als altres. La dona d'un altre, per exemple, !si en té d'atractiu! Però quan amenaça amb convertir-se amb la teua pròpia dona.... Una guerra seria en definitiva insuportable com un llit on no poguéssim canviar mai de jeia si un no pogués de tant en tant passar-se als altres, canviar de camp. !Una mica de varietat, Senyor! Una temperadeta amb els rojos, una altra amb els fatxes i torna amb els rojos mentre encara s'hi és a temps; sempre la mateixa cosa, canoa. Crec, Lamonedà, que hauríem de tenir un gest de decència i acabar aquesta guerra de l'única manera elegant que tota guerra es pot acabar, o sigui perdent-la. Ara és precisament el moment ideal, que ni en somnis; ara que ja no queda cap dubte sobre qui és el qui perdrà".

Lamoneda és un home que vigila a Soleràs perquè és un desertor dels ~~republicans~~ republicans. Solaràs ho sap i també que Lamonedà va descobrir que ell, matà el capità moro Ibrahim perquè aquest havia violat una noieta durant l'ofensiva d'Aragó. ~~perquè aquest havia violat una noieta durant l'ofensiva d'Aragó.~~

"Aquest

11/17

Ibrahim era un porc, es clar que també ho ets tu, però ell exagerava. Sí, l'exagerava, el gran porc! Fassi que siguem una mica porcs, però tant... Creu-me, Lamonedà, no hem d'exagerar. Aquest fotut Ibrahim passava de la ratlla. L'exageració l'ha perdut. És formidable com no vaig saber resistir la temptació d'estabornir-lo per darrera amb aquella biga corcada". I Soleràs, en la teira de ningú, clou així els seus parlaments, i fa com una recapitulació i conclusió de tot el que ha dit, de la recerca asseadegada i contradictòria de la seva vida. És Lamonedà qui ho recorda i explica a Cruells:

"Es aleshores, deturats allí, entre els últims pins, que va sortir-me amb aquest estirabot: "No sé, Lamonedà", va dir, "no sé si has sentit parlar d'un cert fuster".

"--¿D'un cert fuster?"

"--Sí, exactament això: d'un cert fuster. "Un fuster, ara?", vaig replicar. "¿I per què no, ara; per què no hauríem de parlar de fusters, precisament ara?" va fer ell. "Però ¿quin fuster?" vaig fer jo. "Un fuster de sants, un fuster de poble que em preocupa moltíssim". "Mira que preocupar-se per un fuster de poble..." "Ja veus, de poble, i encara de poble de mala mort, una mona d'Olivell de la Virgen". "Mira que en aquestes altures sortir-me amb un fuster..." i jo mirava endarrera, perquè ja no em quedava cap dubte que estava boig de lligar: els dos de confiança s'havien quedat amagats entre les bardisses del bosc i no ens perdien de vista. "Era un pobre fuster d'un fotut poble de mala mort; un tal Jesús, no sé si n'has sentit parlar". "¿Ara em surts amb Jesús?" "¿I per què no ara? ¿Per què no ara, eh, cabró? ¿Amb qui vols que surti, doncs, en aquestes altures, si no és amb Jesús? ¿En qui hauria de pensar sinó en Ell? ¿En Himmler? ¿Eh, cabró?" "No em diguis més cabró, eh, Soleràs, ja no penso tolerar-t'ho". "Em preocupa, t'asseguro, aquell fuster, ja veus de qui parlo, un fuster de poble de mala mort. Sense Ell, ¿quin sentit tindria tot plegat? ¿Quin sentit?" "Ell que no tens sentit ets tu", vaig dir, "no saps el que et dius, l'asbarres!" "No desbarro tant com això, Lamonedà; sé molt bé el que em dic en aquest moment. Sense aquest fuster de

122

poble,quina incomprensible pressa de pèl seria aquesta vida! ¿Es que hem de creure més en tu, Ramoneda, que en Jesús de Natzaret? ¿Hem de deixar les teves novel·les en comptes de l'Evangeli? !Per favor! Si em fan triar entre tu o Ell, me'n vaig amb Ell. La Magdalena, saps, hi entenia en homes, no es namava pas el dit, la Magdalena! Hi entenia en homes i no es va quedar pas amb Stendhal, sinó amb Ell". "No em facis riure", vaig dir, "¿és que et penses que Stendhal vivia a Jerusalem en temps de la Magdalena?" "Tot podria ser", va fer ell; "tot és possible. Hoques en trobaràs amb més experiència que la Magdalena, hi es va quedar amb Ell! És absurd que ho digui a un porc com tu, que no ho ha d'entendre, però em moro de ganes de dir-t'ho, !re-bentaria si no t'ho digués!" "¿I què és el que vols dir-me?" "No he pogut llegir mai l'Evangeli de la Magdalena sense que els ulls se m'omplissin de llàgrimes; i això, des dels dotze anys". I de cop i volta es va posar a udolar de cara a les estrelles: "Mària Magdalena, puta i màrtir, no en deixis de la teva mà!"

Uns moments després, quan Soleràs va a desertar, Ramoneda el fa ~~assassinat~~ pels seus de confiança que tenia amagats. I així mor Soleràs, quan es passava definitivament als altres. Així ha estat la seva vida: de la casa de la seva ~~mare~~ piadosa i benestant, passava al Barri Vino; d'una tradició carlista i les reunions dels estudiants políticament inquiets i a ~~la~~ vendre la revista anarquista "La barrinada"; d'hisar una bandera revolucionària a manejar una pistola i impedir que ningú no matés guàrdies civils i que aquests prenguessin represàlies; d'escriure en les possibilitats humanes per millorar la societat a alistar-se voluntari a l'exèrcit de Catalunya; d'aquest als "fatres" i d'aquests un altre cop als republicans, quan no hi ha dubte que perduran i són els vençuts. Es passa als eters vençuts, els fills de les tenebres o els crucificats, "sigui com sigui, són els meus". Ara que la seva vida hagi estat contradic-tòria, hi havia un fil conductor, la recerca d'una llum entre la foscor. Cruells pot dir amb raó que Soleràs mai no hauria adorat el món, vivent satisfet als "fatres", fabricant discursos. No ha trait la

set de glòria de la seva joventut, i encara que "la fe em barra el camí quan més la volària perdre de vista i quan la crido no em ve", la raó de fons de que no hagi trait la seva joventut és en el seu cas la creença en aquell fuster, sense el qual pensa que la vida seria una "incomprensible presa de pèl."

I el fuster de Natzarret es presenta a la vida de Trini Milmany gràcies a Soleràs. Trini i Lluís no s'han casat perquè no creuen en l'Església i "¿Pel civil? Perquè hauríem de creure més en l'Estat que en l'Església?" Tenen un fill, Ramonet. Viven ~~en una torre de Sarrià~~ ~~Per tothom, la guerra és un temps de~~ crisi, però per a ella té unes matissacions especials. Sola amb el seu fill, ~~en~~ el seu home ~~en~~ front i amb sospites que l'oblida i no li és fidel, veient que lluny està el camí que segueixen e s'anarquistes d'aquell que sempre ^{exasperada per l'hipocrisia oportunista del seu germà Libert,} havia proposat el seu pare, amb la revelació de la brutal persecució religiosa... És una etisi ~~però~~ davant ~~el~~ fets de la seva vida personal i davant ~~els~~ esdeveniments de la col·lectivitat a la qual pertany i a la qual estima. Tot accentua el sentiment de buidor. "Sí; tu et vas adonar ben aviat que jo no podia suportar la buidor, que necessitava creure. "Hi ha una mena d'optimisme que no és més que la inconsciència dels vegetals", em vas dir una vegada comentant la incomprensible i diplomàtica tranquil·litat de certs ateus", escriu a Soleràs, l'amic que sent per ella un amor que no l'hi ha revelat.

Va ser ~~el~~ Soleràs qui li havia regalat un exemplar dels Evangelis, a ella, una dagueraguda. Hi havia un senyal: "Tu haves subratllat en vermell la resposta de ~~Simó~~ Simó: "si no et segueixo a Tu, ¿a qui seguiré?" ^{Vaig} repassar tot el volum, curiosa de veure si haves subratllat altres pasatges; però no. ¡Només aquest! I a la pàgina blanca de guarda: haves escrit: "La Creu o l'Absurd". L'absurd el veu ~~en~~ i el viu Trini a la reraguarda, on tants fets contradiuen l'esperança d'aquella primavera de 1931. I la creu es fa visible per a ella en la persecució religiosa. A la matinada del primer dia d'agost de 1936 descobreix a la vora de casa un capellà vell "amb la sotana verdosa de tan gustada, molt apedagada i sargida", assassinat per alguna patrulla ~~de~~ d'incontrolats. Una setmana després va

a una missa clandestina, a les golfes de la casa on viu ~~antiga~~ co-
neguda, ~~la~~ vuda d'un obrer anarquista. Oficia un capellà també
vell: "Quan es girava per donar-nos la benedicció, la seva mirada
emrecordava els ulls oberts de l'assassinat... Quina mirada, Déu meu!
¿Per què diuen que l'ànima és invisible?" Torna algun altre diuenge
a aquella missa clandestina: "potser per tiferia, potser per protes-
tar a la meua manera --per més que ningú no havia de saber-ho ~~ni~~ ha-
gués de servir de res-- contra aquella "caça de capellans que en
aquelles setmanes horribles batia el seu ple". Per contradicció
que fos la seva conducta, Soleràs havia estat el primer que havia
plantejat a Trini l'interrogant de Jesús; és la persecució de l'estiu
del 36 la que fa que la noia es converteixi en cristiana. "Sentia
que era cristiana, ho sentia amb tota la força de l'ànima en el mo-
ment de despertar-me; i no obstant, ¿què volia dir, ser cristiana?
¿Es que seguiré sentint-me'n quan l'Església ~~seu~~ deixarà les cata-
cumbes? ¿Saberé reconèixer Jesús sota les disfres es que fàcilment li
tornarà a posar? Reconèixer? Era tan fàcil en aquells dies de ju-
liol i agost, quan el diuen a empenes, espatxacat, coronat d'espi-
nes, amb la cara coberta de sang i d'escorinades, cap al camp de la
Bóta o la carretera de la ~~la~~ Abassada per veratar-lo amb ~~la~~ pistola.
¿Com no sentir-se arravatada de simpatia per Ell, que des de fa dos
mil anys va traginant la creu de totes les nostres misèries per tots
els ~~seus~~ camins del món?"

Un conflicte social ha ajudat a Trini Milmany fortament a desco-
brir la fe ~~cr~~ cristiana. Una persecució que ella, republicana convença-
da, descreguda de tota la vida, jutja profundament injusta. Però
aquesta Església que fins aquell moment tenia per a ella el rostre
humà d'un company extravagant i inquiet, ~~seu~~ d'una viuda
d'un obrer anarquista, i de dos ~~seus~~ cònsols vells --un assassinat,
l'altre perseguit i que celebra missa en unes golfes-- tindrà
ben aviat per a ella altres rostres. Un conflicte diferent que la per-
secució, un conflicte dins ~~la~~ la mateixa Església. Això ho veu en la
cerimònia del seu bateig. Aquest és celebrat també clandestinament,

en una ~~ca~~ de facana vella i trista del barri antic. Però l'interior és el d'un palau, i les senyores que han organitzat el bateig no tenen el parit o els fills luitant amb els republicans, sinó amb els altres. "Tots els homes han fugit de la zona roja", li diuen, "fora de l'avi", un velliet que segueix "essent el liberal incorregible que ~~era~~ la vida he estat", que voldrà tenir talent literari per exercir una novel·la "que es diria Ni el roig ni el negre" i que afirma que "guanyí qui guanyí, jo he perdut". Però entre tots els altres, cristians, i la nova cristiana hi ha una evident diferència d'opinió política: els "nostres" de les senyores són amos, els "nostres" de Trini són uns altres, i amb mal gust de boca per aquell malentès Trini els hi diu "que si m'havia fet batejar ara per consell d'un oficial roig; i encara vaig subratllar mirant-me-la fit a fit:

"--Horrorosament roig.

"Es ella qui s'havia servit d'aquesta qualificatiu absurd per designar-vos a vosaltres, els combatents republicans". A Trini ~~ella~~ li va semblar que el capellà que l'havia batejada es quedà tot parat sentint-me aquell exabrupte". Aquest capellà havia estat antipàtic a Trini des del primer moment, malgrat que ella es digués que "aquell home exposava la vida per exercir el seu ministeri". "El capellà tenia una fesomia mègica, resolta, i era precisament això el que em sobrava: tanta energia, tanta resolució... tanta convicció! Parlava amb un aplom que m'irritava; com es podien veure tan clares unes coses tan fosques? L'altre, en canvi, el vell, el jesuïta, el de les golfes de l'Arc del Teatre, que li veia tant que no estava segur de res! La seva mirada d'apòstol decrepít i epal lissat tenia tan poca convicció i en canvi tanta fe..." I per totes aquestes raons Trini es sent, en entrar pel bateig en la comunitat de l'Església, "tan estrangera enmig d'elles com m'hi hauria pogut sentir enmig d'una tribu de papues".

I si Trini ~~ca~~ sent estrangera i en conflicte amb aquestes noves companyes de la comunitat espiritual que ha escoltat, també es sent estrangera en la seva terra: Catalunya viu aquells mesos allò que

anomena "carnaval revolucionari" després de les "setmanes horribles" de la "caça de capellans". Estrangera també dins la seva família: reconeix la bona fe del seu pare, l'apòstol del'anarquisme pacífic, però la seva conversió al cristianisme estableix una separació entre ells; molt més fonda és la separació amb la seva mare, ~~que~~ "tan diferent del papà... que ~~ella~~ s'ha pres sempre això del proletariat amb una bona fe entenedradora", i encara més alunyada del seu germà Llibert, un vividor sense escrúpols que s'ha convertit en "alguna cosa així com director general de la Propaganda de Guerra". Degenerada de Lluís, es sent també estrangera a ell. Però els atzars de la guerra portaran Trini i el seu fill al front mort on està Lluís. Una malaltia del nen els aplegarà tots tres i aniran a parar a Xile, en un exili econòmicament còmode però que accentuarà aquest destí d'estrangera de Trini Milmany.

Les vegades que tornarà a Catalunya la mostraran com una dona que no ha oblidat les seves idees polítiques d'abir, que anirà a la manifestació davant la residència del bisbe castellà i li brillaran els ulls mentre la gent canta el Virolai, que dirà: "pobres capellans catalans, el miracle és que no ho siguin" (nourestènicos) tots a hores d'ara". I no ha abandonat tampoc la religió: "Ella s'havia arrapat a la religió, una religió calrosa i suau com ella mateixa; ella hi creu i s'hi repenja. El seu missal fa olor de mosc, com els seus guants de pell de Rússia, com la seva mantellina; hi creu perquè s'hi repenja". Però hi ha alguna diferència entre aquella noia i aquesta dona de cinquanta anys. ~~El seu missal fa olor de mosc, com els seus guants de pell de Rússia, com la seva mantellina; hi creu perquè s'hi repenja.~~ S'ho pregunta Cruells, que un dia també es va enamorar d'ella: "¿Els que no existeixen per a ella en tot el món res més que els fills i els néts, per qui ella s'abnegaria i ~~ella~~ a qui ella adoraria encara que fossin tots ells uns perfectes ximplers? ¿I quin marit, quin pare i quin avi millor que aquesta Lluís que ha guanyat una fortuna colossal

que els posa tots a recórrer de les contingències de la vida?" Cruells s'ho pregunta i pensa, davant el fet que Lluís enganya quasi descaradament la seva dona: "La Trini no es dignava veure res": "Ella seguia el seu camí, la vida té exigències; el seu camí era el bo. Sí, però jo estimava mil vegades més aquella Trini revoltada d'altre temps; la Trini que es negava a resignar-se a les infidelitats d'un marit com a l'opi d'una religió acomodaticia".

Qui viurà a fons aquell conflicte que Trini Milmany va descobrir el dia del seu bateig serà mossèn Cruells. Aquell conflicte que va esdevenir ~~va~~ fortíssim i quotidià, perquè la guerra la van guanyar els qui, en aquell vell palau del barri antic, estaven ~~en~~ un altre cantó que Trini Milmany. A Cruells també se li ha entravessat la guerra en el seu camí, també ha tingut un moment fugisser en el qual volia passar-se als altres, també haurà experimentat en la seva joventut l'impacte ~~de~~ de la guerra, que recordarà amb una mena ~~de~~ ~~de~~

~~de~~ Lluís i Trini van ser vençuts, però si la guerra els va portar a l'exili ellí trobaren almenys possibilitats de refer en part la seva vida; Cruells, en canvi, representa encara més el vençut. Però la mateixa derrota dels vençuts els redimeix, i entre els vençuts camina Crist: ~~de~~ "Els més de plènyer són sempre els vencedors, si-
guin qui siguin; "ja planyo de tot cor aquell que es trobarà amb la victòria a les mans", solia dir (en Soleràs). Pel que fa als vençuts, els vençuts de tots els segles i de totes les causes, la seva mateixa derrota els redimeix; van sentir la set de glòria --és això i res més que això el que mou els homes a crucificar-se--, la set de coses grans, heroiques, absolutes; van escriure damunt la sorra i el vent dels segles ha esborrat del tot les seves paraules, la memòria dels homes ~~de~~ sembla haver-los oblidat com si no haguessin existit mai, però "tot peccat serà perdonat fora de la blasfèmia contra l'Esperit" i tot home que es fa crucificat per una causa que creu justa és que no proclama l'Esperit?" Cruells recorda els darrers dies de la derrota, quan entre l'exèrcit que es retirava

... de Cruells i dels seus companys.

~~Però~~ Però si Cruells no ha trait els seus ideals de joventut no està tampoc plenament d'acord amb els joves de generacions següents. Uns seminaristes el van a veure a la seva parròquia; van a veure al "tristament cèlebre Cruells" com qui va a ^{veure} ~~veure~~ un cap, però ~~el~~ ^{els} algunes coses que els diu Cruells ~~causen~~ ^{causen} decepció. "No obliedasiu, pas, fills meus, aquells altres horrors, els del 36; vosaltres no els va viure, jo sí". I els fa recomanacions que segurament no eren les que esperaven: "No us agiteu, fills meus, si no veieu ben clar qui és que us agita; !No vulgueu ser, en el vostre candor, els instruments de qui sap quina força obscura que es burla de vosaltres!... Fugiu ben lluny de la mentida negra, però també de la mentida roja; !la Mentida és la reina d'aquest món i ens sotja pertot sota els colors més impensats! La Veritat és amor i en això la coneixereu sempre; no vulgueu res amb l'odi, que és el pare de la mentida. Estimeu la pàtria i estimeu la llibertat, estimeu-los amb tot el cor i amb tota l'ànima; però us enganya tot aquell qui us diu que per servir-les heu de recórrer a l'odi".

En les darreres pàgines de la novel·la Cruells medita sobre ell i la imatge que d'ell tenen els joves. "Ara els seminaristes em demostren un gran afecte; ja em perdonen que sigui un vell acabat, un ~~neurastènic~~ neurastènic, un visionari i fins un reaccionari; m'ho perdonen tot, pobres fillots. (...) !Em mirem com a un avi! Com a un avi que ja rapapieja però que va tenir el seu moment de joventut heroica --!l'any de la picor!-- i de maduresa digna. M'envolten i m'estimen, !són tan bons xicots! Per què els defenganyaria dient-los que la meua joventut no va tenir res d'heroica i sobretot la meua maduresa res de digna? (...) ~~conquanta-~~ cinquanta-cinc anys ja sóc això als seus ulls, un vell acabat que ja no s'aguantava: "Ara està acabat, el pobre", diuen, "però de jove va fer la guerra, tota la guerra, voluntari del primer dia a l'últim". Això diuen els seminaristes de quinze anys, que no saben gaire la meua història i tot ho veuen amb els ulls de la il·lusió; i sabent que ho diuen, ja no em sento tan avergonyit d'haver envellit tant (...) I de vegades voldria

posar-los en guàrdia contra les roscades il·lusions dels quinze anys, perquè als veig tan confiants, pobres criatures, en les virtuts del bon poble i en la claror tota pura del "jour de gloire" que esperen... sospiten tan poc aquells altres horrors, aquell altre mal somni. Si pensen de vegades en el martiri, és un martiri tan net, tan simple, tan inequívoc!"

"Aquells altres horrors, aquell altre mal somni" està simbolitzat especialment en la novel·la en ~~la novel·la~~ Lamonedà, que és una encarnació dels personatges ^{terribles} que hi ha a tota guerra, encara ^{certament} que ~~ve~~ sigui una encarnació ^{menys} ~~tan~~ reeixida ^{que} com els altres personatges de "Incerta glòria". Lamonedà, nebot del P. Gallifa, el jesuïta màrtir, és presentat com un agent provocador que ~~aconsegueix~~ ^{aconsegueix} que el poble, ^{al carrer} sobre tot els anarquistes, amb un dels quals, Ildefonso Milmany, està en connivència, assalti el 20 de juliol ^{el que arriba al} ~~el convent del~~ convent del Carmelites ~~on~~ on s'havien fet fortes tropes sublevades. Ell és presentat com un dels responsables de ~~la catàstrofe~~ ^{la catàstrofe}: els frares havien tirat contra el poble!" Com monsenyor Pinell de Bray, que volia fer incapacitar el cardenal Vidal i Barraquer, Lamonedà volia la "catàstrofe prèvia". Passarà després al l'altre cantó; acabada la guerra tindrà el seu moment de ~~glòria~~ ^{triomf} i serà un dels qui rebran Hitler. Any més tard, amb l'evolució del règim, els seus antics companys el deixaran caure. Lamonedà serà assassinat.

Cruells ~~el~~ ^{el} testimoni angosat de tot això. Cruells serà el símbol d'un sector perseguit de l'Església catalana, com el P. Gallifa ho serà del mateix sector perseguit durant la guerra. Víctimes successives de la "tornada roja" i de la "montada negra". Aquest és un dels objectius principals de la novel·la: un testimoniatge d'una capellans catalans ~~perseguits~~ ^{perseguits} per diferents adversaris i al llarg de més de tres decennis. ~~La novel·la~~ I si aquest testimoniatge acostarà a Crist persones com Trini Milmany, en ~~el~~ ^{en} primer cas, i en el segon ^{una evolució} altres, com el vell arquebisbe, arribat a Barcelona sense conèixer res de ~~la guerra~~ ^{la guerra}, tan bo com enze, ple al començament de mesures desencertades però que a la fi arribarà a comprendre la terra i a animar en la reclamació de bisbes ca-

134

talans: "No cedeu, fills meus".

Perquè Cruells veu que també a l'Església hi ha una divisió, com a la seva anyorada guerra, entre trinxeres i reraguarda. Ho pensa en escoltar dos capellans de la cúria: "Eren dos capellans de les oficines de la cúria, jo els havia conegut prou bé les veus, i vaig pensar que era com a la guerra, sempre com a la guerra; sempre hi ha dos mons, els dels pollosos de les trinxeres i els dels enxufats de la reraguarda, ben bona fe que aquells no havien estat mai vicaris de muntanya! I les veus prenien aquelles inflexions comiseratives en què són tan experts nosaltres els ensenats però es notava que donaven gràcies al cel de no ser com jo. Des d'aquell dia vaig estimar més el meu arquebisbe, tan curt però tan bo, ell, tan incomprens a Barcelona alechorec; i ell sí que era de la nostra raça, ja de les trinxeres! Començava a veure de davant. Si arribéssim a comprendre un dia que en tota guerra els pollosos que combaten són tots de la mateixa raça..."

Es notable l'afany que Joan Sales ha posat en "Incerta glòria", per cercar i dir la veritat sobre una sèrie d'esdeveniments històrics que va viure, tot mantenint la seva clara actitud política, i aquest afany no li haurà facilitat aplaudiments dels qui tendeixen a una visió més paniquera. Certament, l'explicació exclusiva o gairebé exclusiva de la persecució religiosa del 36 a Catalunya per la confluència d'uns agents provocadors i uns anarquistes també interessats en la catàstrofe pròpia pot semblar justada com una explicació simplificadora d'una realitat més complexa. Però no hi ha dubte que "Incerta glòria" dona un excel·lent retrat d'una sèrie de conflictes dins l'Església i d'una societat determinada. La caça als capellans i les esglésies cronades no són explicables fora d'un context històric d'oposició entre l'Església i diversos sectors de la societat. Si en aquells moments populars no hi hagués hagut una creença arrelada que l'Església era una força situada al camp reaccionari i que l'afavoria --fos o no fos aquesta creença justificada per la conducta de l'Església catalana dels anys 30, car aquest és un tema que s'escapa a la investigació prò-

pia d'aquelles pàgines—, la persecució d'aquells mesos no hauria estat possible o almenys no ho hauria estat en el grau que va assolir. Es pot pensar amb prou raons que les forces reaccionàries que integraven el Front d'Esquerra, triomfant a Catalunya en les eleccions del febrer del 36, no haguessin pas desfermat una persecució religiosa com la que va esclatar després de les jornades del 19 i 20 de juliol i de la desorganització que va ocasionar la sublevació a Barcelona. ^{tots dels quals} ~~contra ella,~~ el poder del Govern de la Generalitat va sortir ben trontolant. Però aquella situació va palesar un fet conegut: en el Govern i en el Parlament catalans no hi eren representats directament una part ben important de les forces d'esquerra a Catalunya: els anarquistes. Degut a la seva coneguda ideologia apolítica, ~~no volien participar en~~ ^{no volien participar en} aquells òrgans, però la seva força en les eleccions i al carrer no era menys real i va sortir a plena llum a rel dels esdeveniments de juliol del 36. ~~La part es-~~ ^e ~~querrana del país no estava representada només per~~ la gran majoria de diputats republicans elegits el febrer, i per la petita minoria de diputats marxistes: hi havia també una altra força, prou poderosa, a la qual cal afegir tots els incontrolats que en aquelles circumstàncies lògicament havien de sortir. I certament, entre ~~els~~ ^{els} anarquistes i els qui s'hi incorporaven aleshores, havia una part important la població immigrada, la qual cosa dona més complexitat als fets.

Sigui com sigui, aquesta part del país real va desbordar les forces ^{polítiques} ~~catalanes~~ que no haguessin desfermat ^{una} ~~la~~ persecució religiosa com la que existí, encara que ~~aquestes~~ ^{aquestes} forces no podien ser anomenades pas clericals. ~~Per~~ ^{Per} el que interessa aquí, el fet és que la burgesia mitja i petita del país de tendència liberal en va sortir perdent. I és dins aquest sectors on cal situar els protagonistes de "Incerta glòria". Uns sectors que no són obrers però que són progressius i que es troben situats en el cor de diversos conflictes. ~~Per~~

una banda, un conflicte polític que els oposarà ~~amb~~ l'anti-liberalisme dels anarquistes i ~~amb~~ el règim que resulta de la victòria bèlica. Un conflicte social que els oposa ~~amb~~ estructures econòmiques diferents de les pròpies de la ^{pel que fa a una part important,} burgesia liberal. ^{un} conflicte religiós que els oposa alhora ~~amb~~ la persecució de certes forces revolucionàries i ~~amb~~ "l'Església del soroll". I tots aquests conflictes ^{ratificats i} agreujats per ^{en} ~~la~~ peculiar ^{opagada} concepció del fet nacional.

Encara que sigui amb característiques diverses, Lluís, Soleràs, Trini i Cruells representen el sector esmentat. I que, amb la possible excepció de Lluís, que sent "l'urpa de Déu" però que evoluciona molt menys explícitament cap a la fe cristiana, sofreixen en la seva vida la realitat d'una Església dividida. "La certa glòria" és testimoni ^{vàlid} d'un sector catòlic català que no portava al camp negre ni al roig, dient-ho amb paraules d'alguns dels ~~seus~~ ^{de la novel·la} personatges. I així, en determinades circumstàncies d'espai i en un temps que abasta prop de quatre o cinc decennis del nostre segle, contradiu les afirmacions que tots els catòlics portanyien i portanyen ~~en~~ ^{an} a un dels dos camps. Dins unes circumstàncies tràgiques, són el testimoni que per a un sector dels catòlics les conseqüències polítiques i socials de la revolució francesa resulten naturalment acceptades.

Però no es tracta només d'això. Tota l'obra nobilitza un punyent interrogant sobre el sentit de la vida, el conflicte de l'home només pel fet d'existir, la set de glòria dins l'absurd. Diu Soleràs: "El misteri és el cel, el misteri és el bé! L'inforn no és més que pura vulgaritat, abúrd, el bé que no té sentit; és a dir, quasi tot. Remarca que dic quasi; és formidable com es presta poca atenció a aquest quasi, un petit detall, i tanmateix és aquest quasi el que... !oh, estaríem enfangats dins l'abúrd fins a l'arrel dels cabells sense aquest quasi! Però hi ha aquest quasi i gràcies a ell podem treure els ulls, just els ulls, i mirar enlaire (...) De vegades un aixeca els ulls i no veu res, ni lluna ni lligacames. Res, l'absurd pertot arreu! Un buit sense fi, una fosca sense fi, el fred absolut dels físics; i, cosa que és potser més atroçment absurda de totes, estrelles i estrelles

42

sense fi, galàxies i galàxies totes iguals, milers de milers de galàxies monòtones, absurdes, l'infern! De manera que alçant el cap i mirant enlaire, quan un no és un cretí com tu, el que veu és un infern molt més ceglaïós que la mateixa terra. I no obstant... apurar si muove! Hi ha una altra cosa; una altra cosa que ens envolta, la respirarem; ¿què és sinó aquest desig de glòria que ens aqullona? La glòria, ¿què és? ¿Una paraula vana? ¿No hi ha altra glòria que la vanaglòria? Sí, molt sovint no hi ha res que això, res més que paraules i paraules, bruit i furor per a res; però algun cop, algun raríssim moment, la sentim com el que és: la plenitud de sentit, l'antiabsurd. No és altra cosa, és això, i és per això que la busquem. Una cosa que tingui plenament sentit! Que valgui per ella mateixa, que sigui absoluta! El nostre error és buscar-la en aquesta vida; no és pas que no s'hi pugui trobar, però no podríem suportar-la més que un instant: ens aniquil·laria. Si no ens aniquila és perquè es dissipa; o bé es transforma en monotonia i finalment torna l'absurd".

Soleràs col·locar mirant enlaire, pensa que buscar la "plenitud de sentit" en "aquesta vida" "és el nostre error". L'interrogant de Soleràs es presenta més deslligat de les circumstàncies històriques; no del tot, però: cabrà passant-se als vençuts, que diu que "són els meus". L'alternativa entre "la Creu o l'absurd", com ve escriure en un exemplar dels Evangelis, ~~se~~ se presenta com una opció en aquesta vida. El vell anarquista Milmany diu amb admiració que Jesús de Natzeret va ser "el Gran Vençut". En aquesta novel·la de vençuts, Cruells, que representa el vençut que continua la lluita, pot cloure el seu relat i el llibre així:

"Senyor, fes que a l'altra boca (del túnel) apareguin per fi la pau, l'amor, la germanor, la pàtria i la llibertat, deixa'ns veure ni que sigui de lluny la terra sempre Promesa i mai assolida! Però si la Teva voluntat és una altra, i ja que et vas deixar crucificar com a blasfem, ¿no poden també nosaltres acceptar, amb la mort, la infàmia? Senyor, aporta de mi aquesta angoixa que de vegades m'escanya, la mateixa que ~~ja~~ ja feia dir al teu antic profeta: "¿De què servirà

la meua sang vessada?"

"Mihi ab sit gloriari)

nisi in Cruce Domini Nostri Iesuchristi".

L'incerta glòria perseguida per aquells joves acaba així en les paraules de sant Pau: gloriar-se només en la creu de Crist. En els conflictes que l'han crucificat durant el seu camí en el túnel, Cruells no ha mostrat només set de glòria sinó tenècitat en el combat. ¿Estèril? En la seva esperança cristiana, l'autor suggereix que "no hi ha combat estèril ni sacrifici inútil" --vers que pertany al seu llibre "Viatge d'un moribund"---. Però, a part d'aquesta esperança, apareix clar que les classes mitges catalanes --o el sector d'elles d'empenta progressiva-- van conèixer una glòria terrena certa durant lapsos dels anys trenta. La glòria terrena els va ser arrabassada durant la guerra, aixafats entre els dos extrems. La postguerra significà, per als sectors de les classes mitges catalanes de les quals els protagonistes de la novel·la són símbol, l'opressió i després un llarg i difícil desvetllament. Davant el futur incert, només podran retrobar aquella glòria terrena en una democràcia liberal.

"EL CEL I LA TERRA", DE CARLO COCCIOLI

El novel·lista italià Carlo Coccioli nasqué a Livorno l'any 1920. Part de la seva infantesa la passà al nord d'Àfrica. Després, a Nàpols, seguí alguns cursos universitaris. Durant ~~els~~ els darrers anys de la segona guerra mundial participà activament en la resistència contra les potències de l'Eix, experiència i lluites que es reflexaran en diverses de les seves novel·les. Més tard residí llargues temporades a França. La seva activitat novel·lística, intensíssima des de 1945 a 1960, comprèn una primera etapa d'obres escrites en italià, de les quals poden ser esmentades: "Il migliore e l'ultimo" ("El millor i el darrer"), "La difficile speranza" ("La difícil esperança"), "La piccola valle di Dio" ("La petita vall de Déu"), "Il cielo e la terra" ("El cel i la terra"), "Fabrizio Lupo" --no-- novel·la que produí polèmiques a causa del seu tema: l'homosexualitat--, i "L'immagine e le stazioni" ("La imatge i les estacions"). Des de 1956 escriví diverses obres en francès --llengua a la qual traduí també algunes de les seves novel·les italianes--. Entre la seva obra francesa figuren "Manuel le mexicain" ("Manuel el mexicà"), "Le caillou blanc" ("La pedra blanca"), "Soleil" ("Sol") i "L'aigle aztèque est tombé" ("L'àlaga azteca ha caigut").

"Il cielo e la terra", novel·la publicada l'any 1950 i ben aviat traduïda a diversos idiomes, és segurament la seva obra més coneguda i comentada. En l'èxit que va obtenir durant aquella dècada no fou evidentment aliè l'interès que en aquells anys suscitava l'anomenada novel·la catòlica i a la personalitat poderosa que en aquest camp revelava Coccioli. ~~Però "El cel i la terra"~~ Però "El ^{cel} ~~cel~~ la terra" és una obra amb prou qualitat per mantenir el seu interès més enllà de circumstàncies favorables de temps, i efectivament ha continuat reeditant-se.

La novel·la narra la vida d'un capellà, don Ardito Piccardi, en tres parts clarament diferenciades. L'autor ^{es serveix} d'un narrador profundament interessat per la figura de don Ardito i que tracta de reconstruir els fets i les motivacions de l'existència d'un home que li sembla extraordinari. En la primera part, dedicada a la vida del capellà des de 1927 a 1936, amb algunes referències a la seva infantesa, el narrador, com que no havia conegut encara personalment a don Ardito, utilitza materials diversos sobre ell: diaris íntims, cartes, referències de converses, informes. Així, i fora d'unes cartes del propi don Ardito, la figura d'aquest està vista per diversos personatges. En la segona part, referent a la vida del capellà fins a 1943, el narrador empra la tercera persona perquè --diu-- havia conegut ja don Ardito i té més referències directes del seu personatge. En la tercera part, que passa el desembre de 1943 i es clou amb la mort de don Ardito en una representació de l'exèrcit ^{continua el paper d'acostumant al personatge} alemany, la narració està feta en primera persona i el narrador directament implicat en l'acció. ^{La narració està feta en primera persona i el narrador directament implicat en l'acció. La narració està feta en primera persona i el narrador directament implicat en l'acció.}

En començar la novel·la, don Ardito Piccardi és presentat com un capellà jove, vicari a la parròquia de San Sebastiano in Campo. El seu rector, don Antonio Zei, el descriu així: "Si no fos per aquest curiós aspecte d'ardor sufocat, potser hauria passat desapercebut: un capellà jove com prou d'altres. D'origen burgès, tenia maneres distingides; fill únic, havia perdut el seu pare a l'edat de cinc anys, i, segons el que sabia, la seva mare alguns anys més tard. Havia estat educat per una vella tia, la qual, quan va morir, mentre ell feia els seus estudis al seminari, li havia deixat una fortuna força important, de manera que havia pogut acabar els seus estudis sense cap preocupació, i fins i tot era considerat com un dels alumnes més rics". Però aquesta singularitat econòmica es tornarà ben aviat en una singularitat encara més gran: la de renunciar a la seva herència. Efectivament, don Ardito, dos dies després de la seva ordenació, ^{ho} havia comunicat al seu protector, mon-

senyor ~~Zanardi~~ Zanardi. No vol fer una almoïna, vol "donar-ho tot". Havia pensat primer de repartir la seva fortuna entre quatre necessitats, però encara que sap que uns béns modestos no signifiquen la riquesa, pensa que, "puix que ha estat escrit: Ai de vosaltres, ~~rics~~, perquè teniu el vostre consol!", em pregunto si tenim dret de fer de manera que d'altres esdevinguin rics i perdin així la seva felicitat natural". I afegeix unes paraules que anuncien un dels temes de la seva vida: "Car hem de cercar que tots siguin pobres i no que tots siguin rics! La nostra caritat ha d'augmentar la pobresa, no la riquesa!"

Però com que vol desfer-se de la seva fortuna, remet tots els seus béns en mans de monsenyor ~~Zanardi~~ ^{Zanardi}, perquè en faci el que ~~millor~~ millor li sembli. Els diners són lliurats a l'orfeïnat local, i el jove capellà, ja pobre, és destinat a aquella parròquia. Un temps més tard, don Ardito demana al seu rector que li permeti abandonar-la ~~ella~~: dubta que allí pugui salvar-se: "aquí estem subjectes a les coses... som massa rics... Satanàs s'ha apoderat d'aquesta parròquia, i de tots nosaltres". El jove vigari explica així el seu pensament: "Ja no hi ha flama, no hi ha Crist, aquesta societat que es diu cristiana és un cadàver putrífacte. El poble bateja els seus fills, els casaments són celebrats a l'església, els cementiris són terra beneïta, i quan un home està a punt de morir es crida el capellà --això no fa una societat cristiana. Car, ¿què és una societat cristiana? És una societat de foc. Ser de foc significa cremar (...) Així el foc és el símbol de la societat cristiana. Però, aquesta que ~~volem~~ ^{viem}, ¿què és? Tebiesa, indiferència, ~~confusió~~ ^{confusió}. Un poble que ho fa tot amb calma, amb molta seny, sense cansar-se. (...) Una no-agonia. Una no-follia". (...) Entre el cel i la terra, ~~és la terra~~ ^{alestina} la que ha vençut!"

Don Ardito és ~~alestina~~ ^{alestina} un jove capellà revoltat, acusa els cristians de comportar-se "com si allò sobrenatural no existís", de tractar "de portar-lo al domini de la raó", de ~~revestir~~ "revestir el cel amb les vestidures de la terra". Seny i raó no són les seves paraules; ho són absurd i follia: "La societat catòlica és una so-

cietat on regna l'absurd. Des de l'època de la meua vocació, cada cop que he pensat en ~~la~~ l'Escriptura l'he considerada com un document de follia". Després d'esmentar alguns exemples evangèlics com a prova, ~~ella~~ afageix: "Estimeu el vostre enemic --això és una llei de folls. Som massa assenyats per ser cristians. Som massa lògics, massa com cal (...), tenim una filosofia massa raonable. Tenim un cervell que discuteix massa". Per bé que accepta l'Església, la seva disciplina i la seva autoritat, don Ardito es sent ofegat en aquell ambient. No fa, en aquells moments --primers anys del feixisme-- ~~al·lusions~~ ^{alusió} concretes ~~de~~ d'ordre polític ni d'organització social, i encara repeteix aquella pregunta: quina caritat és la que fa predicar que cal donar als altres i treure així als pobres del Regne que els pertany? En qualsevol cas, don Ardito no vol ~~la~~ la tranquil·litat; "vull continuar la lluita, això és el que desitjo". "¿La lluita contra qui?", li pregunta el rector. "Contra Satanàs". "Parles massa de Satanàs".

Però don Ardito ~~ella~~ diu que l'origen de la seva vocació, quan era a penes adolescent i havia abandonat la fe, fou un cas de possessió diabòlica. I encara que després, en les seves crisis de fe, acceptava tot el que es deia que mai no podria acceptar perquè "sentia que "ell" estava allí, pressionant: «Puc afirmar que Satanàs, després d'haver fet néixer la meua vocació, m'hi ha mantingut fidel». Ara, jove capellà malcontent, inquiet i revoltat, voldria que l'enviessin de missioner a Orient, on moriria per Crist. El rector contesta que això és una temptació d'orgull, ⁱ que pensa massa en la seva ànima. Acceptarà que deixi la parròquia però ~~en l'interior de~~ ^{en l'interior de} bisbe l'envia "en qualitat de rector a un poblet d'alta muntanya. Allà, oblidaràs la teua ànima, ja ho veuràs". Així és com don Ardito serà rector de Chiarotorre, un poblet muntanyenc, ~~realment~~ realment al cor de la terra i de les seves misèries.

Chiarotorre és descrit per Antonino Balli, que en aquella data era mestre al poble) l'havien enviat a ensenyar allí i ho

~~accepta~~ perquè no podia viure a la ciutat per motius polítics: "tenia un passat turbulent: la meua adhesió al partit socialista, un esperit d'agitació excessiu, fien de ri un element ~~massa~~ massa mal vist del règim dictatorial que estava al poder". Belli, socialista i incrèdul, descriu la parròquia de San Carlo in Chiaro-torre, que aleshores tenia un miler d'habitants, d'aquesta manera: "Des del punt de vista social es reflexa aquí, d'una manera més vrtica, la situació de tota la regió: existeix una classe molt reduïda d'origen noble, fortament individualitzada, que posseeix la terra i els boscos, al costat de la qual hi ha ~~la~~ la massa de ~~camperols~~ camperols parcera, molt pobres, i els pastors i carbofers que habitent en ple bosc (...) Entre aquestes dues classes, existeix una fracció que podríem anomenar burgesa: al.luceixo als pagesos enriquits per alguna activitat particular, i als petits comerciants ~~locals~~ locals". És a aquest poblet "desolat i bárbar", sense electricitat, on ~~la~~ la majoria de la gent "gemega sota una vella misèria", que arriba don Ardito.

La situació religiosa és descrita així per Belli: el poble i la burgesia "estaven (i ~~estaven~~ ^{estaven}) ~~ligats~~ ^{ligats} a l'Església per mil llaços, incommovibles. (...) El catolicisme d'aquesta població tenia, aïllat, un aspecte ~~en~~ ^{en} curiós: es limitava a l'observància d'alguns rites, sobre els quals, d'altra banda, contínuament es bromejava. La religió estava adquirida en les famílies con, podria dir, el paisatge i els antics drets ~~antics~~ ^{antics}. A més, el predecessor de don Ardito no havia estat exemplar, i una de les primeres mesures de don Ardito és acomiadar la majordoma i amant de l'antic rector. El primer sermó del nou capellà continua aquelles idees originals que havia exposat a don Antonio Zei. D'après de dir que ha pogut veure l'extrema pobresa de la gran majoria dels seus parroquians, afirma que tindria ganes de dir-los-hi que demà els espera sobre la terra una vida millor, i de dir als seus amos, que veu poc nombrosos a l'església, que ajudin els miserables. "Aquestes paraules, vosaltres pobres, espereu que us les pronuncii, que parli als rics amb un llenguatge sever, perquè sempre espereu dels capellans una paraula

d'esperança. Però un dia que mai no sentíreu una paraula semblant de mi".

El sorprenent sermó continua en termes semblants: els pobres serien desgraciats si a la terra poguessin afartar-se, descansar, lliurar-se del fred i de la por. Desgraciats ^{car} ~~perquè~~ són els qui detenten el Regne perquè sofreixen, i "seran tant més grans en el Regne com més pobres i més humiliats siguem i com més penetrem profundament en el vostre sofriment". Aquesta mena de lògica amb les banalitats promeses al cel als qui pateixin a la terra acaba ~~amb~~ desitjant que els opressors oprimeixin encara més, i que els amos ~~són~~ maltractin. "Perquè a la fi sereu consolats, i d'una manera que us omplirà d'estupor i de joia --quan el Regne haurà sortit dels vostres cors, i l'habitareu per sempre més".

Però aquestes insòlites recomanacions se les aplica també don Ardito. No dubta en enfrontar-se amb els nobles de la regió, es veu ~~rodejat~~ ^{campanya de crítica i} rodejat de la ~~parany~~ ^{parany} que escabdilla un dels burgesos del poble, Luciano Berti, i si la rectoria és pobre, prescindeix de tot servei i renuncia ~~en favor~~ en favor de l'hospital de Villalba als dos terços de la renda d'una petita propietat que pertany al rector. I si ha pronunciat aquelles paraules al sermó, no ho ha fet sense sentiments contradictoris: "He afirmat que calia ser pobres. Però, ^{al mateix} ~~al mateix~~ temps, (car jo mateix sóc home), mirava les persones benestants que ~~ocupaven~~ ocupaven els primers ~~bancs~~ bancs, comerciants i propietaris de terres, i la còlera agitava el meu cor. Els fills dels pobres tenen les ^{senes vives} galtes ~~rogeixen~~ i els ulls rodejats de negre, i vosaltres us ofegueu en l'abundància i no sentiu el crit de dolor ^{que} que fan els altres! Hauria volgut cridar: !Desgraciats de vosaltres!--, car jo mateix sóc un home, i la meua sang bullia de còlera". En una conversa amb Tommasino Neri, un llauner de passat misteriós que després de conèixer a don Ardito ingressarà a la Trapa, aquest li pregunta:

"Vostè, en suma, els legitima, els rics?"

"Comprenc que fa al·lusió al meu sermó i responc: 'Em fan pietat'".

122

"Continua somrient. 'Digui'm per què'.

"No és difícil de respondre. 'No entraran en el Regne', dic".

Però don Ardito ^{tampoc} (no és optimista sobre l'altra gent. Poc temps després de la seva arribada a Chiarotome, escriu en una lletra: "Poc nombrosos seran els qui es salvaran: Satanàs triomfa i fa estralls (...). Tot és pecat, tot acte de vida és pecat". ^{Inclús} ~~Es~~ es pregunta si tractar de imitar Crist no és una temptació satànica, i si no ho és refusar de viure, com voldrien els altres, com tothom, ~~un~~ "viure sobre la terra, i no cercar sempre a ~~avui~~ ^{avui} sobre la terra un giró de cel". Don Ardito és un home de conflicte interior viu i continuat, i ~~alhora~~ ⁵ atreu a ell els qui viuen conflictes i en despecta envers ell. Sobre aquests darrers, quan ja porta un temps a la parròquia s'han dibuixat uns sectors concrets amb posicions oposades i que també corresponen a ^{nivells} ~~nivells~~ socials diversos. Per una banda estan "els burgesos del poble; aquests, felipos de tenir una diversió ~~a~~ l'avorriment de la temporada, fins i tot van inventar que el capellà havia d'amagar en el seu cor sentiments d'hostilitat contra el règim que estava al poder, i es van posar a mormolar-ho entre ells. On pot anar a amagar-se la dolenteria de la gent! Deien, i era el comble, que don Ardito era socialista, anarquista..." La "campanya de calúnies", que es refereix també a altres aspectes de la vida i de l'actuació de don Ardito, té èxit en el poble. En canvi, fora d'ella, entre els camperols pobres i els bosquetans, gent entre la qual "don Ardito passava la part més gran del seu temps", els sentiments són ~~diversos~~ ^{diversos}: "la gent el prenia veritablement per un sant; la gent de la muntanya; els pobres, els miserables, els afamats que viuen en cataus salvatges. Els pastors, els parcers més humils, els ~~llenyataires~~ ^{llenyataires}. Els grups de cartoners que viuen en silenci. Per aquests, era el 'nostre' capellà, i un sant".

~~Aquestes dues actituds, la calúnia i l'hostilitat dels uns, i l'afecte i l'admiració dels altres,~~ arriben a un enfrontament després d'unes suposades aparicions miraculoses de la Mare de Déu a una pastora, anys més tard, el 1935. La notícia

s'extén a la comarca. Una multitud s'aglomera amb motiu de la nova aparició anunciada a Teresa Vanucci, la ~~seua~~ pastora. ~~La multitud~~
~~La multitud~~ Les diferències d'opinió dels diferents sectors socials també hi figuren. El diari íntim d'Alberto Orto-
gnati ho descriu així:

"Resumeixo la situació. Els vilatans benestants, que es diuen molt piadosos i freqüenten l'església, no creuen en aquesta Mare de Déu que baixa a Valmontana; els camperols, que són considerats semi-pagans i van rarament a l'església, arriben al paroxisme de la fe. ¿No és això una prova del que he pensat sempre? És a dir, que la fe és absurda si se la porta al pla de la raó, i que la ^{religió} ~~fe~~ és inacceptable si se la buida del seu contingut màgic, del seu aspecte sobrenatural en la significació comú del terme. Crec que serà difícil demostrar-me el contrari".

Alberto Ortoznati és un personatge important en aquesta primera part de la novel·la, i el record del qual continuarà present a la resta, per bé que pugui sospitar-se a vegades que és una peça massa deliberadament introduïda per l'autor en la narració, i que el problema d'Ortoznati resta en realitat més marginal a la narració que allò que l'autor pensà. El problema, ~~discretament~~ discretament indicat, d'Alberto Ortoznati és l'homosexualitat. ~~Després~~ ^{El noi} després de la mort de la seva mare, ha anat a refugiar-se a un casal proper a Chiarotorre, propietat d'un oncle seu, el marquès Gaddi. Escriu ~~un~~ un diari en el qual va prenent importància progressiva don Ardito. Escolta els comentaris que els viatgers fan d'ell, segueix les activitats del rector, el va a veure. Es el temps de l'intent d'expansió imperialista de Mussolini a Etiòpia: els esdeveniments polítics són comentats per Ortoznati amb una barreja de distància i crítica, i apunta que es diu que en un sermó don Ardito s'ha pronunciat en termes clars contra la guerra d'Etiòpia: "els seus enemics estan joiosos". Don Ardito ^haria afegit que "l'única guerra lícita és contra Satanàs".

Alberto Ortognati parla al capellà del seu problema. A vegades ■

pensa que don Ardito és l'únic que el pot ajudar realment a ~~resoldre'l~~ [resoldre'l, a vegades que no hi ha salvació per ell. En una ocasió pensa que don Ardito l'ha abandonat, i és precisament el dia abans que es celebri "el judici de Déu". Les visions de la pastora, l'ambient apassionat i polèmic al voltant de l'assumpte, les pressions contràries han portat a celebrar una or-dalia. Els uns volen un miracle que demostrï la realitat de la visió, els altres ho accepten ~~com~~ ^{definitiu} com un parany/contra don Ardito. Davant una gran multitud, un nen paralític, Gustavino Fesco, espera. La pastora proclama l'aparició, don Ardito prega perquè el nen es curi. La multitud es precipita sobre ells i els carrabiners són impotents per impedir-ho. Don Ardito és arrossegat per terra.

Però dos dies després, el nen paralític que no es va curar demana veure el ~~veure~~ ^{veure} rector. Don Ardito el va a ~~veure~~ ^{visitar}. Després d'un somni en el qual veu la Mare de Déu i don Ardito, el nen es desperta, s'aixeca i camina. És el miracle. El poble ~~és~~ ^{converteix en} una festa. Però don Ardito ha desaparegut. I, més tard, arriba la notícia que Alberto Ortognati, després d'escriure una carta al rector, s'ha suïcidat. Un document del propi don Ardito clou aquesta primera part: després de la curació miraculosa, el capellà caminà llargament pels camps i pels boscos: "He venut la matèria, sóc un dels escolits!" Però ~~després~~ ^{més tard} pensa que ~~ha~~ ^{l'ha fet} estat la víctima de Satanàs ~~que~~ ^{que} abandonar-se a aquest orgull, mentre Alberto Ortognati es suïcidava, i ell es sent responsable d'aquesta mort. ~~La~~ ^{don Ardito} carta d'Alberto deia: "Vostè és qui m'ha ensenyat, ~~que~~ ^{que} no es pot viure així: per tant, perdonim."

~~Don Ardito~~ Don Ardito pensa que ell és responsable perquè li havia donat el sentit del pecat, ~~es~~ ^{es} penedeix ~~com~~ ^{com} d'haver callat en una ocasió que volia dir: "Fill meu, viu com ho vol la teva naturalesa! (...) Deixa de sofrir, fill meu, i viu; no et turmentis més; !tots tenim el dret de viure! A tu, també, és Déu qui t'ha fet".

~~El capellà~~ escriu: "He desitjat ser sant; expio aquesta ambició". I decideix enterrar Ortognati segons el rite fúnebre de la sepultura cristiana, infringint així el ~~Còdig~~ ^{Còdig} Canònic, deixar Chiarotorre i de- ^{los nomen del} ~~sol~~ ^{sol} l'enterrament dels suïcides,

manar al bisbe que l'eximeixi ■ "d'una càrrega que s'oc incapaç de
mantenir". Pensa que el seu conflicte és ^{entre} "el jo que és capellà i el
jo que és home. Entre la terra ^{que} està en mi i ~~les~~ les possibili-
tats de cel que m'han estat donades". ^{creu} ~~que~~ que encara hi ha un camí
cristià per ell: conèixer o tractar de conèixer. "No havent pogut servir
Déu per la santedat, em sembla que deuria tractar de servir-Lo pel
coneixement". Comença així una altra etapa de la seva vida.

En aquesta segona part,

La narració es refereix a un lapse que va de finals de 1942 fins
a l'estiu de 1943. Des que va deixar Chiarotorre, don Ardito ha dirigit
el Petit Cercle a una ciutat italiana. El Petit Cercle és una entitat
que agrupa sobretot joves; don Ardito ^{estudiant, ha donat} ~~ha~~ conferències, ha publicat
^{un llibre, articles} ~~en~~ revistes especialitzades, s'ha fet un renom en aquest camp. "El
seu objectiu era el coneixement (...) necessitat de conèixer la plena
realitat per tal de comprendre el seu propi deure moral. Precisar les
raons de la seva presència a la terra, i les vies de la seva missió".
Durant aquest temps, ha esclatat i continuat la guerra, "però don
Ardito (...) no pensava en aquesta guerra". Durant aquests anys, el
capellà diu que ^{únic} ~~ha~~ hi ha hagut cap de les noves accions ~~que~~
~~que~~ que no hagi trobat en mi una raó precisa que no la fes legítima".
Però que "s'ofega en una inquieta atmosfera indefinida, irrazonable,
il·lògica!"

Don Ardito confessa a Antonino Belli, aquell mestre de Chiaro-
torre, els seus dubtes i les seves angoixes. La causa principal és
que pensa que li són aplicables en el fons aquestes reflexions que es
fa ^{la majoria dels} sobre ~~els~~ capellans: "¡Els capellans! Les hierarquies, altes i bai-
xes. Els qui porten la veritat en les seves mans. ¡Oh!, quin divorci
entre la nostra condició carnal i la possibilitat de portar en les
nostres mans, fetes de carn, l'esperit. Entre el fet de pronunciar pa-
raules terribles, i el fet de viure tranquil·lament dia rera dia, Pont
entre el cel i la terra, els capellans* (...) Sobre deu capellans, a
causa de la divergència entre el que diuen o podrien dir i el que fan,

~~Jo~~ jo, el dia de la meua entrevista amb el vell (es refereix a don Antonio Zei, el seu antic rector, al qual li va dir que el cristianisme era foc i que la societat anomenada cristiana l'ha falsificat), m'hauria condemnat nou!

"Ara bé, escolta'm: el meu secret consisteix en això: continuo encara creient, en el meu cor, el que vaig dir a aquell vell, però obro com si no ^{hi} cregués ja, o si no ^{impertés} creure-hi: obro com aquells que vaig jutjar un dia".

Però aquest crit del cor no se li escapà durant els anys darrers: proseguia, tenaç, seriosament, el camí que havia escollit. I el continua. A la primavera de 1943 donà una sèrie de conferències: "El renom del capellà havia crescut de tal manera que en diversos medis intel·lectuals italians només es parlava de la guerra i d'ell". En aquells temps de desesperació, un llibre de don Ardito, "Proposicions sobre l'Esperança" va cridar profundament l'atenció. Se sabia que en els mitjans oficials ~~del~~ del règim s'havia parlat de don Ardito, i que pensaven que "hauria pogut esdevenir extremadament perillós si s'hagués ocupat de fets que no ^{estiguessin} ~~estiguessin~~ estretament lligats amb el Regne dels cels": per tant, havien decidit de moment de no prendre cap mesura contra ell, per no atraure més l'atenció del públic cap a aquella nova veu. La ^{esl} Església oficial també es malfiava, i els comentaris més ^{esl} reservats sobre el llibre havien aparegut en els diaris catòlics.

A la vetlla de la primera conferència, don Ardito visita un altre capellà, don Carlo Andreini, el sacerdot més pobre i més solitari de la diòcesi, però ~~amb~~ ^{també} ple d'alegria i de bondat. Don Ardito li parlava del seu conflicte interior: "La dissociació entre ~~el~~ el meu pensament íntim... i aquesta part de la veritat que confesso en veu alta. Donà, parlaré de la veritat; però qui d'entre nosaltres, capellans, practica la veritat sense compromisos? (...) ¿Què ^{el} ~~els~~ els dogmes^a pels cristians d'avui dia? ¿Qui obra en conforritat amb els dogmes? ¿Qui, havent acceptat de creure, és coherent en l'acció?"

Don Ardito Piccardi via allò que havia somniat ~~una~~ una tarda d'estiu: el món que estava al voltant d'ell formava dos plans, dues sèries de veritats independents les unes de les altres. En la seva vida, ~~aquest~~ aquest "conflicte es precisava cada cop més: d'una banda, la coherència dels esdeveniments quotidians, de l'altra, la despietada incoherència del seu conjunt: era una mena de divorci".

En aquesta situació, es presenta a la seva vida un esdeveniment que recorda el paper que jugà Alberto Ortognati en la seva etapa de Chiarotorre. La comtessa Michelacci li parla de la seva filla, Adriana, que la capfica perquè de diverses maneres li mostra una hostilitat que li sembla estranya i intolerable. Don Ardito ~~Adriana~~ ^{Adriana} ~~interroga~~ ^{interroga} ~~Adriana~~ ^{Adriana} li diu que la seva mare té un amant, que ~~ella~~ ^{ella} el seu pare sofreix, que ~~ella~~ ^{ella} ella ha escoltat veus, i que "sento l'alè de Satanàs". Davant la noia que prega que no l'abandoni, don Ardito pensa per una banda que "hauria de combatre aquest mal (...) amb tota la meua ànima, ~~hauria de~~ ^{hauria de} ~~parlar amb aquesta~~ ^{parlar amb aquesta} dona i cridar-li al·lò que ahir li hauria cridat, hauria de cridar la vergonya d'aquest mal, i destruir-lo", però, per l'altra ^{banda}, es pregunta si no es tracta de bagatel·les: "Sí, jes tracta de bagatel·les! Són petites querelles, i, al costat, hi ha la gran guerra que he de combatre (...) Tinc una altra fita. He de frenar el meu cor. He de ser conseqüent". I li diu ^{amb fredor} ~~amb fredor~~ que necessita una crida a la realitat: Satanàs és un terme excessiu, i pel que fa a la situació malaurada de la seva mare, li aconsella la tolerància.

Don Ardito creu que té un altre camí i el va seguint: continua les seves conferències, publica un altre llibre: "Cartes al Pare". En ell, "la vida social del país, la mala conducta dels governants, el consentiment servil de les masses, tot era il·luminat, i atacat, amb un coratge que semblava innocent (el coratge que pot donar una bona fe absoluta). No es limitava a destruir; traçava les línies de reconstrucció. Les pàgines més fortes eren les que concernien la pobresa i el repartiment de les riqueses".

Sobre aquest punt, el narrador escriu que alguns han tractat de parlar de comunisme en don Ardito, però que "no fou ni comunista ni corporativista, com altres han dit: fou cristià. D'una manera coherent i precisa, que portava la seva fe en el món fins a les darreres ^{conseqüències}. I no tenia por". Sobre aquestes temes, el llibre de don Ardito afirmava que, o bé es resol el problema de la propietat, o bé es cau en el pecat sense grans possibilitats de remissió. Els Evangelis combaten l'esperit de possessió allà on es trobi, sigui en els rics, sigui en els pobres. "Aleshores, cal resoldre el problema de la riquesa, el de la propietat, a la llum d'aquestes consideracions espirituals. No a reforma ha de tenir compte que la fi que cal perseguir es destruir l'esperit de possessió, no exaltar-lo. I no importa quina reforma social, fins i tot la m's extremista, pot trobar una legitimació si tendeix a atenuar l'avidesa estesa sobre la terra. Quan es persegueix aquesta fita, cap reforma no pot espantar: ni fins i tot, si es descobria la seva utilitat en relació amb el fi, l'abolició total de la propietat privada. Perquè els pobres, pels Evangelis, no són els qui no tenen res, sinó els qui no tenen desigs. Augmentem doncs en el món el nombre de d'aquests éssers nusos de desigs".

En ~~una altra~~ una altra conferència, don Ardito parla del sofriment i del mal. I ~~del mal de la guerra~~ del mal de la guerra. Les "Cartes al Pare" s'esgoten, les conferències són seguides amb interès extraordinari. Però don Ardito, li diu a un company, don Luigino Rati, que això no és important, que la gent, quan ha sortit de la sala, retorna a les seves cabòries. "Com si jo no hagués parlat". "Una cursa ciclista, en temps normal, és més important que els nostres discursos". Però afegeix que malgrat tot continuarà, perquè és el seu deure. I don Luigino observa: "Només ara he descobert que tu, Ardito, estimes els homes en Déu, i no Déu en cada home". Però aquell altre capellà, don Carlo, dona aquesta resposta a la pregunta de don Ardito: "¿Que és, doncs, ~~aquell~~ aquest amor de Déu?

"(Es estimar-lo en els homes). La resposta va arribar ràpida: era

149

la que don Ardito esperava". És una altra manera d'expressar la realitat que experimenta el ^{motajerista:} ~~motajerista~~ "no hi ha només un don Ardito, sinó que n'hi ha dos".

A l'augment d'aquest conflicte interior s'afegeix un altre, exterior. El vell bisbe l'ha fet cridar i li diu que les autoritats polítiques l'han anat a veure. "En la veu del vell, hi havia un inici de colera: «E'han dit que en la teva darrera conferència has fet al·lusió a la guerra; hauries dit que la guerra és un mal, quan per ells és un gran bé...! No solament la guerra ha de ser feta, no solament les persones han de morir, sinó que a m's cal dir que és un bé, i que visca la guerra!» Les autoritats han pregat que el bisbe fos callar a don Ardito, i aquest li prega que moderi el seu llenguatge i no digui allò que no plau a les autoritats." «Monsenyor, tenim el deure de dir tot allò que...» L'altre no l'havia deixat acabar. «!Ah, els joves desitjoses d'absolut (...). Fill meu, escolta'm: el cel és el cel, la terra és la terra, i sobre la terra, ¡ai!, hi ha Cèsar, com en el cel hi ha Déu. ~~Donc~~ Dóna-ls'hi doncs aquesta petita satisfacció, a Cèsar i a les seves bestioles rabiudes i enfollides (...). Ho pots fer sense penediments: nosaltres tenim dos mil anys, ells una vintena (...). Apa, ¡no cal dramatitzar! Encara ^{se fa bé} ~~més~~ que dins de poc temps...» La guerra ha donat el tomb per les potències de l'Eix, i les darreres forces italianes i alemanyes han capitulat a Tunísia. Quan ha sortit "Cartes al Pare" ~~les~~ les tropes aliades han desembarcat a Sicília. El llibre s'esgota i hi han reaccions contràries: "A la fi del mateix mes de juny, Il Regime, organ de la facció extremista del govern, publicà un violent article contra les Cartes al Pare, acusant l'autor de sabotejar l'esforç militar de la nació i assenyalant-lo no solament a la reprovació general, sinó també al judici dels tribunals".

A la nit de la seva ~~tercera~~ tercera conferència, acollida amb interès creixent malgrat que la vetlla la ciutat havia estat víctima d'un ~~bombard~~ bombardeig, arriben dues notícies: una, que Adriana

Michelachi se n'ha anat de casa, amb un amic; l'altra, una ~~donna~~
~~certa~~ d'un capellà
que viu ~~en~~ en un suburbi de Nàpols amb uns companys. El ca-
pellà l'escriu impressionat pel llibre de don Ardito: "tu has es-
crit un llibre bo i bell". Però... "Tu dius que la pobresa és de
Déu. Dius, amb l'Evangeli: Aquell que no renunciï a tot el que
posseeix no pot ser el meu deixeble. Dius que per pobresa s'entèn
no desitjar, i és doncs un estat d'esperit. El patró dels automòbils
Pot pot, doncs, entrar en el Paradís". I continua: "Potser dius la
veritat: i malgrat això escolta'm. Considerem aquest món on visc.
Aquest Nàpols dels pobres". Exposa la situació d'aquests, totes
les seves misèries. I els seus pecats: "Només fan que desitjar pecar,
perquè desitgen. Si no es nodriessin de desitgs, de l'esperança de
posseir, moririen. Desig, sovint, de feteses; però desig violent,
còrdia". I es pregunta si Jesús, en benedir la pobresa, ha benedit
també el pecat, perquè el pecat és allí, i ~~que hauria~~ si la pobresa
santa és, como diu don Ardito, l'absència de desig? "Aquests apar-
tats miserables, aquests pecadors, no tindran el Paradís. Jesús
no està amb ells, i potser això és veritat, perquè desitgen, i pe-
quen per tenir ~~allò~~ que cobdicien. Són àvids de coses que
brillen, de bens terrestres, d'allò que es pot veure i tocar amb
els dits. ¿La conclusió és doncs aquesta, don Ardito? Si és així,
¿què hem de fer nosaltres, els capellans?" i Abandonar-los?

Però don Angiolo Gargiulo (així s'anomena l'autor de la carta)
respon que no abandonarà ~~els pobres~~ els pobres. Ell i els seus
companys són criticats, segurament l'arquebisbe acabarà per prendre
contra ells mesures greus. Però ell no pot dir a una dona vestida
de parracs que quan vegi una altra ^(a) elegant beneixi els seus parracs
i no desitgi. "Seria traïr. Seria pecar contra la humanitat, i el
nostre amor ens ho prohibeix. Seria pecar contra la vida: la seva
vida". I afegeix que ell també viu pobrement i també desitja como-
ditats i coses agradable que no té. "Potser, don Ardito, t'escriu
perquè em responguis: no, germà meu, no ets un pecador. Malgrat

tot, i malgrat els teus propis desitjos, no ets un pecador; al costat del patró de ~~les~~ les fàbriques Fiat, que n' té desigs, hi haurà el Paradís un petit i oc per ~~mi~~ mi!" I continuava així el que és una resposta a certes afirmacions de les "Cartes ~~al~~ al Pare", i que també resulta una resposta indirecta a aquelles prèdiques del don Ardito jove: "Per tres vegades ens han cridat a l'arquebisbat i ens han ordenat de abandonar aquest canó. Hem refusat. Sense dubte tenen raó, els consellers: però el nostre amor és més fort que la seva raó. Si aquestes persones són condemnades, ¡doncs bé!, volem ser condemnades amb elles. D'un Paradís privat de la seva presència, no saben què fer. No sabem què fer d'un Paradís amb un patró de les fàbriques Fiat beatificat perquè desprevist d'esperit de possessió i de desigs!"

La carta acaba amb una crida amb lletres majúscules: "VINE AMB ~~nos~~ NOBRES LES!" I ~~una~~ una adreça i unes ratlles subratllades: "Car potser nosaltres tenim una justificació: en aquests homes i en aquestes dones, estimem Jesús". Don Ardito interpreta la carta com un missatge, com allò que esperava en la seva situació de conflicte interior que ha anat augmentant-se els darrers temps. I aquella mateixa nit va a l'estació per traslladar-se a Nàpols. Pensa que s'havia fixat una fita que era un canó que, en nom de Déu, l'allunyava de l'home --el darrer cas, el d'Adriana Michelacci. Anirà a viure amb els pobres, que a la ciutat de N... socorria, en secret, en unes visites que feia amb don Faigino. "Donc que el coneixement, el qual he consagrat la meua vida després de Chiaro- torre, no existeix. Només es pot ser il·luminat, i ~~il~~ il·luminat ^{Hem aïllat perquè ex dic Jesús.} per amor. ~~Per~~ Per significar estimar Déu en els homes, Déu no està només en les altures del cel, dispersat entre els estels; Déu està aquí a la terra, entre els homes; Déu és els homes. Estimar la terra, els homes; fins i tot si són pecadors, i estimar el seu pecat".

Don Ardito arriba a Nàpols el 25 de juliol de 1943. A Roma, durant la nit del 24 al 25, hi ha hagut la reunió del Gran Consell

feixista que significà la caiguda de Mussolini. A la sortida d'un refugi on l'ha portat un bombardeig, don Ardito sent als carrers la notícia ~~que el capellà ha dit~~: "Mussolini ha caigut!" El capellà surt per la ciutat, somia un altre cop la seva victòria: "jo, que he adorat la llei i he recercat la ciència, viuré entre els ~~pacífics~~ pacífics i els analfabets". Fins i tot es diu que vençerà el seu enemic de sempre, Satanàs, "estimant-lo". S'adorm sobre un banc i somia que Adriana Michelacci està en perill i ~~que~~ ell vol abraçar-la. En despertar, don Ardito pensa que el somni li revela que hi ha hagut també uns raons humans a la seva conducta: ha fugit i ha escollit la veu del capellà de Nàpols per Adriana Michelacci. Torna a l'estació, i entre la multitud colpida pels esdeveniments polítics que no sap on anar, tampoc no ho sap don Ardito, i pensa que ni tan sols és digne d'estimar totes aquelles persones, els éssers humans, culpables i víctimes. "No sóc digne de vosaltres, es diu el capellà, no mereixo estimar-vos i estimar els vostres pecats".

Tornat a la ciutat de M..., s'encontra Agostino Zanardi, 'el seu vell amic ^{que apunta} el qual li esmenta el camí que don Ardito diu que mai no ha trobat. En explicar el moribund que s'ha aïllat "que no n'ha ha prou de conèixer, que..." , don Agostino respon: "Amor". "Existeixen, li diu, les solucions més senzilles". "Torna a Chiarotorre, torna a Chiarotorre, comprens?"

A Chiarotorre passa la darrera part de la novel·la i de la vida de don Ardito. És el mes de desembre de 1943. Itàlia està dividida i el front bèl·lic la travessa. Chiarotorre està en la part encara ocupada per les forces de l'Eix, i en la comarca actua també la resistència armada anti-feixista. El qui ara narra en primera persona és un metge que va conèixer ocasionalment don Ardito a M... i en va quedar impressionat: li va semblar el centre d'una roda al voltant del qual ^{i tot han girava} ~~tot girava~~. El metge era oficial de l'exèrcit italià; ^{s'ha} ha desertat i (refugiat a Chiarotorre. ➡

"Va aixecar les espatlles. ^{Ell} tinc prou amb un cert nombre!
I prefereixo tenir confiança en la paraula d'un capellà i d'un metge,
més aviat que en la de quatre camperols".

Don Ardito es declara autor de l'atemptat. El capitàriu i no
s'ho creu. Després vol parlar a soles amb don Ardito i el metge és
enviat a la cambra on resten detinguts els nois. Amb ~~les~~ dues reco-
manacions, però. Una de don Ardito: "Prometeu-me que no direu als
nois això que acabo de declarar al capità. Almenys ara per ara". I
l'altre del capità: "Seran passats per les armes demà matí a l'alba
(...) No deixis de fer-ho saber als nois". El metge parla amb ells:
Gustavino li explica el fet miraculós d'anys enrera: "He sabut sempre
que havia estat creat per a ell, per servir la seva santedat (...)
Sé que he estat fet per a ell, perquè tots reconeguim que és un
sant i perquè el seu destí es realitzi. Ara, tinc por ~~del~~ del que
pot passar, però no m'actua, i tot és clar per a mi! Serà menyspreat,
escopiran sobre ell... como jo mateix he fet ahir nit: per servir-
lo. Diran que és ^{un} delator, que ens ha fet matar, que és un covard;
però, si diuen això, serà per servir-lo. Sí, i tot és clar! Quantes
vegades el meu pare adoptiu m'ha parlat així? Em diu: Tu, fill
meu, ^{estàs} hasverant per ell, i no només tu..."

Ivo, per la seva banda, diu que està convençut que don Ardito els
ha denunciat, i que és la primera vegada que no el comprèn. ^{al metge} Ex-
plica que en aquella cambra on estan detinguts el cridava, anys
enrera, Alberto Ortognati, li donava besucots, tocava la guitarra,
el mirava, li parlava a vegades, i també de don Ardito: "Tenia cri-
sis; esdevenien cada cop més freqüents; parlava del Diabla (deia:
Satanàs); hi havia en ell un turment; joé podia comprendre jo? Jo
era un nen. Però vaig remarcar... sí, hi havia una coincidència: les
seves crisis estaven lligades al capellà de Chiarotone; quan venia
de veure'l, quan me'n parlava (perquè me'n parlava, ¿sep?); tenia
aquesta impressió: que Alberto sofria a causa d'ell... ¿com dir-ho?
per alguna cosa que semblava esperar d'ell, i ell no la hi donava...
o bé unes paraules, no sé... era una espera vana, però Alberto hi

perdia la raó..."

Don Ardito és acompanyat a l'habitació dels detinguts i només diu al metge el resultat de la conversa amb el capità. Aquest no volia creure les seves paraules, la seva confessió evidentment falsa que fou l'autor de l'atemptat, però a la fi ha cedit. "M'ha costat molt ~~convèncer-lo~~ convèncer-lo, sostenia que no era veritat, ha cridat, a la fi ha cedit de sobte. Què difícil és de comprendre els homes!" El capità és protestant, es declara ateu, però don Ardito ^{afegir} ~~que~~ que gosaria dir que és catòlic. Perquè el catòlic "no estima només allò que és bo. Estima igualment el Mal. Sense saber-ho, però crec que l'estima. El catòlic... és un home. Aquesta es la saviesa del catolicisme, la seva superioritat (...) El catòlic és capaç de..." "¿De què?" "Del que m'ha acordat el capità: no ~~afusellar~~ afusellar aquests joves, creure que jo..."

"!Això és ~~una~~ una follia!"

"Potser el catolicisme és follia".

Avança la nit. Els nois no saben res i pensen que seran afusellats a la matinada i no comprenen l'actuació de don Ardito. Aquest no els diu un mot del que passarà. A l'alba entren uns soldats alemanys. Dos dels joves --uns bassons--, encara que també creuen que ^{s'emporten don Ardito} ~~per~~ per deslliurar-lo, diuen: "Que Déu ~~el~~ benoixi!" Gustavo pregunta per què se'n va i no assisteix a la seva mort. Després que la porta s'ha tancat, Ivo "va córrer cap al llit, ~~es~~ s'hi tirà a sobre, s'amagà la cara amb les mans, la va prémer contra els llençols. Es va posar a sanglotar. Veia les seva esquena sacsejada pels plors; sentia, en el silenci, les pobres paraules que pronunciava: "Ens ha trait, ens ha trait, és això, ens ha trait..." Cap de nosaltres no es va moure; va continuar un moment, monòton, planyent-se; fins que l'espera fou trencada per les detonacions".

(Així acaba la novel·la, i aquest final enllaça amb la introducció, en la qual el narrador explica que, després de la descàrrega de ~~l'afusellament de don Ardito~~ ^{l'afusellament de don Ardito} ~~seu~~ ^{seu} diu als nois que l'escoltin, perquè ara ja no ha de callar:

"Li havia fet una promesa, però ara puc parlar".

La trajectòria de don Ardito Piccardi presenta unes característiques peculiars. El fet que estigui presidida pel conflicte resta ben simbolitzada per la presència de Satanàs, en el qual creu fermament el capellà i que travessa aquests episodis, per allunyar-se només en els darrers, i que apareix també en d'altres personatges. El ~~problema~~ problema i el conflicte de don Ardito és molt menys la fe que viure ^{en} ~~en~~ conformitat amb aquesta fe. Viure-la a la terra, naturalment, és a dir voltat d'éssers humans i dins una societat determinada. D'una parròquia benestant que rebutja perquè li sembla que ha aigualit la follia del cristianisme, a un poblet muntanyenc on són ^{ajudes} ~~ajudes~~ les oposicions de classe. D'una gran ciutat en la que viu l'ambient intel·lectual a la fallida anada als suburbis de Nàpols, i el retorn al poblet trasbalsat per la guerra. I tot això durant l'època feixista, la presència de la qual es va fent cada cop més clara i significativa.

Aquesta presència pesa cada vegada més, però al mateix temps la trajectòria de don Ardito progressa cada cop més vers el lliurament final. Se comença una convergència de dues línies, que quan es troben determinen l'afusellament del protagonista. El don Ardito de 1927 és apassionat com ho serà sempre, però és més dogmàtic que al dels seus darrers temps. Li diu al metge que li pregunta què vol en la seva situació i en la vida:

"Que és un teatre. Que s'hi representa un misteri. Que cada escena d'aquesta peça sagrada s'explica a la llum del conjunt".

"Representat per actors cecs, que ~~no~~ accepten el seu paper sense..."

"!No és veritat! Fins ara, cadascú ha representat el seu paper amb dignitat i amb honor!"

"I això significa..."

"Ja t'ho he dit: en conformitat amb ^{a l'objectiu al} ~~amb~~ qual es dirigeix aquest misteri.

"¿Quin objectiu?"

El capellà no respon i el seu interlocutor torna a preguntar-li més tard el mateix. Aleshores don Ardito tracta de contestar.

"No cal dir que moltes coses m'escapen. I no intento d'aplegar-les.

"Puc demanar-li que s'expliqui?

"Sí. Vull dir que és inútil de comprendre. Comprendre en el sentit de conèixer...

"Què és allò útil?

"He descobert que és útil d'estimar. M'ha calgut fer tant per arribar a aquesta descoberta!

"Un silenci.

"Sí. Creiem saber el significat dels mots, però ens enganyem. Creia que sabia all que era amor. Però no ho sabia.

"Mentre que ara...

"Ara, sento. Sento allò que és l'amor. Sento l'amor.

"Un silenci.

"La vostra mort, doncs...

"Els nois no deuen saber-ho, recorda-ho.

"Com li plaurà. La ^{seva} mort, doncs, és amor.

"Una temptativa", digué don Ardito. "Sempre fem només temptatives".

La vida sacerdotal de don Ardito és un seguit de temptatives. En la primera ^{etapa} --la paròquia benestant de la societat cristiana tradicional--, el conflicte rau en el contrast entre el foc que segons don Ardito és el cristianisme i la tebiesa i indiferència d'un catolicisme desnaturalitzat pel costum i les riqueses: "tebiesa, indiferència, conformisme", fins i tot una societat que és qualificada de "cadàver putrefacte" en la qual el gest de don Ardito de renunciar a la seva herència és un acte de follia. En aquesta societat, "és la terra la que ha vençut!"

A Chiarotorre continua la realitat d'un catolicisme sociològic, heretat amb tradicions i costums, sovint limitat a l'observància de rites. En una situació en la qual, però, és molt més greu ~~la~~ la diferència de classes, manifestada també en l'actitud davant la religió. Els sectors més pobres tenen una fe més supersticiosa però

d'alguna manera més viva, i és en aquests sectors on don Ardito troba més partidaris, ~~inclos fins~~ inclús fins al fanatisme. Pel que fa a l'aristocràcia i la burgesia, la inclinació és a dominar la figura del rector, com un servidor habitual, i la negativa de don Ardito a acceptar aquest paper provoca enfrontaments. Encara que la influència del règim feixista resta allunyada en aquesta comarca pobre i bàrbara, l'argument segons el qual el rector s'oposa al règim és utilitzat.

Les idees de don Ardito sobre la pobresa prenen aquí una especial singularitat. La seva convicció que si es fa sortir als pobres de la seva pobresa ~~se'ls hi treu~~ al capdevall la seva condició d'hersaus dels Regne) ~~se'ls hi treu~~ a la parròquia benestant, ~~se'ls hi treu~~ A Chiariorce, on els miserables són nombrosos, la teoria de don Ardito deixa de ser una simple teoria i s'enfronta amb la realitat de sofriment, ~~de~~ de nodriment escàs i de condicions de vida ~~lamentables~~ lamentables. Don Ardito manté i predica les seves idees, però no sense conflicte interior, perquè ara veu ~~els pobres~~ els bancs de l'església ~~els pobres~~ ^{els rics davant tots els} pobres i la ~~indiferència i cobardia~~ ^{indiferència i cobardia} ~~de~~ ^{els pobres} La predicació de don Ardito no resulta favorable a qualsevol transformació social: la societat és injusta, els rics són condemnables, però no es defensa cap idea de canvi a la terra ~~segons don Ardito~~ ^{mentament per què,} ^{cal ser fidel a la promesa} ~~que el cel el posseïran~~ segons don Ardito, ~~els pobres~~ ^{els pobres} Vels pobres que realment ho siguin.

- La llunyania del cel i de la terra, i les regles diferents que ~~un i altra~~ regoixen, segons el pensament de don Ardito, és també una de les raons, tal vegada la principal, que el fan callar davant Alberto Ortognati i no ~~dir-li~~ ^{dir-li} unes paraules d'ajuda: que no es turmenti i visqui, perquè ell també, amb la seva singularitat, té dret a viure. Després del guariment de Gustavino i del suïcidi d'Alberto, don Ardito pensa que ha desitjat ser sant i que ~~ha~~ ha d'expiar aquesta ambició, perquè l'hora del seu triomf ha estat també l'hora del seu fracàs.

Durant la seva llarga residència a la ciutat de N., don Ardito viu, almenys ~~des~~ fins a les darreries, en una situació d'integració en la societat ben diferent a les anteriors. El camí de coneixement i d'estudi, el paper de capellà intel·lectualⁱ conseller planteja menys problemes exteriors. Si fins llavors havia estat un signe de contradicció cridader i exigent, ara es troba adaptat a la mena de vida sacerdotal que anys enrera condemnava amb vivesa, i que era per ell ~~un dels seus~~ ~~un dels seus~~ de dubtes i contradiccions. Les exigències contraposades del cel i de la terra semblen haver-se esvair en bona part, encara que conserva algun ~~alguna~~ amb homes, com don Carlo Andreini, no intergats amb aquesta compromissos, ~~o ho omir~~ i uns altres ~~que~~ --els pobres que visita-- ~~que~~ que demostrin que la societat no és solament aquells sectors socials ben instalats que ~~els~~ envolten el Petit Cercle.

Però el conflicte no ha mort dins la naturalesa sempre apassionada i negatosa de don Ardito. L'hora de la seva projecció intel·lectual a l'exterior --la sèrie de conferències, els dos llibres, en el context de la societat italiana que veu cada dia més clar que la guerra és perduda-- li retorna en certa manera la presència dels éssers humans i els seus problemes. És també l'hora de l'oposició del règim davant el seu prestigi creixent. Aquella temàtica dels pobres hereus del cel ~~els~~ pels seus sofriments en la terra sofreix una evolució: tot mantenint la distinció, pròpia ~~d'un~~ intel·lectual ~~aiilat~~ ~~i en situació material còmoda~~

~~que~~ sobre la importància extremada que la pobresa ho sigui d'esperit, compatible amb la possessió de riqueses, arriba a una proposta de ~~transformació~~ ^{que es considera} social ~~que~~ que no havia fet en els anys anteriors. La carta dels capellans de Nàpols el fa adonar del caràcter deshumanitzat ~~d'aquella distinció~~

Aquest ~~apropament~~ als éssers humans concrets ~~de coneixement~~ lluita en ell amb el camí que ha escollit, i si en el cas d'un ~~cas~~

que té el mateix problema que el sacerdot,

conegut d'Alber o Ortognati, ~~en~~ ^{les} reaccions dient-li les paraules d'ajuda que ~~el~~ capellà ahir, en el cas d'Adriana Michelacci escolleix la via de moderació que és al capdevall la de defugir l'ajuda que la noia li demanava. Però en els darrers mesos de la seva vida a la ciutat de M... s'ha anat dibuixant el conflicte entre les dues posicions: estimar els homes en Déu o estimar Déu en cada home. Don Ardito, segons li diu monseyor Zuardi quan agonitza, "ha tingut sempre por de l'amor".

El seu retorn a Chiarotorre representa la ~~seua~~ ^{seua} darrera temptativa en aquest camí que mai no havia acabat de trobar. El metge que narra aquesta darrera part pensa que don Ardito "era el centre d'una roda... i els altres eren els raigs. La dependència era recíproca, és veritat: però, ell estava al mig". Els darrers episodis de la vida de don Ardito són l'acompliment de les afirmacions de don Carlo And~~re~~ ^{gnini}: "s'ha d'obrar de manera de fer sofrir els altres el menys que sigui possible... El Déu no pot ser sofriment... Pot ser sofriment per aquell que el fa, però, per als altres, és alegria. Déu està amb els que sofreixen, però Ell no és sofriment", Déu "és joia", i l'error de Déu "és estimar-Lo en els altres".

El darrer don Ardito diu que hi ha "moltes coses que se li escapen" i que "conèixer és inútil". Ha descobert que allò útil és estimar, i "sentir l'amor".

a mig camí entre la industrial i l'apàtica
Tot^{la} la novel·la passa en una societat ~~escassament~~ ^{escassament} secularitzada, on la importància del capellà és evident. Els diversos sectors de Chiarotorre, la premsa, l'ambient capficat pels problemes ~~intel·lectuals~~ ^{intel·lectuals}, els dirigents polítics, el capità alemany, els partidaris... al capdevall totes les persones que apareixen a "El cel i la terra" consideren que un capellà, i naturalment molt més si té la personalitat extraordinària de don Ardito, ~~una~~ ^{és} una persona diferent, d'influència notable, aptitud a l'acord o en desacord amb les seves idees i la seva conducta. Aja bé, el capellà pot ser justificador ideològic de conductes, costums i institucions --important en aquest sentit pel pes que té encara en la societat--, o bé pot ser font de conflictes, com és el cas

de don Ardito, fora dels anys en els quals, a la ciutat de M...,
s'adapta fins a ~~un~~ cert punt a la societat ~~que retrata~~ en la
qual viu. I els diversos conflictes que ocasiona don Ardito no són
tant els derivats de la fe en Déu o de l'ironeença religiosa, com
els provocats pels criteris pràctics de vida, individual i social,
que es desprenguin d'una determinada concepció de Déu i dels homes.
La societat ~~que retrata~~ que retrata "El cel i la terra" es con-
sidera en general catòlica. Segons Carlo Coccioli, aquest catolicis-
me pot ser un element més de conformisme, o d'assegurar el conformis-
me, o bé un element de follia. Follia en considerar que la societat
és injusta, contra els criteris de les classes dominants, però sen-
se que aquesta condanna es tradueixi en cap canvi pràctic col·lec-
tiu: en certa manera, el cel i la seva possessió demanarien la
continuitat d'una terra injusta. També pot ser una follia que im-
pulsí a l'acció ~~cas~~ cas dels plantejaments de les "Cartes al Pare"
o bé els dels capellans que viuen en el suburbi de Nàpols contra
el parer conformista del seu arquebisbe. I follia que porti a una
temptativa d'estimar Déu en els altres, en tots els altres: ~~■~~ ,
• tractar de protegir els ^{soldats} ~~alemanys~~ alemanys perquè no siguin vícti-
mes d'un atemptat, i els partisans italians perquè no siguin vícti-
mes de represàlies. I a quatre d'aquests perquè no siguin afusellats
a canvi de donar la pròpia vida per els.

Don Ardito, a la fi, ha refusat en certa manera de comprendre
i de conèixer, i resulta natural que si bé sap i sent ~~■~~ fins a
la darrera conseqüència de la mort que cal estimar els qui sofrei-
xen, no hi hagi un ^{de les cançons antinuclears per la pau} ~~anàlisi~~ ^{(sufreixen: ells, i els po-}
bres de Nàpols, i les víctimes dels ~~■~~ bombardejos, i... fins i tot,
si Satanàs és un dels primers personatges de gran part de la no-
vel·la, i a ell poden ser atribuïts tota classe de mals, a la fi
de la novel·la és el Mal el qui sembla substituir Satanàs, i es
planteja la qüestió que el catòlica estima igualment el Mal, ~~■~~
~~■~~ sense saber-ho, però l'estima perquè és un home.
La lluita inicial amb Satanàs ~~■~~ no deixa de ser una
lluita, però cal estimar els éssers humans amb tot allò que tenen,

inclòs el ~~seu~~ pecat. Referint-se ^{al} cas d'Alberto Ortognati, però amb un abast més gran, don Ardito diu que "ara he deixat fins i tot d'interrogar-me: si està bé, si està malament..." Allò que es tracta és d'estimar cadascú i evi ar-li el sofriment. I diu al metge, "amb l'aire de confiar un secret":

"Perquè el que cal és estimar tothom, tothom, i combatre el sofriment, la mort, estimar, estimar! I potser, puix que som aquí, sobre la terra, d'aquest cantó del pont, cal estimar Déu en cada home més aviat que els homes en Déu. És això el que significa Jesucrist".

sobre el significat que això té en el combat del sofriment dels homes concret ^{el sofriment quan és causat per la} organització econòmica, la desigualtat social i l'opressió política, don Ardito s'ha allunyat d'aquella predicació --feta contra els impuls del seu cor, "perquè també jo sóc un home"-- que deia que els pobres havien de continuar essent pobres. Ha proposat després un canvi social i ~~social~~ el capellà de Nèolis l'ha convençut que era un error acusar els pobres que tinguessin uns desigs ben naturals en la seva situació social. El seu retorn a Chiarotorre serà com una expiació de distincions intel·lectualitzades i d'allunyament dels homes per estimar-los en Déu. El seu lliurament total per estimar tothom i combatre el sofriment de tothom serà per real i consegüent amb les conclusions a les quals ha arribat. Però la traducció ~~en~~ al pla de l'organització social restarà en l'aire.

"ELS SANTS VAN A L'INFERN", DE GILBERT CESBRON

L'escriptor Gilbert Cesbron va néixer a París l'any 1913. Pertany doncs a la generació francesa que ^{viu} els temps de la seva joventut l'experiència ~~del~~ del Front Popular i, com a catòlic, el ^{comunicant} ~~seu~~ seu país d'iniciatives i moviments de renovació que influirien fortament en l'Església després de la segona guerra mundial. L'obra de Gilbert Cesbron és extensa i variada: novel·les i contes, teatre, assaig, poemes. ~~Caracte-~~ Caracte-
ritzat sobretot com a novel·lista, ^{seu} ~~pot~~ esmentar-se entre les seves obres més conegudes: "Les innocents de París" ("Els innocents de París"), "La tradició Fontquernie" ("La tradició Fontquernie"), "Notre prison est un royaume" ("La nostra presó és un reialme"), "Les saints vont en enfer" ("Els sants van a l'infern"), "Chiens perdus sans collier" ("Gossos perduts sense collar"), "Une abeille contre la vitre" ("Una abella contra el vidre") i "C'est Mozart qu'on assassine" ("Es a Mozart a qui assassinen"). El caracteritzen generalment un impuls generós i humanitari, l'atenció a la actualitat dels problemes socials i un estil ^{molt} accessible, proper al reportatge a vegades, ^{en la seva} ~~li~~ li ha permès arribar a un públic extens.

Bona prova de tot això és la seva novel·la ~~la~~ més coneguda: "Els sants van a l'infern". Publicada l'any 1952, quan l'experiència dels capellans obrers començava a ser notícia pel gran públic, la novel·la va assolir un ^{molt notable} ~~éxit~~ ~~éxit~~.
~~No~~ No és una obra literària realment sobresortint, però no hi ha dubte que Cesbron utilitza hàbilment les seves eines: facilitat descriptiva, cops d'efecte diversos, traça per donar vida

a molts personatges, sentiment a flor de pell. Però no ^{és} ~~habilitat~~ habilitat pròpia de l'autor de literatura de consum que coneix el seu públic i que tracta sobre tot d'encertar la diana d'un "best-seller": una evident dignitat d'intenció i de sinceritat de sentiment aixeca el nivell de "Els sants van a l'infern". En la introducció, l'autor ~~escriu~~ escriu: "Als meus amics de Sagny, els ofereixo aquesta obra que no tenia dret a escriure, perquè mai no he estat pobre, ni capellà, ni obrer". ^{Es discuteix en el text si Sagny era un} ~~maire, però això no canvia el fet que el text és sobre el pobre~~

"Els sants van a l'infern", llegida o rellegida avui, més de vint anys després ~~de~~ de quan va ser escrita i evolucionada la realitat que llavors era actual, ^{te} ~~el seu interès~~ el seu interès ~~és~~ més gran ~~com a~~ com a testimoni novel·lístic d'una experiència important en el catolicisme del segle XX i de les reaccions que va despertar. Diversos testimoniatges ~~de~~ de capellans obrers ^{donen} ~~un~~ un so més real sobre ^{alguns aspectes} aquesta experiència,

^{retrat} en la literatura no hi ha fins ara un ~~text~~ més important

~~La~~ a més és un exemple excel·lent de les reaccions favorables que l'experiència dels capellans obrers d'aquella època va despertar entre el sector renovador dels catòlics de classe social burgesa. ~~La~~ "Els sants van a l'infern" no li pot ser discutit el mèrit d'aquest testimoniatge i el d'haver posat sincerament sobre la taula ^{un dels} conflictes ~~més~~ més grans del catolicisme de l'època.

^{La novel·la} ~~està~~ està escrita en tercera persona, excepte en un passatge molt breu i ocasional en el qual l'autor pren la paraula i s'adreça als habitants d'un barri del centre de París que travessa el protagonista (passatge assenyalat en cursiva). La tercera

persona expressa ~~desapareix~~ normalment el punt de vista de Pierre, el protagonista, amb algunes excepcions en les quals ~~desapareix~~ el d'algun altre personatge per necessitats de l'acció i de la revelació de les reaccions d'aquests. L'acció està situada a Sagny, un suburbi imaginari de París. Encara que no localitzada estrictament en el temps, és possible de situar la novel·la en els darrers temps del cardenal Suhard, mort el 1949.

La línia argumental és senzilla, encara que hi conflueixin nombrosos episodis. ~~La novel·la~~ El capítol introductori presenta ~~un moment~~ un moment de la infantesa de Pierre. Pierre és fill d'un minaire del nord de França i davant ^{una} tragèdia ocorreguda a la mina promet que mai no hi baixarà. En el capítol primer Pierre, ^{l'ar}ordenat capellà, es lloga ^{en} una fàbrica de Sagny. Un altre capellà obrer, Bernard, que viu ^{en el} barri, ha demanat un adjunt i aquest adjunt serà Pierre. La novel·la narra la vida de Pierre a Sagny, primer amb Bernard, després, quan aquest es retira a un monestir, sol i responsable de la tasca de la Missió al barri. ^{la vida de} treball quotidià de Pierre a la fàbrica a penes és evocat; l'acció passa gairebé sempre durant les seves hores lliures de la feina d'obrer. Una galeria variada de personatges reacciona en funció de la tasca de Pierre: el cardenal, els capellans de la parròquia, Madeleine, ^{una} seglar que ajuda Pierre, i el petit poble de Sagny. ~~Henri el comunista, Luis el refugiat espanyol, Jean que es suïcida i que abans de morir demana el bateig, Jacquet i Paulette, els nens Etienne i Denise, Ahmed el nordafricà,~~ ^{Henri} el borrarxo, Suzanne l'antiga prostituta...

Els episodis són igualment variats: l'ajuda als necessitats del barri, la campanya de la Pau, la relació amb el Partit comunista, amb l'Església jeràrquica, amb els companys de la Missió, amb el rector de la parròquia burgesa. Una vaga. L'ocupació d'un hangar buit per a allotjar una família ~~en~~ en un dels habi-

en la
tragedia al
moment de la
no hi ha

tathes infectes que ~~se~~ ocupen ~~amb~~ ^{amb} treballadors de Sagny. Una manifestació als carrers de París i la repressió de la ~~manifestació~~. El guariment d'Etienne quan Pierre ofereix la seva vida pel nen. La missa al capvespre, després del treball de la fàbrica. L'actitud dels patrons i la bona voluntat ~~del~~ ^{del} i fracassada del fill d'un d'ells. ^{Un procés.} i altres episodis encara. Un conjunt de peripècies, cadascuna de les quals busca tocar una corda en el lector i descriure en el seu conjunt la vida de Pierre a Sagny. La novel·la acaba quan l'arquebisbe, successor del cardenal que protegia els capellans obrers, relleva Pierre del seu càrrec de responsable a Sagny i nomena un altre capellà de la Missió de París. Pesen ja les crítiques a l'experiència dels capellans-obrers que el 1954 acabaran amb les mesures ^{restrictives} i gairebé prohibitives del Vaticà i obriran la llarga crisi ~~de~~ ^{de} Pierre deixa Sagny i dubta sobre el seu pervindre. Decideix finalment seguir la seva tasca de capellà-obrer i torna a la mina, aquelles mines a les quals de nen va prometre que no baixaria mai.

L'intenció de la novel·la és prou explícita en l'encertat títol que va escollir: ^{Cesbron} els sants, els qui volen servir realment Crist en ^{la terra,} ~~la terra, van a l'infern del món del treball en la societat capitalista dels anys quaranta, a l'infern de la vida diària del proletariat i del sotsproletariat. Són dues concepcions del cristianisme en el món d'avui les que s'enfronten. Com en aquest diàleg entre Pierre i el rector de la parròquia. Diu Pierre:~~

«—D'ells he après a no mutjar.

«—D'ells?

«—Dels obrers.

«—¿Són ells els qui us formen? !Es el món a l'inrevés!

«—!El Cristianisme, és el món a l'inrevés! Els primers seran els darrers!.. !Felços els qui ploren!... !I ai dels rics!

"--El món a l'inrevés, però no el desorde! Vostè no em farà creure que el meu deure consisteix en deixar que els meus vicaris desertin de la parròquia, i les seves obres perclitar. En un món que es paganitza, poso el meu honor en transmetre aquesta parròquia com l'he rebuda fa ~~vint~~^{set} anys.

"--Des d'aleshores ha canviat molt, senyor rector.

"--¿Què diu?

"--Pel que sé, la població ha doblat i el nombre de fàbriques triplicat. La mortalitat infantil també, va afegir amb dolcesa; i la criminalitat el mateix...

"--!Ah!, ~~va fer~~^{ha} ~~el~~ vell tranquil·litzat: el barri ~~ha~~^{ha} canviat, ja ho veu, i no la parròquia. !Quina victòria!

"--La de les ciutats assetjades que encara resisteixen una mica més... La victòria d'aquesta casa nova enmig dels d'aquestes barraques. !No s'ha de confondre supervivents amb vencedors, ~~el~~^{senyor} rector!"

Segons Pierre, els quinze mil habitants del barri són la parròquia, segons el rector ~~no~~ això és el barri, no la parròquia: aquesta són els seus fidels: "al voltant de mil dos-cents". Pensar en portar la Bona Nova a tots els habitants del barri li sembla una "honorable quimera", i Pierre respon:

"--Senyor rector, quan els onze van ~~anar~~ anar a evangelitzar el món sencer, l'era encara una follia més gran!"

Pierre diu que el barri ha canviat. Es cert i no és cert: l'origen del canvi ve de molt més lluny: de la revolució industrial. Però el que ha canviat és que hi hagi cristians com Pierre que s'adonin de la situació i que no els satisfaci ni la trobin normal. També se n'ha adonat el Pare Pigalle. Ho diu en la seva conversa amb el rector de la parròquia:

"--Quan travessa els barris completament pagans, el cardenal s'ofega d'angoixa: totes aquestes ànimes de les quals és responsable... Quan ~~vostè~~ mateix, senyor rector, trevesseu els tallers d'una fàbrica de Sagny o entreu en un hotel moblat...

"--No ho he fet mai.

"--Les tres quarts parts dels vostres parroquians treballen a la fàbrica i viuen en hotels d'aquesta, ~~va~~ mormolà Pierre.

"--M'excusarà, digué el rector amb to bastant sec, però no penso que hom es faci sacerdot per ~~seblar~~^{seblar} perns tot el dia.

"--Tampoc no penso que sigui per jugar a futbol amb els nois o projectar Fabiola en el cine parroquial, ~~va~~^{va fer} el Pare Pigalle. Crist tenia mans d'obrer, senyor rector, com les del Pare Pierre, no com les seves o les meves".

Pierre és dels qui s'han adonat de la situació real del catolicisme als països industrialitzats i ha volgut adoptar una actitud nova: no romandre en els sectors de la burgesia que conserven una tradició cristiana sinó anar a compartir la vida i el treball del proletariat, d'aquells qui a la fi del dia, en retornar de la feina, "en el sac penjat a la seva esquena, semblaven transportar alguna cosa molt pesada i de mort: la seva jornada". També és a la fi de la jornada que ara dirà la missa. "Ha dit la missa, durant mesos, davant els parroquians --!no!, no davant ells: els donava l'esquena. Graons, escolans, una reixa el separaven d'ells. Però vet aquí cara a cara amb aquests, els seus companys de fàbrica, de fatiga, de reivindicació. Tenen les mateixes mans. També Crist anava vestit igual que els ~~altres~~ altres, caminava entre ells i només el reconeixien per la seva mirada". I Pierre pensa que Crist és allí, a Sagny: entre aquells que "són veritablement els germans". "Crist és entre ells: el més sol, el més desproveït de tots. A mi em toca trobar-lo... Està allí, Crist, entre els tios ~~exafats~~^{exafats} de cansament i els ~~anuncis~~^{anuncis} mentiders, més aviat que a la capella fosca, entre el porrer, el cadiram i dues velles".

El parer i l'actitud de Pierre són aquests: Crist està principalment entre les classes treballadores, aquestes són víctimes no solament de l'organització econòmica i social sinó també ~~de la~~^{de la} majoria de l'Església. Cal anar doncs a ~~compartir~~^{compartir} per fraternitat la

469

seva vida i ajudar-la. ^{aquesta gent,} Ajudar-la, ja què? Als sis mesos de ser a la rue Zola, a Sagny, Pierre ~~considera fredament~~ "considera fredament el treball" realitzat, fa balanç:

"¿Aleshores? --Aleshores, està en males relacions amb el seu patró, en males relacions amb el rector, bastant malament amb el Partit... !Però què! !no ha vingut aquí per ells! Ha vingut pels petits, pels pobres; la resta només és un sub-producte... Bé, però, què els ha portat? Es el Pare Bernard qui ha fundat la casa de repòs comunitaria de Choisy; el Pare André, la tenda comunitaria de Bagnolet; i el Pare Robert, els terrenys comunitaris de Clichy... ¿Però ell, el Pare Pierre? Res. Car es malfia de l'Organització: 'el pitjor parany...' "

"Però no es malfia prou dels captaires, de les restes de naufragi pintades amb els colors de la desesperació, de tots els qui, cada dia, exploten ~~en~~ el carrer Zola. Refusar algú està per sobre les seves forces. Deixar-los anar amb les mans buides ja és dur; !però amb el cor ~~bent~~!... ¿I que els hi dóna? Feina, un allotjament, un pedaç, !bè! Però el Crist, ¿eh?, ¿el Crist?..."

"Sí, diu Pierre en veu alta, ¡Ell és ací!"

"Això ja començat a la fàbrica; el mateix Henri ho ha remarcat. Aquesta confiança nova dels companys els uns amb els altres, aquesta ajuda mútua, aquestes reconciliacions, aquesta unitat que ~~només~~ només es trobava, abans d'ell, en la lluita política... I això ha guanyat les cases, els hotels, i per ells, les altres fàbriques del barri. Tot això és el treball dels companys de ~~el~~ carrer Zola. Això que Pierre admirava tant quan va arribar: aquest desinterès, la fraternitat de la gent... '¿Estàs enmerdat? ¿No tens calés? ¿Has perdut la feina? Instala't a casa, ens estrenyerem... ¿la teva nena està malalta? Escolta, tinc la meua mare a Blois i un company a la carretera, ens arreglarem...' Ignoraven encara l'Evangeli, però ja el vivien. '¡Cal que ens convertim a ells', deia sempre Bernard! !Doncs bé, tot això creix cada dia!..."

Madeline⁵ pensa que "el carrer Zola és el cor de Sany", el carrer Zola on viu Pierre, ~~_____~~

Però ~~_____~~ pensa si la continuada tasca d'assistència que fa al carrer Zola és la bona. A la fàbrica és més fàcil: "Perquè és fàcil de fer-hi allí el seu treball de capellà: somriure, escoltar, ~~_____~~ ser allí... Perquè n'hi ha prou ~~_____~~ de ser allí, amb el Crist en el seu cor: i els companys ho senten! Qualsevol, en entrar en una església pot dir si el Sant Sagrament hi és o no... Una presència en la fàbrica, però que no deixa ningú tranquil! Un arbre que creix tot sol! "He parlat de tu a un company de la General dels metalls..." O bé: "La meva cunyada, que treballa a la bescuitaria, voldria que anessis a sopar un dia a casa d'ells..." Sí, cada dia, victòries a la fàbrica: tics que es reconcilien, allotgen un company a casa seva, comparteixen: que imiten Crist sense conèixer-lo encara".

Ja s'ha indicat que l'autor parla molt poc del treball de Pierre a la fàbrica, però aquesta és la imatge que en dona pel que fa a la influència que Pierre hi estigui present. Parla molt més de la tasca del capellà-obrer al carrer Zola, però sobre aquest sí que Pierre té les seves reserves. Li fa por l'organització. "¿El treball d'organització? Madeline el pot fer sense ell, millor que ell! I després, pretendre portar a Crist als companys posant un pedaç a les seves vides, allotjant-los, trobant-los treball, és la feina de les Obres! Així és com l'Església ha derivat des d'un segle, s'ha fet una clientela afamada, i serveix de majordom als rics, als qui amoneda el ~~_____~~ —una inversió de pare de família! Posar la capella en el camí del refetó... !Oh, sí, no se'ls obliga a res! Però si no vinguessin a missa després del que fem per ells..."

"Tot això repugna Pierre; i vet aquí que sucumbeix en això també! ¿Què s'esdevindrà d'ell, si continua per aquest camí? ¿Un

lloc avançat de la parroquia?, el 'agent secret del rector de Sagny?... !Partida perduda! Ja existeixen falsificadors --li ho ha dir sor Marie-Joseph-- que pidolen a les obres parroquials després d'haver estat ajudats al carrer Zola, o a l'inrevés! S'ha acabat: Pierre s'ha instal·lat. !El Crist, ell, no es deturava mai!"

Però també hi ha una altra feina al carrer Zola: "Certament, també hi ha nois que venen al carrer Zola i que no demanen res, res més que el Crist. !Però quantes hores passades en convèncer-los! !I com fan pagar cara la seva conversió, perquè saben bé que interessen a Pierre! !L'ovella perduda i trobada, com es fa pesada en els braços! La seva complença irrita Pierre, la seva pròpia també: car, a la fi de les seves converses, cadascú no està més satisfet d'ell mateix que de l'altre?"

Però malgrat tot, Pierre no està insatisfet a la fi de la seva presència i de la seva tasca. Ho ~~seu~~ revela la seva conversa amb el nou arquebisbe, quan aquest l'alumna de Sagny. L'arquebisbe comença dient que no fa cas de certes acusacions que li han arribat contra Pierre, però d'altres sí que el ~~seu~~ alguns dies. Pierre no celebra missa, fa temps que no s'ha confessat. I hi ha molts escàndols que l'arquebisbe posa en el passiu de Pierre: escàndols polítics, la majoria d'ells, que comprometen l'Església, perquè "als ulls de la premsa i del públic, un capellà compromet tota l'Església".

"--¿Sap que diuen que vostè és comunista, Pare?"

"--¿Vostè, Monsenyor, ho creu?"

"--No. Però el trobo imprudent".

Pierre diu a mitja veu:

"Entrar en la lluita, al costat dels petits, dels humiliats... Anar fins a la fi, sense pensar en un mateix... Es el que Ell ~~ha~~ fet, el que Ell faria avui... Es perquè Ell torbava l'ordre establert, que l'han crucificat: !per raons... polítiques! (Calla). Ah, ¿com explicar-li? ¿Com justificar-me?"

"--No cal que es justifiqui, Care: tinc confiança en vostè.

"--Aleshores cregui'm, Monsenyor: quan es té fam i set de justícia, no es pot adoptar, a Sagny, una altra actitud que la nostra. Si no m'hagués endurit, si no hagués combatut al costat seu per ~~la~~ ^{la} ~~la~~ just alliberament, ¿on seria la meua influència?".

Llavors l'arquebisbe li pregunta on és la seva influència. I precisa:

"--¿Quants bateigs, fill meu?, ¿quantes comunions, matrimonis? ¿Quina assistència a missa?

"--Molt poca cosa, efectivament. Però una fraternitat, un desinterès, un amor que creixen. !Es l'Evangeli viscut, Monsenyor! La resta vindrà després. Si visqués entre nosaltres, només unes hores: en les fàbriques, les cantines, els hotels, fins i tot els mítings... ah! Monsenyor, el barri es mou, !li ho juro!... !Si no els retingués, els xicots estarien construint una capella, en un solar, prop del meu allotjament!

"--I quan la capella fos acabada, anomenarien capellà, un dia, un dels seus per aclamació, ¿oi?

"--Com en l'Església primitiva, mormolà Pierre.

"--Ja no som l'Església primitiva, va dir amb fermesa l'arquebisbe, tot aixecant-se: som l'Església catòlica romana".

L'arquebisbe diu que la força de l'Església resideix en la unitat i l'obediència, Pierre ~~que~~ que en el Crist; l'arquebisbe afirma que el gran parany és el desordre, Pierre que el gran parany és l'excés d'ordre, d'organització. Pierre pensa que totes aquestes activitats, edificis, cases de repós, tendes comunitàries, "falsegen als ulls de tots, i primerament als nostres, el sentit de la nostra... missió --!no!, és un mot que no m'agrada-- de la nostra presència!" No vol aquesta eficàcia, i per pregar pensa que els companys del barri no aniran mai a la parroquia, perquè aquesta és l'església ^{all en el barri s'ordenava perfectament sagrada i fada} dels rics. L'arquebisbe no vol "que aquesta capella sigui construïda abans que la parroquia desbordi". Malgrat els matisos ^{de compensació} de compensació que Cebron ha posat en el personatge de l'arquebisbe, les posi-

433
cions d'aquest i de Pierre no es troben.

"!No, no!, va fer l'arquebisbe sense girar-se, ¿seria arricar ^{vorta} que ~~no~~ perdés ~~el~~! No, no ~~deixar-lo~~ deixar-lo a Sagny... No deixaré perdre cap dels meus: és la darrera voluntat del cardenal...

"--¿El cardenal?...

"L'arquebisbe es va girar, vingué cap a Pierres:

"Potser no ha sabut la seva ^{vorta} paraula, davant ~~els~~ tots els seus capellans: "¡Que no es perdi ni un d'aquests petits!"

"--No pensava en els seus capellans, Monanyor! Pensava en totes aquestes ànimes a les quals hem de donar el Crist: pensava en tots els Sagny de la seva diòcesi.

"--¿De veritat ho creu així?

"--Tota la resta, ho crec; però això, ho sé".

El cardenal havia ajudat i comprès la tasca dels capellans-obrers, i amb un document pastoral ~~recolza~~ recolza els drets dels treballadors en la vaga en la qual participaven Pierre i els seus companys de Sagny. Més tard, les crítiques dels sectors tradicionals fan oscil·lar el nou arquebisbe entre la malfiança i el desig de continuar l'experiència. Poc temps després de l'època en la qual està situada l'acció de "Els sants van a l'infern", i després de discussions no petites entre alguns bisbes francesos i el Vaticà, les mesures de l'hivern de 1954 seran un cop duríssim per als capellans-obrers: entre la fidelitat a la seva tasca i la submissió, uns continuaran ^{en el} seu lloc i mantindran la fe i l'esperança en condicions molt ~~dures~~ ^{diffícils} altres es sotmetran esperant temps millors, altres ~~cauran~~ cauran en el desencís, altres s'allunyan de l'Església i fins i tot de la fe. Anys més tard, l'experiència blasmada serà acceptada i hi haurà capellans-obrers en moltes nacions, ^{de les víctimes de} de les víctimes de ~~la crisi~~ ^{la crisi} ¿qui se'n recorda? Però "Els sants van a l'infern" només insinua els ~~signes~~ signes precursors de la crisi, i en aquells anys era cert que els ^{capellans-obrers} despertaven entre els treballadors un interès que després ~~ja~~ ja no aconseguirien. Cal tenir-ho

definir la novel·la

en compte quan es jutja l'atenció que Pierre desperta en molta gent de la fàbrica i del barri. ~~.....~~ També cal veure ^(que) si en algunes actuacions seves és possible de ~~.....~~ descobrir-hi, malgrat ell, un cert caire paternalista, també això era propi d'aquells anys, i si un capellà-obrer (Roger Déliat a "Vingt ans O.S. chez Renault"), ha ~~.....~~ qualificat de "descripcions fàlklòriques" les d'aquesta obra, ell mateix reconeix que al seus primers temps de capellà-obrer aquest tipus de descripcions tenien una base i ell en podria fer ^(de) semblants de l'actuació ~~de~~ ^a l'hotel on vivia i on celebrava missa.

Són uns anys determinats. Els anys en els quals un petit sector del ~~.....~~ clero catòlic va ^{creure} ~~.....~~ que la burgesia s'havia apoderat del Déu del catolicisme i havia deixat sense Déu el proletariat, i que per fraternitat d'inspiració cristiana va voler compartir les condicions de vida de les classes treballadores. Es un fet d'importància innegable i resulta evident que havia de portar al conflicte. El conflicte de Pierre amb la jerarquia i el clero tradicional, habitants del "cel" de la burgesia i defensors de l'ordre, es fa patent.) ~~.....~~

~~.....~~
~~.....~~
~~.....~~
~~.....~~
~~.....~~
~~.....~~
~~.....~~

"Els sants van a l'infern" descriu el començament d'un conflicte greu dins l'Església. Però aquest conflicte no té ~~un~~ ^{per} origen, com tantes vegades en el passat, uns versions diferents del dogma o unes opinions filosòfiques que poden portar a negar una part d'allò que la jerarquia considera la veritat de la religió. Entre l'arquebisbe i Pierre, entre el rector de la parroquia i Pierre no hi ha cap polèmica dogmàtica. No es tracta d'heretgia ni de cisma. En cap moment no parlen de la divinitat de Jesucrist, la resurrecció,

Tamper en el text de

la Trinitat, la institució de l'Església i dels sagraments ~~de~~
^{disent} primat del bisbe de Roma. L'originalitat d'aquest conflicte
~~és~~ dins l'Església és que es tracta d'un conflicte social.
Si l'arquebisbe i el rector parlen de l'ordre, no es tracta només
de l'ordre d'una organització eclesiàstica, es tracta també d'un
altre ordre. "Monsenyor: quan es té fam i set de justícia, no es
pot adoptar, a Sagny, una altra actitud que la nostra". Les dis-

~~crepàncies entre Pierre i l'arquebisbe i el rector de la parrò-~~
~~quia --que poden representar respectivament un conservadorisme~~
~~obert i un conservadorisme tancat-- són fonamentalment sobre~~

la missió de l'Església en la societat. El rector accepta la
situació de l'Església i la de la societat; l'arquebisbe ~~se~~
s'orienta cap a alguns retocs ~~moderats~~ de l'"statu quo";
Pierre vol un canvi ^{de l'Església i de la societat} de l'Església i de la societat. Davant la
respectiva posició ~~de~~ pel que fa al canvi neix el conflicte.

Però, concretant més, quins ~~són~~ són les
opinions i l'actitud de Pierre davant l'organització capitalista
i el seu possible canvi? Què en diu d'aquests problemes "Els
sants van a l'infern"? En la breu introducció a la novel·la,
introducció que és una declaració d'intencions, Cebbron, després
de preguntar-se si la prudència és encara una virtut, afirma:
"no vull ésser de cap partit. He vist massa partidistes per ser
capaç d'una altra elecció. Així, no deixaré la mà dels homes
en mig dels quals he crescut, pel fet que allargui la mà als meus
amics de Sagny. Potser aquests no reconeixeran el seu rostre en
aquesta llibre; i els altres ja no reco^{neixeran} el meu. Cadascú
em tractarà d'agent doble. Però l'honor, avui, mana encara predre
en els dos escaquers".

El propòsit de no ser partidista pot explicar, entre altres
motius, que Gilbert Cebbron posi atenció ~~en~~ en evitar una

novel·la de "bons" i "dolents", atenció sobre-tot evident en els lleus tocs positius que eviten l'ennegritment total d'alguns personatges ~~(per exemple el rector de la parròquia o bé el propietari dels habitatges de l'Impasse)~~. Però això, si augmenta el gruix humà de la novel·la, no significa que deixi de ser clar per on van les simpaties de Pierre (i de l'autor). Les simpaties van, per exemple, pels obrers i no pels patrons durant la vaga, pels pobres de Sagny i no pas pels rics dels barris centrals, pels capellans-obrers i no pels sacerdots que resten a la ~~defensa~~ d'un conservadorisme que no veu la situació real, pel refugiat espanyol Luis i no per la policia que el colpeja durant la manifestació... La voluntat que hi hagi una complexitat de matisos no amaga ~~la~~^{"La"} direcció de les simpaties, i en aquest sentit ~~sant~~^{"La"} sant, van a l'infern" pren partit clarament. Entre ~~es~~ prou altres exemples, ho demostra la conversa de Pierre amb el fill d'un patró. El patró, ~~veí al~~ veí al barri, té un hangar buit. Pierre li ha fet demanar per mitjà del rector que el cedis per allotjar una ~~que no tenia~~^{que no tenia} casa. El patró no el vol cedir ni llogar; envia el seu fill a Pierre amb la negativa i una almoïna. En la discussió, el noi diu que el seu pare està més a prop dels seus obrers que no pas Pierre.

"--Si aquesta solidaritat existís, va dir Pierre sense cridar, el seu pare es privaria de vacances o de cotxe, o rellogaria una part de la seva casa més aviat que tancar un taller. Però quan despedeix la gent, els homes en venen a veure perquè els ajudi: saben que estic més a prop d'ells. !E, així! (...)

"--El meu pare diu que són els sindicats que ho han enredat tot.

"--!Els llops deuen trobar ~~amb~~ amb els ramats d'ovelles, ~~els~~
els que ho enreda tot són els gossos!

"E! xicot comença: "¿Què vols ...?", però, abans d'acabar, compregué el que havia volgut dir l'altre.

"Això no impideix, continuà sense seguretat, que aquestes vagues de solidaritat, per exemple, són vergonyoses, i que ara els Sindicats fiquen el nas per tot arreu.

"--'Ara, sí. !Però quantes faltes, quantes injustícies comeses pels vostres entre abans i ara!

"--¿Els vostres'? !Veig que vostè està per la lluita de classes!, digué el jove.

"--Un tio que estaria contra la neu a l'hivern i el sol a l'estiu, !seria maco! Vaja, !no serveix de res "estar contra" les evidències! (...)

"En fi, Pare, !vostè sap ~~que~~ que hi ha bons patrons!

"--Estic segut que n'hi ha.

"--Patrons que fan una sola cosa amb la seus treballadors, com els oficials que...

"--Un oficial només fa una sola cosa amb les seves tropes quan estan en ple combat: la mort no distingeix. Però un patró mal pagat, mal allotjat, i que visqués sense reserves, sense seguretat, sense pla de pervindre, això no és possible.

"--!D'altra banda, això seria la mort de la fàbrica!

"--És possible.

"--Però és que l'obrer, per la seva part, no podria calcular una mica, preveure, fer-se una reserva?

"--No, va dir Pierre amb gravetat, ~~no~~ juro que no: quan es guanya només el que cal per menjar, quan pot ser que et despedeixin l'endemà, quan es fa el mateix gest vint-cinc mil vegades al dia, a la nit no es fan plans: es va al cine a veure Tarzan, o bé es milita. És el primer luxe burgès: no militar...

"--Sí, va fer l'altre amb un esguard fosc, !militants! !I aquests porcs de polítics s'aprofiten de la miseria dels pobres tios!

"--Ells també se'n 'aprofiten".

Pierre li recorda que el sindicat patronal no ha acceptat l'augment de salaris ~~no~~ i que tots els patrons ~~no~~ és la lluita de

de classes.

"--^{Tu}~~El~~ trobà vergonyoses les vagues de solidaritat, però, ja ho veu, és el mateix el que ha passat a l'altre camp. Amb aquesta diferència, va afegir ~~els~~ més baix, que els uns s'allotgen quatre en una habitació i els altres tenen un hagar buit...

"--Tornaré a parlar al meu pare d'aquesta qüestió.

"--No, digué Pierre somrient, no li parlarà ni d'aquesta discussió. Hi ha calefacció central, a casa vostra..."

I li remarca la influència que la manera de viure té sobre la consciència. Tornat a la comoditat de casa seva, "et diràs que no fas res de mal a la vida, !i és veritat! Que el teu pare és un bon tio, un gran treballador, !i és veritat! Aleshores, et ficaràs al llit amb una bona consciència, tan segur de tenir raó i de que esteu en el vostre dret..."

També l'episodi de la vaga ~~de~~ significa que Pierre pren partitx en el conflicte. ~~El~~ A la vaga, de caràcter reivindicatiu, hi ^{participen} ~~participen~~ els treballadors de "tres quartes parts de les fàbriques de Sagny". Una comissió de vaguistes, presidida per Pierre, va a visitar el cardenal i aquest, després d'informar-se dels darrers balanços de les indústries, pren posició públicament en favor dels treballadors: "per primera vegada en la història de la diòcesi, es van fer recaptas per a les famílies dels vaguistes en les portes de totes les esglésies parisenques". "La meitat de França va rebre (el ~~missatge~~ missatge del cardenal) com una reprensió, es va sentir molesta i va buscar tot seguit de donar-se una altre cop bona consciència". Per altra banda, "molts bisbes van seguir el cardenal; a la seva crida, milions de fidels van tractar de pensar sense humor polític en la condició dels obrers, i molts van veure en ells, per primera vegada, el seu germà en Jescurist". A Sagny-le-Haut, el rector va refusar de ~~donar~~ donar el seu nom al Comité de Solidaritat: els patrons de les fàbriques del barri eren els principals benefactors de la parròquia.

729

La vaga continua. El patronat demana que els treballadors tornin a la feina abans d'obrir qualsevol discussió. "Els obrers refusaven aquesta humiliació i aquest parany". S'acosta la Conferència de París i el Govern, davant el "mal efecte" de la vaga, s'inclina en favor del patronat, la policia deixa de ser neutral. "El Partit (comunista) encoratjà els ^{vaguis} ~~travessats~~ en una actitud que comprometia la Conferència de París. Com sempre, guanyava en els dos cantons". Les dificultats creixen. "Inactius, traguets, impotents, els obrers se retrobaven sols; hi estaven acostumats". El Comité de Solidaritat de Sagny, en el qual participen Pierre i el comunista Henry, fa esforços per trobar diners i queviures. Però el "dia en el qual els forners van refusar de fer crèdit, la vaga va ser condemnada a mort". "Cinc-cents forners ~~travessats~~ dels suburbis van fer, fracassar en uns dies una vaga justa. !Ah, costaven carx els diners de cal forner! Perquè, davant les seves fàbriques fredes, el patronat s'afeblia, ~~tenint~~ ^{tenint} ~~co~~ a aliats, aquesta vegada, un govern que menyspreava i els diaris que subvencionava. L'avortament ~~travessats~~ d'aquesta vaga, en el moment mateix que els seus experts-comptables acabaven ~~de~~ d'establir nous barems de salaris, confirma els patrons en el seu ~~travessats~~ ja-us-ho-deia-jo; i aquells qui, entre ells, alleugerien ^{ant} la seva consciència sense comprometre l'afer, havien acordat als seus treballadors augments raonables, van fer figura d'imbècils o de covards. Els homes de bona voluntat que no eren ni patrons, ni obrers, van veure, amb una imponentia trista, esfrondar-se aquesta darrera passarel·la entre el món al qual tot els relligava, ^e excepte l'amor, i el dels Petits i dels Pobres: el de Crist".

Heus ací com són explicats els principals episodis de la vaga, que acabarà, un dia abans de reprendre el treball, amb una manifestació al centre de París, en la qual Luis, malalt, morirà víctima dels cops de la policia que dispersa els obrers. La vaga havia començat en la fàbrica on treballava Pierre: "Els homes de la S.A.C.M.A. van decidir de fer vaga, van demanar el parer de Pierre -- "D'acord!" -- i van constituir el seu comitè." Pierre està d'acord en ~~travessats~~ continuar

C. Minerva

la vaga, Gilbert Cesbron està evidentment d'acord en que tenen raó els obrers i no els patrons. Però ^{l'autor} ~~l'autor~~ --al qual es possible d'identificar amb "els homes de bona voluntat que no eren ni patrons, ni obrers", i dels quals parla--sembla que esperés de la vaga uns "augment de salari^{es} raonables" i l'atenció a altres reivindicacions que considera justes. El cardenal també està d'acord en que la ^{Justícia} ~~la~~ està de part dels treballadors, i els ajuda^x després ~~de~~ ^{patrons de} ~~de~~ ^{de d'accedir a} ~~de~~ jutjar que als és possible ^{de d'accedir a} ~~de~~ augment i atendre reivindicacions. No es passa d'aquí. No és posada en qüestió la base de l'organització capitalista^{ni tan sols s'arriba a parlar d'una reforma de l'empresa.} Tan cert sembla això, pel que fa a l'autor, com que està en favor dels treballadors ^{de} la ~~la~~ vaga imaginària, i que considera injustes les condicions de vida i de treball dels obrers.

L'actitud de Pierre pot considerar-se més compromesa. Ho ha dit ell mateix: "el primer luxe burgès és no militar". Ja és militar ^{voluntàriament} ~~haver anat a l'infern~~: viure a la carrer Zola, treballar tot el dia a la fàbrica i que "per estar amb ella, sense parar, en el lloc més dur, el més a prop possible", "mai no es resoldrà a treballar a mig temps". Pierre és un "obrer que s'ha fet capellà", i després aquest fill d'obrer es fa capellà-obrer. Coneix doncs els dos móns, i la seva vida de treballador el marca. Quan pensa en el "món dels Sords", la policia, els patrons, desitja: "¡Oh, poder parlar d'home a home! Trencar aquest vidre ^{que} els impideix sentir i que s'anomena Diner, Privilegi, Costums, o ^{que} fine i tot es bateja Deure! ^{cas} cas d'incendi, trencar el vidre..." ¿Caldrà que el món s'inflami perquè finalment?... ¡Però no!, el vidre aleshores s'anomenarà Honor, Martiri, Representacions...

"Déu me^s, ¡fes que s'estimin!", prega Pierre.

"I com s'estimaran quan tu mateix no els estimes?" Perquè Pierre ha esdevingut un obrer. "Es en una església, o en un apartament ben ca-

184

lent, o en el cel on es pot estimar ^{les} alhora els agents de policia i els obrers, els propietaris dels hotels moblats i els seus llogaters, el Consell Nacional del Patronat i els manobres no qualificats! A la fàbrica, a l'hotel, a la presó això no és possible. Es la misèria d'aquest món obrer: no poder estimar els altres sense traïr els seus... !Quan s'escriu un llibre o se'n llegeix un, tot sembla possible! Pierre ho creia també, aquell vespre de setembre, quan va arribar a Sagny..."

Temps més tard, després del suïcidi de Jean, Pierre anirà a caminar sense nord pels barris centrals, i les cases i la gent el faran reflexionar. "Pierre havia cregut ingenuament, com tants companys, que els Petits es robaven a un cantó i els Pores a l'altre: un camp de batalla ben llis en el qual era possible de tirar-se de ple... Però descobria, aquest vespre, que el sistema era molt més sòlid i funcionava fins i tot sense que ~~jo~~ sabessin aquells als qui protegia. ¿Uns porcs? No, unes persones que havien posat la seva confiança, una vegada per totes, en ~~la~~ la nau que els portava. Podien dormir tranquils a bord: !no es força ningú a visitar els panyols! Era això, el món..." Pierre endevina el que passa darrera les finestres: el sopar, els nens que diuen bona nit, i de sobte, estupefacte, que aquella gent no ~~fa~~ fa res dolent. "¿Quin mal feien les persones felices? I malgrat tot... ¿Era doncs la maledicció d'aquest segle: que n'hi ha prou de tenir un allotjament còmode i de menjar prou per haver de en falta? 'No tots culpables, però tots responsables...'" Pierre descobreix una església als barris centrals, una església més baixa que els altres edificis i rodejada de reixes. "Estava doncs presoner en aquest barri aquell qui havia dit: 'Ai dels rics!' Un presoner tractat amb molts miraments: una mena d'ostatge... I Pierre va comprendre que, ell també, aquesta nit, només era un pres escapat. pujava al cap aquí l'aire dels rics; respirava aquesta anestèsia sense comparació.

l'aire que us dóna bona consciència i que us bufa arguments per viure tranquil: «!L'igualtat no és d'aquest món!... !Al capdavant ~~no~~ no és culpa vostra que existeixi, atur i barraques!... !Els diners no fan la felicitat!...» L'aire dels barris rics».

Pierre no respira l'aire dels barris rics, com el respiren tots aquells "homes de bona voluntat que no són ni patrons, ni obrers". No el respira, i encara que també ^{matissa} i pens^{en} que els habitants dels barris rics no són ^(pòrcs) ~~que també~~ que també són víctimes del sistema, pren partit i milita. ¿Però com i fins on? És un altre dels temes importants del llibre, expressat sobre ^{tot} en la relació entre Pierre i Henri, un comunista ~~de~~ de Sagny amb un càrrec en el Partit (només es parla del ~~Partit~~ Partit amb majúscula, i ja se sap que és el comunista: tots els altres ~~partits~~ ^{partits}).

~~no són ni esmentats, i~~ ^{el paper dels} ~~en el llibre~~ a penes si ~~sindicats~~ ^{és gaire més gran.}

Segons la novel·la, la tasca dels capellans-obrers té alguna influència en el Partit. Heus aquí un diàleg entre els dos capellans-obrers de Sagny, Pierre i Bernard. Diu Pierre per encoratjar el seu company:

"---~~Mill!~~ Mill!, n'hi ha mil, ho saps bé, que donen voltes al voltant nostre, que vindran un vespre com lladres, que somnien en Crist en aquest moment, va afegir en veu baixa perquè ja no li agradava l'eloquència. Tot Sagny té fam i set de justícia, ¿i tu dius que no serveixes per res?

"---Els del Partit també tenen fam i set de justícia.

"---¿Què vol dir això?

"---Són vint mil, ells! I nosaltres...

"---Vint mil que ens tenen en compte a nosaltres, ara! Saps molt bé que Henri i els altres ~~et~~ et venen a demanar consell. I, quan tu estàs contra una de les seves decisions...

"--Tenen mala consciència, ho sé. !Però no he escollit el servei de Déu per servir de consciència a un partit polític!

"--Atenció, Bernard, la veritat és a ras de terra; aixecar el debat és allunyar-se de la veritat. !Joc perillós!

"--!Es amb els comunistes que juguem un joc perillós!

"--Un joc només és perillós quan deixem la partida. Tu saps bé que som els més forts, Bernard, perquè Déu és amb nosaltres".

La relació entre Pierre i Henri travessa tot el llibre. I Henri és presentat sota una llum molt més favorable que el Partit al qual pertany. Segons la novel·la, el Partit comunista és una poderosa màquina que lluita contra el sistema establert, que està ben implantat entre els treballadors, però que ben sovint posa els interessos del Partit davant els interessos dels obrers. ^{en el moment de manifestar la seva} Són repetides les acusacions que el Partit comunista manipula i instrumentalitza. Es el cas de la campanya en favor de la Pau en el món (un dels marissimes casos en els quals la novel·la fa referència a problemes que vagin més enllà ^{de la frontera} franceses). Es el cas d'un intent de vaga que recolza Henri i que refusa Pierre perquè aquest creu que no és el moment oportú i que només aconseguiran ^{avien} fer despedir els obrers vells i el peonatge d'una fàbrica. Es el cas del segon intent de vaga, quan és Henri ~~l'únic~~ el qui la vol retardar perquè el Partit comunista encara no ha donat l'ordre. Diu Luis, ^{francès} ~~espanyol~~ espanyol que va ser expulsat del Partit comunista:

"El Partit sí que vol que fem vaga, però dintre un mes: quan es celebrarà la Conferència de París. En aquest moment, la vaga li farà servei. ^{París} ~~passa~~ passa que és ara quan ens fa servei a nosaltres (...)

la nostra vaga no està al servei del Partit.

"--No hi entens res.

"--Ja ho veus, Henri, va fer Pierre avançant-se fins ell, els obrers, els empleats, els pagesos tampoc no hi ~~comprendran~~ comprendran res, si la vaga es fa dintre un mes. Però, ara, tothom ens comprendrà. I això és més important per a nosaltres que els càlculs del Partit".

Es el cas del procés a Marcel, procés que també el Partit vol ^{importar-li} aprofitar pels seus interessos, sense ~~importar-li~~ si Marcel en surt perdent. En tots aquests casos Pierre juga el "bon paper", el de qui sap descobrir i servir les veritables necessitats dels éssers humans sense pretendre aprofitar-se d'ells per a la seva causa. Però és evident que l'autor ha procurat tractar Henri amb una simpatia que no reserva a l'organització a la qual Henri pertany. "Els sants van a l'infern" és també la historia d'una amistat entre dos homes, Pierre i Henri. Aquest passa d'una inicial malfiança pel capellà-obrer, a acusar-lo que amb les seves paraules adorm la gent, a sentir una atracció per la seva bona voluntat i la seva entrega a les necessitats dels treballadors. També Pierre sent néixer admiració per Henri, i ~~després~~ d'una de les seves discussions ~~amb~~ el mira allunyar-se: la seva caçadora blava, les seves sandalies de cuir, els punys tancats en les butxaques, les espatlles altes de l'home que s'endureix contra el fred o camina cap a la lluita. Pierre sent pujar en ell una simpatia immensa per aquest noi, una simpatia de vailet: el desig de barallar-se amb ell per esdevenir companys després..."

Els dos es barallen més d'un cop oralment però acaben companys. I tots dos són renyats i degradats pels seus superiors: si Pierre és allunyat de Sagny per l'arquebisbe, el Partit treu Henri del seu càrrec al secretariat. I una de les coses que els retreuen els seus superiors respectius ^{mateixa: la} és la seva col.laboració. Pierre ^{amb l'altre} ~~amb~~ ^{es} ~~amb~~ acusat de comunista i Henri de tenir massa bones relacions amb el capellà-obrer. Però cap d'aquests dos homes ~~amb~~ joves maltractats pels seus no abandonarà; en la seva darrera conversa ~~amb~~ ^{ambdós} diuen que continuaran. I encara que Pierre no s'ha fet comunista ni Henri catòlic, es saben germans: "estirats, un al costat de l'altre, sota el cel immens, semblants a dos ferits abandonats en el camp de batalla: soldats que la gent creia enemics i que es sabien germans".

Diu Henri:

"—¿Segons tu, els únics tios ~~germs~~ ^{germes} són els agents dobles?

"—No, va respondre Pierre: aquells ^{seu} ~~que~~ tracten d'agents dobles".

La simpatia per aquells que són tractats ~~com a~~ d'agents dobles ~~es~~ es revelava ja a la introducció de la novel·la ("cadascú em tractarà d'agent doble"), i correspon a la voluntat de l'autor de no ser partidista. Però Henri continua en el Partit comunista i Pierre no deixarà de ~~seguir~~ seguir prenent partit en la doble fidelitat a l'Església i a la classes treballadores. En els dos casos es tractarà de superar els errors de l'organització respectiva, sense abandonar-la, continuant. Hi ha en l'autor una intenció clara de superar partidismes, una crida a una mena de visió més àmplia i fraternal envers tots els homes. Però en el cas d'Henri les opcions generals del seu partit són prou conegudes. En canvi, en el cas de Pierre, ¿es tractarà d'un moralisme interclassista que es presenta com a compatible amb la seva encarnació real i veritable en la classe obrera?

Hi ha en aquest punt certes ambigüitats. Per una banda, Pierre diu a Henri: "Tu saps molt bé que no sóc 'un capellà' i que, l'alliberament obrer, el vull almenys tant com tu. I saps molt bé que, cada vegada que hi ha hagut una història injusta, m'he compromès pels companys". I també li diu que ~~trobes~~ trobes molt natural que els homes siguin germans i que es sacrificuin els uns pels altres; no més que ha calgut algú que ho digués, això i moltes altres coses. "I justament ha estat el Crist, ho veus! És la seva línia ^{la} que segueixo, i és la seva pau la que m'interessa". I Henri, en un moment determinat, pensa que potser hi manca alguna cosa en el seu món de lluita dins el partit per l'alliberament de la classe obrera, certs elements de gratuïtat, comprensió i tendresa que pertanyen al món de Pierre, sense que això vulgui dir que Pierre defugí la tasca per l'alliberament.

Però, per altra banda, hi ha una paraules significatives de Pierre en una de les discussions amb Henri. No estan ~~discutint~~ sobre quan serà el moment just d'anar a la vaga. Diu Henri: "--Tu voldries una vaga amb recaptés a la portes de les esglésies

per ordre de l'arquebisbe!... !Deixa-ho córrer!

"--No, va fer Pierre secament, el que jo voldria és que nò hi hagués res de vaga perquè els patrons fossin raonables. Només que a tu, !això no t'interessa!

"--No crec en el Papà Noel, !vet aquí la diferència!"

Pot ser explicable que en aquells anys un capellà-obrer, per no comprometre la seva tasca sacerdotal, no volgués afiliar-se a cap partit ni tenir càrrecs sindicals. Pot ser ^{explicable} ^{per motius de l'ambient} ~~tradicional~~ ^{tradicional} ~~no tingues~~ massa coneixements sobre reformes concretes de l'organització capitalista i es ~~limita~~ ^{limita} a reflexions morals. Pot ser ^{més} explicable que un cristià com Pierre pensi que en ocasions és possible d'arribar a la raó i a la bona voluntat d'un patró. Però ~~les~~ seves paraules sobre ~~al~~ ^{al} ~~ò~~ que voldria, patrons raonables i per tant mai vaga, no arriben ~~a~~ ^a ser coherents amb el personatge, i fan pensar si no és més l'autor ~~del~~ qui parla, i no Pierre. En qualsevol cas, Pierre no reacciona sempre d'aquesta manera que justifica que Henri li parli del Papà Noel. D'aquella ^{replica} ^{podria} deduir-se que ^{creu} ^{que} el sistema és bo i que només ~~els~~ ^{millora} ^{els} homes, ~~els~~ ^{els} patrons, perquè tot marxi bé. Però no és això el que pensa: creu que el sistema és ~~detestable~~ i que cal estimar tothom, tot lluitant per atacar el sistema. En les seves paraules als obrers en el míting en favor de la pau, tot això queda més clar. Diu que la pau no és només un tema de míting, després de sopar, sinó que comença el matí i continua tota la jornada:

"Consisteix en mirar els altres a la cara, al company com al patró, i ~~la~~ ^{la} veritat. No pensar mai: "Aquest està fotut, !deixem-l'ho córrer!" o bé: "Aquell és un porc, !deixem-l'ho córrer! Trencar-li la cara si ho mereix, !bé!, però explica-li el cop. Si els proletaris deixessin córrer els subproletaris, i així a continuació, !vaja quina pau!

"--Però amb tot... ^{diu} Henri a mitja veu.

"!No, amic meu! L'innocent al qui van a afusellar, ¿creus que detesta els xicots del pelotó? ¿o fins i tot l'oficial? ¿o fins i tot els ~~francesos~~? !No!, sap prou bé que només són instruments, instruments d'una mala causa i d'un mal sistema. Per nosaltres és el mateix: la Societat és dolenta, fins i tot els qui se n'aprofiten en són les víctimes. No s'avança res detestant-los: és el sistema que és detestable. !Aquest, cal atacar-lo, per tots els cantons! Però a ells cal tractar d'explicar-los les coses. ~~Ells~~. Si creieu que dóna força detestar, proveu el contrari: proveu d'estimar els altres, tots els altres, i veureu la força que us donarà! !i la pau que això crearà en vosaltres i al voltant de vosaltres!... Crear la pau, és maco, ¿digueu? La pau és estimar els altres, per obligar-los a estimar els altres, i així a continuació, !en tota la terra! I això no és facil...", va afegir a mitja veu".

Aquí queda més ben dibuixat quin és el partit que pren Pierre i quina la seva ^{relació amb els Turkhadins} militància. El sistema és detestable, els qui se n'aprofiten són els seus instruments però també ~~ells~~ en són ~~els seus instruments~~ cal atacar el sistema sempre, tot tractant d'estimar sempre els altres. Certament, des del punt de vista econòmic i polític això pot ser curt, i Pierre no arriba a més concrecions en aquest nivell, però en tot cas és ^{amb} més coherent amb el personatge que aquell tàcit considerar bo el sistema. Si el sistema fos bo, i només calagués que els patrons fossin raonables, ^{tal vegada} podria ser més encertada l'opció del rector de la parroquia, amic dels patrons, que l'opció de Pierre, que va a treballar a la fàbrica i a viure al carrer Zola: a l'infern. I és prou clar que l'autor proposa com a admirable l'opció de Pierre.

Aquests aspectes de "Els sants van a l'infern" ens revelen unes ambigüitats de la societat catòlica en el sector que pot representar Gilbert Cesbron en aquest llibre i en el seu temps. Una evolució històrica ha portat a que les classes treballadores, en un país industrial europeu, visquin en un infern des del punt

de vista d'un sector catòlic. Infern per les condicions físiques i infern per l'absència de Déu --encara que sigui un infern on el Crist pugui ser més fàcilment reconegut i ~~amb la fraternitat~~ la fraternitat evangèlica--. I els veritables sants de la societat catòlica decideixen, davant això, anar a l'infern. Són sants precisament perquè ho fan. I per la mateixa raó entren en conflicte amb tota la resta de la societat catòlica. ^{en aquest sentit, amb la societat} Però aquest conflicte, causat per la situació social i per la divisió en classes, fa que el conflicte dins el catolicisme ~~seu~~ que es dirigeixi cap a la opció de classe i al capdell cap a diverses opcions polítiques. Les ambigüitats sorgeixen inevitablement perquè aquell sector catòlic, "ni patrons, ni obrers", es troba que per motius de fidelitat evangèlica veu que la justícia està amb uns interessos de classe que no són pròpiament els seus. Un moralisme ben intencionat podrà refusar, amagar o retardar l'opció política.

"Els sants van a l'infern" revela doncs diversos conflictes dins aquesta comunitat catòlica. El conflicte entre els qui s'aprofiten de Sagny, o simplement el toleren o l'obliden, ~~els~~ i els qui, ~~els~~ membres de la mateixa Església, el descobreixen, el troben d'una injustícia intolerable. El conflicte és relativament nou i és ^{novel·la} viu per la diferència d'actituds ~~els~~ i de conducta que significa. I dins el sector que simpatitza amb Sagny n'hi ha que fan un gran pas: ^{s'hi} encarnen. Del conflicte que això provoca ~~els~~ prova les dificultats amb les quals topa Pierre i que venen de l'altra sector catòlic, i en són prova ^{també} totes les oposicions que trobaran en la realitat els capellans-obrers des que comencen la seva opció a meitat dels anys 40 fins que a finals dels 60, amb la renovació conciliar, les tempestats dels vents jeràrquics i conservadors es calmin. Aquest és un primer conflicte interⁿ. Però n'hi ha un altre, també present en aquesta novel·la, i es el que es presenta dins el sector renovador: ¿l'opció cristiana en favor de Sagny es tradueix en una opció classe i en una opció política?

L'ambigüitat de la resposta resta palesa en "Els sants van a

ANW
"CINCO HORAS CON MERIS" ~~de Miguel Delibes~~

Miguel Delibes va néixer a Valladolid l'any 1920. El Premi Nadal de 1967 el revelà com a novel·lista, i la constància i qualitat de la seva obra narrativa l'han disposat a l'atenció dels lectors. Entre les seves nombroses novel·les tal vegada cal destacar "El camino", "El laberinto del hijo sí", "La hoja roja", "Las ratas", "Cinco horas con Meris" i "Parábola del naufrago". Ha publicat també llibres de narracions i de viatges. Viu a Valladolid, i ha realitzat una important tasca periodística al diari "El Norte de Castilla". Ha exercit la docència com a catedràtic de dret mercantil a l'Escola de Comerç de Valladolid. La majoria de les seves novel·les estan centrades en la província castellana, sigui la ciutat o el camp, i ha contribuït amb eficàcia en donar a conèixer una sèrie de problemes socials --i/a distingintlos del centralisme madrileny, amb el qual he nos rat que sovint estem confonuts--. ^{funciona s'ha} ~~La~~ ^{La} ~~majoria~~ ^{majoria} de les seves novel·les estan centrades en la província castellana, sigui la ciutat o el camp, i ha contribuït amb eficàcia en donar a conèixer una sèrie de problemes socials --i/a distingintlos del centralisme madrileny, amb el qual he nos rat que sovint estem confonuts--. ~~La~~ ^{funciona s'ha} ~~majoria~~ ^{majoria} de les seves novel·les estan centrades en una tendència realista dins la qual s'ha afirmat com un dels novel·listes ~~en~~ ^{en} l'època castellana més destacats dels dos darrers decenniis, allora l'any de la literatura de conreu --amb l' excepció de "Parábola del naufrago"-- dels procediments de la narrativa d'experimentació.

El catolicisme de Miguel Delibes no s'ha reflectat generalment d'una manera explícita en la ^{majoria de les} ~~seves~~ novel·les. Dins la seva obra, "Cinco horas con Meris", publicada l'any 1968, constitueix el cas més destacat de presència de la fe religiosa de l'autor, i fins i tot és ~~probablement~~ ^{probablement} la mostra més significativa que la novel·listica en llengua castellana ha donat sobre la tensió entre

els diversos moments catòlics durant els anys 50 i 60.

"~~El~~ ^{El} ~~harc~~ ^{harc} ~~amb~~ ^{amb} ~~Mario~~" s'obre i es clou amb dos capítols narrats en tercera persona, en el primer dels quals, però, s'introdueixen fragments de monòleg interior de Carmen Sotillo, la protagonista femenina. Tot el cos de la novel·la és el desenvolupament d'aquest monòleg interior, que a vegades passa insensiblement de monòleg en veu alta, en un encertat to col·loquial que té moltes extraordinàries recixits en traduir la forma d'expressió del sector social al qual pertany el personatge.

María Díaz Collado, catadràtic d'institut, col·laborador del diari "El Correo", autor d'algunes novel·les --les semblances amb les activitats professionals de l'autor són evidents--, mor ^{el 24 de març de 1966} d'un infart ^{penal} inspirat durant la nit. ~~La~~ ^{Quaranta-nou} anys. La seva dona, Carmen Sotillo, pertany a la mateixa generació, la que ^{o molt jove} comença a començar la guerra civil espanyola. Són pares de família nombrosa: cinc fills. L'acció passa a una ciutat castellana a la qual l'autor no dona nom, però que presenta ~~les~~ ^{procedir} característiques de Valladolid. María Díaz ~~és~~ ^{procedir} d'una família de "classe mitja, més aviat baixa", i Carmen Sotillo d'una de "classe mitja, més aviat alta".

Després del primer capítol, que descriu les visites de familiars i amics a la casa mortuòria, la vida resta sola a l'habitació ^{on} ~~ha~~ ^{ha} ~~de~~ ^{de} ~~el~~ ^{el} cadàver, ajudada a vetllar-lo aquella nit. Una Bíblia que pertanyia a Mario, amb nombrosos fragments subratllats per ell, serveix d'introducció a cada un dels capítols posteriors. Carmen Díaz té un fragment subratllat i tot seguit, més o menys lligat amb el text per ~~la~~ ^{la} ~~seua~~ ^{seua} ~~pròpia~~ ^{pròpia} ~~sentença~~ ^{sentença}, va descabellant els seus records. Però parla i parla en present, dirigint-se a Mario com si aquest encara fos viu. Són així cinc hores que passa amb Mario, fins a l'una i nou dies. L'objecte dels pensaments i paraules de Carmen són ~~els~~ ^{els} records de la vida del matrimoni, una paraula que es va casar ~~des~~ ^{des} ~~de~~ ^{de} ~~vingt-i-cinc~~ ^{vingt-i-cinc} anys abans. Però no es tracta només

que la'n

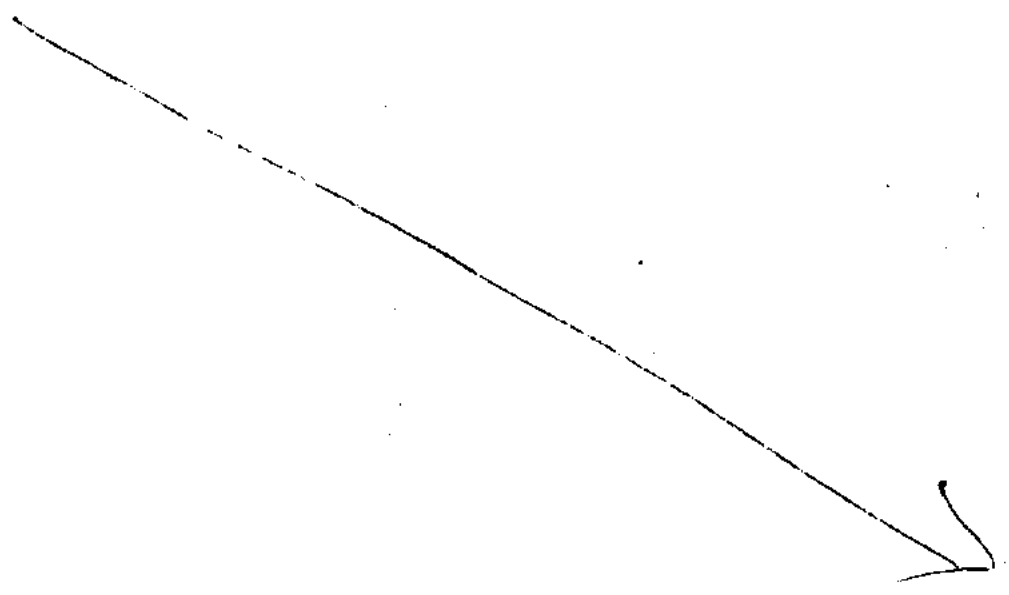
els retrats d' (si no ho hauria dir social). Mario, davant Carmen, en el fons de començar a dir i fins i tot el peccat de voler ser diferent dels altres. Mario ha volgut sortir de les pautes de pinament i de conductes pròpies de la seva classe: a part és en el fons un dels retrats més rars que Carmen fa al seu marit, posar el més important. I d'aquesta diferència derivava el conflicte que ben viscut aquests dos éssers i que surt a la llum durant les cinc hores.

Van donar alguns exemples de diferències entre unes i altres pautes de comportament i d'actitud entre els dos: "Per serà molt difícil con- donar-te, mico, per tal es a que visqui, el fet que em troguessis el cap i el de la meua. Comprene que jo de prà que ens vam casar això era un luxe, però avui un Sis-cents el té tothom, Mario, fins i tot les pòntes, no és cal veure-ho. Ara no ho entendràs, però a una dona, no s' pot dir-t'ho, la humili que totes les seves amigues vagin en cotxe i ella a peu". "A la gent li importa cinc cèntims les tesis i els tractats, creu-me, que a tu, estimat, et van fer rebre els de la universitat, de l'Aróstegui i el Moyano, aquells de les barbes, que són uns fardats". "Mario, siguiem francs, que jo estava ensenyada a una altra es que de vida, una a vegades penso la cara que posaria la pedra vermà si aixequés el cap i millor mort, com t'ho dic. Caldrà sentir-la: !Una criada amb cinc criatures!" "Les coses surten d' tot i tu, des que et vaig conèixer, vas tenir gustos pro- letaris, perquè no em diràs que al dimoni es li acut dir a l'Ins- titut del treball. Bona la veritat, gaire et pertocava". Desenganya't, Mario, mico, la bici no és per als de la teva classe". "Es el mateix que amb Beltrán, et creus que està ni gotsa bé que un entenedor es deixi veure en públic amb un bici?" "Després de l'aldarull de l'octa amb Josechu, el fet que Rito Solórzano et proposés per a residir, era issar banderes blanques, no?, això que va passar, present, oblidat i comencem de nou, ben clar ho veia el papà en la seva cura, de es tu, no senyor, que encara en fas gala, (en- len barrejar), «I pren del silenci», el disbarat, quan el que et

venen a ofendir la me. tribuna, talen, un càrrec de responsabilitat".
"I veim el el any ne a d'una vegada, "ario, que la intel.lectual
en la seva fides catibòtiques, per als que he curaden tot,
que estan tota la terreta, perquè creuen que urban però l'única
que urban de la me. fides, l'única, fixat bé, i teneu les pures
del am. l'aria. que no acaba resig, acaba protel. ent o alguna
cosa pitjor". I per tu has pretès que he i romés ha corresponent ser
hansit, dixit de m. l'aria. "Amb la veritat per davant se va a tot o ro."
aguè el senyal, però ja veus com he han anat les coses amb les
laves teretes, que, neura que li donis moltes voltes, en la vida
no es pot estar hi amb lothon i si et poses a favor d'uns, fasti-
guesges als altres, això és clar com la llum, però si les coses
han de ser així perquè sempre han estat així, per què no pour-ta
el certó dels que y han corresponente't?" "I no és que jo vagi a dir
que no hi ha de la fides, ni escampió, ni coses d'aquestes que
tu fides, però sempre ~~que~~ n'hi ha havut, però, com sempre hi ha hagut
pobres i rics, i aho, que es pica de vida, de senyals. em quenco
de rics, amb tu, però, "la nostra obliació de denegar-les, així,
"la nostra de fides, perquè he que jo, però, però t'ha envenent
"tu aguant el fides, si es pot saber?" "I això és que no volen
entendre els fides, he han, que continen la generació amb la de-
bil. l'at i vege. aguant com m'has fides per un pensent a cada moment
que se't cadut a amb car. l'aria (d'arren es referix als presos
polítics)". ~~però~~ "A aquest pas d'ar. no ens podem veure ni en
pintura, tant a l'ar, tant criticar, que sembla que hi t'agressiu
just. an. ar. ens-vós en el fang. la cor de t'ar i fides, que
quan ne ar. a cor. rics que n'ar. no intén, ar. de morte de g-
na o de morte. no saben ni la a. i si els ^{i als ar. rics} peon. ^{ar. rics} ar. ar. ar.
l'aria, i a la me. l'aria en fum dels peons i els ar. rics, però
saber-se per ar. ar. ar. rics?" "Que es morin del cor els rics de
negociis, que d'un cor de telèfon poden perdre o guanyar milions,

[illegible]

un poble, d'ahir, a l'altre Blagowest, viatge, que calia d'excercer-ho
tes, però se l'ajuda a ~~alguna~~ ^{un} tal se li dalt i afegeix a això, que
ja se sap, veient-se a les uns fent coses a capçades de veritat la
vestimenta". Aleshores Mario, que no s'hi manies revia, que cadascú
ha de vestir segons la seva classe, i un senyor és sempre un senyor,
i és un altre no és una altra consideració, no hi donis més
voltes, i és natural, és és, però si una pel caduc de qualsevol
manera, amb les coses antecesses i no heint al cap, avols dir-me
en què et distingeixes d'un paó i encara més si és el mateix? "Ah,
senyor, tot, et distingeixes de donar-te a entendre, no l'has-hi fet, que
pel teu gust, de la teua, qualsevol cosa m'ha, en el representació
a una poci, a una poci, j'ho heu amb un altre Pal de
D. serventament, ~~alguna~~ ^{alguna} qualsevol cosa, que te pots fixa de que
et veien fent-ho, a gir el diem, i a qui no, si en "el d'arrec"
ment d'ahir, a les coses prou de "distimes". Aleshores et veien
la vida d'ahir, i aleshores, perquè i aleshores ho diré i et pensis
que aleshores de la vida, i si et negues d'ahir, un poble, encara,
vint-hi aleshores, aleshores a l'autoritat, al de que ens aleshores, que no
és el que m'hi veia, aleshores de la nova vida, que aleshores que ens si
haguessis arribat a la vida".

Marido... si ve per el mundo, que... hijo...
Y, por todo, si t' he dicho te debo (deure), no haberlo hecho,
que por el gusto, y lo saber, en la dar cosa mejor, una cosa sen-
taciones, o una cosa, o la construcción, ya ves que con eso
del Palo, inclusive, en la dar cosa, que si viene a esos que sen-
tías risas de leer... y quien no, si es "el Conde"
ese de mis prelos no contaba más que "lástimas". "Por tanto...
no lo da autor, que no lo que no se puede, zascandil, p'tetolo en
la cabeza, por muy complicado y muy difícil para que seas,
es enjugar las cosas con las liras". "Por te ganas la vida teniendo
payas y, luego, no se lo ley lo dice y te pienza, que todos de
redidos, y si te nacen el ojo, un pichito, recurrente, ya ves que
bonito, contra las autoridades, lo que nos faltaba, que yo no sé
en qué mundo vives, hijo de mi alma, que parece como que hubieras
caído de la luna".

... que no sup... violación, una que sembra que hagi
caigut de la luna. A lo que li he retret a Mario en aquests exam-
ples, com a altres que se podrien enumerar, que tingui una conduc-
ta i uns criteris a fer dels d'aquells als que, segons Carmen, li
pertocaria, d'ella de la gent [redacted] del mateix
sector social. La idea central que presideix aquests retrets es-
mentals de Carmen són els criteris: hi ha una divisió considerada
bona i perenne (Carmen ho estat així) entre rics i pobres. Carmen
es considera del camp dels rics, encara que no passi de classe
mitja, i aspira a tot allò que creu que els correspon: cotxe, un
pis més gran, coberts de plata, més servei, i com a classe mitja
que té per igual els drets d'ingressos més elevats, s'esforça
en [redacted] i retreu a Mario (vestit, tabac, tracte amb gent
modesta) que no opaciti. Li retreu igualment no haver-se dedicat
a activitats més pràctiques i l'acusa de tardar, i que, si es
volia dedicar a activitats intel·lectuals, tingui criteris ideolò-
gics precisos que li facin tallar una col·laboració en un periò-
dic madrileny [redacted] els contes pesquetes l'article i no a cont

com el "El Correo". Mario és acusat per tot això d'iradantat, de porcs, de víctimes de complexes, de provocadors. El cas de Mario és, se ens dónen, no cal parlar-se en la seva classe, i estar a més fora de l'entorn de l'educació de nivell de vida portada pel desenvolupament d'opinió dels dos grans camps que reflexa la revel·la.

El nivell de vida és un dels valors més importants. ~~El nivell de vida~~ En l'escola de valors de Carmen, i així parlarem i s'indica perquè Mario no ho veu així per peculiaritats de caràcter, per raons que la semblen estrafolàries o subversives, per una toxicitat irrecusable. Carmen parlya a una llengua amb plena bona consciència i Mario no. Carmen voldria assolir aquest ideal social plenament, Mario no compartia aquesta caçta de valors i aquestes aspiracions. Carmen manifesta totes les característiques d'el conservador: respecte del present, per el futur, respecte de l'ordre establert, respecte internacional de l'autoritat, refús de novetats, preferència enfrontant amb allò que ve de l'altre, fidelitat de la institució de la sent segons criteris econòmics. ~~El nivell de vida~~ Aquest és el món en el que Carmen i Mario són inseparables. No són ni d'una ni d'altra, són una sola cosa, i d'on se'ls caput per pensar i obrir com ho fa. El caput de la i una per combatre l'oposició del món enviat?

Es veu Carmen veu que Mario no ha aconseguit de la llengua i veu un món molt directament per el present. Hi ha, però, un punt que ^{indica} ~~indica~~ la diferència entre la burgesia del present proper, el punt indubitable tractant-se d'un revel·la sobre els darrers d'Europa i Espanya. ~~El nivell de vida~~ La família de Carmen sotil o --la seva mare veu ~~el nivell de vida~~ ^{el nivell de vida} de Carmen, el seu pare romàntic i ambiciós, el laborador habitual a les pàgines gràfiques de l'"ABU", amb el tractament de ~~el nivell de vida~~ ^{el nivell de vida} -- estava ~~el nivell de vida~~ ^{el nivell de vida} als nivells nacionals incondicionalment -- o guai- cab incondicionalment, perquè al pare no li agradava que un legio-

període de la vida de la salutació humana. De el temps de la guerra, com en qualsevol altre, deuen no manca de cap mena de una crisi profunda ^{da} que la seva escassa joventut no li permet, però les seves reaccions i percepcions, aquí com davant la majoria dels altres problemes, es reflecteix primer en la seva situació d'aleshores. Recordem amb relació al temps de la guerra, quan ella era jove, ara, reaccions davant una de les frases esbaltades de la Bíblia de la manera següent:

"Ell /a qui fa, m'acosta la guerra fins als límits de la Terra. Ell trenca l'aire, treu la llum, i fa que els escuts crugin en el foc, perquè jo, per molt que diguen, ho veig passar ben bé davant la guerra, i sento, que no sé si serà massa o què, però vaig ^{veure} veure uns anys raptats, els millors de la seva vida, no es digna, tot el món com un veuença, el cel ple de nois, i aquests nois, hi els barbenats m'impactaven, ja ho veus, ni un d'ells, per mi res, que i hi havia que hi eleven per boges cada vegada que sentien les sirenes. Jo no, perquè, tot em divertia, encara que amb mi no era ni de prou de poder parlar, que cada vegada que començava amb això, ja, 'e la, fes el favor', hec tan-cada, que ~~començava amb això~~, si et passa a veure, i de, tirat, i converses i riures, al è que ^{se'n} fins converses serioses, ben po-
lengües tingut. La cosa no et deia res, el cotxe ni parla-ne, les lletres al març, en què, que va ser una Creu, que tot hom ho veu, et cobria una creu, tota que si no parlaven dels di-
ners estats i de les estructures i dels costes històrics, ~~ta~~ a callar"

La d'una vegada, l'única guerra en la guerra amb una festa. "Mira, mira! Jo ho veig que un bon dia a la guerra, diguen el que diguen, si era una festa, ella, de la raó de en el refugi, quin na prenia, amb la seva, una cosa de por, no volguis saber, i el papà, amb aquest com a jove, que ja el coneixes, que canta les virtuts a qui surti, són les salutacions dels seus amics,

Li n'escrivia un noi adonàtica a Carmen, i no potéssim dir el seu cas "era proumísseu, no em diguis, no t'hoes significat, com per posar tota la família en guarenta...". Quan se va proclamar la República va sentir amb la bandera i va cantar en el míting d'Azala a la Plaça de Veros, que hi ha testimonis, que no es va inventar. Davant aquest fet, i com per compensar, [redacted] "menga del que hi havia al cas d'Elviro a Madrid i la guerra, que, malament o bé, al capdavall la vas fer, això és cert". Les discussions de Carmen amb Lario, sobre la guerra i la mort dels dos germans del marit, resten força diluïdes: "Els et coneixes amb Elviro, Lario, però amb això no t'hi he estat, que serà un o l'altre i tot el que valguis, però també ha de ser l'altre, que jo no m'he com t'atreveïnes a parlar de tolerància i comprensió i que si no poden estar tots [redacted] l'eternitat com Caín i Abel, no això s'els a, i José Maria i els de la seva correa, [redacted] que caïns, [redacted] et poses en radical cada vegada que dius en públic que els teus dos germans portaven el mateix, però quins cosa, que José Maria aquí es parlava i Elviro, allí, no arribava, sempre amb els teus [redacted] jocs de jocs, calmi-tat, que em poses el cap boig, en comptes de parlar clar. El mateix que amb els herets dels dos cantons, [redacted] que seran un acte d'explicació col·lectiva i és molt difícil de veure, o bé que si podrà amb els ulls però amb veïns o una línia [redacted] diferent, [redacted] els uns i els altres, però que la política i els altres ho van repetir tot. Com veu a compensar, però babar?, però no anaven ni a missa... La com a la de José Maria, quan Charles se'n va amb que va dir abans que el mateix que no era la primera vegada que un just moria pels altres, ganes de parlar, que ves a saber què va dir José Maria si es que va dir alguna cosa, que estaria bast de por i a sent al ^{ve}Señorvejescrent, com tots en aquest món, és natural".

Per a Carmen la mort d'Elviro va compensar la mort de José Maria davant els mateixos i la gent: "Aquí van es va presentar Juan.

"deparar" a l'altre conferència de l'any organitzada per les
senyores del nostre "Ajuntament". "Saps, hi ha moltes coses, i vics,
Mario, a obligació dels qui, gràcies a Déu, tant i en, és socórrer
als qui no tenen, però tu i els seguits a donar l'ajuda. Les teves
teories són típiques del Parquet dels meus parents, com en Nicolàs
o de qualque altre de la ~~colla...~~ 'acceptar això és acceptar
que la distribució de la riquesa és justa'. Afortunadament, que cada
cop em trobaves un xitíng, sacó, que si la caritat no és la d'omplir
les esquerdes de la justícia però no als pobres a la injustícia,
que el ~~que~~ diu. Aleshores, 'bona frase per un diputat socialista', i
vareu, que als pobres els costar triar-los i de llavors us facin
cas i tota estudiis i siguin enginyers de camins, en diu en exer-
citem la caritat estimat, que aquesta és una altra, i sense caritat,
indem evangeli!, que ho aconseguim?, tot s'ensenyar!, la de caritat
comú". "En escriu el que la Càritas es sembla ~~la~~ però bé, no ho en-
tenc, la veritat, perquè si alguna cosa no fet caritat a aquest
sentit és impossible el tracte directe amb el pobre i en reduir l'o-
ració ~~alguna~~ de l'home... que si Càritas és necessària mentres
no es reedifiquen les estructures, que veus a saber què volen dir,
et al dia de ~~la~~ vinga amb les estructures i al vesabres
nostres senyors no que es menja això". I bé en la conferència de
"un salidero d'el d'el d'el d'el", en "la vinga a dir que 'avui la
caritat consisteix en a curar les peticions de justícia dels ~~a~~ here-
tars i que tapar-los de boca amb una praga de ració i una bufanda
pot ser inclús una estratègia? que l'avere va començar el recol·lir
i jo pensava 'el linxer, el linxer, i amb tota la raó'".

En aquestes fragments queda també establert que les diferències
entre els dos entorns no es refereixen únicament a l'organització
econòmica de la societat, i que dintre ~~del~~ de l'ignorància de
Carmon en saber abordar aquestes qüestions, el seu model és el
que les coses no canvien, cada classe ve el seu lloc, sempre hi ha
hagut pobres i pobres, i que el de Mario, tampoc no concretat de

"Graham Greene", EL CÒNSUL HONORARI

El novel·lista anglès Graham Greene va néixer a Warley el 1913, fill d'una família d'escuela. Després d'una educació al periodisme i al cinema, va ser el "líder" per aconseguir novel·lar. Va convertir al catolicisme l'any 1926. Durant la segona Guerra Mundial s'ocupava com un escriptor d'èxit, i després continuà escrivint fins a l'any un dels novel·listes més importants de la nostra època. Especialment durant els seus últims anys, va tenir notable influència entre catòlics, i fins i tot ecumènic, i la seva vida es va convertir en una polèmica. Una viatgera, la diversitat d'escenaris de les característiques personals de les seves obres, així com la seva preocupació evident per la política.

com i "The Power and the Glory" ("El poder i la glòria"), "The Heart of the Matter" ("El fons de la qüestió"), "The End of the Affair" ("El final de l'afaire") --les quatre novel·les en el catolicisme hi són més explícites--. "The Quiet American" ("El silenciós americà"), "The Comedians" ("Els comedians") i la dramàticament publicada "The Honorary Consul" ("El cònsul honorari"). Ha escrit també contes de teatre, la més coneguda de les quals és "The Living Room" ("L'habitació d'estar"), i altres de viatges, i alguna obra d'assaig, de memòries i de poesia. Moltes de les seves obres narratives han estat adaptades al cine.

"El cònsul honorari", novel·la publicada l'any 1973, ofereix alhora una mena d'excel·lent retrat dels temes habituals de Greene i esdevé una continuació interessant de la seva evolució (1).

(1). Sobre ~~la novel·la~~ Graham Greene i ~~la novel·la~~ "El cònsul honorari" vegeu el primer volum d'aquesta obra: "Literatura cristiana i societat. Catòlicisme i societat capitalista", segona part: "Graham Greene, un món fronterer".

sé amb la poca carència del mil or. De d'he el que ensenya en
 temps del ¹er Joan. Se bene precisava per espantar un altre i p-
 Joan".

en ^{una nova} ~~un~~ de sí i Fortnum, passaren de la brava del
 "barrio" a la política, a les aforses de la ciutat, al que ja quida
 a l'iver ~~una~~ política del seu cas part.

"--V. per bene dubia la colera i la soltat, senyor Fortnum.
 Ha no té he volgut ser. Sobre dora.

"--He sempre vora la soltat, digu' de d'ey Fortnum. A'he no-
 tart, ja t'arbi. Quere' que que la colera i guanta que, la colera i

"--I'apellat, digu' d'home. La nova d'arte t'are la colera, afegí
 l'ormament?"

Fortnum observava que en el passat v ^{una} ~~una~~ colera com a el seu
 pare, pero que no estava com se'n pot partir contra un institució,
 contra l'Església.

"--T'arbi de com p'ara, a la nova política, va dir l'home. En-
 tamen' que el ¹er Joan i el caritat sobre la nova política i sol'ardi, enca-
 ra hi era el ¹er Joan. En bona com vorté ^{una} ~~una~~ política, ja com podria
 comprendre l'home com vorté ^{una} ~~una~~ política. A les colera en fader
 l'agilitat política ^{una} ~~una~~ política en els barba i l'obra d'insucció, a la
 colera ^{una} ~~una~~ política (...) i l'home, els l'home de l'agilitat política dels
 avengides.

"(...)-guia ~~una~~ política de censurar ^{una} ~~una~~ política, l'home?"

"--No t'are d'arbi, va dir agut el ¹er Joan i va dir ^{una} ~~una~~ política,
 en tot cas no el t'are el ¹er Joan. ^{Ven} ~~Ven~~ ^{una} ~~una~~ política els ^{una} ~~una~~ política i dis-
 tribuix el producte dels pobres... V t'are el que la ^{una} ~~una~~ política de l'he-
 gir, t'are el ^{una} ~~una~~ política de que t'are el ^{una} ~~una~~ política de la manjava
 un bon p'ar de l'home, i bevia un vi de França, en compenya del
 General! He'n d'iver p'ar de la sub l'iver colera de t'are aquella gent,
 de la manja agut ^{una} ~~una~~ política de l'home p'ar de ^{una} ~~una~~ política de l'home
 no moria de fam i la ^{una} ~~una política en la sub l'iver colera que ^{una} ~~una~~ política de l'home
 massa fatigada per nov ^{una} ~~una~~ política i aixecar el puny. Com dir ^{una} ~~una~~ política
 "veineu que els nonc vingran a mi" si els nonc estaven agut, en ^{una} ~~una~~ política~~

és

ció

Diria que no t'agradava el treball, i que t'agradava més el treball. El
d'uns altres hi havia un altre home, un altre treballador, un altre, un
altre veia el seu treballador. Aleshores el treballador havia tingut
unes ganes de treballar per veure els resultats del "barrio",
i pel que no podia treballar per para:

"-- Aleshores, i bé, la política és més interessant. Però la medici-
na. No és com el meu pare, diu, però és una altra cosa. Confia
al nou. Faltava de veure: "Bé, és possible que sigui la proximitat
del treball que t'ha fet atret. En el "barrio" dels pobres,
tinc una idea de l'ocupació alguna cosa de la feina. Aleshores de veure
un altre treballador que amb els seus resultats, t'ha fet senti-
rent d'una altra manera. Els seus resultats per veure els seus resultats
(...) de la feina que el meu pare li ha donat. Aleshores de veure
sempre pel treballador bé (...). I aleshores de... de la veu dels pobres".

Però que feia el treballador, mai no ha estat un home treballador. En
les darreres hores del treballador del "barrio", tota la feina que feien
els treballadors dels pobres mai no en el dels seus resultats del moment i en la lloc
més del treballador. En el "barrio", el treballador se la feia el treballador,
en el treballador. Però un cop més, ~~un~~ un "bon treballador", però
el treballador de la feina no és un "bon treballador": és un treballador
que està treballant i que està ocupat en la feina. Però el treballador
mai, i bé, i aleshores, li retorna que no li ha donat el treballador:

"-- Aleshores que t'ha donat el treballador? Però el treballador, i bé,
veia el treballador. I aleshores el treballador i aleshores el treballador
mai.

"-- Aleshores hi ha un treballador, una feina que t'ha donat el treballador.

"-- Aleshores que t'ha donat el treballador. El treballador de la feina
mai no ha donat el treballador.

"-- Aleshores, aleshores que t'ha donat el treballador. I aleshores el treballador,
mai.

"-- Aleshores que t'ha donat el treballador. El treballador de la feina
mai no ha donat el treballador. El treballador de la feina.

~~El treballador de la feina~~

Se $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_n$ são os autovalores de A , então $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_n$ são os autovalores de A^T .

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
540 EAST 57TH STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60637

[illegible][illegible]

Il est évident que ce n'est pas un cas de force majeure, mais un cas de force majeure.

[illegible]

la missa i a que serà dia, si els soldats ens donen temps".

Ells tornen a introduir el tema de Déu: "Acceptar, Déu ens dona aquelles dels seus companyers que volen, [redacted] reconfortar-los abans que assassinin Charley Fortner. Déu val rebrejar tot això. Ells ho vist [redacted] no et meritats en la seva feina: ¿perquè no mataven a ningú ni pous no ho fa? ¿estés millor estar-lo? "Ells just'it s'ens donen fa temps que el nostre deure era artinar Déu. ¿Per què, continuar Déu que ha creat aquest avortós? I ja li seria [redacted] sí, que els al·lucina tancien el deure d'eliminar Hitler. ¿Ho és millor preferir de creure aquest horror que truca a la salut dels nívols en l'acte de pretendre artinar-lo?"

Ells pretenen el problema parame: l'existència del mal i la compatibilitat o incompatibilitat del mal amb l'existència de Déu. I don Ribera explica, què en pensa, després de dir que sobre aquest punt cap dels discursos que hi ha hagut i serien més sobre l'anar de Déu no l'ajuden gens. "Després no me van dir el tema de l'horror... després tota la part de la guerra ho vindrà. El problema no es planteja per ell. L'acceptació ven a l'individu [redacted] confortablement en la presència de Déu. Ells el vell suposició de la teoria de General, i per això d'una teoria de la responsabilitat i de la llibertat. El llibre arbitri de Déu és exacte tot. Ara el problema és Déu. La llibertat és un mal. Ara el problema de Déu és de créixer, de creixent sentint un sensil. La llibertat ho pogut créixer a 8 trais. Ara el problema és de créixer que Déu ens donent".

Després d'això, hi ha un altre que se suposa que és, la llibertat que té mal i que no pot créixer. La llibertat és un mal necessari: Déu ho sap. Déu ho sap el que és Déu. La llibertat és el que potser està [redacted] la llibertat, que [redacted] els llibres el "barric" d'Ammonien li van girar el cervell, però que està en el que pensa:

"---drec en la delimitació de Déu, però [redacted] tancat en la seva bondat. Una llibertat a la seva llibertat, la llibertat [redacted] aguda que ho deu. (...) Després tot a la seva llibertat, i per tant en nostre delimitació és igual a la seva. (...) La llibertat de vida (la eternitat) després d'una llibertat de temps per restar el temps; potser la llibertat té mal

deixa de pr'gar por no haver de mais ~~uma~~ coisa, que a neve
nunca efectuou de um encuso: "Ela ha de fazer que o horizonte
lentamente se alargue, e em repetidas que ella ordina a que se por
ellis que a isto. Mas a neve nunca d'isso, ho sé, porá de uma
~~boa~~ boa excusa. Vi sent en t'ndio pouca progress, simplesmente;
je dec partir un revolver. Delentaine s'évoledé".

1. D'acord amb el Sr. Ribas rebem dues objeccions. D'una li diu
si es continua vivint catòlic, ~~no~~ creixent tot això, i ell
respon que sí, sigui el que sigui el ^{del} país, perquè pertanyem als
Espanya o al país. I està la diu que li fa por ^{del} ~~no~~ que nas del
que li dit re ^{del} el catòlicisme.

"--No, no la let d'inhò no és al castell; però el castell no és la let. És un símbol de multiplicació. No hi ha cap en el que t'he de guiar ^{ho} ~~ho~~ al del castell, i recorda Abraham i Isaac, Jacob i el seu pare, i la destrucció de Sodoma. "Gran Déu és delant, amigable al vent, (...) Però un dia, amb la nostra ajuda, ell podrà arribar-se per sempre a l'alt dels seus delant". Sins, aquest dia, "l'alt dels seus t'he no és pas una cosa de transició i angustia, i és un nou món de les nostres vides, com la no les nostres vides de les Seves. Ah, ho sé, sé per un no-
lent o un bany. Però per mi la l'alt és un món de la bon-
tat de Déu.

ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED

—Another example—

Com en altres p. consetges de Graham Greene, la fe és pel Pare
 León Rivas com una infecció que s'ha agafat o una febre que ha
 arrelat. Alguns cont que no es pot treure el sobre i que allavors
 és l'explicació de la vida. Pel que fa al Pare Rivas, però, ~~no~~
 l'element infecció bé no és la comunicació eterna, car ara el bar
 en "Trigton hoc" o ~~no~~ ^{un} "El fons del problema", davant la qual
 s'adreça al Déu en anglicà, ni a la teologia del Déu-miste-
 ri davant el mal individual. També en el bar es escriu:

León Rivas insisteix i el cònsul pensa si el condemnat ha d'acconsolar sempre el seu botxí. Una mica ^{amb} una rista de fe, una mica ^{amb voluntat de} ~~inter~~ content ~~amb~~ aquell home que el matarà, Fortnum escolta tots els arguments de León Rivas. Quan Fortnum li diu que no recorda ni les regles que ^{ha} infringit, l'altre respon:

"--Jo també les he infringides, senyor Fortnum. Però no m'arrepenteixo d'haver casat Maria. No m'arrepenteixo d'haver estat aquí amb aquests homes. I pel que ^{fa} a aquest revòlver... no es pot b ~~ancejar~~ sempre i incensari ni atacar l'higpo. Però, si hi haquí aquí un altre capellà, a ell li diria: si, és veritat, ~~amb~~ ~~en~~ sap greu. En sap greu de no haver viscut en una època en la qual les regles de l'Església haurien estat més fàcils d'observar... o en una època ~~fitura~~ en la qual potser hauran canviat i semblaran coses dures. Això és una cosa que és fàcil de dir. Potser ho serà també per vostè. En sap greu de no haver tingut més paciència. Les faltes com les nostres sovint són només raquques d'esperança. Si li plau, no podria dir que li sap greu de no haver tingut més esperança?

"L'home tenia manifestament necessitat de ^{confort} ~~amb~~ i Charley Fortnum li portà tot el que podia:

"--Sí, suposo que podria anar fira aquí, Pare, o poc l'uny".

El docte Plarr decideix de sortir de la baraca i convenç els guerrilleros que li ho deixin fer: proposarà ~~amb~~ ^{al} coronel Pérez que ~~amb~~ ^{capellà} ~~el~~ termini i els guerrillers farien el patxix. Però la policia tira sobre ella en tornar al condeixement. Se n'adonà que hi ha algú darrera d'ell. És León Rivas, greument ferit. Tots els abututs a terra, preuen. Rivas diu que ara està tranquil, i que Plarr tenia raó: "No estava fet per ser ^{algú} ~~amb~~ Plarr no compren què ha passat i respon que hauria hagut d'esperar amb els altres a la baraca i no sortir fora.

"--Pensava que potser tindria necessitat de mi.

"--Per què? Per fer què?

"Hi va haver un llarg silenci fins que el Dr. Plarr va demanar, de manera bastant absurda:

"— No ho trobat cap més?"

"— Un altre més, i ve a trobar el Dr. Llopis a l'oficina."

"— El Dr. Llopis a quí?"

"— A la redacció de l'«Espanya»."

"— Si veu alguna cosa sobre el Dr. Llopis, no l'heu de dir a ningú més, sinó a mi mateixa, i després ve a trobar-me a casa."

"— Ho faré, senyor el Dr. Llopis. Si veu alguna cosa sobre un dels seus articles, i si veu alguna cosa de tenir algun altre, si ho heu de dir a ningú més."

"— Ho faré, senyor el Dr. Llopis, a quí?"

"— Ho faré, senyor el Dr. Llopis, a quí?"

"— Ho faré, senyor el Dr. Llopis, a quí?"

"— Ho faré, senyor el Dr. Llopis, a quí?"

"— Per donar-li el tret d'«Espanya», senyor el Dr. Llopis."

"— Oh, no, senyor el Dr. Llopis. Ve a trobar el Dr. Llopis a l'oficina de la redacció de l'«Espanya»."

"— Prop d'aquí, senyor el Dr. Llopis?"

"— Senyor el Dr. Llopis, a quí?"

"— Si?"

"— Veu alguna cosa sobre el Dr. Llopis, a quí?"

"--Gelós de Charley Fortnum? Perquè ho estaria?"

"Era incapaç de controlar la seva veu,

"--Gelós a causa del nen? Però és nen, aquest nen? Gelós a causa de la seva dona? També ella és nova, tant de temps com la voldré.

"--Gelós perquè ell estima".

Aquesta discussió ^{fa que} Fortnum s'absentí de la palació entre Flarr i la seva dona. Però les paraules finals de Rivas serveixen perquè Flarr se n'adoni que són justes. I així, un moment abans de sortir de la barraca per anar a tractar de parlar amb la policia diu allò que en el fons és el motiu que ho faci, que en certa manera es compromet: ~~_____~~

"--No és el 'machismo' que sofreixo. És simplement veritat, León. És veritat que estic gelós. Gelós de Charley Fortnum.

"--Quan un home està gelós, digues Agrino, mata l'altre tio, o es fa matar. És una cosa ben neta, la gelosia.

"--La seva no és d'aquesta mena.

"--Ja veus noves, Flavors? Es fica al llit amb la dona d'un altre i quan se'n mataix..."

"--Ell l'estima. Aquesta és la nova.

"--Korten cinc minuts, anuncia l'alt veu.

"--estic gelós perquè ell estima." Estimar, aquesta paraula banal i imbècil que mai no ha volgut dir res per a mi! Com la paraula Déu. Fotre, sí, sé fotre.... estimar, no. És aquest pobre barrotxo de Charley Fortnum qui guanya la partida".

I en sortir a fora de la barraca recorda que Char li havia preguntat una cosa --"què és 'gelè vols?' que ha oblidat--. Flarr pensa que mai no ha estimat i que no estima, però està gelós de Fortnum precisament perquè estima, com si això fos un gran do o un tresor preuat i envejable. (Una altra ^{afirmació} sobre la importància que algú estimi elou precisament la novel·la.)

(Charley Fortnum està roïst que Char s'hagi mostrat aparentment tan freda davant la mort de Flarr. De ^{fa} ~~_____~~ que l'ha abandonat i que

a la seva vida torni la soledat que havia trencat en conèixer la noia, i que ara sigui soledat sense remei. Però Clara no ha fugit. Està a la casa i parlen ~~amb ella~~. En el diàleg difícil, el cònsul li pregunta si estimava Plarr, i diu que no hi ha cap mal en estimar: "ens trobem embarcats". La noia ho nega, diu que ell no l'estimava, que volia la mort del seu fill. Northun ~~tracta de defensar el metge:~~

"--Potser començava, Clara. N'hi ha entre nosaltres que són... de mena ~~una mica~~ una mica lents... No és tant fàcil estimar... cometem una pila d'errors.

"Per dir alguna cosa, afegí:

"--Detestava ~~la~~ noia pare... No vaig estimar gens la seva dona... Amb tot, no eren bones persones... N'hi ha que aprenen a llegir més de pressa que altres... Ted (Eduardo) i jo, tanquem més aviat dificultats amb l'alfabet".

Un moment després, troba ~~un~~ que no es troba el fill prim que sembla que encara existeixi entre els dos. Deu que si el fill que esperen és un ~~noia~~ li diran Eduardo. "Iira, m'agradava molt Eduardo, d'una manera. Era prom jove per ser el meu fill".

La noia plora, ell afegix:

"--L'estimava realment, en un sentit, Clara. Tant això no dic res de mal...

"--No és veritat, Charley.

"--Una vegada, m'he sentit dir que estava gelós d'ell.

"--No l'he estimat mai, Charley.

"La seva mentida no té cap importància per ell: les lègimes la contradicció de manera massa manifesta. En les situacions d'aquesta mena, està bé mentir. Sentia una sensació ~~de~~ de consol interior. Com si, després d'una ~~cosa~~ que semblava haver estat un temps interminable d'espera ansiosa en l'antecambra de la mort, algú li hagués portat la bona notícia que no havia esperat mai sentir. Li restava algú que estimava. Es va adonar que mai encara ella no havia estat tan pròxima d'ell com en aquest instant".

Aquestes són les darreres paraules de la novel·la, i en resumeixen prou bé el sentit més o menys amagat. La bona notícia és que algú estimi. Que algú sigui capaç d'estimar. No importa massa si a qui estima Clara és el record d'Eduardo, ^{i no a ell} el vell cònsul sent a prop seu que hi ha algú que estima, i per a ell, que també estima, això és un consol immens. Com per Eduardo Plaz a un motiu de gelosia que un altre estimés, encara que aquest altre fos un rival vençut. Al capdavant, allò que fa creure en una direcció bona és l'amor, i és també d'alguna manera el testimoniatge de la presència i de l'acció de Déu --o de la cara diurna de Déu, com ~~hauria dit~~ León Rivas. Si hi ha algú que estimi, en aquest món amb nens monàstics i presoners torturats per la policia del General que dina amb l'arquebisbe, és possible alguna esperança.

"El cònsul honorari" reflexa l'evolució del catolicisme dels darrers anys. Una església compromesa amb les classes dominants per impedir el canvi social, uns membres d'ella que entren en conflicte amb l'església per aquest fet, una nova concepció de les antigues disciplines, que han perdut prou importància, unes concepcions de Déu i del cristianisme que trenquen amb les antigues, com una proliferació de noves explicacions més o menys al marge del dogma entès tradicionalment --i ~~un~~ ^{un} exemple les teories del Pare Rivas sobre Déu--, una part de la societat cristiana que està al cantó del l'arquebisbe i el general, un sector popular que s'allunya de l'església oficial però no de la fe i que conserva la seva antiga confiança en els sacraments. També alguns homes --Fortun i ~~encara~~ ^{en} ~~encara~~ ^{encara} més petit Plaz-- en els quals ~~hi~~ ^{hi} resta alguna cosa de l'educació cristiana o de la fe de l'infantesa. Una noia, Clara, que la misèria econòmica havia portat a la prostitució sense que deixés de tenir en ~~la seva~~ ^{la} ~~del~~ ^{del} ~~prostitut~~ ^{del} ~~un~~ ^{un} ~~petita~~ ^{petita} ~~entitat~~ ^{entitat} d'una santa i sense que deixi d'estar representada ^{d'allò que diuen} ~~la~~ ^{les} encíclics dels papes sobre el control de natalitat.

La imatge de l'església catòlica en un país típic d'aquesta

tradició religiosa resulta així ben nova. Davant el canvi social i els conflictes resultants, l'Església sembla que s'ha esberlat o dividit en molts trossos ben diversos, encara que a vegades conservin una relació. "Uns anys terribles", segons el títol de Rivas, i com una marea de sang --l'amor, la bona notícia-- que malgrat tot continua circulant.

CRISTIANISME I CONFLICTE SOCIAL

En totes les nou novel·les analitzades hi ha, encara que en grau molt diferent, una presència del conflicte social. En quatre d'elles hi apareix el conflicte social més greu i de majors conseqüències: la guerra. A "El Crist de nou crucificat" és la guerra entre grecs i turcs al començament dels anys vint, a "Incerta glòria" la guerra civil espanyola, a "Retorn a Brideshead" i a "El cel i la terra" la segona guerra mundial. A "El cònsul honorari" hi és present ^{una} forma més limitada de la guerra: ~~la~~ guerrilla. A més, ^{en dues de} les novel·les, "Incerta glòria" i "Cinc hores amb Mario", les conseqüències d'una guerra --la civil espanyola-- són essencials per explicar els conflictes existents en la societat descrita. Finalment, si l'enfrontament entre dues comunitats cristianes a "El Crist de nou crucificat" no té les dimensions d'una guerra, ^{posseeix} un caràcter col·lectiu i arriba al vessament de sang, i per ser relacionat així, d'alguna manera, amb un conflicte bèl·lic.

De tots aquests ^{enfrontaments} armats, en un d'ells --~~la~~ "El Crist de nou crucificat"-- hi ha un element de lluita entre dues religions, el cristianisme ortodox dels grecs i l'islamisme dels turcs. En la guerra civil espanyola, segons ens és descrita a "Incerta glòria" i a "Cinc hores amb Mario", la religió catòlica hi juga un paper: els seus ministres i els seus fidels són perseguits a la zona republicana, i a l'altra ^{el catolicisme} zona és un dels elements que configuren la ideologia ^{que s'imposen} ~~amb la guerra.~~ Aquesta temàtica es devé més complexa pel fet que alguns dels personatges catòlics de "Incerta glòria" són alhora partidaris de la República, mentre alguns altres no troba la seva posició política en cap dels dos camps enfrontats. Pel que fa a la segona guerra mundial, "Retorn a Brideshead" la presenta amb lleugeres connotacions d'en-

frontament entre ~~elements~~ ^{d'una sèrie} elements propis ~~elements~~ ^{pluralista marxista i el cristianisme} (i una ideologia, la nazi, més o menys tàcitament presentada com a ~~anticristiana~~ anticristiana; també la guerra significa un cert desvetllament de l'autenticitat cristiana, i n'és un símbol la capella de Brideshead ^{oberta de nou} al culte. "El cel i la terra" presenta aquestes qüestions ~~com correspon a una~~ com correspon a una societat, la italiana, ^{amb una guerra religiosa i política} i a un règim, com el feixista, més respectuós amb l'Església i més ~~lligat a ella~~ lligat a ella que el nazi: en aquest cas hi ha enfrontaments discrets, que ni l'una ni l'altra banda volen agreujar, entre el règim polític i la jerarquia eclesiàstica; pel que fa a la resistència, l'actitud personal davant la religió no es presenta com un fet que ~~l'afavoreixi o~~ l'afavoreixi o que se li oposi, encara que s'espera que l'actitud del capellà --en aquest cas el de Chiarotorre-- estigui al costat de la lluita contra els nazis, o ~~almenys no s'oposi als partisans.~~ almenys no s'oposi als partisans. "El cònsul honorari" reapareix amb més vivesa l'enfrontament entre cristians: ~~guerrillers~~ ^{els} guerrillers que ~~són catòlics~~ són catòlics i el govern de Stroessner que té bones relacions amb la jerarquia eclesiàstica, i el cap de policia argentí al qual crea problemes ^{aquesta} aquesta mena de capellans del tercer món". En aquest aspecte, la baralla ^{capitula} sagnant de ~~"El Crist de nou cru-~~ ^{"El} "Crist de nou cru- entre les dues comunitats cristianes lligat amb la lluita ~~"El cònsul honorari":~~ ^{ac} "El cònsul honorari": homes de la mateixa fe poden arribar a enfrontar-se violentment quan els seus interessos són diferents.

Si la presència de les guerres en ~~diverses~~ ^{diverses} de les novel·les estudiades és un reflex prou clar de la importància que ha tingut en la societat des dels anys vint als setanta ^{la} conflictivitat social en el seu grau màxim, l'estudi detallat de cadascuna de les novel·les i el breu resum anterior mostren ~~que el paper dels cristians~~ que el paper dels cristians no és sempre el mateix en una guerra: poden lluitar per causes oposades, ^{combatre en un o altre camp,} ser perseguidors o perseguits, actors conscients o éssers arrastrats contra la seva voluntat en un conflicte que detesten. Més o menys com persones d'altres religions, i com

agnòstics i ateus.

Però al mateix temps amb ^{dues} particularitats pròpies. ^{Primera} En determinades societats i situacions, el cristianisme pot ser un element ² que justifiqui ideològicament la lluita, ^{segona; pot impulsar a la lluita} com a darrer camí. Aquestes societats són, precisament, segons les novel·les estudiades, aquelles més endarrerides en el seu desenvolupament econòmic, social i polític. Així ocorre amb el cristianisme ^{la} en la societat pre-industrial de "El Crist de nou crucificat". Així ocorre en societat on la revolució industrial no ha arribat encara a consolidar-se políticament en una democràcia o ho ha fet de manera inestable. Es el cas ^{de} "Incerta glòria": una República burgesa no consolidada, molt inestable degut a l'estadi de desenvolupament econòmic i social i, per tant, a l'existència de forces vastes i vigorosament contràries a aquella consolidació. Es el cas ^{també} del Paraguai ^{la} "El cònsul honorari". En aquestes situacions, les forces oposades a la democratització del poder --econòmic i polític--

~~que són les que inicien el conflicte bèl·lic, i arbo-
ren unes justificacions de caràcter religiós en la seva lluita.~~

Amb unes evolucions, però, al llarg d'aquests decennis. A Licovrisí, al començament dels anys vint, en la comunitat culturalment for-
ça primària que descriu "El Crist de nou crucificat", la justifica-
ció és ràpida i sense embuts: es tracta de posar Déu com a defensor
de la comunitat de Licovrisí i de les propietats
del seus membres, i alhora de negar als del Sarakina la seva condició
de cristians. Déu és convertit doncs en garantia de la desigualtat
social i els del Sarakina són convertits en bolxevics.

Per als notables del Licovrisí la lluita ja no és,
doncs, entre dues comunitats cristianes, sinó entre cristians i ene-
mics de Déu i de la religió. En la societat ja molt més secularitzada
que descriu "Incerta glòria", ^{certos} nombrosos de
la població ja no estan adscrites a una religió com a un fet gairebé

natural. Ja no és necessària l'operació prèvia dels notables de Lico-
vrisí de treure els seus adversaris del clos de la religió, situar-
los a les tenebres socials i ideològiques exteriors i justificar
així la lluita. ^{Perquè, segons "Cinc hores amb Mario", se li van situar...}

~~.....~~ "Incer-
ta glòria" es registra la reacció violenta contrària, i els catòlics
~~.....~~ són els perseguits, encara que la novel·la tingui ^{interès}
en subratllar que en ^{molts} ~~.....~~ dels casos ho van ser sense
culpa: si els de la comunitat del Sarakina van ser qualificats de
bolxevics, i per tant ^{de} no cristians, i per tant gent a la qual calia
perseguir, els catòlics amb simpaties republicanes de "Incerta glòria",
durant el temps de la guerra civil, són víctimes ~~.....~~
de l'operació contrària: són catòlics i per tant han de ser necessà-
riament feixistes, i per tant han de ser perseguits. Pels notables
del Sarakina uns ~~.....~~ cristians no podien ^{estar moralment} ~~.....~~ contra l'ordre establert,
i pels de la FAI uns catòlics no podien ser republicans, com per
a Carmen ("Cinc hores amb Mario"); el director de "El Correo" havia
estat partidari de Alcalá Zamora i per tant no podia ser catòlic per
més que anés a combregar, mentre era justa una guerra contra els repu-
blicans, entre d'altres raons perquè ^{havia de ser} ~~.....~~ eren anticatòlics. En
^{ambdós} ~~.....~~ casos, els qui volen un canvi social no poden ser cristians
pels qui s'oposen al canvi. En realitat, tots els del Sarakina són
cristians, i també hi ha catòlics entre els republicans de la guerra
civil, encara que ^{evidentment no} ~~.....~~ siguin la força protagonista.

Es dibuixa una evolució en la tercera part de "Incerta glòria" i
en "Cinc hores amb Mario", pàgines en les quals la presència de la
guerra civil espanyola és encara tan forta, i en "El cònsul honorari".
Mossèn Cruells i Manuel Díez Collado, i tots els personatges que els
hi són propers en les dues novel·les, són catòlics i ^{la seva manera} ~~.....~~
d'entendre el catolicisme els ocasiona conflictes amb l'Estat ^{confessional} i, al-
menys en el primer d'ells, amb ~~.....~~ l'Església oficial. Però si el
seu catolicisme resulta evidentment sospitós per a tots els sectors

de catolicisme dretà, aquests ja no neguen que Cruells i Díez siguin cristians. Pot ^{però} ~~que~~ que això passa perquè els conflictes no arriben a l'agudització de la guerra, però també perquè Cruells i Díez formen part d'una minoria més nombrosa que la que formaven el catòlics partidaris d'algun canvi social en l'Espanya dels anys trenta. ^{Uns} ~~uns~~ capellans podran ser apallissats, i el cercle del "El Correo" mal vist: seran, uns i altres, uns catòlics considerats ben estranys, i adversaris, però serà molt menys fàcil fer amb ells l'operació de la societat tradicional de l'Ucràina: els del Sarakina "no poden ser" cristians.

A "El cònsul honorari" sembla existir un altre pas de l'evolució. Aquí és clar que hi ha catòlics en ~~les~~ ^{no} les dues bandes, i al capdevall cap d'elles ^{no} nega que els altres ho siguin. Els habitants del "barrio" fan la distinció entre capellans "bons" o capellans "dolents" i en el fons així es planteja la qüestió per a tothom. El Pare Rivas no diu que l'arquebisbe és un cristià "dolent", perquè és massa comprensiu ~~per~~ per dir-ho, i els superiors que van treure al Pare Rivas del suburbi on treballava tampoc ^{no} ho diuen. Però no és menys cert que s'ha registrat una escisió entre els catòlics, fonamentalment segons sigui la seva actitud davant el canvi social. I seran "bons" o "dolents" segons ~~sigui~~ sigui l'actitud de cadascú --catòlic o no-- davant el canvi social, i ~~que~~ aquesta escisió resulta ~~socialment~~ socialment acceptada. Segons "El cònsul honorari" l'escisió, després del moment d'esperança que va representar Joan XXIII, s'ha produït cap a l'esquerra: és el Pare Rivas el qui penja els hàbits i no l'arquebisbe, encara que pels guerrillers ^{uns catòlics} que ~~(...)~~ i pels habitants del "barrio" es podria dir que pensen que qui hauria hagut de penjar els hàbits hauria d'haver estat l'arquebisbe i no el Pare Rivas.

D'aquestes evolucions dibuixades en les novel·les on els cristians entren en ^{lluita} ~~lluita~~ ^{seguint} entre ells es pot deduir una mena d'institucionalització del conflicte entre els cristians mateixos, des dels anys vint als anys setanta. * Cal veure que aquesta institu-

esta relacionada amb l'oposició al canvi social i amb els règims polítics autoritaris. Són precisament "El Crist de nou crucificat", "Incerta glòria" i "El cònsul honorari" les novel·les on hi és present un altre dels grans conflictes socials de la societat: la revolució. D'alguna manera, dins el microcosmos que representa, "El Crist de nou crucificat", planteja una situació revolucionària: una gent sense terra que tracta d'ocupar unes propietats la legalitat de la cessió de les quals neguen els de Licovrisí, que apel·len al poder polític dels turcs per impedir la ocupació per la força. Pel que fa a "Incerta glòria", el canvi social propugnat per la República espanyola i la Generalitat catalana era reformista, però amb forces revolucionàries que s'avenen al primer pla des que esclata la guerra. Pel que fa a "El cònsul honorari", és clar que el manteniment d'una dictadura llarga i feixug ha anat radicalitzant l'oposició d'unes minories des de l'acció del pare del Dr. Plarr --un anglès liberal-- fins a les guerrilles revolucionàries.

En la societat pre-industrial de "El Crist de nou crucificat" la religió és encara un element de la cultura social, i tothom hi pertany. Un conflicte greu d'origen econòmic provoca l'enfrontament entre cristians: aleshores, els posseïdors tracten de situar els altres fora de la religió, mentre els desposseïts passen de confiar en la caritat a voler aprofitar un camí legal. Fracassades ambdues temptatives es veuen obligats, i ho argumenten també amb raons religioses --els posseïdors han trait el Crist, i es tracta que s'acompleixi el manament cristià de fraternitat--, a passar a una actitud revolucionària que els costa d'acceptar perquè significa violència contra uns germans. En la societat de "Incerta glòria", on la religió catòlica ha deixat de ser un element de la cultura de tothom, els catòlics de Catalunya es troben dividits políticament, i n'és una mostra l'escena del bateig del fill de Trini Milmany: uns són partidaris de l'aixecament militar i contraris a la República, mentre els altres són partidaris de la República però no de la revolu-

ció: per oposició a l'aixecament militar i per fidelitat a la República i a Catalunya participen en la guerra, sense compartir, però, els ideals i els procediments dels anarquistes. L'esquema simplificat de "El Crist de nou crucificat" és aquest: tothom és cristià, i quan s'agreuja la divisió entre posseïdors i desposseïts, ~~no~~ gairebé tots els posseïdors són contrarevolucionaris i tots els desposseïts es converteixen en revolucionaris. L'esquema simplificat de "Incerta glòria" és aquest: només una part de la societat es confessa catòlica, els oposats ^a tot canvi social arboren el catolicisme, els partidaris d'un canvi social reformador però no revolucionari ~~no~~ o bé prenen partit en un dels camps però resten íntimament dividits i molts d'ells perseguits pels revolucionaris ~~i demà~~ ^{--anticatòlics--} pels reaccionaris --catòlics--, o bé refusen pertànyer a cap dels camps. Una de les raons per les quals passa tot això és perquè en la societat de "Incerta glòria" els desposseïts han deixat de ser unànimement, i fins i tot majoritàriament, catòlics. La revolució que per als del Parakina es presentava també com un imperatiu cristià, ha passat a ser una ~~empresa~~ empresa que, almenys pels sectors anarquistes, inclou la persecució sagnant dels catòlics. Un dia l'enfrontament de classes va ser entre cristians, després és un enfrontament entre no catòlics i catòlics, amb uns sectors catòlics situats al mig i per tant dividits. ~~La~~ La revolució d'uns cristians ("Crist de nou crucificat") va fracassar, els revolucionaris han deixat de ser majoritàriament catòlics ("Incerta glòria"), i en no poder haver aconseguit els reformistes --cristians o no-- la consolidació política de la revolució industrial --com s'ha aconseguit a l'Anglaterra de "Retorn a Brideshead"--, els catòlics reformistes es trobaran entre dos focs: el foc dels reaccionaris catòlics i ^{el} dels revolucionaris anticatòlics.

"El consul ~~honorari~~ honorari" ofereix uns altres elements en una situació també revolucionària. ^{Alguns dels} catòlics reformistes --el Pare Rivas podia ser-ne un d'ells en els seus primers temps de capellà-- han passat al camp revolucionari i hi han trobat gent del poble --hereus, es po-

aria dir, d'aquells desposseïts cristians del Sarakina---. Per ~~passar~~ a aquest camp, el Pare Rivas ha hagut d'abandonar l'Església però de manera molt més formal que profunda, mentre els guerrilleres populars ~~se~~ continuen considerant-se dins l'Església i volen que el Pare Rivas els celebri la missa. Dintre el grup dels guerrillers conviuen catòlics i no catòlics, i el marxista Aquino, per bé que cregui que Déu és una creació del capitalisme, accepta que el Pare Rivas sigui el seu cap en el grup guerriller i les divergències ideològiques no trenquen la lluita comuna. El Pare Rivas manifesta ambigüitats i dubtes davant la tasca revolucionària --concretament la violència, l'assassinat del cònsul--, que el relacionen amb les que mostraven els cristians del Sarakina. La revolució armada és per a tots el darrer camí que se'ls obre i que accepten en l'aspecte indicat a contracor. Però la situació és diferent a la de "Incerta glòria":

~~els revolucionaris~~ ^{no catòlics} els revolucionaris accepten que hi hagi catòlics que siguin alhora revolucionaris. ^{També és visible un altre canvi} pel que fa a la visió de la guerra civil que dona Carmen a "Cinc hores amb Mario": el general i el cap de policia ^{de "El control humano" ja} accepten com una realitat que hi hagi catòlics que siguin revolucionaris. Davant els revolucionaris cristians, també ha canviat l'actitud de l'autoritat eclesiàstica, i si el pope Grigoris ordena la mort de Manólios, les autoritats eclesiàstiques es limiten a treure del suburni al Pare Rivas i a desautoritzar-lo. Ben cert que el Pare Rivas resta com un catòlic marginat per l'organització eclesiàstica, i que la seva actitud no té un abast majoritari. De tota manera, representa una radicalització dels catòlics reformistes de "Incerta glòria": uns anys més de no aconseguir una consolidació política de la revolució industrial han portat a catòlics reformistes d'origen burgès o de classe mitjana a posicions revolucionàries. I una de les incògnites que aquests canvis plantegen és si el catolicisme popular que malgrat tot ^{persisteix} ~~existeix~~ entre els habitants del "barrio" es mantindrà o bé derivarà a posicions més o menys semblants a les dels anarquistes de "Incerta glòria".

Quan el conflicte social de la guerra no va lligat amb el conflicte de la revolució, el possible enfrontament entre cristians presenta característiques diferents. A "Retorn a Brideshead" hi ha un consens entre anglicans, catòlics i increients que Hitler amenaça els valors acceptats de la societat a la qual tots pertanyen. Catòlics fervorosos, agnòstics que dubten i indiferents no es veuen enfrontats en guerres ^{o lluites} civils, com ^{"El"} és el cas de "Crist de nou crucificat", "Incerta glòria" i ^{"El"} "El cònsul honorari". Tots estan d'acord en defensar la consolidació política de la revolució industrial que Hitler ha fet saltar a Alemanya per imposar un sistema totalitari. Encara que aquesta consolidació política cobreixi conflictes socials que poden ser vius com ho mostra la vaga general descrita a ^{"Retorn a Brideshead"} ~~Com~~ es natural, en les novel·les estudiades el conflicte revolucionari apareix allí on hi ha sistemes autoritaris o on es tracta d'imposar-los. Si d'algunes de les maneres estudiades els cristians tenen un paper en la revolució, ^{on} la societat, com la descrita a "Retorn a Brideshead" ^{polític} on hi ha una llarga tradició de sistema democràtic, la guerra no provoca enfrontaments greus entre cristians d'un mateix país. La cultura social és més homogènia, més gran la integració, menys conflictiva la relació amb el poder. I també són menys conflictius recíprocament els rols dels diferents subgrups caracteritzats per ^{les seues} posicions religioses o d'increença. A penes existeix allò que es podria anomenar la "dramatització" pro-religiosa i antireligiosa, ^{de la qual} els notables de Licovris ^{El} ("Crist de nou crucificat") i els anarquistes de "Incerta glòria". Fins i tot ja s'ha assenyalat el poc èmfasi que ~~és~~ posat a "Retorn a Brideshead" en acusar les característiques acristianes i anticristianes del nazisme, com a mitjà polític d'augmentar la solidaritat i l'empenta del poble anglès en lluita, i no perquè els ~~personatges~~ personatges de la novel·la considerin cristianes la ideologia i els mètodes de Hitler.

Més conflictiva es presenta aquesta temàtica en "El cel i la terra",

novel·la en la que també hi és present la segona guerra mundial. Els conflictes propis de la societat autoritària troben reflex en els conflictes entre els catòlics. Ja don Ardito, des de la trona de Chiarotorre, havia parlat contra la guerra d'Etiòpia, i això li havia portat dificultats, perquè els catòlics estaven dividits en la seva actitud en relació amb el règim feixista. Aquests ~~conflictes~~ dificultats continuen durant els anys de la seva vida a la ciutat de M..., per bé que mai no arriben a un ^{elevat} grau d'agudesa, conseqüència pròpia d'una col·laboració catòlica amb el règim, ~~del~~ del manteniment de l'oposició catòlica dins uns límits en general rebuts i de la tendència de la jerarquia a contemporitzar més que a aguditzar els enfrontaments. La caiguda de Mussolini i la conversió ~~de~~ de la guerra mundial, a Itàlia, també en guerra civil, fan lògicament més vius els conflictes. Sense, però, que la religió hi agafi un paper ~~de~~ del relleu observat a les novel·les de Kazantzaki i Sales. Es cert, però, que la temàtica dels conflictes d'enfrontament entre les classes hi té ~~un~~ un paper ben superior ~~a~~ que a "Retorn a Brideshead". Amb les característiques ~~indicades~~ indicades en l'estudi particular de "El cel i la terra", la preocupació social-religiosa de don Ardito és central en el seu pensament i en la seva actitud. Don Ardito passa dels conflictes riquesa-cristianisme trait, pobresa-salvació, a una proposta de reforma social i a un intent d'encarnació amb els pobres, evidentment conflictives. La seva sortida és donar la vida per uns pobres de Chiarotorre amenaçats pel poder de l'exèrcit alemany. La societat en la qual viu don Ardito és una societat que demana un canvi social amb molta més urgència que la de "Retorn a Brideshead", i aquest canvi és ofegat autoritàriament, però el problema ^{del canvi present} ~~es~~ al protagonista. Resulta clar que la mateixa guerra planteja als ~~cristians~~ cristians conflictes diferents segons estigui més o menys avançada o endarrerida la reforma social, i que ^{aquest conflicte se'l hi} ~~planteja~~ planteja també com a cristians.

Si el conflicte guerra i el conflicte revolució són presents en les novel·les indicades, en totes les nou hi és present el conflicte entre cristians, encara que amb característiques i graus diversos. Però

és possible d'observar que en aquelles en les quals els conflictes de classe són més vius ho són també els conflictes entre els cristians. I que en funció d'aquests conflictes de classe apareix un replantejament del cristianisme. La injustícia de la qual són víctimes els cristians del Sarakina (^{del} ~~regist~~ de nou crucificat"), enfondeix la reflexió de Manólios i els seus companys i els fa prendre partit en favor dels oprimits. La seva lectura i reflexió dels Evangelis es relaciona tot seguit, per ells, amb el conflicte social plantejat a Licovrisí. De la mateixa manera, els habitants del Sarakina ~~es replan-~~ ~~tegen~~ el seu cristianisme davant la situació que viuen, i pensen en bastir una comunitat més justa que aquella de la qual van ser expulsats pels turcs. A "Incerta glòria" els catòlics que estan entre dos focs no viuen en el seu ^{seu} ~~seu~~ més alt el conflicte de classes que apareix a la novel·la: en les seves ^{parts} primera i segona, ~~el~~ el veritable conflicte de classe està entre els revolucionaris i els ~~partidaris~~ partidaris d'un capitalisme arcaic; en la tercera part entre els revolucionaris vençuts i les ^{per una banda} classes populars i els estrats socials triomfadors ^{per l'altra}. Aquells catòlics representen, simplificant, una posició favorable a un capitalisme dinàmic dins ^{d'un} sistema democràtic: a mig camí entre uns i altres, el conflicte se'ls presentarà a la tercera part per raó de ~~divergències~~ ^{cohe} el sistema polític, per raó de conflicte de comunitats nacionals --aquest és un conflicte que apareix també en una altra de les novel·les, la de Kazantzaki--, i per oposició entre un capitalisme dinàmic i un altre arcaic i autoritari. El replantejament del propi cristianisme en funció dels conflictes de classe tindrà aquí, doncs, ^{aquells dels que mossen buells i simboles} menys paper: el que fa ~~propriament~~ ^{propriament} mantenir-se fidels a un cristianisme que ja tenien ahir, el d'una classe mitja sincerament liberal que s'enfronta amb "l'Església dels crims", pròpia d'aquella classe triomfant ^{i negadora de les diverses nacionalitats en un} ~~matix~~ ^{matix} Estat.

En "El cel i la terra" pot distingir-se aquest replantejament en funció del conflicte de classes, i aquest és un dels problemes principals de don Ardito Piccardi. El conflicte de classes, ben viu, a ^h ~~Quaro-~~

torre, durant ~~la~~ la seva primera estada com a rector del poble, el porta a una determinada actitud ~~de~~: dedicació personal als pobres i a les seves necessitats, i refús de compromisos amb els representants del poder de classe, però defugint la politització de la seva actitud i afirmant, a contràcor, que el ple gaudi meta-històric dels pobres demana el seu sofriment ~~a~~ la terra i per tant el manteniment de la situació social. El pas posterior, ja indicat, és un ~~compromís~~ ³ entre aquestes dues actituds: defensar una reforma social que ignora els condicionaments reals dels pobres i del propietari de la Fiat, contradicció que li és exposada pel capellà que viu als suburbis de Nàpols.

A "Els sants van a l'infern", la interpel·lació del conflicte de classes als cristians es presenta de manera més clara i coherent, i en un altre quadre: el d'una societat industrial de democràcia parlamentària. Aquest conflicte planteja a tots ~~els~~ ^{als} catòlics de la novel·la uns problemes ~~als~~ als quals donen diferents ² respostes de la ~~manera~~ ^{manera} ja estudiada. Per alguns d'ells representa la reafirmació en un concepte classista del cristianisme, per altres una atenció als problemes dels obrers que va de la més activa del cardenal a la més cautelosa del seu successor. Per altres el replantejament provocat pel conflicte de classes ~~origina~~ ^{origina} un canvi de ~~els~~ ^{grup social} els capellans que van a viure plenament la vida del suburbi i de la fàbrica. En ells s'obre camí una politització a la qual no va arribar don Ardito Piccardi, i aquesta politització és un dels motius del refús dels catòlics tradicionals i de les reserves dels catòlics situats en una posició intermitja que recorde la d'alguns catòlics de "Incerta glòria". El punt de vista de l'autor representa una actitud reformadora --reformadora socio-econòmicament i també de la concepció ~~del~~ tradicional del catolicisme-- que al capdevall confia, però, en una col·laboració interclassista per la qual els patrons atenguin les reivindicacions que considera justes dels vaguistes però que no es planteja un canvi ~~més~~ ^{més} radical. De tota manera, "Els

sants van a l'infern" representa una ~~representació~~ polítització d'alguns ~~sectors~~ catòlics davant el conflicte de classes i una presència molt més viva d'aquests en la comunitat catòlica ^{tradicional}.

"Cinc hores amb Mario" ^{de Mario} ~~tracta~~ problemes semblants en un quadre polític ben diferent. També aquí els conflictes de classe, agreujats per la pervivència de les conseqüències de la guerra civil, i pels límits molt més estrets de moviments en el joc polític, és un dels motius principals del replantejament del cristianisme del qual és protagonista Mario i els seus ~~amics~~ amics i companys. La visió cristiana de Carmen és arreladament classista i repeteix, amb trets més caricaturescs propis de la seva poca cultura, les argumentacions dels sectors catòlics de "Els sants van a l'infern" més oposats a l'experiència dels capellans-obrers. El seu ideal és una societat estàtica, en la qual les classes treballadores es mantinguin en el que considera que és el seu lloc, i tot això justificat ideològicament amb arguments religiosos. També aquí el replantejament del cristianisme s'opera en els qui són sensibles als conflictes de classe i partidaris d'una societat més igualitària. L'actitud del fill de Mario revela que, encara que es tracti d'una societat tancada, la posició del seu pare té ja un ^{cert} ~~abast~~ abast col·lectiu ~~un~~ i un cert poder de penetració que fa que el noi s'hagi vist davant de dues menes de socialització: el procés d'absorció ^{d'una} ~~de~~ la cultura de la societat que li ofereix la mare, i el procés d'absorció d'una altra cultura que li ^{ofereix} ~~ofereix~~ el pare. Dues cultures catòliques en una mateixa societat, diferents i enfrontades, i entre les dues el noi ha escollit la del pare.

A "El cònsul honorari" ~~tracta~~ ^{tenen} els conflictes de classe hi ~~un~~ un paper capital, en tractar-se d'una societat poc desenvolupada i amb un sistema polític autoritari, tot això dins l'ambient d'agitació revolucionària i de repressió dels darrers anys a molts països d'Amèrica Llatina, amb la presència a més dels Estats Units. La interpel·lació d'aquest conflicte porta al Pare Rivas a convertir-se en gue-

rriller. En el seu cas ~~el~~ replantejament del ~~catòlicisme~~ catòlicisme ha estat encara més profund, ~~un~~ difícil i dolorós. Mossèn Cruell ("Incerta glòria"), don Ardito ("El cel i la terra"), el Capellà-obrer Pierre ("Els sants van a l'infern"), Mario Díez ("Cinc hores amb Mario") i el Pare Rivas ("El cònsul honorari"), són personatges lligats per característiques comunes: tots són cristians presentats pels novel·listes respectius amb èvident simpatia, com a homes realment neguitejats per viure un cristianisme considerat autèntic, tots ells també neguitejats per la seva reacció cristiana davant els pobres de les societats en les quals viuen, i perquè el seu neguit trobi una resposta ~~que~~ es tradueixi en la seva pròpia vida. Amb l'excepció de Pierre, ~~cap~~ cap d'ells ^{no} procedeix de les classes proletàries. Tots ells, per imperatiu de la seva manera de concebre la fe, volen acostar-se als pobres: ^{o fins i tot} les respostes seran diferents segons ~~les~~ les característiques individuals i de la societat en la qual viuen. Tots ells seran en grau divers víctimes d'incomprensions, d'atacs i fins i tot de persecucions per part de les classes de les quals en mesura diferent s'allunyen. Les seves actituds els causaran conflictes amb altres cristians. Però la decisió més radical ^{l'opció revolucionària} serà ~~del~~ del Pare Rivas, i també més greus les conseqüències: en el seu cas serà la mort. I mentre els altres s'hauran pogut mantenir encara dins la institució Església, per bé que amb dificultats, el Pare Rivas ~~restarà~~ restarà situat fora del clos institucional, per bé que al capdevall pensi que continua ~~dins~~ dins l'Església, en esperit i que bona part dels qui el tracten el considerin membre visiblement representatiu de l'Església. També el Pare Rivas sofrirà, en el seu replantejament del cristianisme, problemes ~~de~~ més greus dels que coneixen aquells altres personatges.

Segons aquestes novel·les, doncs, com més agudament es plantegen els conflictes de classe més vius són els conflictes entre els cristians i més ~~pregon~~ ^{pregon} és el replantejament del cristianisme. Augmenta també, lògicament, la politització: aquesta és pràcticament nul·la a "Moira", escassa o ambigua a "Diari d'un rector de poble", escassa

en el món protegit dels cristians de "Retorn a Brideschad" --només augmenta quan el conflicte de classes es fa evident en l'episodi de l'intent de vaga general--. A "El cel i la terra" la politització és més gran, però resulta sovint ambigua. La lluita entre les dues comunitats de "El Crist de nou crucificat" provoca una politització ~~promària~~ promària, pròpia de la societat pre-industrial de Licovrisí, però evident. La politització del conflicte és clara a "Incert glòria", "Els sants van a l'infern", "Cinc hores amb Mario" i "El cònsul honorari". En qualsevol cas, els cristians partidaris de l'ordre establert o amb ~~fondess~~ reserves davant el canvi social acusen els altres cristians de polititzats, ~~promària~~ i de polititzats en un sentit concret: els notables de Licovrisí acusen els del Satakina de "bolxevics", l'Església oficial de la tercera part de "Incerta glòria" acusa de subversiu i separatista mossèn Cruells, ~~promària~~ les autoritats feixistes i la burgesia local acusa don Ardito de simpaties socialistes, l'arquebisbe de París acusa els capellans-obrers de ser víctimes d'influència comunista, Mario Díez i els seus amics són ~~promària~~ objecte d'acusacions semblants. És significatiu que, en ~~promària~~ tots aquests casos, els acusats no tinguin una politització franca i decidida fins arribar a nivell d'opció en favor d'una organització política, sigui perquè la seva actitud davant la politització no ~~promària~~ totalment favorable, sigui per la condició de capellans d'alguns ~~promària~~ d'ells que els fa voler mantenir-se en un altre nivell, sigui perquè tenen reserves ^{uniques} davant les organitzacions esquerranes per les quals són acusats de ser influïts. En canvi, els únics que fan una opció concreta d'acció política, el Pare Rivas i els seus companys catòlics, que han superat aquelles reserves, ambigüitats i vacil·lacions, són alhora els darrers cronològicament i ~~amb~~ amb els qui menys juga l'acusació-"chantage": "sou cristians i per tant no podeu adoptar aquesta posició política". L'han adoptada clarament i clarament són tractats com a enemics polítics, amb moltes menys implicacions religioses.

L'evolució ^{de} tractar de resoldre uns ^{amb} problemes socio-econòmics per mitjans polítics es dibuixa també bastanta claredat. Els llargs debats de "Diari d'un rector de poble" sobre la pobresa, i l'actitud davant la pobresa i la riquesa de don Ardito durant la major part de la seva vida narrada a "El cel i la terra" revelen un parentiu: hi ha com un refús d'enfrontar el ^{problema} amb criteris ~~racionals~~ racionals, i com una mena de divisió interior ~~del~~ del rector d'Ambrécourt, del rector de Torcy i de don Ardito Piccardi entre la seva simpatia pels pobres i uns criteris culturals que els dificulten de plantejar la situació de la pobresa com ^{una realitat} que pot ser transformada per reformes socio-econòmiques i per mitjans polítics. Les nostàlgies pel passat i la desconfiança del futur a "Diari d'un rector de poble", i la predicació peculiar de don Ardito poden ser reflex de la situació d'uns membres d'una Església que refusa en la seva majoria de fer una opció favorable al canvi social. Aquest bloqueig que sofreixen ^{uns} cristians que sentimentalment ~~amb~~ ^{son favorable a} algun canvi social i que no són membres privilegiats de l'ordre establert, va minvant en obres l'acció de les quals succeïx en anys posteriors: la tercera part de "Incerta glòria", "Els sants van a l'infern", "Cinc hores amb Mario" i "El cònsul honorari", ^{on hi ha un} desbloqueig progressiu que permet passar d'una visió estàtica d'un conflicte que és anomenat entre rics i pobres a una visió més dinàmica i política.

~~De tota manera, és interessant de constatar que aquesta evolució innegable no és presentada~~ De tota manera, és interessant de constatar que aquesta evolució ^{per cap de les novel·les} innegable no és presentada --tal vegada amb l'excepció de la societat més integrada i pluralista de "Retorn a Brideshead"-- com alguna cosa normalment acceptada dins el grup social cristià: la ^{política} opció dels cristians per un canvi social no és, o no és encara, ~~una~~ una realitat prou consolidada perquè es consideri normal dins la respectiva Església, i no solament resta marginada sinó que a vegades és perseguida amb la violència.

Això mostra que el grau d'integració dels cristians en la socie-

tat canvia i que les normes de control social dictades pels estrats dominants són acceptades en grau molt divers pels cristians. A "Moira" era visible que Joseph Day, protestant estricte, ~~restava~~ restava marginat en la societat urbana, quan al seu poble era un ésser integrat i d'acord amb les normes de control social cristianes en aquell lloc i temps. El seu xoc a la Universitat eren en bona part el de dues normatives, i el seu cristianisme peculiar havia de topat amb una secularització creixent. David, el futur pastor, representava un intent de compromís entre les dues normatives, i encara que no estava realment integrat en el món universitari tractava d'evitar el xoc ~~entre~~ i conflictes frontals ~~entre~~ que protagonitza Joseph Day.

A ^{"El"} "Crist de nou crucificat", encara que l'acció està situada més o menys en els mateixos anys que "Moira", la societat greco-turca representa un estadi ~~de~~ d'evolució molt més atressat. Joseph Day i Manòlios, malgrat les diferències entre els dos individus, tenen normes sobre el sexe ben semblants: la vida sexual, fins i tot en el matrimoni, ~~no~~ alguna cosa negativa i pecaminosa ^{segons tots} ~~entre~~ dos, i ~~entre~~ el món "dels tossals" de Joseph Day està en això encara proper del Licovrisí de Manòlios. Pel que fa a les normes de control referents a la desigualtat social, les comunitats cristianes de ^{"El"} "Crist de nou crucificat" les accepten fins que es presenta un conflicte greu: aleshores els oprimits posen en qüestió les normes dels notables i s'enfronten dues normatives que cada grup reivindica com a cristianes. Els del Sarakina no rebutgen el cristianisme sinó que, en nom d'una autenticitat evangèlica, acusen de traïció la normativa ~~que~~ que els notables pretenen mantenir en nom també del cristianisme. Refusen d'integrar-se en les normes de control dels notables de Licovrisí i sorgeix el conflicte.

"Diari d'un rector de poble" presenta també uns problemes d'integració. Sota unes aparences ^{integrada} ~~integrada~~ --rector d'un poble, habitant d'una rectoria de bell aspecte prop del castell dels comptes, consideració social deguda al seu càrrec-- el jove protagonista de la novel·la viu una situació diferent. Els habitants d'Ambricourt ja no són, com

els de Licovrisí, unànimement cristians; entre els qui ho són n'hi ha --com el sagristà-- que no creuen en dogmes fonamentals de l'Església; la bella rectoria aixopluga un rector amb ingressos ~~baixos~~ al capdell miserable; les relacions amb els senyors del castell són tenses... Sota les aparences d'un poble que accepta la normativa cristiana d'ahir, la realitat és ben diferent, i a més existeixen diverses normatives cristianes, i un dels neguits del jove rector és de trobar l'autèntica.

Els catòlics que presenta "Retorn a Brideshead" estan integrats en les classes altes a les quals pertanyen, però una discriminació històrica en la seva pàtria els margina en certa manera. Aquesta marginació d'una minoria que va refusar d'adherir a l'Església nacional i va seguir fidel a Roma es manifesta ^{de manera clara} en normatives sacramentals diferents --matrimoni, extremaunció-- que són ocasió de conflicte. Matrimoni indissoluble, penediment explícit de lord Marchmain no són presentats com uns costums socials sinó com unes normes que manifesten l'existència de Déu i ~~que~~ davant les quals els catòlics donen testimoni que són diferents que els altres, encara que la seva vida habitual ho negui sovint. Són l'ocasió d'afirmar la peculiaritat d'una visió del món, i per tant d'una certa marginació, en una societat en la qual l'agudesa dels conflictes s'ha reduït i on hi ha una àmplia tolerància de les diferents opinions. Encara que els personatges siguin ~~ben~~ diferents, és la manifestació extraordinària de la singularitat ^{la fe} que en Joseph Day era ordinària, i que també era ordinària per les comunitats gregues davant els turcs.

"Incerta glòria" mostra com un cert ~~catolicisme~~ portat ser marginat, de manera tràgica pels seus protagonistes, a la vegada enfront d'uns incrèduls anticatòlics i antiburgesos, i d'uns catòlics oposats a una burgesia progressista. ^{que reivindica els drets polítics de la persona i els d'una comunitat nacional.} Les normes de cadascun d'aquests grups són diferents i oposades. En resultarà una doble persecució pels dos extrems, i una marginació violenta en la societat en la qual grups anarquistes imposen la persecució religiosa, i en la societat on els vencedors imposen una normativa de control social que es reclama del cristianisme però que és oposada a les dels catòlics catalans que representa mossèn Cruells.

L'evolució de la societat ha transformat la unanimitat catòlica cristiana de les comunitats gregues ~~de nou~~ "de nou crucificat" i al mateix temps ha dividit els cristians ~~en~~ subgrups en lluita. És clar que uns i altres estan units pels mateixos sagraments que eren ocasió de ~~mostrar~~ mostrar públicament la singularitat dels catòlics de "Retorn a Brideshead" i la freqüència o poca freqüència ^{d'alguns} dels quals donaven testimoni que els catòlics diferents de "Diari d'un rector de poble" tenien una part de normativa comuna. L'escena del bateig del fill de Trini Milmany mostra com, ~~tot mantenint-se~~ un nucli de fe, les opcions socials i polítiques s'han diversificat tant que aquells catòlics només estan units pel sagrament, norma comuna, que els integra ^{que distants} ~~mentre~~ mentre la majoria de les altres ^{no men} són tan diferents que la integració no és possible.

"El cel i la terra" mostra també l'existència de diversitats de normes entre els catòlics, i una integració entre ells més fictícia que real, encara que no arribi a la violència conflictiva de "Incerta glòria". El sermó esmentat de don Ardito a Chiarotorre n'és una bona mostra. La missa del diumenge integra la gran majoria dels habitants del poble dins el temple, però la minoria de rics ocupa els primers bancs i la majoria de pobres la resta, i el sermó de don Ardito és precisament una mostra que la comunitat no està realment integrada i que ^{la} ~~el~~ compliment d'una norma comuna amaga malament la divisió. Un dels conflictes del protagonista és, precisament, en quina de les dues comunitats s'ha d'integrar, i la via mitja que representa la seva vida a la ciutat de M... esclatarà, precisament, quan el capellà ^{del} ~~del~~ suburbi de Nàpols li posia ^{dramàticament} davant la divisió de la comunitat cristiana, i li defensava la normativa que tenen els pobres i que contradiu l'intent de compromís de don Ardito, la única sortida del qual és la tornada a un Chiarotorre sacsejat per la guerra i en el que, significativament, ja no es fa esment de la comunitat dels primers bancs.

A "Els sants van a l'infern" és mostrada una comunitat cristiana més integrada però que es divideix precisament pel fet que la societat no ho estigui i per la protesta d'uns catòlics davant aquesta situació.

En bona part a conseqüència d'haver evitat l'enfrontament reacció-revolució de "Incerta glòria", els dos sectors catòlics dibuixats a la novel·la de ^{Gilbert Le Brun} ~~de~~ es presenten molt més acostats i integrats dins la normativa liberal-burguesa. Aquest acostament de catòlics de classes mitges i altes s'ha realitzat, ^{però} segons sembla, a costa de perdre ^{o gairebé tot} el sector popular --aquella minoria grega unànimament cristiana de "Crist de nou crucificat", els pobres que omplien el temple de Chiarotorre ^{d'any} 1927--. Es precisament la consciència ^{d'} aquesta pèrdua i l'encarnació ~~en~~ en els suburbis obrers el que provocarà conflictes en la comunitat cristiana. Els diàlegs entre el rector de Sagny-le-Haut i del successor del cardenal amb el Pare Pierre mostren que es tracta de dues comunitats dividides amb una normativa diferent. El rol i ~~el~~ l'estatus dels tres eclesiàstics és ben divers. En termes polítics serien la respectivament la dreta, el centre i l'esquerra, però el centre ^{ahora reservat} ~~comprensiu~~ està situat en la comunitat ^{liberal-capitalista} integrada, i al capdevall les acusacions que es fan al capellà-obrer són que no pertany a aquesta i que té unes altres normes.

"Cinco horas amb Mario" retrata una subgrup que perllonga el triomf d'una guerra civil, fortament integrat i amb una normativa rígida. També aquí les acusacions a Mario ^{Díez} ~~són~~ ^{que} no accepta aquesta normativa i fins i tot ^{la} ~~trepitjar~~. L'actitud de Mario representa una de propera a la del Pare Pierre de "Els sants van a l'infern", amb totes les diferències notables entre els dos personatges. ~~L'actitud de Mario també és de protesta pel fet que~~ L'actitud de Mario també és de protesta pel fet que una estrats socials estiguin marginats i que aquesta divisió s'arribi a justificar ideològicament amb recolzament religiós. Si Mario va estar, encara que fos ben ambigüament, en el rengles de l'exèrcit vencedor, es va allunyant cada cop més de les normes de control socials vencedors. Així, resta marginat i és entre "la gent baixa on té un gran cartell". Aquesta marginació li causa angoixa a ell i provoca les reserves, crítiques i atacs en el sector social al qual

portany, que, per la seva banda, també és víctima de desconcert pel fet que un dels seus no vulgui estar normalment integrat i defensi normes que són, com sempre, atribuïdes a un camp contrari: comunista, protestant, extranjeritzant. Aquí, la participació en

els sagraments --en aquest cas, l'eucaristia-- presenta un caràcter diferent que a "Retorn a Brideshead" i "Incerta glòria"; si Mario ha anat a combregar després de la seva conferència sobre la Revolució Francesa és, o bé que s'ha confessat o bé que ^{no ho ha fet i} ~~que~~ ha combregat sacrílegament. Per al sector social i cristià al qual pertany Carmen, la participació en la norma comuna sacrament està condicionada per la integració en un món social, polític i cultural.

"El consul honorari" presenta de manera fins i tot geogràfica-
ment clara la divisió de la societat, que ja era visible en "Els
sants van a l'infern" amb els dos escenaris de París i Sagny. Com
correspon a una societat menys desenvolupada, la divisió és aquí
encara més fonda: la ciutat i el "barrio", els dos escenaris princi-
pals de la novel·la. Els guerrillers, alguns d'ells catòlics, es
refugien ~~en el seu camp~~ en el seu camp: el "barrio", que creuen lloc més
segur que la ciutat. La normativa de perseguïdors i perseguits és,
naturalment, del tot diversa, i també la dels catòlics d'una i altra
banda. Encara que uns i altres pertanyen teòricament a la mateixa
Església, les diferències s'han enfondit tant que l'opció del Pare
Rivas l'ha obligat a sortir del límits visibles de la institució.
Però, si per una banda ha augmentat el procés de desintegració de la
comunitat cristiana observat en novel·les anteriors, també es possible
~~de veure~~ que aquesta desintegració és ja més acceptada per tothom
precisament com a normal. ~~La~~ L'evolució és, doncs, aquesta:
d'una comunitat ~~cristiana integrada~~ cristiana integrada en la societat i en les normes i va-

lors d'aquesta, a dues comunitats cristianes cadascuna integrada en una classe social, amb les seves pròpies normes. Aquesta divisió és dolorosa i problemàtica per al Pare Rivas, però per als catòlics del "barrio" ho és molt menys: ells no s'han mogut de la comunitat de classe i no tenen inconvenient en admetre el Pare Rivas com un dels seus, socialment i religiosament parlant. Tampoc el consul, que al llarg de la seva vida ha anat abandonant el compliment de les normes catòliques, restant-li només una vaga adhesió al nucli de la fe, no troba inconvenient en reconèixer al Pare Rivas com a capellà, representant de la fe. De tota manera, cal recordar que aquests catòlics revolucionaris ja no són perseguits pròpiament com a catòlics, sinó com a revolucionaris, com si la integració plena a una altra comunitat ^{ahora a una determinada} de classe i ~~opció política~~ els fes ja irrecuperables:

~~(Incerta glòria) era considerat recuperable pels seus companys d'Universitat; el rector d'Ambricourt ("Diari d'un rector de poble") era considerat recuperable pel compte i pel degà de Blangermont; mossèn Cruells ("Incerta glòria") ho era pel bisbe de parla castellana; don Ardito Piccardi ("El cel i la terra") ho era pel compte Ranucci; el Pare Pierre ("Els sants van a l'infern") pel successor del cardenal; Mario Díez ("Cinc hores amb Mario") per la seva dona.~~
~~Per de pu amb notícies de la seva vida.~~
Aquests casos eren considerats encara recuperables --dit d'una alta manera, integrables-- en una comunitat en la qual estaven mal ~~engaiats~~ engraiats, o bé de la qual es marginaven amb una actitud crítica de les seves normes que tenia intensitats diverses.

Aquestes són les relacions entre ^{estrats} ~~estrats~~ socials i comunitats de fe. La comunitat cristiana segueix la dinàmica pròpia ^{de l'estrat} social al qual pertany, segons ^{mostra} l'estudi d'aquestes novel·les, ~~mostra~~ i col·lectivament no hi ha cap cas en el qual reaccionin de manera diferent que els restants membres de seu estrat. Dit d'una altra manera: davant els canvis socials, les re-

sistències a ells, i els conflictes conseqüents, si són aristòcrates reaccionen ~~amb~~ generalment com a aristòcrates, si són petit-burguesos com a petit-burguesos, i si són proletaris com a proletaris. Però igualment cert sembla que al mateix temps presenten unes característiques peculiars, i que hi ha conductes significatives que tenen un abast més gran que l'individual. Primerament, cal veure que la religió pot funcionar com a ideologia de signe ^{i fins i tot oposat.} diferent. A "El Crist de nou crucificat", totes dues comunitats es reclamen del cristianisme, i s'enfronten de manera violenta. Per a la seva intransigència, Joseph Day troba arguments religiosos, i altres personatges de "Moira" els troben per la tolerància. Semblantment succeeix amb les diverses ~~actituds~~ actituds i opcions dels personatges de les altres novel·les. En els conflictes socials en els que es veuen implicats, gairebé sempre fan referència a una justificació de tipus cristià: si, per exemple, les ~~conseqüències~~ ^{conseqüències} que Carmen treu d'una citació bíblica subratllada ~~per~~ pel seu marit ("Cinc hores amb Mario") arriben a ^{agafar} un caràcter volgutament còmic per les ~~divergències~~ divergència que ^{tenen} amb les conclusions que Mario treia de la mateixa citació, una realitat semblant apareix en molts ~~personatges~~ personatges d'altres de les novel·les. El rector de Sagny-le-Haut i el Pare Pierre, l'arquebisbe i el Pare Pierre discuteixen apel·lant a Crist i a la missió de l'Església: el que passa és que les seves interpretacions són diverses. Si les reflexions de don Ardito i del capellà de Nàpols sobre la pobresa de fet i la pobresa d'esperit són diferents, tots dos tracten de recolzar-les amb argumentacions extrems de l'Evangeli. A "Incerta glòria" ~~hi ha~~ hi ha l'enfrontament de "l'Església dels crists" i de "l'Església de la llengua tallada", però els membres de cadascuna es consideren igualment Església. En tots els casos, i àdhuc en el Pare Rivas, a "El cònsul honorari", cada individu i cada grup cristià tracta de presentar-se com a intèrpret fidel de la fe i de les seves exigències socials, per bé que sovint arribin a ser oposades. El cristianisme interpretat així esdevé signe de contradicció per als propis cristians. I pot ser un element de resistència al canvi social, un element favo-

table a canvis socials moderats i també a un canvi ~~radical~~ radical.

Això significa que, sobre els ~~els~~ elements de conflicte que hi ha entre els cristians en aquestes novel·les, ~~els~~ debats i enfrontaments ideològics ^{entre ells} s'engeixin els que tindrien si no fossin cristians. Es pot veure, per exemple, que l'agudesa, ~~la~~ la complexitat i el dramatisme dels conflictes serien menors si les dues comunitats de "El Crist de nou crucificat" no fossin cristianes o només ~~lo~~ fos una d'elles, si els catòlics liberals de "Incerta glòria" només fossin liberals i no els afectés com a catòlica l'escomesa dels catòlics autoritaris. O bé que German, a "Cinc hores amb Maria", es ~~sentiria~~ molt menys afectada per l'actitud intel·lectualment i socialment oberta del seu ~~marit~~ si cap dels dos fos catòlic o si ho fos només un d'ells. O bé que en el conflicte que oposa, a "Els sants van a l'infern", el Pare Pierre i l'arquebisbe, hi juguen factors que no existeixen en el conflicte que hi ha entre Henri, el militant comunista, i el mateix arquebisbe. O bé que el Pare Rivas, a "El cònsul honorari", estaria menys angeliat per la perspectiva de veure el seu presoner si no portés a dins, des d'infant, tota una visió del món segons la qual el problema és germà ^{amb} i fill de Déu.

Aquest agreujament de l'agudesa i de la complexitat dels conflictes pel fet que els personatges siguin cristians no s'acaba, en cap dels casos, ni fins i tot en el Pare Rivas, amb un abandonament de la fe i de l'Església, pel qual es deixés en mans dels altres cristians tot un bagatge ideològic i una normativa cultural ~~que són utilitzats per combatre el canvi social~~ que són utilitzats per combatre el canvi social. Aquí també, la reacció de tots és la de dir-se que la interpretació pròpia del cristianisme és l'autèntica, i que l'altra és alguna cosa de falsejat en graus diversos. ~~Tractar de iniciar quina de les diferents interpretacions que hi ha en aquestes novel·les és l'autèntica o seria form de debat d'aquest estudi. Però és que~~

Es pot concloure que el cristia-

nisme ^{és} ~~un~~ objecte d'interpretacions ben diverses ~~en~~
en funció del canvi social, i ^{tant} que no és possible que totes tinguin
el mateix grau d'autenticitat. Per altra banda, si en ~~novel·les~~ ^{estudiades en aquest llibre} novel·les (no es registren casos d'abandonament de la fe a conseqüència
dels conflictes que enfronten els cristians, sí crida l'atenció
el pas de comunitats unànimement cristianes com les de "El Crist
de nou crucificat" a societats en les quals, no solament el cristia-
nisme s'ha ~~dividit~~ ^{dividit} en diverses tendències si no que ha perdut
de bon troç aquella unanimitat. Ja s'ha
vist que, segons aquestes novel·les, els canvis socials i els enfrontaments dels cristians en relació a ells han contribuït a aquella
desintegració ^{o divisió} (en diverses tendències). ^{Sobre} Sobre mesura en la qual tot
això hagi estat una possible causa de la pèrdua de l'antiga unanimitat no hi ha prou dades en aquestes novel·les, però, tot i limitant-se a elles, en dona un indici el fet que la majoria dels cristians sembla que ha restat del cantó dels estrats socials oposats al canvi ~~a be~~
dels favorables a un canvi més o menys parcial i moderat. La pèrdua de la unanimitat gairebé total en la pertinença a una Església cristiana s'ha realitzat, com confirmen aquestes novel·les, pel cantó dels estrats populars, els més interessants en el canvi. Encara que cal repetir que ~~en considerar-se catòlics i membres de l'Església~~
~~part de~~ ^{de la sectors} ~~part de~~ ^{populars} ~~part de~~ ^{populars}, segons indica "El cònsul honorari", planteja incògnites sobre el futur, almenys pel que fa a les societats semblants a les que descriu la novel·la de Graham Greene.

Pel que fa a aquestes qüestions, les nou novel·les estudiades donen les ^{dades} següents. Comunitats gregues minoritàries dins una societat agrària però unànimement catòliques a "El Crist de nou crucificat". A "Moira", una certa impregnació cristiana de la societat en un país de capitalisme en desenvolupament ràpid, impregnació compatible amb uns àmplis sectors d'indiferència teòrica i/o pràctica, i que es presenta com a pervivència viva o esclatant.